

HÄRNADSTÅG

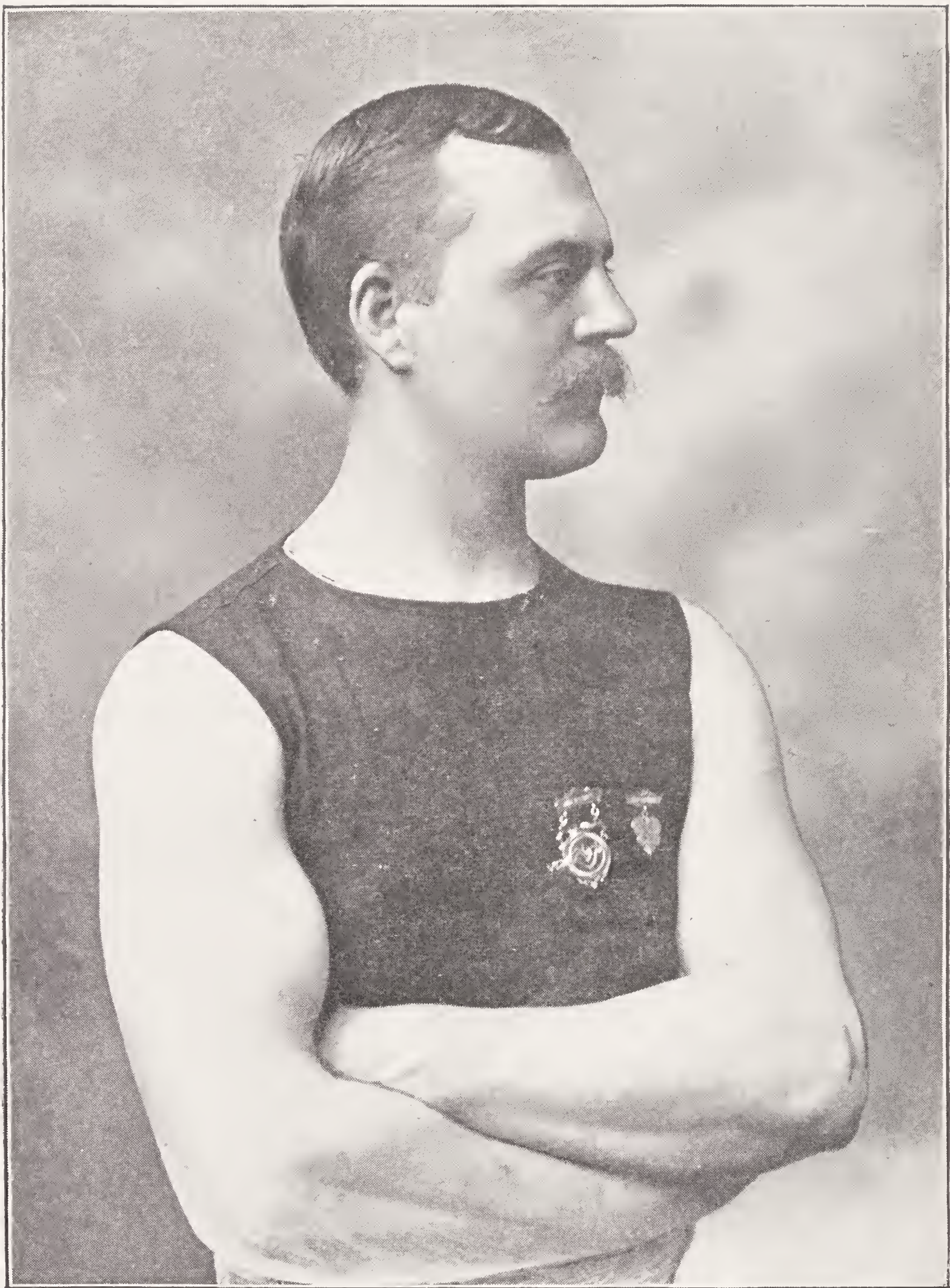
AF
JOHAN HALLGREN

LIBRARY OF CONGRESS.

Chap. Copyright No.

Shelf
G 490
H 18

UNITED STATES OF AMERICA.

med högaktning
Johan Haugren

HÄRNADS TÅG.

VANDRINGAR OCH RESOR

AF

✓
JOHAN HALLGREN.

FJERRAN från den bygd mig ammat
Drog jag ut i härnadståg ;
Vikingslågan länge flammad

I min reselystna håg ;
Men hvarthän mig ödet förde
Söder, öster, vesterut,

Ständigt hjertats suck jag hörde :
Yngling, gå till verldens slut ;
Ty hur långt du än må hinna,
Sist min sanning du får tro,
Bästa hemmet du kan finna
Är det der de dina bo.

J. H.

PHILADELPHIA, PA., U.S.A.

Oktober, 1899.

JOHAN HALLGREN.

TWO COPIES RECEIVED.

Library of Congress
Office of the

NOV 22 1900

Register of Copyrights.

G 470
H 18

47609

Entered according to Act of Congress, in the year 1899, by

JOHAN HALLGREN,

In the Office of the Librarian of Congress, at Washington, D. C.

ALL RIGHTS RESERVED.

SECOND COPY,

64130
Oct. 4 '99.

Varen Helsade!

ÄNNER från svunna dagar, Ni som en gång deltagit i mitt lifs historia och nedskrifvit de outplånlige sidor, hvilkas innehåll för alltid är mig kärt och oförgätligt, Eder egnar jag dessa anspråkslösa rader.

Från det "förhatliga" skoltvång vi en gång ledofrån de glädtiga samkväm vi njöto ha vi skingrats åto olika håll, och ingenting kan väl

nu vara oss kärare än att läsa hvarandras erfarenheter under den långa tid som sedan skiljsmessen förflutit. De skilda vägar vi trampat, de vexlande öden vi upplefvat, och den olika lefnadsställning vi uppnått — fast vi en gång hade samma betyg i uppförande och kristendomskunskap — skulle helt säkert bilda ett intressant kapitel i den mensklige utvecklingshistorien.

Allas Eder tillgifne

JOHAN HALLGREN.

Inledning.

IDIGT på våren 1889 syntes i en hel del svenska tidningar ett tillkännagifvande om en "skandinavisk expedition till Afrika för att eröfra ett område och civilisera vildarne." Anföraren, eller "chefen" som han kallade sig, var anonym; men sade sig vilja antaga ett hundra unge män under sin ledning, hvilka han fullständigt skulle förse med kläder, föda, beväpning och alla andra förnödenheter. Dock lofvade han ingen penningersättning, endast en möjlig befordran till officer i Kongo-staten, så vidt — hvad som var troligare — man ej dukade under för febern eller uppslukades af en "Niam-Niam-neger." Dåliga, som framtidsutsigterna utan tvifvel syntes för en mängd ynglingar, dröjde det ej länge, förrän de ett hundra utkorade voro funna, och bland dem var jag en.

Men just då jag stod färdig att lemna min plats, dog saken bort. Om chefen, som hastigt och lustigt fördunstat, utspridde sig en mängd tvätydiga rykten, och det hela liknade allt-

för betänkligt en kolossal svindel-affär. Mina nykläckta Afrika-idéer voro dock alltför eldiga för att så ofrivilligt kväfvas i sin linda, och då intet vidare hördes af, beslöt jag att företaga min egen "expedition" till Afrika, ett företag som visade sig vara vida mera prosaiskt än min föreställning då målade det och ej på långt när så följdrikt jag trodde. Olägenheter och motgångar stälde sig öfverallt i vägen, men fastän det tog mig tio månader, uppnådde jag till sist mitt mål, Zanzibar, som jag föresatt mig att nå, skulle jag också vara nödsakad att gå tillbaka samma dag jag anländt. Dit kom jag, men fann omständigheterna långt ifrån gynnande för mina afsigter.

Fastän min framtid till en början syntes mig hopplös och mitt lif "urspåradt" såsom en följd af den betydelsefulla annonsen, är jag dock nu "chefen" högst förbunden; ty när slutet är godt, är ju allting godt, och i min närvarande belägenhet är jag mer sjelfständig och lyckligare, än jag måhända någonsin kunnat blifva på min först valda lefnadsbana; och min vandring från den ena verldsdelen till den andra har gifvit mig en erfarenhet och kunskap om naturen och de olika människoslägtenas skilda lefnadssätt, seder och religionsbruk, en kännedom som väl är värd de försakelser jag fått vidkännas.

INNEHÅLL.

	Sidan.
Företal	V
Inledning	VII

I.

AFSKEDET.

Hemmet ur sigte. — Vännerna i Lund. — Söndag i Malmö. — Köpenhamn. — Lybeck. — Emigranterna. — Hamburg. — Bremen. — Flottisterna.	13
---	----

II.

BLICK PÅ NEDERLÄNDERNA.

Antwerpen. — I domkyrkan. — Torggummorna. — Genom Engelska Kanalen. — Kap Finisterre. — Hvalfisken. — Rhizopoderna. — Sierra Nevada. — Genua. — Serenaden. — Stilla betraktelser.	32
---	----

III.

VANDRING GENOM ITALIEN.

Godt nattkvarter. — Sorgligt uppvaknande. — Gamla blomstervänner. — Stenhuggarehyddan. — Luigi Fina. — Spezzia. — Öfver Apeninnerna. — Marchi Vincenzo. — Kostligt samtal på latin. — Enkelt nattläger. — Pisa. — Lutande tornet. — I en zigenarhydda. — Civita Vecchia. — Farväl af Italien.	46
---	----

IV.

I DE SVARTES VERLDSDEL.

Tripolis. — Första intrycket. — Fruktmånglare. — Mina vägvisare Mjölkvagnar. — Brödbakning. — Albergo Roma. — I ett franciskanerkloster. — Öknens skepp. — Kaffehusen.	68
--	----

V.

MALTA.

Min ankomst. — Nya erfarenheter. — "Berger Wilhelm." — La Valetta. — Guvernörspalatset. — Strada Reale. — Stadsparken.	Sida. 81
--	-------------

VI.

UTFLYKT TILL TUNIS.

Kojvakten. — Friskhet och lif. — Pantellaria. — Kartagos ruiner. — Oförrättadt ärende. — Färden tillbaka.	88
---	----

VII.

RESA TILL GIBRALTAR.

Första gången vid rodret. — En hemsk natt. — Gibraltar-klippan. — Söndag i Gibraltar. — Ett gladt möte med en svensk student. — Nattscen	93
--	----

VIII.

TVÅ VECKOR I SYRAKUSA.

Blick på staden. — Archimedes. — Dionysius-grottan. — Teatro Greco. — Ett äfventyr. — Blodsutgjutelse. — Sicilianaren. — Mot Spanien. — Valencia. — Ett oväder. — Åter på Malta. .	103
--	-----

IX.

EN AFTON I LA VALETTA.

Strada Santa Lucia. — En ståtlig parad. — Uppskakande hemfärd.	117
--	-----

X.

TUR KRING SICILIEN.

Haveristen. — Licata. — Befolkningen. — Etna. — Messina. — Åter på fri fot.	120
---	-----

XI.

MOT FARAONERNAS LAND.

Ombord på "Atrato." — Cöolies. — En f. d. svensk student. — Flyttfoglar. — Nilen. — Port Said. — Dess invånare. — Donkey Boys.	Sida. 128
--	--------------

XII.

TVÅ VECKOR I PALESTINA.

Typen af olika religionsbekännare. — Första anblicken af det Heliga Landet. — Jaffa. — Tempelsällskapet. — Mot Jerusalem. — Glad öfverraskning. — Ajalons dal. — Landets utseende. — Vid Zions port. — Khan Copti. — Brokig folkmängd. — Den Heliga grafvens kyrka. — Klagoplatsen. — Via dolorosa. — Myntväsendet. — Maria-kyrkan. — Getsemane. — Oljeberget. — Absaloms graf. — Mot Döda Hafvet. — Betanien. — Öknen En efterlängtd källa. — Nebi Mosa. — Muhamedanen. — Döda Hafvet. — St. Erasmus. — Jeriko. — En nattlig promenad. — Mot Hebron. — Fylakterier. — Rakels graf. — Hebron. — Macpelah. — Lunden Mamre. — Betlehem. — Födelsekyrkan. — Mitt arabiska ordförråd. — Mot Jaffa. — På Sarrons slätt. — Ett vågadt beslut.	137
---	-----

XIII.

ÖKENVANDRINGEN.

Långa Medelhafvets strand. — Min första natt i öknen Shur. — Gaza. — Munken. — Plundrad på kassa. — Åter i röfvarehänder. — Nya vänner. — Kamaat-el-arilh. — På väglös stråt. — Hydda i öknen. — Lycka i olyckan. — En ljuflig anblick. — Fängslad och frikänd. — Ismaëlia. — Suez. — Dess utseende och befolkning. — Dockstationen. — Litet om Abyssiniens kyrkohistoria.	189
--	-----

XIV.

ÖSTERUT.

Mot Aden. — Röda Hafvet. — Steamer Point. — Somali-negern. — Judar. — Aden. — En "jettegryta." — Vattenförsäljare. — Julen. — Henry Stanley. — Mot Indien. — Bombay. — Per-

	Sida.
ser. — Buddhaismen. — Frälsningsarmén. — Svenska Frälsningsofficerare. — Torghallen. — En blick på naturen. — Missionärerna.	220

XV.

ÖFVER EKVATORN MOT MITT MÅL.

Passagerarne. — Fången. — Flygfiskar. — Polstjernan försvinner för min blick. — Vi passera linien. — Mombassa. — Zanzibar. — Elfenbenshandeln. — Hotellen. — Helsovården. — Slafveriet. — Militärparaden. — Sultanen och hans 400 tärnor. — Polis och rättsskipning. — Besök hos Emin Pascha. — En god ödets skickelse. — En vecka i Bagamoyo. — Godt logis. — Utflykter. — Tillbaka i Zanzibar. — Besök i Kiungani. — Påskhögtiden. — En väldig orm. — Suaheli-språket. — I bräcklig farkost. — Mombassa. — En tripp inåt landet. — En Söndag i missionshemmet i Fréretown. — Åskväder under ekvatorn. — Åter i Zanzibar. — Tillbaka till Indien.	247
--	-----

XVI.

EN MÅNAD I INDIEN.

<i>Sakuntala</i> och <i>Urvasi</i> . — Fotvandring i Indien. — Bombay och dess omgifningar. — I Dadar. — Indisk <i>Toddy</i> . — I Coorla. — Löjligt mottagande. — I Pannah. — Hinduiskt bröllopståg. — Ruiner från Portugals herravälde. — En natt i Borioli. — Ett föga angenämt möte. — Med jernväg till Bombay. — Litet om hinduerna.	284
---	-----

XVII.

BLAND ABYSSINIER OCH ARABER.

Åter vesterut. — I Aden. — Ett förrädiskt farvatten. — I Massaua. — Staden och dess omnejd. — I Suakin. — Besök af Madhins son. — I Jeddah. — Staden och folklifvet. — Pilgrimernas lif. — Otroliga lidanden. — Från Jeddah till Mecca. — Moder Evas graf. — Suakin ännu en gång. — Suez. — Ett "bättre" pilgrimssällskap. — En pilgrimslast. — Något om koleran. — I karantän. — Ghebel-el-Tor. — Min sista utflykt på arabisk mark. — Monastir del Monte Sinai.	302
---	-----

XVIII.

EN MÅNAD I LEVANTEN.

Slut på karantänen. — Märkelig förändring. — Genom Suez-kanalen. — Minnen från i fjor. — Ön Rhodes. — Staden Sakkis. — Orla. — En härlig afton. — I Hellesponten. — Dardanellerna. — Konstantinopel. — Gator och spårvägar. — Moskéeer. — Andra framstående bygnader. — En bit historia. . . . 332

XIX.

BLAND GALLER OCH ANGELSAXER.

Förargligt missöde. — Tillbaka genom Dardanellerna. — Utanför Hellas. — En eremit. — Lipariska öarne. — Stromboli. — Ön Monte Kristo. — Korsika. — Toulon. — Marseille. — Prydlighet och prakt. — Mot Paris. — Utflykter i verldsstaden. — Eiffeltornet. — Andra märkvärdigheter. — I London. — Farväl åt östra jordhalvvan. 346

FÖRTECKNING ÖFVER ILLUSTRATIONERNA.

	SIDA.
Titelplanch.	
Vikingaskepp	5
Mitt hem	12
Minnen från Lund	16
Blick på Nederländerna	32
Hval utanför Herkules stoder	38
Stenhuggarehyddan	52
Luigi Finas hatt	53
Zigenarehydda	62
Herdehydda i Campanien.	66
Målning öfver ingången till en moské i Tripolis	75
Gibraltar	94
Strada Santa Lucia	117
Antropoides Virgo	131
Sfinx och pyramider	135
Abrahams graf	157
Källa i Öknen	161
Nebi Mosa	163
Död kamel och korpar	171
Rakels graf	175
Stadsport i Betlehem	180
Geckoödlan	183
“Fluss hinnáh”	198
Arabiska vattenkrukor	203
Hydda i Öknen	205
En ökentyp	209
Tam Tam	227
Zebu-oxen	237
Hydda i Indien	243
I bräcklig farkost	271
Berget Sinai	331

(12)

MITT HEM.

“Lyssna till den granens susning,
Vid hvars rot ditt bo är fästadt.”

Topelius.

HÄRNADS TÅG.

AFSKEDET.

“ Heimskringlas panna, Du höga Nord,
Jag får ej stanna uppå din jord,
Från Dig att stamma, jag yfs med skäl,
Du hjelte-amma, Farväl, Farväl! ”

Tegnér.

DEN 27 April randades, en kylig, men frisk vårmorgon, hvars första solstrålar bortsmälte de snöplättar, som ännu lågo kvar på backsluttningarne och påskyndade utsprickningen af de förhoppningsfulla knoppar, som ännu drömde i sina bruna höljen. Lärkorna började sin sång i den klara rymden, och allt derute i naturen syntes genomströmmas af den jublande känsla som ingifves af en klar nordisk vårdag.

För mig fans det likväl ingen tid att drömma bort, ty i dag var stunden kommen för att börja förverkliga mitt djerfva beslut, och jag stod redo att taga det viktiga steg, som skulle skilja mig

från hem och vänner och kasta mig ut på äfventyrens bölja i fjerran okända länder, bland obekanta och vilda folk. Min resas mål var Afrika och, om möjligt, det beryktade Zanzibar, men min reskassa var tyvärr oproportionerligt bristfällig för att direkt uppfylla mina önskningar, och det bästa jag därför kunde göra var att begagna apostla-hästarne så mycket som möjligt och sedan söka använda tillfälliga omständigheter.

Som en brottsling på sin afträtsdag räknade jag de flyende minuterna till den bestämda tiden. Klockan slog sex, blodet nästan stannade för ett ögonblick i mina ådror, och hårdt, hårdt som ett skrufståd pressade jag de käras händer till afsked under en stel, orubblig uppsyn och ett torrt, låtsadt leende, som likväl ej besvarades; och då det slutligen bari vägsände jag dem ett par leende blickar, för att mildra stundens bitterhet; men ack, i hjertats djup fans intet leende, ej den minsta stråle af ljus bodde derinne; det var ett slagfält mellan hopp och tvekan, mellan mod och ängslan. Kanhända skulle jag lyckas i mitt företag och om några år hemvända lycklig och tillfredsställd med min färd; eller kanhända skulle jag — ja, hvem vet hvad som kunde hända under dessa irrfärder en ensam främling, då frågan om lif och död så lätt-

sinnigt handteras af oförutsedda omständigheter. Det var emellertid nu en högst olämplig tid att anställa melankoliska betraktelser, och som sakerna stodo var det bäst att ta' saken kallt och trösta sig med det gamla latinska ordstäfvet: *fortes fortuna adjuvat*.

Hästhofvarnes regelbundna tramp och vägens ojemnhet väckte mig snart ur mina fantasier; den friska vårvinden födde friska tankar, och min äfventyrslystnad stegrades på samma gång som ett mod, som kunnat göra till och med en Don Quizote afundsjuk. Indiens tigrar och Afrikas lejon hägrade redan för mina ögon, då plötsligen ett par väldiga Eskerödshundar kommo kring vagnen, hoppande likt hungriga vargar; troligen luktade de redan blodet efter min lejonjagt, som så prosaiskt afbröts och lyckligtvis aldrig fortsattes; den skräck hundarne injagade var mer än nog för tillfället.

Emellertid voro hemmets mossbelupna väggar ur sigte, de viftande näsdukarne försvunna, och ensam, aldeles ensam var jag, och i fickan låg mitt utflyttningsbetyg, i hvars högra kant lästes: "Afflyttar till Afrika." Just i lagom tid hann jag fram till stationen vid Degeberga, der bönderna redan samlats, lastade med smörbyttor, ostknyten och äggkorgar för att begifva sig till Kristianstad, der det var

torgdag. Ånghvisslan ljöd; bönder och bylten instufvades, och midt emellan ett par pratlystna äggummor satt vår Afrikan *in spe* med en liten reskoffert, som hvarken hyste ägg eller smör, och hans dystra, oroliga blick var ingen vanlig intressant torgdagsmin.

VÄNNERNA I LUND.

“Sörj ej den gryende dagen förut
Njut af den flyende hvarje minut!”

FVER den skånska slättbygden bar det hän med snälltåget i sjungande fart, och redan vid fyra-tiden på eftermiddagen rullade vi in i den lärda stadens ståtliga stationshall. En

hel skara hvitmössor, en och annan med en bok under armen, de flesta med käpp i handen och mellan de fjuniga läpparne en rykande cigarrett, vandrade här fram och tillbaka, skrattande och gestikulerande och lyfte emellanåt på den hvita skalpen för en gammal professor eller gjorde artig honör för en leende skönhets, som kommit till stationen för att emottaga en väntad bekant. Klädd i full vinteruniform och med en väldig ekstas i handen trängde jag mig genom den lärda mängden och styrde på måfå ut i staden. Vän efter annan påträffades helt oförmodadt, och så bar det hän från den ene till den andre gamle skolkamraten. Omgifven af en hel del vänner, besökte jag deras stora läsföreningslokal, "Athenæum." Tysta och ljudlösa suto här en hel mängd intresserade fysiognomier och grubblade öfver någon olöst fråga, medan andra flögo från det ena bladet till det andra, utan att finna något som passade. Föreningens läslokal är rikhaltigt försedd med modern literatur; men min håg var nu ej stämd för läsning, hvarför jag snart aflägsnade mig.

Efter att som hastigast hafva kastat en blick på stadens mest framstående byggnader: Nya Universitetet, Domkyrkan, Musei-byggnaden och Akademiska föreningshuset, och efter att hafva genomvandrat ett halft dussin Svartbrödra-

och Gråbrödra-gränder, bar det upp för trapporna till en gammal skolkamrat från Kristianstad, der några utvalda vänner samlades på kvällen för att vid korksmällar och glasklang upplifva gamla minnen. Stunden var angenäm och stämningen den innerligaste; bål-tal och skål-prat och alla möjliga och omöjliga student-sånger vexlade om hvartannat, och en och hvar afundades min tur att få lemna det gamla "trångbröstade" fosterlandet, för att i frihet ströfva omkring från den ena verldsdelen till den andra. Ack om lifvet i verkligheten ändå vore så rosenrödt som fantasien målar det! Natten led längre fram, och glasens klang gick nästan i takt med väggurets tick-tack; ändtligen voro flaskorna tomma, och likt jäsande buteljer började vi ett sorl som slutade sången, och framstupa bar det ner för trapporna ut på gatan, der den friska morgonbrisen och den lörande student-polisen gjorde oss mera nyktra och tystlåtna. Den ene efter den andre deklinerade så småningom, och sist begaf jag mig med min gästfrie broder åter hem till den pittoreska studentkammaren, der kullslagna buteljer, spelkort och korkar höllo parad framför den dignande bokhyllan, som också fått sin andel af festoset.

EN SÖNDAG I MALMÖ.

“ Helgdag var det, tyst och stilla ;
Tomma gator, öde torg.
Men från templens portar drilla
Ljud af böner, fröjd och sorg.”

EDAN vid sju-tiden på Söndagsmorgonen tittade solstrålarne in genom det öppna fönstret och väckte min gästfrie vän och mig, så att jag just i lagom tid hann ned till 8,28-tåget till Malmö. En del af de andra bröderna voro redan samlade, och, sedan hjertliga helsningar vexlats och händerna tryckts till afsked, instufvade jag mig i en öfverfull kupé. Näsdukar viftades, tåget satte sig i rörelse, och det gamla Lund försvann för mina blickar. Genom folkrika trakter och fruktbara nejder flögo vi hän på gnisslande skenor, och redan vid tio-tiden voro vi framme i Malmö stationshall.

Perrongen var nästan tom, och, oaktadt den härliga vårmorgonen, tycktes malmöborna ännu ligga i sin söta sömn. Gator och gränder voro öde ; och endast templens orgeltoner och mjölkvagnarnes rassel störde de dåsiga skåningarnes förmiddagshvila. Men allt som solen steg högre, reste man sig ur bädden, och vid middagstiden fans en stor folksamling vid hamnkajen. Köpenhamnsbåten närmade sig och

fastgjordes; passagerarne landstego, och fram sprängde en droska i hvilken suto prins Karl, med svart flor kring sin bruna hatt, och danska kronprinsen med "sorg kring stormen"; de voro på väg till Stockholm för att närvara vid prinsessan Eugenie's förestående begrafning. Vagnen rullade upp i staden, folkmängden följde hurrande efter, och den stora hamnkajen blef åter så godt som folktom.

Ungefär vid två-tiden infann jag mig på Bremerliniens kontor och köpte biljett direkt till den för sitt sköna läge beryktade staden Genua i norra Italien. Under min eftermiddagspromenad träffade jag helt oförmodadt en gammal skolkamrat, en vild äfventyrare, som försökt lifvet i Brasilien och som gjorde sitt bästa för att öfvertala mig att stanna hemma. Han hade fått mer än nog af äfventyr, och tillbragte nu sitt lif inom apoteket "Fläkta Örnens" väggar.

Staden var för tillfället fattig på nöjen, och enda utvägen var att gå på teatern, der "Pigerne's Jens" gafs af ett danskt sällskap. Den ganska lustiga pjesen spelades ej så utmärkt, som den förtjenade, och de långa uppehållen mellan skrattsalfvorna gjorde mig sömnig. Vid elfva-tiden vände jag näsan mot hotell "Horn," der jag sof min sista fosterlandssömn, drömmande om kommande äfventyr och öden, som

följande morgon skulle inledas med resan öfver Sundet till "den smukke og deielige Bye, Köbenhavn."

TRE TIMMAR I KÖPENHAMN.

"Vänner på stranden,
Som vifta med handen,
Farväl på den gungande färd."

FTER en uppfriskande morgonpromenad, hemtade jag min reskoffert och begaf mig ned till hamnen der hallandsångaren *Falken* låg redo att föra mig och en hel skara Amerika-emigranter öfver till andra sidan Sundet. Klockan half elfva kastades trossarne, och sakta fördes vi allt längre och längre från kajen, der en stor del af passagerarnes vänner stodo med viftande näsdukar och tårfyllda ögon. De vanliga helsningarne och afskedsorden: "Farväl," "Adjö," "Glöm oss ej," "Skrif snart," "Helsa dem så godt" o. s. v., vexlades i hast, och efter ett par minuter voro vi ute i Sundet.

Sjön låg lugn, solen strålade mildt och klart, och en kylig vårbris uppfriskade de sjösjuksrädde passagerarne. Insvept i min tunga vinterrock satt jag ensam och ostörd på akterdäck, och lät mina blickar fara hän till den allt mer och mer blånande svenska kuststräckan. En mängd fisktärnor och måsar följde oss hela vä-

gen, och redan klockan tolf landade vi i Köpenhamn. Klockan tre bestämdes såsom afgångstid till Lybeck, och för att på så värdigt sätt som möjligt taga farväl af "Sundets drottning," steg jag i en spårvagn och rullade ned till "Abekatterne og Dyrene i den Zoologiske Have," der jag tillbragte ungefär en half timme. På återvägen gjorde jag som hastigast en titt på Thorvaldsens verldskända museum, der man som bäst höll på att reparera och måla i nedre våningen.

Redan på afstånd ådrager sig den sköna byggnaden uppmärksamhet genom sin ädla stil och solgudens ystra spann, som höjer sig öfver hufvudingången. Största delen af Thorvaldsens mästerverk finnas i nedre våningen. Vid uppgången till andra våningen dröja ögonen ovilkorligen vid Herkules, en kraftig jettegestalt med breda skuldror, muskulösa armar och i ena handen en väldig klubba. Jemte en hel del stoder, statyetter och byster innehåller öfra våningen Thorvaldsens dyrbara mynt- och forn-samlingar samt en mängd taflor, af hvilka några äro målade af honom sjelf.

Jag besökte derefter Kungl. teatern, hvars inre företer en storartad, skön anblick. Utanför trapporna, på hvar sin sida om den vida hufvudportalen finnas två gigantiska bronsstoder af de tvenne stora skalderna Holberg och Oelenschlä-

ger. Den sistnämnde är i sittande ställning, med penna i högra handen och på knäet ett upprulladt papper, som hålles af den venstra.

Då jag på återvägen passerade det högresta grå slottet, mötte jag en svartklädd yngling, som genast ådrog sig min uppmärksamhet genom sin spenslighet och sin ovanliga längd, som ännu mer ökades af den med sorgflor omgifna pariserhatten. Knappt hade han passerat förrän jag hörde ställningssteg; vaktsoldaterna skyltrade, den svarta gestalten aftog hatten och försvann i slottet. Det var en af de danske prinsarne. Kusun-stoltheten svälde naturligtvis i mitt svenska bröst, ty hade icke Femtonde Karl varit, så hade icke han varit.

TVENNE DAGAR I TYSKLAND.

LOCKAN tre på eftermiddagen lemnade vi Köpenhamn, och midt i Sundet styrde *Falken* söderut. Till höger tjusade oss det sköna danska kustlandet, och till venster syntes i blå dimma en sista skymt af Skåne. Vid sju-tiden passerade vi den vackra Möens Klint, som, ehuru på afstånd, dock tedde sig intressant med sina branta hvita kritklippor, hvars toppar pryddes af ymnig grönska.

Strax efter solnedgången blåste en dugtig bris upp, och den lille *Falkens* rullningar blefvo snart

kännbara för de mer ömtålige passagerarne. En stor del af dem, som ämnade sig öfver Atlanten, fick redan nu en förkänning af hvad de hade att vänta. Vinden var kall och natten mulen och mörk; men det oaktadt föredrog jag att sofva på däck, ty under däck var det helt simpelt omöjligt att finna hvila. På en af sidosofforna låg jag i ett slags halfslummer, då en väldig våg slog rätt öfver mig, och, drypande af vatten, frös jag hela natten och kunde ej mer få en blund i mina ögon. Ensam och ruskig satt jag der nästan ångerköpt och önskade mig hemma i en god bädd; men bäst var att hålla god min i elakt spel, och för att slå bort hemfantasierna tände jag en cigarr och rörde mig omkring på däckets så mycket som möjligt. Lika dyster jag kände mig, lika lycklig skattade mig förmodligen de arma sjösjuka, som sågo mig frisk och kry.

Den stormiga, molnhöljda nattens dystra mörker drog emellertid bort, och så småningom ljusnade det vid östra himlaranden. Redan vid half fyra-tiden på morgonen syntes det tyska fastlandet i mörk dimma, som allt mera svann ju mer vi närmade oss. Klockan fem befunno vi oss vid mynningen af den lilla floden Trave, och något senare passerade vi den obetydliga staden Travemynde. Stadens invånare lågo

ännu till största delen i sin ljufva slummer, och endast en och annan german observerade den obetydliga hallandsdrakens gång uppåt floden. På båda sidor utbredde sig bördiga fält och åkrar. Rågen stod redan hög, och gräset på flodens stränder var höstfärdigt. Längre inåt landet, på flodens venstra sida, höjde en väldig barrskog sina mörka kronor, och i fjerran skymtades genom morgondimman Lybecks tornspiror. De stora, fruktbara åkrarne förbyttes snart till mindre trädgårdar, och längs stränderna låg en mängd inbjudande sommarvillor. Husen blefvo mer och mer talrika, de ankrade båtarne mångtaligare, magasin och timmerupplag upptogo den venstra stranden, och så voro vi framme i den gamla, beryktade hansestaden Lybeck.

Stadens ålder och forna betydighet röjes redan vid första ögonkast. De stora, höga stenhusen med åt gatan vettande gaflar, och de åldriga kyrkornas gammalmodiga spiror visa, att Lybeck för närvarande endast är en lemning af den välkända medeltidstaden. Redan innan ångaren var fastgjord, kom Bremer-liniens emigrant-agent ombord och tog hand om Amerika-fararne. Som jag var det enda undantaget, sällade jag mig till flocken och med kappsäcken i hand och rocken på armen bar det bort till

ett gammalt, grårappadt hotell. I ett stort, högt rum med sotiga väggar strömmade vi in och placerade oss på långa bänkar kring grofhuggna bord för att erhålla frukost. Bullar, smör och kaffe i stora, halftumstjocka koppar serverades laget rundt, och de bleka jäntornas kinder återfingo snart sin naturliga rodnad. Knappt var frukosten slut, förrän det åter bar i väg.

Agenten i spetsen, och efter honom den emigrerande skaran, lastad med knyten och bylten af hvarjehanda storlek och form. Så bar det öfver en brygga öfver floden och in i den ganska stora stationshallen, der koffertar och knyten poletterades, och vi till sist inpackades i tredje-klass vagnar, märkvärdigt nog ej i fjerde, ty sådana finnas här äfven. Allt var klart, och så bar det af. Den lycklige agentens värsta möda för dagen var nu troligtvis öfver, och med leende lyfte han på hatten och önskade oss lycklig resa och välkomna åter på samma väg.

I närheten af staden hade ett kavalleriregemente excersis på de vidsträckta fälten. Under hela vägen syntes endast stora åkrar och fält, som vattnades af mindre bäckar och rännilar. Redan klockan tio f. m. rullade vi in i Hamburgs stationshus. En annan agent fick här fatt i oss, och genom gator och gränder bar det i väg

till ett mindre v rdshus, der vi  to middag. Kött, potatis och fruktsoppa framsattes, och den v nlige agenten tjenstgjorde själf som uppassare.  ndtligen var måltiden slut, och så bar det åter i väg ned till stationen.

Under vägen mötte vi ett ekipage, i hvars h gs te en stor, fet negrinna "sm smilade" mellan ett par snöhvita german-ungar. Anblicken slog så mycket mer an på mig, som jag aldrig förr i mitt lif sett en individ af det svarta täcka könet. Till stationen kommo vi i god tid och slogo oss ner på sofforna rundtomkring. De sista svenska mynt jag ännu ej hade utvexlat, vexlade jag h r ut mot bier och apelsiner. Svenska silfvermynt mottagas med begärlighet, dock så att kronan ej anses för mer än en mark. Klockan slog tolf och den lilla "folkvandringen" drog vidare. I samma slags vagnar vi kommit hit, reste vi bort, och sakta bar det i v g utom den stora, gamla fristaden, öfver de väldiga Eldebryggorna. Trakten var i början sank och jemn och tycktes ganska bördig, men öfvergick snart i vilda ljunghedar och furuskogar, som h r och hvar abr tos af stora mossar. Efter fyra timmars färd anlände vi till Bremen, som vi kunde se en half timme, innan vi hunno fram, på grund af den stora båge jernvägen g r för att undvika

en sumpig mosse. Hvisslan ljöd, och vi stannade i den väldiga stationshallen.

Helt naturligt väntade man på vår ankomst äfven här, och en hel del "agenter" och "ombud" togo hand om våra effekter, och följande en liten svartskäggig man bar det i väg genom den oändliga parken upp till den egentliga staden. I en liten smal gata stannade vi plötsligen framför ett anspråkslöst hotell, hvars namn jag nu glömt. Den lille, svarte mannen sprang uppför trapporna, och de konfysa utvandrarne sysslade med att plocka hop sina tillhörigheter. I en ganska rymlig sal slog vi oss ned kring de massiva borden för att förplägas med kaffe, smör och bröd, som utgjorde hela vår kvällsvard. Trötta och hungriga som vi voro, trillade bullarne helt kvickt från bordet, och de "flygande" tjensteandarne hade arbete nog med att skära bröd och fylla kaffekopparne. Då vi slutligen tröttnade äfven på att äta, anvisades vi våra sofplatser på öfra våningarne.

Af en händelse råkade en svartmuskig "hedning" att blifva instufvad i samma sofrum som jag och fem andra skandinaver. Knappt hade han likväl ordnat sig och sina saker, förrän han åkte ut genom dörren med all sin egendom. Hvarje emigrant hyser naturligtvis misstanke mot hvar och en som han ej begriper eller kan sam-

tala med, och en robust bohuslänning, som ej begrep, om främlingen sade "god afton," eller "dra åt skogen," gjorde sig ej vidare besvär med att öfversätta, utan satte i stället mannen hals öfver hufvud utför trapporna. Trötta, som vi voro, kunde vi ändå ej sofva. Ett par lågo och samtalade om sitt hem i Halland, en annan sjöng visor och sjömanssånger, medan en tredje tömde en bränvinsflaska, som han för säkerhets skull gömt under hufvudkudden. Sjelf låg jag i vakna fantasier och tänkte på *presens* och *perfectum*, utan att hafva den ringaste föreställning om *futurum*.

Redan vid fem-tiden följande morgon steg jag upp och ordnade mina tillhörigheter, åt min frukost och väntade otåligt på afgangstiden. En hel del mindre uppköp för resan gjordes, min lilla kassa torkade mer och mer in, och en gammal, sönderbruten "automatisk våg," som placerats vid hotellets ingång drog mig om näsan för fem "Pfennige," utan att visa den ringaste rörelse för min "vigtiga" person.

Klockan sju bröto vi ändtligen upp, och hänbar det åter ned till den aflägsna jernvägsstationen. En del flockar tågade framför oss, andra kommo efter, och för oss alla tycktes det vara den betydelsefullaste dagen i emigrationens historia; men likväl påstod vår omsorgsfulle ledare,

att vi voro ett intet mot de skaror, som stundom brukade komma. Sist voro vi framme vid den stora jernvägsstationen, der talrika skaror stodo samlade kring sina respektive agenter. Klockan 7,30 afgick tåget till Bremerhafen, der de brokiga massorna skeppades ombord på de väldiga oceanångarne.

Sjelf gick jag ombord på Kina-ångaren *Sachsen*, ett stort och ståtligt skepp, liksom ett krigsskepp hvitmåladt, med gula skorstenar. Passagerarnes antal uppgick ungefär till trettio utom de åttiosju "flottister" som för guvernementets räkning transporterades till Yokohama för att vexla plats med kanonbåten *Iltis*' besättning.

Hvart tredje eller fjerde år ombytes besättningen, hvarför dessa åttiosju troligen voro lyckliga nog att undslippa det öde som drabbade kanonbåten *Iltis* några år senare. År 1896 den 29 Juli, då *Iltis* var stationerad på kinesiska kusten, uppstod en häftig tyfon, som inom några ögonblick sände den stolta kanonbåten till botten med nästan hela dess manskap; ty endast tio af åttiofem män räddades. Tyfonen är ett slags orkanlik vind, som ofta uppstår mellan kinesiska kusten och den japanesiska ögruppen, och vid hvars annalkande hafvet uppröres i väldiga vågor, som förorsaka stor förlust af menni-

skolif årligen. Dess rigtning, till en början vestlig, ändrar sig till nordvestlig till ungefär den 30:de breddgraden, då den går tillbaka mot nordost.

Ungefär vid tolf-tiden var allt klart och vi manöfrerade ur de stora dockorna ut i viken.

ANDRA KAPITLET.

EN BLICK PÅ NEDERLÄNDERNA.

“ Verdens Kreds er skabt af Gud,
Men de Nederländer
De sin Jordplet dannet ud
Ha med egne Hænder.”

Holberg.

REDAN klockan sex på fredagsmorgonen lade vi till vid Antwerpens jette-kaj, utan tvifvel den största jag hittills sett, och en af de mest betydande i hela Europa. De stora, robusta hästarne, som användas vid lastning och lossning af de talrika skeppen, tilldrogo sig först min uppmärksamhet, och dernäst de små mjölkkärrorna, som dragas af hundar med sele och nosgrimma, och kommanderas af unga flickor, som med en tennslef utminutera sin vara. Lika ofta, om ej oftare, än man hemma ser skylten “Öl-utskänkning” och “Bier-försäljning,” och i Tyskland “Bierhalle,”

finner man här öfverallt de snart välbekanta "Estaminet," som frekventerades af törstiga arbetare.

På måfå styrde jag upp i staden, då plötsligt en ny, okänd musik klingade för mitt öra, det beryktade klockspelet från den berömda Antwerperdomen. Klockan tio f. m. var gudstjenst, och med de andäktiga skarorna inträdde jag genom den vördnadsbjudande tempelportalen. Mitt hjerta fylldes af egendomliga känslor vid anblicken af den ovanliga gudstjenst som här förrätades, ty detta var första gången jag satte foten i en katolsk helgedom. Öfverallt kring talrika helgonbilder och altaren lågo bedjande varelser, som gräto och vredo sina händer i förtviflan, medan de alltjemt inströmmande skarorna knäböjde på stolarne efter att hafva korsat sig med vigvattnet, som stod i tvenne väldiga jetteurnor vid ingången. Ändtligen kom prästen, klädd i en kostlig messkrud och omgifven af hvitklädda munkar framträdande framför altaret. Rökoffret antändes och högkoret inhöljdes i en doftande, blå rötsky ur hvilken hördes prestens sång och bön. Folket gjorde upprepade kors-tecken, läste alla i kör och aflägsnade sig derpå så småningom. Snart var jag nästan allena i den rymliga helgedomen och gick från den ena platsen till den andra för att taga de talrika,

verldsberömda mästerverk, som här finnas af Nederländernas mest framstående artister och träsnidare, i närmare betraktande.

Sedan jag besett det mesta, trädde jag åter ut i den lifliga folkrörelsen och stannade först framför en bronsstaty af Nederländernas störste målare, mästaren till sköna kvinnoansigten, Peter Paul Rubens (1577–1640). Jag var nu midt inne bland de skrikande torggummorna, som sjöngo sina salusånger med mera musikalisk klang än presten i domkyrkan sin messa. Öfverallt var lif och rörelse, och sedan jag genomvandrat de förnämsta gatorna och en del af de smutsiga gränderna, der dryckenskap, last och fattigdom räcka hvarandra handen vid de skröpliga spelborden, gick jag ombord betydligt visare, om också ej rikare, än jag anländt till Antwerpen.

ÅTER PÅ BÖLJA BLÅ.

“Bölja du blå,
Sväll ej så högt,
Det går fort nog ändå.”

Tegnér.

AGEN randades, solen började ånyo sin vandring öfver fästet; en varm dag stundade, och samma rastlösa lif som igår vaknade på gator och torg. Redan vid elfva-tiden på förmiddagen var allt redo ombord och af-

gångshvisslans kallande ljud läto, gång efter annan höra sig. Flottans musikkår ombord uppspelade en dånande musik; propellerns dofva slag ljödo då och då, trossarne lösgjordes, ankarspelelen skramlade och den ståtliga ångaren rörde sig längre och längre från kajen, der en väldig meniskoskara, som till stor del bestod af unga jäntor, vinkade och ropade sitt sista afsked till passagerare och sjömän. Snart var den viftande mängden ur sigte, och på Schelde-floden, som här är betydlig, ångade vi åter ut mot hafvet.

Landet låg slätt som en pannkaka, med höga dammar och låga utdikningar. Stora välskötta trädgårdar och bördiga åkrar upptaga hela synvidden, som i fjerran begränsas af de på dikesvallarne planterade trädraderna. Ingen älskar sitt fädernesland mer än nederländaren. Mycket sällan söker han sin lycka i främmande land, och ingen har i sjelfva verket gjort så mycket för sin jordlapp som han. De rader af Holberg jag vid början af detta kapitel citerat kunna således sägas vara både komiska och i viss mening sanna.

Sedan vi passerat den befästade staden Flissingen, voro vi åter ute i Nordsjön och vände vår drake mot söder. Vädret var det härligaste, och passagerarne syntes samt och synnerligen vara vid god helsa och gladt humör. Marinynglingarne exercerade, kaptenen stod på bryg-

gan med sin kikare, affärsmännen som ämnade sig till Kina spelade schack, och sjelf njöt jag af att se huru angenämt andra hade det.

FRÅN ENGELSKA KANALEN TILL GENUA.

IDIGT på söndagsmorgonen voro vi i kanalens smalaste del och hade en förtjusande utsigt öfver det vackra franska kustlandet. Rundtomkring det natursköna Calais trängdes talrika sommarvillor och lustslott, som höjde sina torn ur de löfrika lundarne. Allt stod här i vårens yppigaste grönska, och mer än en gång önskade jag mig i land för att få ströfva omkring i den sköna trakten. Till höger hade vi en god blick på det stolta albionslandet, der midt emot Calais, den välkända öfverfartsorten Dover syntes. Vi närmade oss allt mer den engelska kusten, hvars resliga platå stupar nästan lodrätt i hafvet, och vid middagstiden kastade vi ankar i närheten af Southampton. Tvenne pråmlaster togos in och trenne albions-söner, äkta typer af sin stam, kommo ombord såsom passagerare. Vid två-tiden var allt redo, ankaret hifvades, och så bar det åter i väg, mot söder, mot söder!

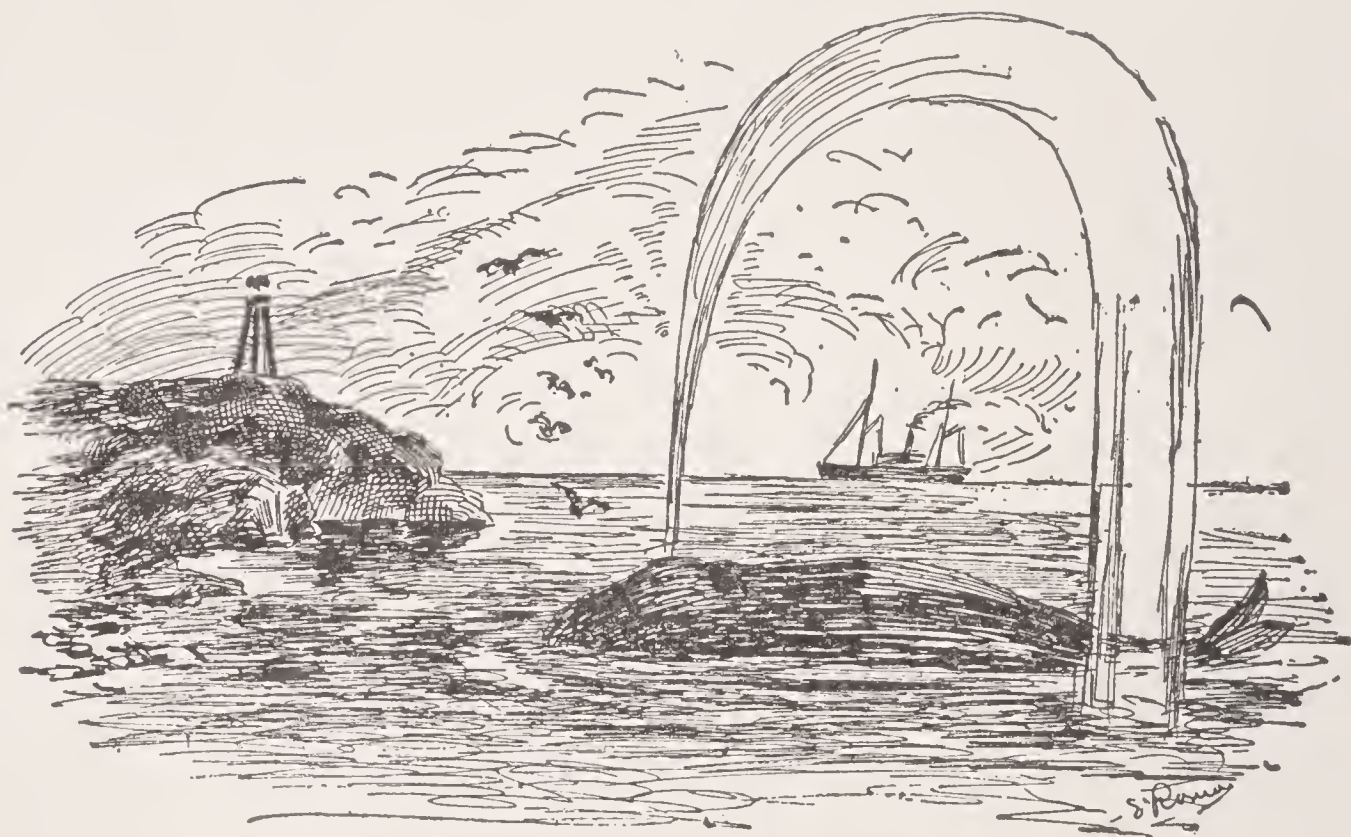
Redan klockan fyra var allt land ur sigte, allt var himmel och haf. Efter en god sömn väcktes jag följande morgon af ett häftigt regn och en

storm, som tilltog mot middagstiden, på samma gång himlen klarnade. På kvällen höljdes himlen åter i moln, och stormen aftog så småningom. Klockan tolf middagen befunno vi oss på 45° 55' lat. och 6° 48' long. och hade sålunda tillryggalagt närmare fyra hundra sjömil på tjugufyra timmar. Passagerarne befunno sig alla väl, och oaktadt det dåliga vädret, var den store ångarens vaggning helt obetydlig.

Då jag tidigt på morgonen den 7 vaknade, kunde jag genom "bullocken" se europeiska fastlandets vestligaste udde, Kap Finisterre, eller som de gamle romarne så betecknande kallade den *Finis Terræ*, d. ä. "Verldens gräns." De kände icke de den vestra hemisferen, som på senare tider spelat en så allsmächtig rol, och deras tro på den runda pannkakan som omgafs af *Oceanus*, var för dem ett allt härintill och icke vidare. Under några timmar följde vi Portugals klippiga kust, som vi lätt med blotta ögat kunde ganska noggrant betrakta. Vädret var under dagens lopp det härligaste, men på kvällen föll något regn.

Onsdag, 8 Maj. Åter höjde sig dagens stjärna ur det våta elementet och började sin vandring på fästet. Ett ostördt lugn hvilade öfver vattenspeglenn och *Sachsen* ångade majestätiskt framåt som en svan i en vindlös dam. Just som jag

undrande betraktade detta ovanliga lugn, reste sig på några famnars afstånd höga vattenstrålar likt springbrunnar ur den stilla vattenspegeln; en svart yta höjde sig, och en väldig stjärtfena visade sig af den store hafskungen. I stället för att aflägsna sig kom han närmare, sprutade en väldig vattenstråle, höjde sin gigantiska rygg

Hvalen utanför Herkules stoder.

öfver ytan och försvann derpå med en porlande strömfåra efter sig. Alla passagerarne följde hans rörelse med uppmärksamhet, och jag skattade mig ej minst lycklig öfver att äntligen ha fått se en hval. Vid middagstiden närmade vi oss åter den iberiska kusten, och klockan ett eftermiddagen passerade vi Kap Vincent, der en liten fästning med gulgrå murar höjde sig på en

naken kustklippa. En stor mängd delfiner omringade oss och tumlade i liflig dans om i vågorna; men när regn började falla, försvunno de. På aftonen klarnade himlen åter upp, och under nattens lopp satt jag i förstäfven på vår stolta drake till klockan ett för att få se en skymt af Gibraltar. Kvällen var utomordentligt härlig; från himlen lyste månen matt, omgifven af tvenne s. k. gårdar, små, hvita skyar simmade hastigt från öster till vester och bredde en blek slöja öfver de leende stjernor som tindrade deruppe. Framför stäfven i det mörka djupet lyste klara silfverstrimmor efter lekande tumlare, som funno ett nöje i att springa framför oss och liksom gäckas med vår fart, som dock var nära tjugo mil i timmen, och öfverallt bland de gungande vågorna lyste de märkliga *rhizopoderna*, liksom ville de bringa sitt hem, oceanen, att täfla med det stjernströdda fästet.

Torsdag, 9 Maj. En härlig anblick mötte ögat, när jag vid sex-tiden kom upp på däck. I norr höjde den spanska bergskedjan Sierra Nevada sina väldiga toppar, hvars refflade klippor syntes väl genom kikaren, och öfver ett hvitgult molnlager reste sig några ståtliga, snöprydda jettar, hvilkas klyftor skimrade i allehandafärger, belysta af den uppgående solens strålar. En solklar dag rann upp, och oaktadt

hög sjö, mötte vi en hel del roddbåtar, bemanade med svartmuskiga ansigten, som bjert afstucko mot de röda mössorna. De rodde och sjöngo och tycktes ha riktigt roligt, då deras båtar nästan kantrade vid det jettesvall som förorsakades af ångarens propellerslag. Hela dagen fortfor med vackert väder och *Sachsen* närmade sig alltmer den plats jag utsett som utgångspunkt för ett mödosammare och äfventyrligare, men också mindre enformigt sätt att färdas.

Fredag, 10 Maj. Liksom i går är dagen solig och klar. De flesta af passagerarne stå rundt relingen, spejande mot de vilda konturer, som i fjerran framför oss afteckna sig mot horisonten. De blifva allt tydligare och allt större, liknande åldriga fästningsmurar, och efter ett par timmar passera vi förbi de verldskända, vulkaniska Baleariska öarne. För öfrigt synes endast himmel och haf, och endast en och annan närgången hval eller springare förmår draga ögonen från hvad som tilldrar sig ombord. Som vanligt voro marin-soldaterna sysselsatta med sin exercis och gymnastik, och det makliga lifvet akterut gick sin jemna gång. På kvällen ljöd kyparesextetten vid ljuflig glasklang, och många hoppfulla hjertan klappade lifligt för morgondagens afgörande händelser. Endast tre

hundra mil skilde oss från Italien, och en stor del af passagerarne ämnade sig ej längre.

Lördag, 11 Maj. Anblicken af Italiens klip-piga nordkust bekräftade kaptenens förutsä-gelse, och en stor del gjorde sig brådt med att ordna sina saker för landstigningen. Vid två-tiden på eftermiddagen voro vi redan i sigte för lotsbåtarne, och under half fart gungade vi allt närmare den beryktade fristaden, som sträckte sig längs stranden af den bergiga, bågformiga kusten. Flagghelsningar utbyttes med passe-rande ångare, och så voro vi framme.

EN BLICK PÅ GENUA.

ROSSARNE kastades i land och fastgjor-des, vindspelen rasslade, och på kom-mado-ordet: „*Lasz gehen,*“ föll det tun-ga ankaret. Landgången lades ut; men vi pas-sagerare, som skulle i land, måste inpacka oss i någon af de talrika båtar, som lågo rundt skep-pets paradtrappor. De hetlefrade, svartmuskiga båtsmännen slogos om det lilla utrymmet kring skeppsidorna, och ur det öronslitande stojet hör-des alltsomoftast: “*Santa Margarita, Signore, comprendo, non bono, molto rasco,*” etc. Romar-nes gamla stridssätt med *corvi* tycktes ännu lefva i friskt minne, och med de ohandterliga årorna utfördes en liflig fäktning.

Ändtligen bar det i väg mot tullkammaren med den lilla reskofferten i handen och rocken på armen. Båtgubben tycktes anstränga sig oerhördt för att röra mitt guldhjerta och svor på skön italienska, då jag lemnade honom endast en half "Lira" för tio minuters arbete. Genom ett par mindre jerngrindar kom jag in i tullkammaren, der jag på en publikans vink öppnade min reskoffert. Allt var "*bono*" och ett brunt märke med: "*Merci, verificate!*" påklistrades.

Ensam tågade jag ut på den långa strandgatan, der jag först begapade de stora mulorna, som drogo väldiga tvåhjuliga vagnar lastade med huggen sten eller vinfat. Seldonen voro alla utstyrda med bjellror och brokiga fransar och allt som oftast afbröts det entoniga klingandet af drifvarens egendomliga strupljud. *Zerevicia* och *Vendita Vino* lockade ögat öfverallt, och de glada ansigten, som tömde söderns nektar under den populära skylten, skeno af tillfredsställelse. Till skydd mot den brännande solen äro trottoirerna försedda med en öfverbygd pelargång, under hvars skugga man försigtigt vandrar fram, för att ej göra kullerbytta öfver de jettemelonor, kurbitser och fruktkorgar, som i mängd stå uppradade.

Vi afvika på en bred sidogata, till utseende

helt olik den förra. I stället för den grofva pelargången finnes här väldiga markiser öfver de stora, finpolerade fönstren, som pråla med dyrbara, moderna grannlåter; vattenmelonerna äro härifrån bannlysta, och de talrika *Vendita Vino* äro ersatta af ståtliga Cafféer, der snobbiga ungherrar och gråsprängda affärsmän gå ut och in genom de etsade glasdörrarne. Öfverallt posterade de svrtklädda poliserna, som i sin fina dräkt tycktes ha ett högst angenämt arbete. I sina höga hattar och blankpolerade käppar göra de på en nykommen främling ett intryck af respekt, och för min del måste jag vänja mig vid två eller tre, innan jag vågade fråga efter svenska generalkonsulns bostad.

Utan vidare besvär fick jag dock snart reda derpå och styrde kosan rakt dit. På återvägen passerade jag den ståtliga Victor Emanuel-statyen, der en mängd sysslolösa njöto sitt *dulce far niente* på de bekväma parksofforna. Öfverallt var lifligt och gladt, och de svarta medeltids-spökena, de skägglösa presterna i sina långa kåpor och vida hattar, bildade en dyster motsats mot den glada befolkningen.

Emellertid blef det afton; solen sjönk bak bergen, skymningen bredde sig, natten kom; men tystnaden lät här länge vänta på sig. Det ena kattskriket efter det andra, och den ena

serenaden värre än den andra störde oafbrutet nattens lugn. Än här, än der i de mörka gränderna skymtades konturerna af en älskogssjuk nattvandrare, som med lutan på armen med darrande röst ackompanjerade den hjerteslitande sång han uppstämde för sin *Bianca*, som i djup negligé från andra eller tredje våningen i fönstret lyssnade till sin *Antonios* vemodiga kärleksdrillar. Ett par timmars lugn följde äntligen på det störande sorlet. Lutan tystnade, sångaren slutade och *Bella Rosa* låg som bäst och drömde om guld och gröna skogar.

Samma lif började dock helt tidigt dagen derpå, och oaktadt Söndag, voro alla butiker öppna och krämarlifvet pågick utan afbrott. De stora stenkärrorna gingo sin jemna gång, och endast det ihållande dånet från kyrkklockorna och den allmänna flaggningen på konsulaten och skeppen erinrade om, att det verkligen var Söndag. Sedan jag genomvandrat staden från öster till vester, gick jag ut för att taga de sköna villorna i närmare skärskådande. En strålande sol lyste från det klara fästet och spridde sin ljusa slöja öfver den härliga, undersköna naturen. Här breder ett storlöfvigt fikonsträd sina grenar, i hvars skugga en trött vandrare hvilar, der slingar en späd vinranka sin smidiga stam öfver en förfallen mur, från hvars fot en

källa med friskt vatten framspringer och letar sig väg genom det höga gräset, der ofta en i sin middagsslummer störd orm eller ödla skymtar förbi. Och högt deruppe på den gröna bergsluttningen höjer pinien stolt sin lummiga krona mot himlen, under det att dyningarne dernere vid stranden bryta sig mot nötta klippor. Vid åsynen af denna idylliska skönhet stegrades mitt mod, och mina krafter stålsattes, och en okuflig lust väcktes att bättre lära känna detta härliga land, som geografen och turisten så lofvar och skalden så rosande besjunger.

Emellertid stod jag blottad och arm på reskassa, och endast min dräkt förrådde, att jag en gång sett bättre dagar. Min oerfarenhet och min lättrogenhet hade straffat mig. I Antwerpen hade jag, till stor del genom egen oförsigtighet, förlorat ur, kedja, penningar, revolver och till och med min biljett; och här stod jag nu en arm viking, stolt inför världen, men ångerköpt inför mig sjelf. Men ny kraft och friskt mod väcktes till lif, och gladt ljud det ur mitt bröst: "Framåt! Hvarthän? Gör detsamma! Endast framåt!"

TREDJE KAPITLET.

VANDRING GENOM ITALIEN.

“ Hur ock minnet än med åren
Bleknar, frisk dock Romavåren
Lefva skall uti min själ.”

Wennerberg.

AGDT och gjordt! Med kappsäcken i hand började jag min vandring söderut utefter den stora landsvägen, som redan i Genuas utkant på hushörnen benämnes “*Via Pisa.*” Den brännande solen gjorde redan i början vandringen odräglig. Det torra landsvägsdammet rök vid hvarje steg, och vid möte med de talrika omnibusarne inhöljdes jag i en kväfvande stoftsky. Min svarta kostym fick snart ett annat utseende och blef mer i öfverensstämmelse med min tomma plånbok. Törsten blef ööfvervinnerlig, men hvad var att göra? De få *francs* jag hade kvar ville jag ej skiljas vid så genast, och jag var ännu för stolt att tigga ett glas “*agua.*”

Men vid anblicken af denna gudomliga natur, som genom odling och vård ännu mer förskö-

nats, och vid åsynen af de fina, luftiga villorna och slottslika palatsen, som öfverallt höjde sig öfver lumliga trädkronor, sporrades min vandringslust, och hurtigt trampade jag vägen framåt. Sista skymten af Genua försvann snart bak de vinkladda bergen, och vägen slingrade sig allt vildare genom grönskande dalar, bland resliga berg, der cypressen på hjessan och rankan vid foten erbjödo en ny anblick för en nordens son, som aldrig tänkt sig något skönare än furuskog och björkris.

När solen sjönk bak de blånande bergen, kom jag till en vacker by, hvars invånare voro församlade på gatan för att åskåda ett slags bollspel. Efter ett par minuter nådde jag ett litet inbjudande herberge: *Hotel d'Italie*. Trött, som jag var, steg jag uppför den lilla trappan och afbördade mig öfverrock och kappsäck. En medelålders kvinna mötte mig i dörren och på mitt, "*Bon soir,*" svarade hon med en frågande blick: "*Bono sera!*" Hon tycktes ej vidare förstå dålig franska, men förstod helt tydligt min begäran om ett rum. Ett halft dussin flickor samlade sig omkring mig och sågo helt medlidsamma ut, när de hörde, att deras gäst ej förstod ett ord italienska. Till all lycka fans här en tysk köpman, Engelhardt, och som jag bättre kunde meddela mig på tyska, blef han, tjänst-

villigt nog, en välkommen tolk. Han förklarade min önskan fullkomligt, och ett par minuter senare sträckte jag mig med välbehag i en bekväm gungstol. Genom det öppna fönstret smög en frisk aftonbris in, och en siphon seltservatten med citron och socker afkyldde min hetta och lugnade mina känslor.

Rätt framför mig låg det öppna, stilla hafvet på hvilket flera ångare syntes på väg till och från Genua, af hvilket senare en dimbild ännu syntes bak en utskjutande udde. Till venster höjde sig de skogsklädda, mörka bergen som ett bålverk för mitt spejande öga, och rakt under mig låg en liten hemtreflig trädgårdsanläggning. De gula, halfmogna citronerna afstucko bjert mot de mörka bladen; körsbären voro redan fullvuxna, och sockerärtorna stodo nu som bäst; här och der mellan grönsaker och buskar blommade de välbekanta "solsickorna," och midt i höggräset krefsade hönsen med välbehag.

Men det skymde allt mer, ljudet på gatan dog småningom bort, allt blef tyst, och försänkt i en ljuf slummer låg jag drömmande om mitt kära hem i norden.

Först klockan åtta följande morgon vaknade jag ur mina sköna drömmar och gjorde mig redo att fortsätta söderut. Jag begärde min räkning och erhöll den också fort nog. Men drömmen

om min förvåning! Hvilan i den behagliga bädden hade bekommit mig väl, och seltservattnet hade visserligen smakat förträffligt. Men den rama verklighet jag nu stod ansigte mot ansigte med var alltför prosaisk. Ἄνδρε, γνῶτι σε αὐτὸν! (Vandringsman, känn dig sjelf)! Men hur jag än kände och kände, fann jag ej mer än 5 Lira 10 centimer i mina fickor, och den lilla räkningen belöpte sig till 8 Lira, d. v. s. tre mer än hvad jag egde. Att jag ej kände mig så särdeles väl till mods är klart; men hvad var att göra? Huru hade jag ock kunnat ana, att en natts sömn och en flaska seltser skulle kosta mer än högst 2 Lira, om det än smakade aldrig så väl. Emellertid beskådade jag med granskande min notan:

<i>Nota.</i>							
1 Siphon	2 L.
Chambre et luce	4 L.
Citron et sacch.	1 L.
Cerevizia “	1 L.
							<hr/>
Pour tout	8 Lira.

Jag skakade på hufvudet, gjorde en förfärlig grimas, skrattade med låtsadt förakt och letade i mina djupa fickor efter en blyertspennstump. På ett litet papper gjorde jag en annan nota med följande utseende:

	<i>Nota.</i>						
Siphon et Citron	1 L.
Chambre et Luce	2 L.
Cerevizia	1 L.
Pour tout	4 Lira.

Värdfolket låtsades nu i sin tur slagna af häpnad, ristade på hufvudet, skakade papperet och räckte upp fem fingrar, för att låta mig förstå, att jag åtminstone måste betala 5 Lira. Ingenting förmådde dock rubba mig. De 4 Lira klingade på bordet, och med ett stolt "*Bon Diurno*" aflägsnade jag mig, följd af blickar, som förrådde allt annat än vänlighet och högaktning. Bak en liten backsluttning försvann hotellet snart ur sigte, och jag drog en lättnadens suck öfver att åtminstone ha sluppit i väg; och blef så denna min första natt på ett hotell i Italien också den sista.

Vägen var på begge sidor trädbevuxen, och det daggiga gräset vid landsvägen frodades yppigt. På en liten gärdesgård nere i dalen satt den tyske köpmannen och läste en roman, och för honom omtalade jag mitt äfventyr på värdshuset. Snart uppnådde jag den vackra byn St. Lorenzo, der jag mötte ett stenlass, som drogs af tvenne oxar, en ko och en mulåsna. Vägen följde alltjemt bergsluttningen, husen blefvo här sparsammare, och fritt i naturen frodades en mängd växter af hvilka en del voro

gamla bekanta från hembygdens skogar och dalar. *Trifolium repens*, *Ranunculus repens*, *Ornithogalum umbellatum*, *Orchis maculata*, *Allium ursinum* och flera *Hypochaeris*-arter voro bland dessa. Sedan jag passerat byn Rapallo, kom jag åter in i en lång skog, der jag observerade *Ajuga reptans*, *Bellis perennis*, *Cardamine amara* och tvenne *Asplenium*-arter; öfverallt öfver gärdesgårdar och gamla murar slingrade sig den välkända murgrönan, *Hedera Helix*.

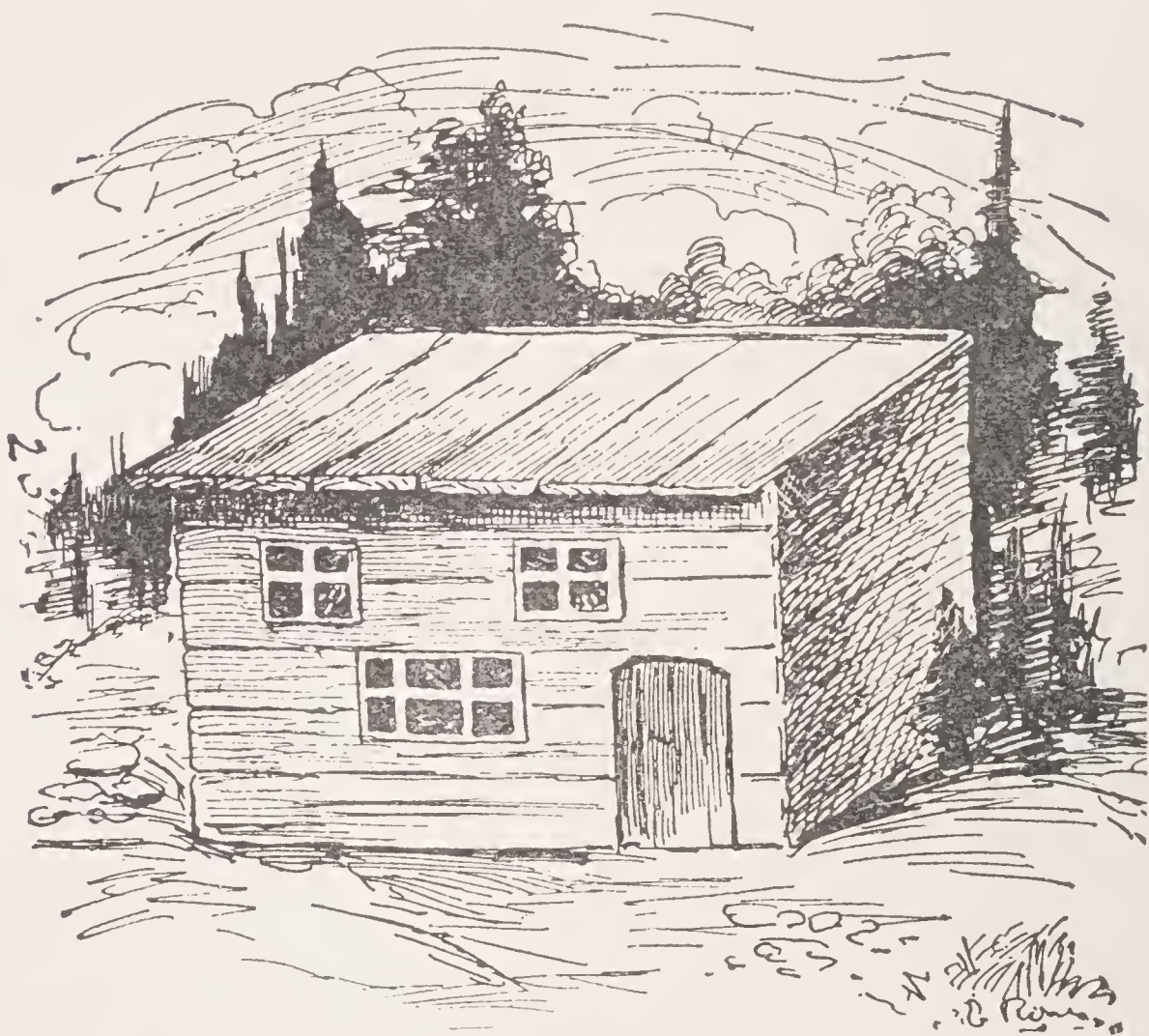
Vid två-tiden på eftermiddagen uppnådde jag den lilla staden Ciavari, som genomlöpes af jernvägen från Genua till Rom. På torget står en liten marmorstaty af Guiseppe Mazini. Efter några minuters rast fortsatte jag öfver berg och dal. På kvällen passerade jag byn Sesstri Levante Trigare, ett tarfligt, fattigt samhälle och helt olikt de sköna platser, jag hittills genomvandrat. Vägen höjde sig härifrån alltmer bland kala berg och backar, på hvilkas sidor endast mindre buskar växte. Men —

Dagen tystnade och sommarkvällen
Smög sig öfver fält och berg och dal.
Aftonvinden lekte frisk och sval,
Och uppå den mörka himlapellen
Lyste stjernor uti tusental.

Bak mig redan låg den gamla byens
Murkna hus der barnens ystra skratt
Hördes än så muntrande och gladt,
Men uppå den mörka vestanskyens
Tornspets stormens vreda ande satt.

Vägen sjönk, bland pinierna och granar
 Hopplös fram i långa steg jag drog.
 Öfverallt var idel berg och skog,
 Men till fröjd jag fjerran framför spanar
 Flamman af ett ljus, som mot mig log.

Husets dörr stod öppen och jag stannar
 Frågar en som der vid bordet satt,
 "Långt till by?" Han svarte mildt och gladt:

Stenhuggarehyddan, der jag hvilade öfver natten.

"Här fins ingen by och inga grannar,
 Ni får stanna här hos oss i natt."

In jag steg bland trenne mörka trälar,
 Ungrar, som bland bergen höggo sten,
 Lifligt deras mörka öga sken
 Och ur deras glädtigt stämda själar
 Lyste gästfrihetens flamma ren.

Macaroni, bröd och lök och vatten
 Samt ett stort omflätadt krus med vin;

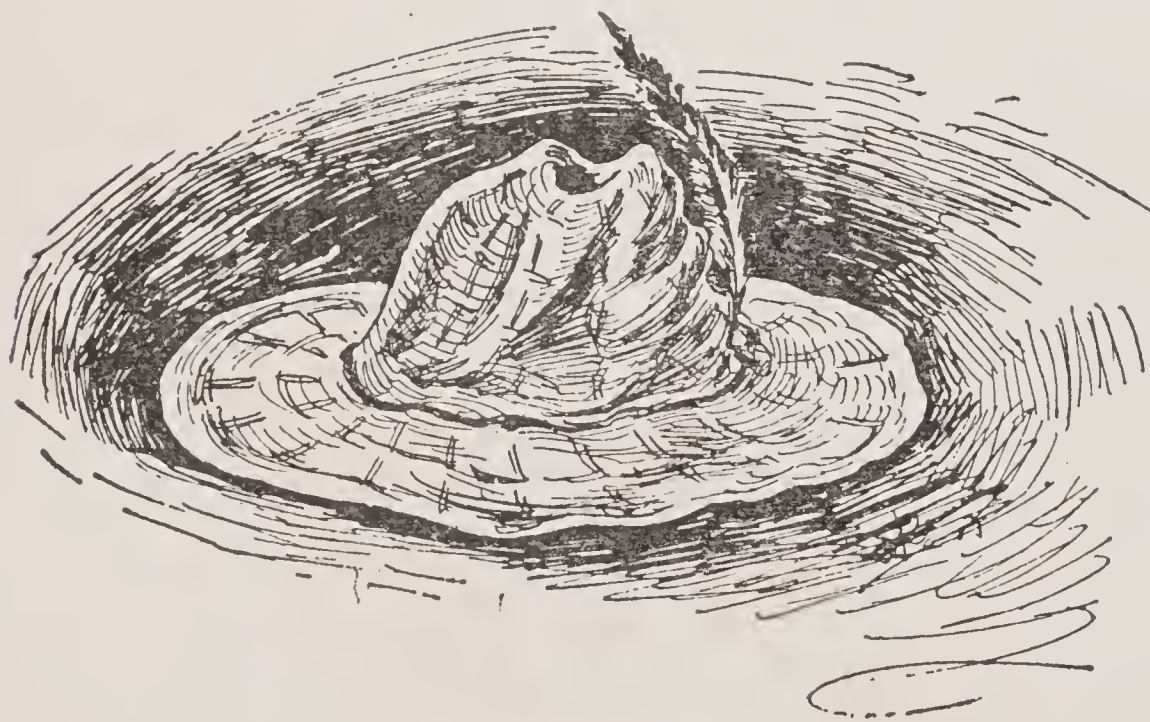
Några ägg, som funnos i ett skrin,
Allt bars fram för att förljufva natten,
Och en sång flög opp med glädtig min.

Vinet styrker, vinet muntrar, gläder,
Lustigt var att se de trennes skratt.
Minen var så vild som söderns natt ;
Runda hatten pryddes af en fjäder,
Som en gång i örnens vinge satt.

Natten skred och vännen Luigi Fina,
Han var primus i vårt glada lag,
Tyckte nu vi festat nog i dag,
Och att slippa morgondagens pina
Snart vi njöto sömnens ljufva drag.

Men vi väcktes halft i feberyra,
Stormen vildt i husets knutar tjöt
Och mitt öga ej sig mera slöt,
Ty helt tidigt, redan klockan fyra,
Trion upp till dagens mödor bröt.

Än jag ser hur gladt de trenne grina
Vid sitt glas af purpurfärgadt vin.
Ständigt ser jag deras trolska min
Och vår vän, den mörke Luigi Fina,
Hvilar än i minnets helgonskrin.

Luiga Finas Hatt.

I SPEZZIA.

LOCKAN fyra följande morgon måste jag som sagdt begifva mig i väg, emedan de godmodiga stenhuggarne då gingo till sitt arbete i de närbelägna bergen. Vädret var kallt och blåsigt, och naturen antog ett helt annat utseende. Det skönaste af det underbara Italien låg nu bakom mig och Toscanas vinprydda höjder voro ett minne blott. Den breda, välhållna landsvägen slingrade sig utmed sidorna af höga ljungbevuxna berg, i hvilkas klyftor och grottor måhända mer än en röfvare-skara sluppit undan rättvisan. Vägpålar voro uppresta för hvarje kilometer och vägens vård handhades af dertill särskildt utsedde män, i hvilkas mössfront lästes "*Cantonieres Provinciales.*" Huru ödsligt och kallt det än här tycktes, sågs dock naturen omedvetet följa sin gång med tiden. Rågen stod i full blom, och i de små diken och vattenpussarne höll det svarta grodynglet sin vårdans. Naturen återtog snart en yppigare prägel, bergssluttningarne återfingo sin grönska, och här och hvar i dalarne tjusades ögat af små vinplanteringar.

Nere i en dal träffade jag en gammal man, som förstod något tyska; han kände min sängkamrat från förra natten, Luigi Fina, mycket väl och erbjöd mig en dryck ur sin stora vin-

flaska. Han tröstade mig med att jag snart skulle vara framme i Spezzia, och att af de ett hundra tio kilometer från Genua endast tre eller fyra återstodo. Vägen bar åter uppåt, så nedåt och så upp igen.

Men ack, hvilken underbart skön anblick erbjöd sig här för det tjusta ögat! Till höger höjde sig en reslig bergstopp, på hvars hjessa ett par väldiga kanoner glimmade genom de solida skansarne; till venster på en annan utskjutande skogbevuxen bergsudde reste en gammal fästning sin grå gestalt öfver trädkronorna, och rätt under mig låg vid den lugna sjöstranden den regelbundna, beryktade sjöstaden Spezzia, hufvudstationen för den italienska flottan.

På en tvärstupande brant väg steg jag sakta ned från bergen, och en halftimme senare, var jag framme i stadens utkant. Gatorna hvimlade af flottister, på hvilkas mössband i italienska lästes: "Kungl. Flottan." Höga kaserner och förrådsbyggnader reste sig här och der, och de stackars soldaterna syntes vara dömda till samma prosaiska lott här som hemma — att göra vakttjänst. Jag styrde ned till hamnen, der ett muntert lif försiggick vid fiskarbåtarne. Endast ett stort pansarskepp syntes för ankar; men rundt den gamla hamnpiren låg en otalig mängd

mindre galeaser och skonare från Palermo, Genua, Catania och Neapel.

ÖFVER APENNINERNA.

Klockan elfva följande morgon fortsatte jag min vandringsstråt och besteg bergen söder om staden; de äro vilda och skogbevuxna, och i de djupa dalarne forsa strida bäckar. Vägen går alltjemt i zigzag uppåt och fördubblar således afståndet tre eller fyra gånger. Bergsborna här äro godmodiga och hjertliga, och när jag någon gång anhöll om ett glas vatten, bjöds jag alltid vin. Efter några timmars tröttsam vandring kom jag ändtligen öfver till bergsryggens sydsida, der en helt oväntadt storslagen anblick bredde sig för mina blickar. Rakt framför mig låg början af den vidsträckta Pisa-slätten, som till höger begränsades af den låga hafskusten och till venster af de dunkla Apenninerna, som drogo sig allt längre inåt landet. Bygden låg öfversållad med ljusgröna vingårdar, och helt nära der nere i dalen låg som en rubin mellan smaragder den lilla staden Sarsana.

Jag sade ändtligen Apenninerna farväl och nedsteg i dalen, der jag vid öfvergången af en liten bäck på andra sidan byn Ameglio mötte en gammal man, Marchi Vincenzo, som, innan vi ännu mötts, med fryntlig min helsade: "*Bono*

sera!” “*Bono sera!*” svarade jag, och frågade på dålig italinska: “*Quanti longa via a Pisa?*” “*Octanta cinque,*” svarade han, och tillade några ord, som jag ej begrep. Sedan jag förklarar att jag ej förstod italienska, utspann sig ett kostligt samtal hälften på Latin och hälften på franska. Han berättade för mig att: *Oscarus Secundus, rex Sueciæ, vir longus avec barba grisea fuerat in Italia l'anné dernier apud Papam et Umberto, regem Italiæ.*” Han prisade Norden för dess “*magni habitantes,*” som, “*quod habent plus frigore quam Italiani, vivunt tempus longius, et sunt multo validi et robusti. Italia multo calid,*” klagade han “*homines sunt parvi et moriuntur levius quam Germani. In hoc momento sum anni cinquanta, quamobrem mori volo, quum Deus vult. In Napolim filium habeo, professore in lingua Romana et Græca et in Historica et Geographica. Bonus filius, bono capite.*” Med en stolt min tänkande på sin son professorn, trädde han ett par steg framåt, tog en papperslapp ur sin notbok och gaf mig hans adress i Neapel. Han följde mig ett stycke på vägen, och som han tog för gifvet, att jag ämnade mig till Neapel, medsände han en hjertlig helsning till sin son, som han påstod, kunde tala engelska och tyska flytande. På andra sidan om den stora stenbron öfver floden ligger ett stort glasbruk, der större delen af de

tunna vinflaskor, som öfverallt förekomma, tillverkas.

HVILA I VILDMARKEN.

Mellan tvenne rödrosiga blömsterhäckar följde jag den dammiga vägen upp till staden, der jag endast stannade en half timme, hvarefter jag följde samma väg vidare. Här iakttog jag för första gången de fosforescerande eldflugorna (*Lampyris Italica*), som vid sin flykt i nattmörkret utstråla ett starkt ljus. De förekomma högst talrikt bland buskarne och det fuktiga gräset och erbjödo en lika vacker som ovanlig anblick. Natten led längre och längre fram, och då jag ändtligen fann en lugn plats mellan ett par buskar, utbredde jag min stora vinterrock på marken och lade mig att sofva. Huru gerna skulle jag ej önskat mig en behaglig bädd med åtföljande bekvämligheter, men mina få *centimer* tilläto mig ingen lyx, och snart drömde jag lika lycklig som i den mjukaste bädd.

Helt tidigt följande morgon vaknade jag vid rasslet af de passerande åkdonen; steg upp och gjorde mig färdig att fortsätta min pilgrimsfärd. Varm och strålande lyste solen från fästet, men i skuggan af träden lekte ännu en kylig morgonbris. Alltsom solen steg högre, blefvo skuggorna mindre, och den enformiga slätten gjorde vandringen tung och långträdig. På

eftermiddagen passerade jag en by vid sjelfva sjöstranden, hvarefter vägen gick genom en stor, vild furuskog, der jag mötte tvenne hemvänder jagtpartier. Då natten snart föll på, och intet slut på skogen var i sigte, föredrog jag att hvila såsom förra natten och sof i min tjocka vinterrock, nerbäddad mellan ljungbuskarne. På vägpålarne lästes 79 och 80 K., och endast 5 eller 6 kilometer skilde mig från den beryktade staden vid Arnos strand.

I PISA.

När jag vid solens uppgång drog vidare, kunde jag redan på afstånd skönja en dimbild af Pisa. Vägen var jemn och snörrät, och klockan 9 f. m. var jag framme i den uråldriga staden. Jag besåg den ståtliga domkyrkan och var naturligtvis uppe i det lutande tornet, som för sin skefva ställning är känt öfver hela världen. Bygnaden säges luta 13 fot öfver lodlinien, och då jag från toppen tittade ner, var det ej utan en viss farhåga att min viktiga person skulle komma hela den verldsberytade härligheten att trilla öfver ända, och hastigt och lustigt begaf jag mig därför ned. Öfverallt i de talrika skulptörmagasinen stodo större och mindre imitationer af tornet, och en del såldes naturligtvis högst billigt. En mängd konst-

närsbutiker förekomma i Pisa, der ståtliga konstverk i sandsten, alabaster och terracotta ådraga sig främlingens uppmärksamhet.

Stadens centrala del är snygg och välbygd, och flera betydliga broar förena Arnos stränder. I utkanterna och i de mindre gränderna dväljes deremot en mängd orenlighet, utkastade födoämnen, slagteri-afskräden och annat affall.

Emellertid var jag snart åter utom staden och trampade den gamla vägen till Rom. Landet låg naket och slätt, och ej ens en buske erbjöd ett ögonblicks skydd mot den starka solhettan, hvarför jag tog tiden helt makligt och vandrade långsamt, tills solen hunnit sjunka under horisonten, då jag för ett par timmar ökade farten.

Lördagen den 12:te randades med samma brännande sol och samma sträfvän. Sedan jag uppgjort med den flegmatiska bonden, hos hvilken jag sofvit under natten, fortsatte jag genom den oändliga slättbygden, och enligt räkning jag höll på milstolparne tillryggalade jag 53 kilometer från klockan 6 f. m. till klockan 6 e. m. Genom en vidsträckt småskog med tufvor och vassgräs kom jag vid skymningens inbrott till en "*Posada et Vendita Vino.*" Här intog jag en stärkande kvällsvard och inmundigade en god del vin, som efteråt gjorde mig

betydligt sömnig. Folket var sysselsatt med höskörden, och vid åtta-tiden samlades bygdens invånare kring det stora bordet, som dignade under väldiga fat af macaroni, bruna bönor, lök, hvetebröd och vinkrukor. De unga flickorna voro så godt som alla af en intagande skönhet och skämtade gladt med de lifliga mörkhyade drängarne, som ingalunda skolkade vid sina vinglas.

Först klockan 10 på Söndagen drog jag vidare. Vägen låg snörrät, och solen brände hett. Efter ett par timmars vandring hvilade jag på trapporna af ett böndkapell, fyra eller fem gånger större än de altaren, som öfverallt förekomma längs vägen, uppresta till Madonnans ära. En gumma, som satt här och knäckte nötter med bibelpermarne, tog till benen vid min åsyn. Natten tillbragtes i ett banvakthus, der jag sof tryggt utan att ens vakna vid stojet af de tåg, som rusade förbi.

I EN ZIGENARHYDDA.

Måndag, 20 Maj. Samma väg, samma hetta och samma rastlösa sträfvän; men framåt, framåt bardet, och då jag vid kvällens inbrott kom till en tarflig zigenarhydda, der jag sof öfver natten, hade jag ej mer än tre *svenska* mil till Rom:

Tre mil från Rom, den gamla, stora staden,
 Der kung och påfve brottas om sin makt,
 Der marmorhelgon stå i pelarraden,
 Som fordom lyste af Olympens prakt.
 En sommarkväll jag stannar helt förlägen
 Och tusen tankar stiga i mitt blod ;
 Bland stolta hus, helt nära stora vägen,
 En lutande zigenarkoja stod.

Långa flodens strand, som tjugande sig krökte,
 Af låga träd och täta buskar prydd,
 Jag såg tre män, som gnolade och rökte
 Och sist försvunno under kojans skydd ;

Zigenarhyddan.

Den ene bar en knippa fisk i handen
 Den andre metade emellanåt,
 Den tredje sökte betet uppå stranden,
 Och så de slutade sin fiskarstråt,

Jag trädde in : " God afton ! " " *Bono sera !* "
 Ett vänligt svar från deras läppar ljöd,
 Jag fick ej tid att säga mycket mera,
 Den äldste mig en låg trefoting bjöd.
 Jag talte än ej god italienska,
 Men vän och och ovän kan man skilja på,

Och fastän de ej alls begrepo svenska,
Vår aftonstund blef angenäm ändå.

En brasa bröts från takets torra grenar,
Och fisken stektes långsamt på ett spett,
Och mellan tvenne sotigt svarta stenar
En gryta fräste utaf lök och fett.
Ett stycke bröd med såsen koktes samman,
Och under bänken stod en kruka vin,
Och så vi njöto, lysta utaf flammen,
Vår aftonspis med obekymrad min.

Den hela skatt, det usla rucklet hyste
Satt stucken under husets torra tak,
Och på sin bädd, de pratade och myste,
Zigenarbrödren vid sin bivuak.
Men ren i arla morgonstundens timma
De välte stenen framför kojans dörr
Och snart försvunno de i ängens dimma
På samma stig de ofta vandrat förr.

Så arma och så fattiga de än tycktes, och så
usel deras koja än var, var den ändå ej för trång
för gästfrihet, och deras min lyste af lycka och
belåtenhet, och de ysntes i allt sitt armod bättre
lottade än patronen midt emot.

Tisdagens morgon randades ;
Hafsvindens fläktar andades
Friskhet, helsa och lif.
Blommornas dofter blandades
Till njutningens vällust och fröjd.
Men solen på himmelens höjd
Förändrade morgonens bild.

Och så började jag med den baddande solen
åter min rastlösa vandring. Vid middagstiden

kom jag till en rätt stor kork-ekskog, i hvars skugga *Echium vulgare* växte ymnigt bland det höga gräset, och kring nedfallna grenar och mindre buskar slingrade sig *Convolvulus arvensis*. I skuggan af ett afbarkadt träd hvilade jag mig en halftimme och roade mig med att iakttaga de smidiga ormar och ödlor, som prasslade öfverallt i gräset och ofta krälade öfver på andra sidan vägen.

Efter en stunds förnyad vandring tog skogen slut, och en vidsträckt slätt utbredde sig för mina ögon. Der låg det bördiga Campanien framför mig. Här betade oerhörda fårhjordar och stora flockar af boskap, som ådrogo sig min uppmärksamhet genom sin storväxthet, sin grå färg och sina långa, lyrformiga horn, som gifva de vackra djuren ett ståtligt utseende.

På kvällen vek jag af från vägen och uppsökte en liten hydda, som bevakades af tvenne hundar. Snart kommo dess invånare hem från sitt arbete, sju eller åtta manliga individer, med lien på axeln och flaskan på ryggen. Efter en hård, mödosam dag i skogsmarken och på fältet måste de stackars arbetarne nu först tillaga sin aftonmåltid, innan de fingo njuta sin hvila. Och tidigt på morgonen började de samma lif för att förvärfva halfannan fattig Lira (1 kr. 12 öre.)

Endast tvenne kilometer skilde mig från Påf-

vestaden, och jag kunde ej sofva af längtan efter att se den urgamla plats der Romulus och Remus först uppförde sina lerhyddor, kanske ej större än Zigenarkojan eller stenhuggarehuset i Sesstri-Levante-Trigari, der jag herbergerat. Belyst af den uppgående solen, låg ändtligen den åldriga Tiber-drottningen i sigte. Jag såg Colosseums grå murar och St. Peters väldiga kupol, en del af den vidsträckta Vatikanen, och det var allt.

Utfattig, som jag var, vågade jag mig ej in, utan tog af på en sidoväg mot den gamla hamnstaden Civita Vecchia. Lockande syntes mig en stor, kägelformig halmtäckt herdehydda, belägen midt på en vidsträckt slätt. Ett par väldiga vallhundar annonserade min ankomst, och jag inträdde genom den höga dörröppningen. Rundt kring väggarne voro bäddar och sittbänkar, och kring den i hyddans midt flammande brasan stodo en mängd män och kvinnor och åto sin frukost, bröd och skuren mjölk, som tvenne män öste ur en gigantisk kittel.

Redan klockan 5 e. m. var jag framme i Civita Vecchia, som låg leende vid hafsstranden, der några herdar fördrefvo tiden med att fånga unga bläckfiskar, hvilka af vågorna drefvos i land. Vid första gathörn mötte mig en sorglig anblick. En stor mängd fångar i tjocka, grå dräg-

ter, med sammanlänkade hand- och fotbojor arbetade under en brännande sol i en kvalmig gata, der ej ens den minsta vindfläkt bragte dem ett ögonblicks svalka.

Herdedydda i Campanien.

JAG SÄGER ITALIEN FARVÄL.

IN vandring i Italien var nu emellertid slut; ty här måste jag börja arbeta mig väg öfver till den verldsdel, dit jag ville komma. Mig gjorde det detsamma hvarthän, och då jag fann en båt, som följande dag skulle

afgå till Tripolis, var mitt beslut fattadt, och jag sade Italien farväl.

På min fotvandring hade jag dock fått se Genua, Pisa, Spezzia och en skymt af Rom, och dermed lärt, att, huru poetiskt Italien än må förefalla turisten, som är försedd med god kassa, människan dock här lefver i alla afseenden under större tvång än hemma i norden. Att vinningslystnaden och penningbegäret öfverallt spela sin eviga roll, och fattigdomen öfverallt är rikedomens och öfverflödets följeslagare, blef till stor del sens-moralen af min Italia-tripp. Men tillika erfor jag, att under det mörka ögat, blixtrande af passionens glöd, och den lättsinnigt leende munnen kan ligga en sinnesstämning, som är beredvillig till människovänliga handlingar och uppoffringar.

FJERDE KAPITLET.

I DE SVARTES VERLDSDEL.

SEDAN *Achilles* ändtligen lossat sin kollast och klarerat, lyftade den ankar och backades ut ur den lugna hamnen.

Det var på eftermiddagen ; himlen var klar och hafvet låg spegelblankt ; Civita Vecchias tusenåriga, grå murar blefvo allt mer omtöcknade, och det sköna Italien försvann för min blick ; men de minnen och intryck jag fått derifrån skola lefva i ständig hågkomst.

Drömmande om de härliga scenerier, som förtrollat mina ögon bland Toscanas resliga, vinkladda berg och djupa dalar, satt jag länge uppe i natten. Ingen musik smekte örat, ingen vindfläkt andades, allt var lugnt och stilla, och de oräkneliga klara stjernor, som tindrade från den mörka himlen, speglades i den stilla vattenspegeln.

Fredag, 24 Maj. Sol på himmel, lugn på haf ;
Allt var stilla som i graf.
Ingen måsevinge höjdes
Öfver hafvets vattenspegel,

Blott vid horisonten röjdes
Tvenne skepp med slappa segel.
Dagen kom, och dagen gick :
Haf och himmel för min blick.

Lördag, 25 Maj. Den i går lugna Neptunus hade under nattens lopp bytt om min. En rätt dugtig sjögång vräkte sitt vreda skum, och regn föll på eftermiddagen. På kvällen blef hafvet åter lugnt, himlen höljdes i moln, ur hvilka blixtrar gång efter annan utslungades.

Söndagsmorgonen randades fridfull och klar; och majestätiskt simmade *Achilles* fram öfver djupen mot Afrikas sandiga kust, som spanades strax före solens nedgång, och vid tio-tiden föll ankaret på den stormiga reddan utanför Tripolis.

Nyfiken att för första gången få se en muhammedansk stad och på samma gång sätta foten inom "de svartes verldsdel," var jag långt före solens uppgång färdig att gå i land. Oaktadt vi lågo ett godt stycke ute på reddan, var hettan odräglig och sjöbrisen blåste kvaf och varm. Men hvilken ovanlig anblick mötte ej det spanande ögat! Öfverallt längs kusten idel sand, och den betydliga staden såg på afstånd ut, som en samling hvitmenade murar med gluggar och luckor. På ena sidan höjde sig en stor palm-lund, och öfver de platta hustaken reste sig här och der höga, smala minareter från de talrika

moskéerna. Långa hafsstranden skredo stora karavaner af åsnor och kameler, som redos eller leddes af hvitklädda, damhöljda araber och half-nakna negrer.

Hamnen vimlade af roddbåtar, bemannade med allehanda folkslag, greker, italienare, turkar, negrer och araber. Redan vid sju-tiden kom en mängd fruktmånglare ombord; negrinor och unga araber, alla försedda med stora brännmärken på armarne, utbjödo sina små äpplen, aprikoser och citroner till billigt pris. Klockan 8 anlände skepps-agenten ombord, och med min lilla, snart tomma kappsäck, steg jag nedför trapporna och placerade mig akterut i den välputsade båten, som roddes af tvenne fränkiga turkar.

Redan vid första steg i land, möttes jag af en stinkande lukt, som snart fick sin förklaring. Midt i solvärmens på båda sidor om gatan fans utanför de snuskiga bodarne allt slags kram och matvaror uppradade. Öppna makrill-tunnor, fläskfat, blodiga oxhudar och flådda fårhufvuden lågo huller om buller, tätt besatta med allehanda insekter. Jag kryssade mig fram mellan turkiska byxor och barfota negrer, och möttes snart af en väldig kamel, som, drifven af en ridande ökentyp, var lastad med ris och vedpin-
nar, så långa att de skrapade mot murarne på

båda sidor om gatan. Intet annat var att göra än att vända om, och det gjorde jag fort nog, och stack in i en annan gränd, trängre än den förra, men här och der öfverbygd med hvalf, så låga, att jag i fred för solhettan här åtminstone kunde vara trygg för kameler och vedlass. Särdeles länge hade jag dock ej invaggat mig i min säkerhet, förrän jag hörde ett skorrande ljud: "*Rrrri, Rrrri, Terrri, Terrri!*" En fot snudade vid mig och en mager negerunge försvann på en liten åsna.

Efter många irrfärder kom jag ändtligen till tyska konsulatet och strax derpå till det engelska. Båda gåfvo mig en följeslagare, den ene, Muhamed, en stor lång arab, och den andre Barek, en grof, svartmuskig turk. Mellan dessa äkta Tripolis-söner genomvandrade jag nästan alla gator och gränder i staden, och troligen betraktade man mig, som en högre personlighet, då jag hade tvenne så ståtliga vägvisare.

Judar vimla öfverallt, och om ej särdeles kostbart klädda, pråla de dock med stora penningpungar. Butiker och bodar fylla husraderna; men trots flitigt sökande kunde jag ej finna ett ark papper till salu, hvilket den artige tyske konsuln senare erbjöd mig, på samma gång han upplyste, att här var man ej särdeles välförsedd i den vägen.

Handtverkarne arbetade öfverallt ute på gatan framför sina salubodar, beskuggade af upphängda säcktrasor och halmmattor. De flesta voro sysselsatta med silkstickning på röda och orange-gula saffiansskor, som öfver nästan hela världen äro välkända från denna plats, och en ganska stor del hade arbete med att pressa och göra tofsar till de röda fez-mössorna, som här bäras af alla både höga och låga, svarta och hvita.

Oaktadt den starka solhettan, som ständigt besvärade mig, var allt lif och rörelse. Araber, turkar, åsnor och kameler vimlade om hvarandra, och de halfnakna barnungarne svärmade lifligt omkring som myggor. Just som jag badande i svett drog fram genom gator och gränder stannade jag framför en stor träskylt: *Hotel Transatlantique*. Jag sade adjö till mina följeslagare och gick in genom den lilla porten. Inne på gården var en vårdad gräsmatta, med en välformad vattenbassin i midten, der en liten hafsnymf höll i handen en lilja, som uppsände en klar vattenstråle. Den varma ökenvinden var utestängd, och luften var kylig och svalkande.

Jag steg in i matsalen och begärde på stapplande franska en middag. En svart kypare serverade mig snart en tallrik macaroni-soppa, der-

efter biff och potatis, meloner och aprikoser samt en stor flaska rödvin. Det hela smakade gudomligt och kostade ej mer än en *franc*. Efter en halftimmes hvila gick jag ut på egen hand och tog lifvet i närmare betraktande. Det var min första dag i en muhamedansk stad, och mitt öga blef aldrig tillfredsställdt. Först tilldrogo sig de ovanliga kvarnarne min nyfikenhet. I de mindre gränderna fick man ofta höra ett pinglande ljud inom de solida, hvitmenade väggarne. Härinne, med en liten bjellra kring halsen, som förorsakade det mystiska ljudet, gick en kamel, förspänd en grof horisontal stång, rundt omkring, pådrifven med en käpp af en brunhyad arab. Stångens andra ända var fäst tvärs öfver en stor kvarnsten, som genom sin gnidning mot en underliggande dylik krossade den i midten nerhålda säden. Luften var kylig härinne, och rummet mörkt eller halfdunkelt, och den vandrande tröge kamelen och de tvänne bruna araberne gjorde ett egendomligt intryck.

Härfån fortsatte jag till en annan plats, der jag betraktade huru det arabiska brödet bakas. Degen knådades på en fördjupad stenhäll och formades till runda, platta kakor eller toppformiga bullar, som placerades på smärre lock och bräder. En brun vätska hoprördes, hvarmed kakorna öfversmordes, hvarefter de sattes

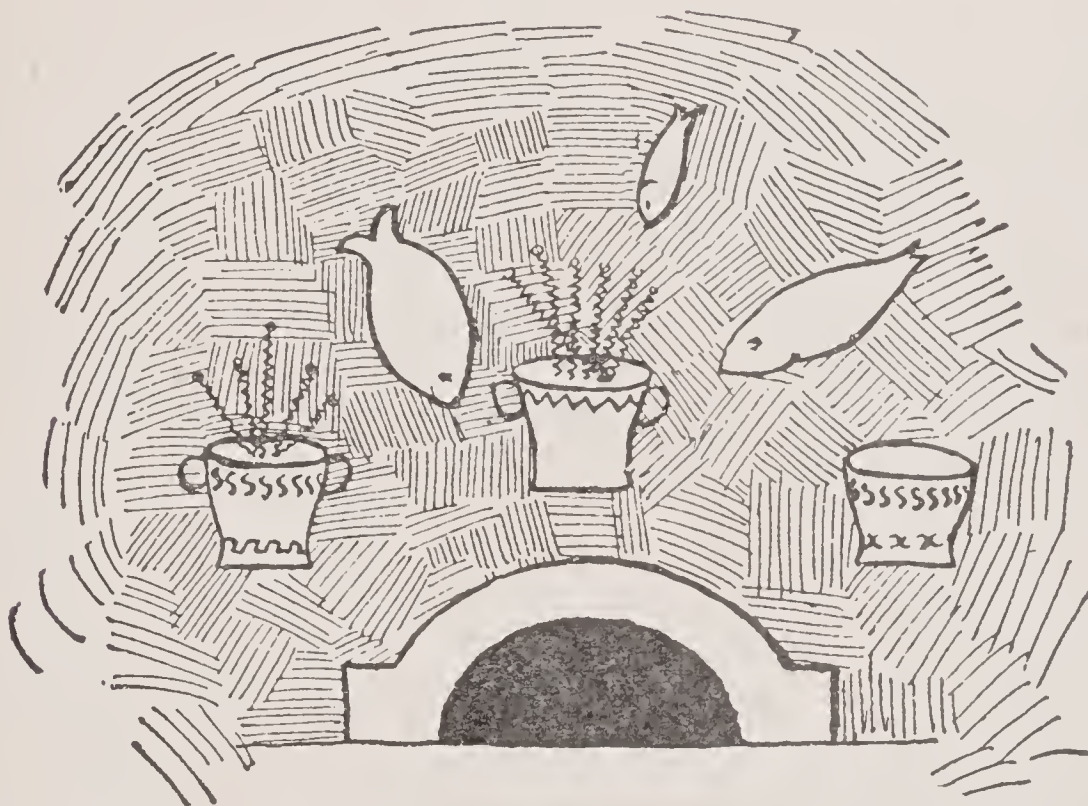
in i den upphettade ugnen, hvars lilla lucka låg i höjd med rännstenen. Efter en timmes förlopp togos de små ljusgula tingestarne åter ut och placerades på kruklock och mindre, gamla dörrar, hvilka snart balanserades på ett krushårigt negerhufvud och utbredde en stark kryddluk, som bevekte mången ökentyp att öppna på penningknuten.

Men den glödande solen sänkte sig alltmer i vester; husens skuggor sträckte sig allt längre hän öfver ökensanden, och det glada lifvet dog bort med dagen. Trött, som jag var, tog jag nattlogis på "Albergo Roma," ett mindre italienskt hotell, granne till "Hotel Transatlantique." Mitt rymliga sofrum var inredt som ett europeiskt dylikt, med alla bekvämligheter och nödvändigheter, men i stället för fönster fans ett fint stålnät, som insläppte den svala nattluften, på samma gång det utestängde de talrika myggorna eller moskiterna. Lifliga drömmar afbröto ofta sömnen, och mitt äfventyrliga sinne alstrade tusen fantasier i min vilda hjerna.

Väckt af kanariefoglarnes sång i de spädloviga vinrankorna, som slingrade sig kring målade käppar och bildade en skuggrik berså, steg jag upp vid åtta-tiden på morgonen och erhöll en kraftig frukost: en väldig biff, minst åtta

tum i genomskärning och fyra stekta ägg. Det hela var ofantligt billigt och kostade endast 2 shilling.

Klockan 10 började jag åter min exkursion och stannade först framför en muhamedansk moské, hvars höga minaret, med sin grönmålade spets syntes högt öfver de omgifvande byggnaderna. Grinden till tempelmuren var öppen, och

Målningar öfver ingången till en moské i Tripolis.

jag klef uppför trapporna och steg in i helgedomen, hvars murar hade lågt sittande fönsteröppningar, försedda med ett starkt jerngaller. Taket och väggarne voro målade i äkta orientalisk stil, och golfvet täcktes af dyrbara, brokiga mattor. De talrika, skönt utsirade hästskohvalfven, stödde sig på grofva marmorpelare och i taket hängde en stor glaskrona. Rätt framför ingån-

gen fans en ått-kantig klocka, stäld efter den arabiska tiden och visade nu 5, då min tid var ungefär 11 f. m.

Bäst jag gick der fördjupad i mina iakttagelser, kom en stor, hvitklädd turk och visade med en argsint blick ut mig. Han tycktes öfverraskad af min omedvetna djerfhet; ty det är ej tillåtet för en kristen att inträda i en muhamedansk helgedom. Jag begaf mig derpå till det nya Fransiskanerklostret, som vimlade af skalliga munkar, klädda i långa, bruna kåpor, som kring lifvet sammanhållas af ett hvitt snöre; från halsen hänger en lång kedja med ett kors, och de nakna fötterna skyddas endast af ett par sandaler. I den långa korridoren, från hvilken en mängd dörrar ledde till munk-cellerna, stod en stor vattenurna, och tvenne ljusdankar upplyste en glittrande madonna-bild, som munkarne ej passerade utan att göra kors-tecken. Här fans bland annat äfven en stor tafla, omgifven af en brunmålad ram, föreställande alla Roms påfvar från fjerde århundradet till den nu lefvande Leo XIII. Klosterfadern var mycket vänlig; och vi meddelade oss så godt vi kunde på franska.

Den dystra klosterluften kändes mig snart dock för tung, och med lättadt bröst steg jag nedför trapporna och begaf mig på en smal gata,

ut genom stadsporten, som bevakades af turkiska soldater. Härutanför bredde sig ett naket sandfält, som vid det starka solljuset bländade ögat. Nära stadsmuren vallade tvenne araber sina gethjordar. Betet var ej särdeles ymnigt, och det enda gröna jag kunde upptäcka, var spridda stånd af *Spergularia rubra* varieteten *marina*. Hvad som mest väckte mitt intresse, var det ovanliga sätt, hvarpå vattnet uppdrogs ur de talrika brunnarne. Den nersänkta vattensäcken halades upp af en ko, som pådrefs af en halfnaken neger; då den kom högt nog, gick öppningen öfver en trärulle, och vattnet uttömdes i en liten murad reservoir. Kon vandrade tillbaka mot brunnen och läderpåsen sjönk på samma gång för att ånyo fyllas med dåligt vatten, som kringvandrande vattenförsäljare på gatan utminutera efter visst pris för glaset.

Jag gick rundt stadsmuren ner mot sjöstranden, der en liflig syn mötte mina ögon. Kringen väldig khan med talrika grådammiga portaller lägrade sig en stor mängd karavaner, som antingen anländt från öknen eller voro i begrepp att begifva sig i väg. I sakta skridt passerade långa rader kameler, lastade med påsar och vinflaskor, och andra lågo såsom döda i sanden och hvilade sig efter sin tröttsamma ökenfärd. Ett ryck i grimsträngen är nog för att resa kamelen,

och för ett par slag på knäna af en käppstump faller det tröga, trogna djuret åter tungt i sanden. Ehuru hans börda synes tung och odräglig, bär han den dock med samma jemna gång under solens hetta och ökenstormens tjut, och hans appetit är tillfredställd af tistlar och torra taggväxter. Intet djur utför under så magra omständigheter ett så viktigt arbete, och ehuru dess herre, araben, är en hård och rå människa, behandlar han dock kamelen med omsorg och godmodighet.

Genom en annan port trädde jag åter in i staden och passerade en muhamedansk begravningsplats. I stället för kors och andra monument synes flata stenhällar, som stundom hvila på fotshöga pelare, och fyrkantiga tegel-läggningar med en högre gafvelformig sten vid ena ändan. Våra grafvar ligga alltid i rigtningen öster och väster, men muhamedanerna vända alla fötterna mot Mecca, som är centralpunkten för Islam och hviloplatsen för den store profeten, "*Khasul Muhamed.*"

Trött och törstig, gick jag in i ett arabiskt kaffehus för att studera den brokiga massan. Jag begärde en kopp "Kaua," och serverades omedelbart en liten med kolsvart "mocca" fylld kopp, som kostade endast 5 Lefta, men var utan

jemförelse den mest välsmakande kaffetår jag förtärt, oaktadt utan både grädde och socker.*

Enligt sin religion äro muhamedanerna förbjudna att förtära spirituösa drycker, en af Islams förståndigaste och vackraste paragrafer, och kaffehusen äro därför arabernas käraste samlingsställen. Härinne vid ena sidan af dörren står en murad spiselhäll, der en väldig svartbrokig patentkokare står fylld med den ädla drycken; vid sidan i en urhålkning ligga glödande träkol, som användas af kunderna för påtändandet af de dyrkade nargiléh. Bak kaffekokaren står en eller ett par araber, enligt modet här iklädda en lång mantel och öfver denna en silkstickad väst med runda fickor och kulformiga knappar, hvilka knäppas i öglor i stället för knapphål. På väggen bakom hänger en mängd pipslangar, och på en lång hylla står en rad halffyllda nargiléh, arabernas och turkarnes älsklingspipa. Rundt omkring på små låga stolar, som sakna ryggstöd, och på de väggfasta sidobänkarne sitter och ligger en

* *Lefta* är ett grekiskt mynt som närmast motsvarar vårt svenska öre. Sålunda är en grekisk *drackmi* 100 *lefta* och *drackmins* värde ungefär en *franc*. De största affärer göras här med spanska och franska mynt, men äfven turkiska, egyptiska, italienska och grekiska pengar äro gällande på grund af den stora folkmängd, som här representerar dessa länder. Naturligtvis tillbakavisas ej heller ett engelskt pund, fastän dessa äro sällsynta, emedan England har föga affärförbindelse med Tripolis.

mängd araber, turkar och greker och förtära långsamt den sköna kaffetåren, blossa ständigt på den bubblande nargiléhen samt visa här och der sitt geni i domino-spel. Men den lilla glöden sjunker allt djupare i piphufvudet, och snart är tobaken utrökt, den halfslumrande, njutande araben reser sig ur sin liggande ställning, sätter de bruna fötterna i sandalerna och med ett "*Marhaba,*" aflägsnar han sig för att kanske anträda sin långa färd genom öknen.

FEMTE KAPITLET.

MALTA.

OKTADT allt var nytt och intressant för mig med min lilla verldserfarenhet, hade jag likväl snart fått nog af den torra karavanstaden, och med nya förhoppningar inskeppade jag mig till Malta med en fransk ångare *Ville de Brest* från St. Nazaire.

Klockan 4 e. m. lemnade jag Tripolis, och klockan 8 följande morgon syntes öfver det solbelysta hafvet den lilla, genom apostelen Pauli skeppsbrott verldsbekanta ön Malta. Vi närmade oss alltmer de sandiga, tvärstupande kustväggarne, och klockan 10 gingo vi in i La Valettas hamn, der det tunga ankaret föll några famnar från kajen, och ett par minuter senare voro vi omringade af en oräknelig skara smärre båtar, hvilkas roddare slogos om företrädet att taga oss i land eller utbjödo smärre artiklar och frukt till salu. Sista slanten gick till båtkarlen, och så stod vår äfventyrare fattig, men stolt

och blickade uppåt den trappbygda Strada Santa Lucia, tvehågsen om hvilken väg kunde vara den bästa. Att söka arbete bland ett folk, som man ej förstod, föreföll mig omöjligt, och att lefva utan arbete och penningar var naturligtvis också omöjligt.

Bäst ansåg jag vara att försöka sjömanslifvet, och till all lycka påträffade jag en skeppshandel, som förestods af en norrman. Der väntade jag till eftermiddagen, då en kapten Hein, från bergningsångaren *Berger Wilhelm* infann sig och önskade en man ombord. Efter ej särdeles långa förhandlingar bar det upp till konsulatet (det tyska), der jag skref mitt namn i mönsterrullan och för obestämd tid förenade mitt öde med *Berger Wilhelms*. Hvar och en kan tänka sig, hur det skulle kännas för en "pillertrillare," som aldrig halat i en tågända, att mönstra som sjöman. Men hvad vanan felade, fingo krafterna ersätta, och ett par starka armar komma alltid väl till pass.

Sålunda gick jag med kaptenen ombord klockan 4 på e. m. och fick en bastant kvällsvard, som gjorde mig mera lugn för morgondagen. Klockan 6 följande morgon börjades arbetet med att "vaska däck," och skrubbande för lifvet, handterade jag den halfslitna kvasten som en gammal skurkärning, och med dubbel aptit åt jag

en välförtjent frukost, som alltid föregicks af ett glas rom eller konjak. Efter frukosten sändes jag att skura messingsinstrumenterna, d. v. s. kompassen, styrinrättningen och maskintelegrafan, och så förgick tiden, tills middagen gjorde ett litet afbrott, hvarefter arbetet fortsattes till klockan 5 e. m. Samma lexa upprepades för hvarje dag, och mången gång önskade jag mig tillbaka mitt lifs bättre stunder; men för hela världen skulle jag ej velat återvända hem i den belägenhet jag nu var, och därför såg jag lifvet an med nytt hopp om en dag, då allt skulle förändras till det bättre.

LA VALETTA.

ANSEENDE till sin litenhet och ofruktbarhet är Malta en helt obetydlig plats; men dess naturliga läge och dess två bekväma hamnar göra den torra ön till en af Medelhafvets viktigaste centralpunkter för handeln mellan östern och vestern, och en vigtig kolstation för ångare, bestämda för längre resor till Port-Said, Konstantinopel, Marseille eller Gibraltar. Öns enda betydande stad är La Valetta, med omkring 80,000 invånare. Dess tvenne hamnar försvaras af en stark fästning, tvenne djupa torrdockor och skeppsbyggeri. Staden är välbygd och indelas i fem distrikt: La Valetta,

den egentliga centraldelen, som bär namn efter sin grundläggare; City Vittoriosa, Singlia, Florianiana, och City Cospiqua. Stadens hufvudgata är Strada Reale, d. ä. Kungsgatan, der de finaste butikerna äro belägna, och der noblessen och de visiterande turisterna taga sina promenader. Härifrån leder bland andra den pittoreska, trappbygda Strada Santa Lucia ner till hamnen, der tiggare och droskkuskar slåss om de offer, som klarerat sig från de glupska båtkarlarne. Allt är pengar, världen öfver; samma sträfvän och kamp, allt för guld.

Men låtom oss tränga fram genom den böljande massan, och göra en närmare undersökning af stadens märkligaste byggnader. Från den tvärbranta murväggen i öster gå vi uppför nyssnämnda Strada Reale och stanna först framför det ståtliga guvernörspalatset. Genom en hög port träda vi in på gården, som rundtom prydes af en mängd olikartade växter och midt på en liten grön gräsmatta står ett ovanligt barrträd, ett vackert exemplar af *Araucaria excelsa*. En "messingsbeslagen" dörrvaktare säljer oss en biljett för 6 pennies, och vi stiga uppför trapporna, beundrande de talrika, gamla oljemålningar, som finnas upphängda på väggarne. Ändtligen öppna vi en grof dörr och inträda i rustningssalen, der ögon och uppmärk-

samhet fångslas vid anblicken af en stor del gamla gevär, muskedunder, kanoner, mörsare, dolkar, stiletter och pistoler. Rundtom på väggarne, hänga fullständiga krigarrustningar från medeltiden, och isynnerhet blef en svartlackerad, egendomlig japanesisk plåtuniform föremål för min nyfikenhet, emedan jag för några år sedan sett en afbildning af en dylik i *Svenska Familje-Journalen*.

Vi följa en korridor till venster, som prydes af oljemålningar och porträtter af redan länge sedan saligen afsomnade monarker och högre embetsmän. Genom tvenne halfdörrar till venster träda vi in i Maltas "rikssal," d. v. s. der engelske guvernören sammanträder med stadens embetsmän, och förhandlingarna som angå det lilla guvernementet handhafvas. Stolarne äro öfverdragna med röd plys och golvet täckt af dyrbara mattor, men väggarna prydas af stora gobeliner, med naturscenerier från Indiens och Amerikas skogar, Afrikas öknar och Nordpolens isberg.

Nästan midt emot guvernörspalatset är högvakten, der just nu, då vi passera, en liten afdelning af "*The Scotch Highlanders*" i sin glittrande uniform paradera; pipblåsarnes skärande musik skräller i örat och gör oss angelägna att fortsätta vår väg. Gatan går något uppåt, och

med vördnad stanna vi framför den sköna, gamla St. Johns helgedom. Hvarje gång tornklockan slår, lyfta alla omkringstående och passerande på hatten och mumla ett par ord mellan tänderna, och med en viss andakt inträda vi genom den solida portalen och doppa fingrarne i vigvattnet, för att ej visa oss såsom främlingar för de bedjande, som knäfalla här och der på golvet och stolarne. Att bese allt härinne skulle taga för lång tid, men de anmärkningsvärda väggdekorationerna och den prydliga predikstolen ådraga sig i synnerhet uppmärksamhet.

Vi vandra vidare och begäpa alltsomoftast de österländska dyrbarheter och egendomligheter, som pryda de talrika butikerna. Orientaliska mattor, persiska vapen, indiska tigerhudar, kinesiska porslinsarbeten och japanesiska målningar, allt är uppradadt och upphängdt i de stora fönstren, för att fångsla de penningtrycktas lystenhet, och största delen kanhända af hemvändande turister köper här minnen från österlandet, som de kanske ej besökt och studerat så intimt, som man på grund af den mängd kuriositeter de hemföra, skulle kunna inbilla sig. Så tränga vi oss sakta framåt, ifriga att observera något nytt, då äntligen de dyrbara fönstren taga slut och till venster reser sig en ståtlig bygnad, "Theatre Royal," uppförd i gam-

mal-grekisk tempelstil med höga runda pelare och eoliska kapitäler. Rakt framför oss ligger Porta Reale, infartsporten till La Valetta öfver hvilken i tvenne djupa nischer stå stora statyer af La Valetta och l'Isle Adam.

På andra sidan stadsmuren gå vi öfver en liten bro, hvarunder jernvägen löper ut några mil från staden. Ett godt stycke framför oss ligger en liten härlig, kostbar parkanläggning, der allehanda söderns skönheter i blomsterväg äro representerade. Vi slå oss ned på en liten soffa för att hvila efter vår ansträngande promenad; men rör ej de förtrollande blommorna, ty allt är bevakadt. Öns torra jordmån gynnar ingen yppig växtlighet, men med förenade ansträngningar ha penningen och arbetet lyckats åstadkomma hvad naturen ej kunnat, och den lilla sköna trädgården är en kär tillflykt för alla, som tiden tillåter att njuta en stund i det fria.

Men vi gå tillbaka genom de tunga jerngrindarne och åter genom Porta Reale, belåtna med att ha funnit åtminstone *en* grön fläck på det dammiga, sandiga, solbrända Malta.

SJETTE KAPITLET.

UTFLYKT TILL TUNIS.

ÖNDAGEN den 7 Juli var en härlig dag. Kyrkklockornas toner hade förklingat, krämarbåtarne hade gått till hvila vid stranden, och största delen af besättningen hade begifvit sig i land för att ha en glad stund. Nästan ensam, stod jag och sög på en kritpipa (ty såsom sjöman måste man först lära sig röka pipa), och tittade öfver relingen ned i vattnet, der en mängd små fiskar slo-gos om utkastade brödbitar. Jag skattade mig lycklig, att vi fått vara i fred en hel månad utan att gå till sjös och hoppades att få ligga ostörda kanhända en månad till eller längre, då plötsligen ett telegram kom, att en fransk ångare strandat på afrikanska kusten nära Tunis.

Maskinen sattes i gång, ånghvisslan ljöd och röken svälde ur skorstenen, värre än ur en skånsk bakugn. Ändtligen voro alla ombord, sist kaptenen och så bar det i väg. Två man vid rodret, och vi andra knogade med att få

upp ankaret på sin vederbörliga plats. Styrbords-vakten, och jag bland den, gick till kojs för fyra timmar för att sedan taga roder och utkik i de andras plats; men i stället för att sofva, gingo vi ned för att spela kort, och de som hade varit omtänksamma nog att få en butelj med sig, öppnade på korken och "der groote Jan" skulle naturligtvis vara med i brödralaget. Man tar seden dit man kommer, och om man blott håller till godo med allt och låtsar, som om man sjelf vore af samma krut, utsätter man sig ej för någon risk att blifva hånad, och "den store Jan" var synbarligen helt van vid sådant lif som detta. Men då jag vid förstäfven på vakt under natten stod ensam i mörkret och blickade öfver det stjernströdda fästet och det svarta hafvet, då var det andra tankar, som gingo genom min själ, och min föresats att pröfva allt och söka behålla det goda knöt sig fast vid den äfventyrslystna hågen.

Ett friskt lif föder friska känslor, och intet lif är mer helsosamt för en frisk yngling än sjölifvet. Han har tillfälle att skapa sig en sann idé om det sköna, storartade, dystra och fasansfulla, och med stolt medvetenhet lär han sig att möta allt, och oaktadt jag nu hade annat att göra än att i en anständig toilett expediera ut medecin, ångrade jag ej ännu den dag, jag sade stadslif-

vets förföriska behag farväl; nej tvärtom, såsom en *gemen* arbetare kände jag mig mera sjelfmedveten om min egen kraft, och min lycka att få se verlden alstrade bättre och sundare tankar än "snobblifvet" i en svensk småstad.

Följande morgon var det lilla Malta ur sigte och med ledning af sjökort och kompass ångade *Berger Wilhelm* fram, i förväntan på guld och gröna skogar, och besättningen drömmande om arbete och sömnlösa nätter.

På eftermiddagen passerade vi den lilla ön Pantellaria, som sedermera hemsökts af häftiga jordbäfningar och smärre jordskalf, hvilka förstört en del af de hvitmenade hus, hvilka höjde sig ur den yppiga grönska, som beklädde den hvasa, refflade bergsryggen, hvars vulkaniska natur är vid första anblick märkbar. Helt nära stranden på öns norra sida reser sig ett nybyggt fyr-torn, och längre bort, der några byggnader slutit sig samman till ett samhälle, låg i en strand-bugt en mindre ångbåt eller rättare ångslup.

PÅ KARTAGOS RUINER.

EN varm och strålande sol bländade oss, då vi på Tisdagsmorgonen kommo upp på däck, och i söder skimrade den sandiga afrikanska kusten. Vi gingo så nära, att vi här och der kunde se betande getter, som vallades

af araber. Efter åtta timmars färd passerade vi ruinerna af det gamla verldskända Kartago, den fordom blomstrande verldsdrottningen, som grundlades af drottning Dido ungefär år 869 f. Kr., och sedermera, efter att hafva täflat med Rom om verldsherraväldet, så skoningslöst förstördes af de eröfringslystna romarne under ledning af Scipio Africanus år 147 f. Kr. Men än —

På Afrikas bländande, sandiga strand
Der solen så glödande skiner,
Der stå än begrafna i aska och sand
Det stolta Kartagos ruiner.
De stå der de stått öfver tusende år
Och lyss till den sång, som ur vågsvallet går,
Det stolta Kartagos ruiner.

Hur underbart tiderna vexla sin gång,
Hur skiftas ej lotter och öden!
Knapt fogeln har börjat sin tjusande sång
Han träffas förrädiskt af döden.
Och perlan, som fordom förtrollande sken,
Hvad är hon väl nu? Blott en hög utaf sten,
Det arma Kartagos ruiner.

Jag klagande står vid en lutande stod,
En bild af de krossade gudar,
Och sjunger om Hannibals stormande mod,
Hvars ära i häfderna ljudar,
Och tårarne väta den brännheta sand,
Som kanske har kommit från drottningens land
Att skåda Kartagos ruiner.

Men tiden förvandlar ju allt uti grus,
Förgäfves är streta môt döden.
Sjelf himmelens tusenden skaror af ljus
De mötas af liknande öden.
Och fastän kanhända de slutet snart nått,
Dock alltid man känner den plats der de stått,
Det gamla Kartagos ruiner.

Men låtom oss ej försjunka i sorgliga betraktelser öfver alltings förgänglighet! Låtom oss fortsätta vår färd in i Tunis-viken, der den ganska betydliga stadens hvitkalkade murar skimra framför oss. Vi gingo åter tillbaka och följde kusten ännu några timmar; men då ingen haverist var i sigte, måste vi vända om, och suckande styrde *Berger Wilhelm* tillbaka mot Malta.

På morgonen passerade vi åter den vackra ön Pantellaria, och vädret var ovanligt varmt liksom de föregående dagarne. En stor mängd delfiner löpte hånande framför oss, men då de insågo, att tillfället ej var lämpligt för kapplöpning, försvunno de med en kullerbytta i djupet. På kvällen kastades ankar vid den sjunkne *Sultan* som trotsat *Berger Wilhelms* kraftiga befrielseförsök, och följande morgon gingo vi åter in i La Valettas hamn, der den franske haveristen låg fastgjord vid hvarfvet, till ej ringa harm och hån för bergningsångaren.

SJUNDE KAPITLET.

RESA TILL GIBRALTAR.

ÅR hvila blef likväl ej lång. *Berger Wilhelm* skulle byta kapten med kompaniets andre ångare *Berthilde*, som låg i Gibraltar, och den 18 Juli vid middagstiden lemnade vi åter Malta, denna gång för en längre färd.

Vädret var gynnsamt och redan klockan 4 e. m. voro vi utom synhåll för öborna. För första gången fick jag gå till rodret och kände mig riktigt stolt, då jag ensam fick styra vår kurs efter kompass och stjernor. Maskinen larmar, vågorna brytas, skummet fräser längs skeppets sidor, och en stolt känsla bemäktigar sig rorgångaren, som leder den plöjande farkosten öfver de hemlighetsfulla djupen. Påföljande morgon vid sex-tiden passerade vi den lilla vackra ön Pantellaria; vädret var lugnt och klart, hafvet stilla, och ej en vindpust förmildrade den brännande solvärmen. Men dagen sjönk mot sitt slut, och en natt kom, hvars hemska skaplynne

GIBRALTAR.

jag aldrig skall glömma. I vester hopade sig höga, tjocka molnväggar, den ena vindbyn följde den andra, och allt var snart becksvart rundt omkring oss. Täta blixtar korsade himlahvalfvet, åskan rullade doft men hotande, och i de skummande böljorna lyste millioner rhizopoder, dessa underbara smådjur, som skänkt den nyfikne resanden mången stunds förströelse under de långa nätter han ej kunnat sofva i sin koj.

Följande morgon randades likväl klar, och hela dagen summo vi fram mellan himmel och haf, utan en skynt af land:

Som en spegel så still och så klar
Låg hafvet så lugnt och så blått,
Och solen i brinnande char
Oss lyste, tills dagen förgått;
I söder sågs Afrikas strand,
Derbakom ett backuppfylldt land,
Som fylldes af palmer och sand.

Vädret fortfor lugnt och klart, och på Måndagsmorgonen den 22 Juli drogo vi en lättnadens suck, då vi i norr ändtligen upptäckte en blånande strimma af Spanien. Ingen lefvande varelse gaf sig tillkänna utom tvenne hajar, som med säker kurs oförskräckt passerade förbi oss så nära ytan, att en del af ryggfenan stack ofvan vattnet. På kvällen drogo molnen sig åter tillsammans i vester, en häftig storm utbröt, och den

nyss i säkerhet invaggade *Berger Wilhelm* flög som en tom pappersask på vågspetsarne.

Påföljande dag ökades stormen ännu mer, vattnet spolade öfver relingen, och vid de djupa dykningarne i vågsvallet sönderslogos tvenne tjocka jernplåtar i stäfven, som med svårighet reparerades af maskinisterna. I norr höjde sig allt tydligare de hvita topparne af Sierra Nevada, från hvilka likväl snön betydligt smält sedan Maj, då jag ombord på ångaren *Sachsen*, passerade förbi.

På Onsdagen lugnades hafvet åter, och vi summo lugnt fram, alltjemt hållande kurs mot en enstaka bergskägla, som var intet mindre än världens starkaste försvar, den beryktade Gibraltar-klippan.

Öfver mörka moln och dimma
Smekt af solens klara strimma
Fjerran krigarhjelm lyser.
Öfver land och berg och vatten
Står han vakande i natten
Krigets gud som manteln hyser.

Jettens anlet' ej du skådar,
Men hans stolta hållning bådard,
Att hans makt är än densamma.
Ve den arme som begabbar,
Honom skonlöst straffet drabbar;
Han är såld åt vredens flamma.

Krigets fana länge hvilat,
Fredens lycka smekfullt smilat,
Dock kring midjan hjelten spänner

Bältet med en krans patroner,
Större än de kungskanoner
Som *vårt* krigarväsen känner.

Tjust af sommarlifvets hägring,
Dock han älskar Floras fägring,
Och den krans i gördeln sitter;
Sällsamt man i södern finner,
Hvarje sommar Flora spinner
Den af rosor, blad och glitter.

Men kring jettens breda fötter
Kasta krigarpiltar nötter,
Och den gamle lustigt skrattar.
Då de lyfta på sin mössa,
Fattar han en gammal bössa
Och slår af ett par knallhattar.

Öfverst på bergstoppen ligger en hvitmålad flaggstation, hvarifrån signaler kunna gifvas på ganska långt håll. Men rundtomkring ur de mörka ögonhål, som sträcka sig i en rad kring bergväggen, framtitta hotande kanonmynningar, redo att hvilket ögonblick som helst afspärra all trafik mellan Medelhafvet och Atlanten.

Vi gled o snart förbi den väldige jetten och gungade sakta in på andra sidan i den oroliga Gibraltar-viken. Här ligger vid bergets vestra sluttning den lilla staden Gibraltar, som medelst en hög stenmur afstänges från det omgifvande spanska landet och hamnen.

EN SÖNDAG I GIBRALTAR.

EN glad stämning rådde ombord på den lille bergningsångaren *Berger Wilhelm* på Söndagsmorgonen den 28 Juli. Allt tydde på en härlig sommardag. Bak bergets topp höjde sig Auroras purpurfärgade strålar i en molnfri rymd. Vattnet var ovanligt lugnt, och från den lilla spanska staden Algeciras kommo glädtiga folkskaror, som ämnade fira sin Söndag i Gibraltar. Däckskrubbningen gjordes undan så kvickt som möjligt; från kommandobryggan klingade de "åtta glasen," och hela besättningen trängdes kring kocken vid "kombysen" för att erhålla den kära "morgonsnappen," och sedan blef det lif nere i "skansen." Alla skyndade till sina kistor för att byta om byxor och skjortor; skorna putsades, en liten silkduk knöts på sjömansvis under skjortkragen, en bredskyggig hatt sattes på tre kvart, och *Berger Wilhelms* gossar hoppade i båten med ett språng och en raskhet som skulle afundats en "Man of War"-besättning. Efter några minuters rodd stodo vi på den lilla hamnkajen och viftade hatten för den återvändande båten.

Angelägen att blifva ensam, lemnade jag kamraterna, fortsatte min väg genom den gamla vaktporten och följde hufvudgatan uppåt staden. Här och hvar sutto liksom i Malta och Tripolis

de välbekanta arabtyperna vid hushörnen och på trapporna och rökte sina "nargileher," och bland de spatserande européerna upptäcktes mången högväxt mohr från Marseille, som lyste i en kostlig dräkt af siden, med hufvudet täckt af en guldstickad silkturban.

Just när jag som bäst var sysselsatt med att studera nationaltyperna, väcktes jag plötsligt till fosterlandsminnet vid åsynen af en svensk studentmössa. Dess egare hade troligen svårare att i mig igenkänna en landsman, enär jag var klädd i en turkisk fez-mössa och hade ett bredt, rött bälte kring midjan. Jag inledde således bekantskapen med att fråga efter postkontoret, och då han svarade, att han var en främling och kände litet till platsen, blef snart presenteringen fullbordad. Hans namn var Alfred Linders, Fil. Licentiat från Upsala, och befann sig för närvarande på studieresa i Italien och Spanien.

Tillsamman togo vi en promenad genom den utomordentliga parken, som lär vara en af de skönaste i sitt slag. Välvårdade blomsterkullar och rabatter, vilda kaktushäckar, törnsnår och buxbomsbuskar, nätta springvatten och muntert porlande källdrag, allt finnes här om hvartannat, och midt på en öppen plan reser sig en byst af Elliot. Vi följde en bergstig allt högre och

högre, tills en barsk krigare med draget svärd spärrade vägen. "Härintill och icke vidare," och så måste vi nöja oss med den plats vi redan uppnått och derifrån taga en blick öfver den förtrollande tafla, som utbredde sig under oss.

Staden var nästan osynlig på grund af ett tjockt moln som bredde sig nedom oss, och längre ned på den lilla viken lågo krigsskepp, kanonbåtar och kolläktare såsom små lekverk, fästade vid sina ankaren. I den öppna strömmen mellan oceanen och Medelhafvet syntes en och annan seglare, och på afrikanska sidan höjde sig ett par andra "Herkules-stoder" i blågrå dimma. Midt öfver Gibraltar-viken syntes det lifliga Algeciras, der tjurfäktnings-arenan på Söndagseftermiddagen samlar den glädtiga ungdomen. Men ofvanför oss höjde sig en raggig, grå klippspets, som frestade vår nyfikenhet så mycket mera, som vi förbjödos att bestiga den.

Vi nedstego åter genom parken och beslöto att ha en äkta spansk middag, innan vi gjorde vidare utflykter. På ett högt hushörn lästes: "Fonda Spañiola" och vi stego in i andra våningens matsal, der redan ungefär ett tjugutal gäster omringade ett stort bord. Vi blefvo likväl genast serverade; men mina drömmar om ett skånskt bondkalas försvunno vid detta experiment. Ej mindre än sex tallrikar aflöste

hvarandra, och då sist den tredje deserten kom, kunde vi ej hålla ut längre, utan betalade våra 10 "pesetas" eller 10 Francs och togo en droska ut genom staden för att få se så mycket af Spanien som möjligt.

Ett stycke utanför muren passerade vi gränsen, der vi visiterades af ett par soldater, innan vi fingo fortsätta. Vi uppnådde snart en spansk by, der vi omringades af en mängd barnungar, som till och med kastade småsten efter oss. En hotelse var nog för att skingra dem, och vi stannade vid Covre Regale, Kungl. Postkontoret, der herr Linders frågade efter bref. Husen sågo i allmänhet snygga och inbjudande ut, men gatorna voro smutsiga och på många ställen ofarbara. I den midt på gatan belägna rännstenen utkastas alla afskräden från kök och slagthus, och den stinkande lukten var nog för att göra vår visit så kort som möjligt.

På eftermiddagen gjorde vi ett besök hos svensk-norska konsuln, och vid nio-tiden sattes jag ombord af en spanior, men stod länge på kvällen och tittade öfver relingen, betraktande den sköna naturen. Från det klara, molnfria fästet strålar månen med en glans, som kommer stjernornas att försvinna. I öster reser sig det höga, skräckinjagande Gibraltar, vid hvars fot hundratal lyktor upplysa den lilla staden. I

norr skönjes en blek strimma längs sjöstranden; det är den nyss besökta spanska byn; men i vester resa sig grönklädda berg, med skarpa konturer, på ett par ställen upplysta af brinnande fumaroler, som kasta höga flammor mot det dunkla fästet.

Så omsluten hvilar Gibraltar-vikens i afton ovanligt lugna vattenspegel, på hvars yta likt mörka vålnader de svarta kolskeppen simma. Allt är tyst och stilla. Endast ljudet från "Man-of-War"-klockan stör den djupa hvila, hvaren naturen ligger försänkt. Ett buller från fallrepstrappan väcker mig plötsligt ur mina fantasier; en af *Berger Wilhelms* förhoppningsfulle söner kommer raglande längs relingen, men ser mig ej i sitt orediga tillstånd. Han kastar hatten på däck och faller i en hög vid ankarspelet, der han "drar väldiga timmerstockar," tills nattkylan något så när klarat hans omtöcknade hjerna.

ÅTTONDE KAPITLET.

TVÅ VECKOR I SYRAKUSA.

BEDAN den 9 Augusti lemnade vi åter Gibraltar för en resa till Syrakusa på Sicilien. Mitt hjerta klappade af fröjd öfver utsigten att få skåda denna gamla beryktade plats, som fordomtima spelade en så betydande rol i grekernas och romarnes historia.

Till en början följde vi afrikanska kusten, som fylldes af skogiga backar och sandiga hedar, på hvilka här och der syntes mindre fårahjordar, som vallades af araber. Hettan midt på dagen var odräglig och uppgick stundom till 40° C. i skuggan. Alltsomoftast döko stora skaror af springare upp omkring oss, och en massa skriande sjöfoglar slogos om de lemningar som kastades öfver bord.

Efter sex dagars färd voro vi ändtligen i sigte af den gamla staden, hvars utseende på afstånd förde vår tanke tillbaka till 12:te eller 14:de århundradet genom sin gammaldags byggnadsstil och sin gamla, grå fästning, som fordom var ett

af de starkaste försvaren vid Messina-sundet. En liten lotsbåt mötte oss utanför inloppet, och en kortväxt sicilianare styrde vår farkost in i den lugna hamnen, der vi för ett par veckors tid lågo förankrade.

Den fordom så stora och märkliga staden, som vågade trotsa hela härar och flottor, platsen för så många viktiga historiska händelser och blodiga tilldragelser — tänk blott på den förfärliga Bartholomeinattens ännu hemskare och förskräckligare broder den s. k. Sicilianska Aftonsången — har i nyare tider nedsjunkit till ett helt obetydligt samhälle. Om stadens forna betydelse vittna de talrika, storartade, gamla ruiner och den dyrbara samling af åldriga relikier och beryktade konstverk, som förvaras i ett stort museum, bland hvilka finnas original-arbeten som knapt kunna betalas med penningar. Den urgamla stadsmuren, hvars solida beskaffenhet skulle varit en stolthet för ett Babylon, raseras så småningom af hundraåtals arbetare, hvilka tyckas ha mera besvär med att nedrifva, än de skulle haft för att uppföra den. Den gamla katolska helgedomen påstås en gång ha tjänstgjort som Diana-tempel och sannolikheten häraf bestyrkes såväl af dess struktur som af dess talrika grekiska antikviteter.

Den stora, rymliga hamnbugten hvilar lugn

och orörlig, och med undantag af de mindre fiskarbåtarne inlöpa sällan här några skepp utom de tvenne regelbundna postångarne som tillhöra kompaniet Florio-Rubattino från Genua. Så mycket större frihet erbjudes därför de badningslystna invånarne och sommargästerna, och nästan hela dagen ses individer af begge könen, unga och gamla tumla om i brokiga, välsittande badkostymer och förete en syn långt behagligare än den som erbjudes af en välformad "Afrodite" i museets pelarhall. Lif är lif, och stenhuggna skönheter förblifva sten, huru mästerligt utförda de än äro.

Efter att under en hel veckas tid ha studerat den minnesvärda platsen, vändes min uppmärksamhet till dess omgifningar. Söndagen den 18 Augusti var en dag af behag och solsken, och tillsammans med ett par kamrater bar det i land för att rekognoscera terrängen. En ström af dofter och vällukt mötte oss från de rödblommiga träden i den skuggrika parken, så snart vi satte foten i land och vår uppmärksamhet fästes vid en liten marmorbyst af Syrakusas snillrike försvarare och en af forntidens störste matematiker, Archimedes. Det var han som, under det staden belägrades af romarne, säges hafva satt eld på fiendens skepp genom användandet af glaslinser, som koncentrerade solstrålarne till en dödande brännpunkt.

Sedan ändtligen en af hyrkuskarne tillkämpat sig rättigheten att betjena oss, bar det i väg i en liten täckt droska ut genom stadsmuren, och genom ett naket sandfält vid sidan af ett stort träsk med papyrus-säf, som kanske en gång lemnat material för historiens minnesblad. Efter tjugo minuters färd kommo vi till minnenas centrum, Dionysius-grottan, Theatro Greco, Templo Greco och ett stycke derifrån Bagno Romano. Genom snår af fikonkaktus, högt gräs och rubus-arter, bana vi oss väg först upp till den fordom vördade helgedom, som en gång var egnad åt den mäktiga krigs- och jagt-gudinnan Diana, men nu förfallit till en hjälplös ruin, en hög rektangulär stenmur. Rakt nedanför oss ligger den mera intressanta Theatro Greco, ett varaktigt forntidsminne af en grekisk fäktningsarena, uthuggen i det hårda berget. Från den cirkelrunda arenan, som på tvenne motsatta sidor är försedd med en grottlik urhålkning, som kunde tillslutas med ett jerngaller eller en dörr, leda tjugufyra gånger rakt upp till teaterns periferi, genomskärande de trettio åskådare-bänkraderna, som trapplikt huggna äro ungefär 3 decimeter höga och $4\frac{1}{2}$ decimeter breda. På de nedersta läsas ännu spridda inskriptioner på grekiska, som likväl äro nästan utplånade af tidens allt förtärande tand.

Ej långt härifrån ligger den stora verldsberömda Dionysius-grottan. Det var här som tyrannen Dionysius svallt och på annat sätt plågade sina fångar till döds under sin regering öfver Syrakusa, och här påstås apostelen Paulus först hafva predikat kristendomen för romarne, under hvilkas herravälde Sicilien på hans tid befann sig, och här påstås Garibaldi hafva gömt sig med sina soldater under de sista striderna mot Italien. På en slingrande, djup hålväg, bevuxen med vinrankor, vilda slingerväxter, hvassa tistlar, kaktus och törnen, föras vi allt närmare den lilla mörka ingången. Solljuset skymmes mer och mer af de höga mossbelupna klippväggarne; ödlor och ormar försvinna i stenspringorna, och en *ciceron* med ett nummer i mössan möter oss och erbjuder sig att stå oss till tjänst med att ledsaga oss genom grottan och berätta oss om dess historiska märkvärdigheter.

Vid ena sidan är en liten stenhög, der Paulus säges hafva haft plats, då han först förkunnade kristendomen för syrakusanerna. I ett af grottans inre hörn är en källa med iskallt, kristallklart vatten, hvars läskande svalka kommer oss att glömma både Dionysius och Garibaldi. Väggarne äro mörka, men från en klyftlik öppning i midten nedtränger en stråle af dagen och upplyser en del af golfvet. Ekot härinne är öfver-

raskande starkt, och vår artige *ciceron* förstod att göra sig uppmärksamman genom experiment häri. Ett vid grottans ena sida hviskadt ord höres vid den andra såsom högt uttaladt; ett papper, som långsamt rifves sönder, brakar såsom åskan; som ett starkt bösskott ljuder det, då en pinne afbrytes, och när dörren vid ingången hastigt tillstänges, dånar det som ett skallande kanonskott genom den gamla grottan.

Efter att ha tillfredsställt vår vägvisare med ett par *lira* begåfvo vi oss åter samma väg tillbaka och funno vår hyrkusk halfslumrande på kuskbocken. Vi väckte honom likväl utan vidare ceremonier, och i väg bar det mot Syrakusa igen, så att landsvägsdammet yrde bakom oss. Ännu en blick kastade jag mot den märkliga grottan, hvars dystra minnen som värst söndersleto min hjerna, då helt plötsligt hela sällskapet låg i landsvägsgruppen. Kusken som tycktes sömnig, hade under vår frånvaro supit sig full; ty flera af våra medförda vinflaskor hade på out-ransakligt sätt blifvit tomma, utan att någon af oss hade rört dem. Den plötsliga kullerbyttan tycktes emellertid gjort honom nykter, ty just när vi ämnade utkräffa hämd för hans vårdslöshet, satte han i väg mot staden, allt hvad tygen höllo, och lemnade oss i betänkande öfver vårt öde. En hade fått hål på örat, en

annan hade ett par lösa tänder, den tredje en vrickad handled, och sjelf linkade jag i väg med ett stort sår öfver venstra knäet. I en liten krögarstuga, dit vi togo vår tillflykt för att undandra oss den samlade folkmassan, blefvo våra persedlar reparerade så godt som möjligt, det värsta dammet afborstadt och resten nedskjöljdes i strupen med några buteljer vin. Efter en varm promenad voro vi snart framme vid stadsmuren, men sökte förgäfves bland hyrkuskarne efter vår egen droskkusk, som vi till sist öfverenskommit att betala, oaktadt det obehag han beredt oss.

Solen hade redan för en timma sedan sänkt sig bak Ætnas dimmiga höjd. Stjernorna lyste mildt från det månljusa himlahvalfvet, och en svag aftonfläkt skakade de blomstrande träden, som spridde en ljuf vällukt i den sköna, stora parken. Bland ystra, lifliga skaror deltog jag i den friska aftonpromenaden och betraktade det brokiga vimlet af stojande och skrattande varelser. Det är ej samma lugna, tysta afton som derhemma i norden, der man kan vandra timalt utan att vexla ett ord. Här skriker man och stojar ogeneradt, och då den stora musikkåren börjar en melodi af äkta italiensk liflighet, blir det rörelse i massorna.

Men midt i detta glädjebuller ljuder plötsli-

gen ett hemskt verop; en yngling med en dolk i bröstet störtar till marken. Hans rival har funnit honom och utan betänkande eller afseende på folkmängden utfört sin hämd i den tillbeddas närvaro och är derpå åter försvunnen. Men händelsen tycktes ej vara särdeles sällsam och väckte ej det uppseende man skulle väntat; stojet och skrattet fortfor som förut, och musiken uppspelade en ny melodi, hvars toner förtog den hemska klagan, som snart dog bort från det förblödda offrets läppar. Så fortgick det till ungefär klockan 11 på natten, då musiken tystnade och folkmassorna skingrade sig mot sina hem.

De dofva kyrkklockorna, måhända desamma som ringde samman till den ödesdigra "Sicilianska Aftonsången" påsk-måndagen år 1282, klingade öfver staden och störde mina tysta betraktelser öfver den stora kontrasten mellan lifvet i södern och lifvet i norden.

På den lugna vattenspegeln gled vid midnattstid en grönmålad pirog, som roddes af en gammal mager gubbe, hvilken för sig sjelf gnolade en siciliansk brigandsång, hvars enda vers han upprepade ofta nog för att inpräglas i mitt minne:

*" Chetto che vestro e nostro,
 " Chetto che nostro e vestro ;
 " Addiomadan-fan-fa ;
 " Addiomonsem-fun-fu.*

“ *Canto il prada di cara
e Kucuricu.*

“ *Canto il prada di cara
e Kucuricu.*”

Allt närmare kommo vi den enslige ankrade ångaren med röda korset på skorstenen, och snart var jag åter ombord, rik på minnen från mina utflykter kring Syrakusa.

Följande dag kom samma gamle gubbe, som satte mig ombord långsides af *Berger Wilhelm* och utbjöd till salu gröna fikon och kaktusfrukt. Han var en äkta sicilianare och hans hat mot italienaren uttryckte sig alltsomoftast genom ett med bister uppsyn uttaladt: “*Italiano molto rasco!*” Gnolande sin enkla sång, sänkte han metkroken i vattnet och dref dagen lång omkring i den lugna viken, och gjorde förmodligen sålunda sitt lifsuppehälle af de napp som kommo på hans utkastade krok.

NYTT BESÖK I SPANIEN.

INVAGGADE i lugn och stillhet i den lilla hamnen, der vi för tvenne veckor legat för ankar och haft en angenäm tid af utflykter och iakttagelser kring den minnesrika platsen, ljöd åter hvisslans disharmoniska signal på Lördagsförmiddagen den 31 Augusti. Flaggan sänktes till farväl, och en del af åskådarne från hamnkajen viftade med sina näsdukar.

Vi följde Siciliens södra kuststräcka, som syntes uppfylld af skogbevuxna kullar och sandiga backar. På Söndagsförmiddagen passerade vi den förut omtalade ön Pantellaria och på Måndagsmorgonen styrde vi vesterut längs afrikanska kusten och upptäckte genom fjerrglaset en lemning af Kartagos ruiner nära Culetta. Vädret fortfor klart och varmt, och några från land förrirrade foglar hvilade sig i tacklingen, bland andra en gröngylling, en gulsparf och en stenskvätta. På solseglets undersida fann jag tvenne döds-kalle-fjärilar, ungefär 3 centimeter långa, de största jag sett af denna art.

Klockan 3 på Onsdagseftermiddagen passerade vi ögruppen Pityuserna, bland hvilka vi tydligt kunde urskilja den flacka och skogbevuxna ön Formentera och den klippiga, bergfyllda Ibiza. På kvällen observerade vi en ovanligt vacker solnedgång. På den ännu solbelysta delen af vestra horisonten syntes flera mörka, djupblå band, radialt ordnade kring den nedgående solen, förändrande ställning och styrka och synliga långt efter solens nedgång. Natten var till en början lugn och månljus; men antog alltmer en mörk och stormig karakter, och då vi upptäckte fyrtornet på Kap Nao, svallade en häftig sjö, som rullade *Berger Wilhelm* likt en vagga. Allt som ej för tillfället var fastgjordt

rullade från ena relingen till den andra, och kojvakten kom upp på däck yr och halfvaken.

På morgonen anlände vi till Gandia, der den skeppsbrutne engelsmannen, ångaren *Cleveland*, låg inborrad i sanden, och kastade ankar vid sidan af systerbåten *Berthilde*. Ett par timmar senare fortsatte vi till Valencia, dit vi anlände klockan 1 e. m.

Hamnen är en af de viktigaste vid Medelhafvet och centralpunkten för den spanska frukthandeln. Valentias vindrufvor och apelsiner äro väl bekanta, och om ej fullt så välsmakande känna vi dock litet hvar till den gigantiska spanska löken, som härifrån utskeppas i stor skala med de norska skutor, som komma hit med stockfisk från Lofoten.

Staden har ungefär 120,000 invånare, är ren och välbygd och kan berömma sig af den största tjurfäktnings-arena i Spanien. Den stora, stolta bygnaden är uppförd i Colosseum-stil och är jemte katedralen den största bygnad i staden, och tyckes spela en mera betydande rol än den senare, att döma af de skaror som bevittna de barbariska föreställningarne. Unga och gamla, män, kvinnor och barn, alla voro lika intresserade i de blodiga upptåg, som utfördes af två undersätsiga, välbygda och viga tjurfäktare, eller såsom de på spanska benämnas "torrea-

dores.” Liksom Amerikas knytnäfskämpar äro de den råa massans favoriter och egnas en hyllning, som mången potentat skulle afundas dem.

Efter att hafva intagit ett tillräckligt kolförråd och några dagars proviant återvände vi till Gandia, der vi började vårt arbete med den förölyckade ångaren. Efter en hel veckas fruktlösa ansträngningar, då alla möjliga och omöjliga sätt försökts men förkastats, och hoppet om framgång nästan uppgifvits, inträffade en opåräknad omständighet, som räddade vårt intresse från förlust.

Måndagsmorgonen den 16 September uppkom nämligen en häftig storm, hvars höga vågor lösryckte den nedborrade ångaren, som med bogserkabeln halades allt längre och längre från strand, och ändtligen kunde kaptenerna draga en suck af lättnad. Haveristen bogserades till Valencia, och sedan tvenne förlorade ankare blifvit upptagna på Söndagsmorgonen, voro vi åter redo för denna gång och gjorde oss färdiga för återresan till Malta, för att invänta kommande order.

Men på den sandiga kusten, der de brustna lökkorgarne och halfruttna vindrufvorna, en del af *Clevelands* last, ännu utvisade platsen, dit vi mer än en gång rullats i land af de vilda vågorna, samlade sig en brokig folkhop från den

närbelägna staden. De pittoreska folkdrägterna gjorde ett festligt intryck, och synnerlig nyfikenhet ådrogo sig de unga par som i dubbelkorgar tillsamman redo på en mula eller åsna. De hurrade och sjöngo och antagligen hade den lille *Berger Wilhelms* bragd mer än öfverraskat dem, ty hans utseende förrådde ingenting synnerligt framstående.

Men bakom de svarta bergstopparne, som bilda en hög kedja längs hela kusten, uppstego mörka, tjocka moln, som snart började urladda sig. En orkanlik storm utbröt på samma gång, och de täta åskskrällarne kommo oss allt närmare. Det strida regnet, blandadt med hagel föll som småsten och blykulor med ett smattrande, som gjorde vistelsen å däck förfärlig, och en af lifbåtarne sönderslogs på samma gång den krossade en del af relingen. Efter en timmes raseri lugnades åter vinden, och ovädret drog hän österut öfver hafvet med en fradgande strömfåra i sina spår.

Emellertid lättades ankaren, och ut foro vi åter, hän till vårt gamla, efterlängtade Malta. Under natten passerade vi Pityuserna och på Måndagsmorgonen var intet land synligt. På e. m. nalkades ett nytt oväder, som, fastän helt nära, drog oss lyckligen förbi. Den ena blixten aflöste den andra, och skådespelets hemskhet blef ännu hemskare genom de stora skydrag, som

uppstodo. I molnkanten bildades en liten tunga, som sjönk allt djupare mot hafsytan, tills de förenades, och vattnet drogs upp i en trattformig hvirfvel, som fördes hastigt omkring af vinden. På kvällen svartnade det plötsligt; ett stridt regn föll, och endast med tillhjälp af skenet från de täta ljungeldarne var det möjligt att vägleda sig på däck.

Följande dag nalkades vi Algiers kuststräcka; vädret blef åter hett och varmt, och de våta kläderna torkade hastigt för den brännande ökenvinden. På Onsdagsmiddagen passerade vi Tunis-viken, der vi en gång förgäfves fiskat efter byte. Klockan 11 på Torsdagen voro vi i sigte af ön Corso och ett par timmar senare följde vi Maltas höga, grottfyllda sandstenskust, tills vi vid tre-tiden inlöpte i den lifliga hamnen, der vi omringades af skeppsmäklare och krämarebåtar och helsades välkomna af bergningskompaniets platsagent, som bland annat hade med sig en kärkommen packe bref.

NIONDE KAPITLET.

EN AFTON I LA VALETTA.

SOLSPAN-
NET ha-
de re-
dan försvunnit
vid vestra him-
laranden, och
stjernorna tin-
drade från det
dunkla fästet,
då jag van-
drade uppför
den välkända
trappgata,
Strada Santa
Lucia, som be-
stiges af
hvarje turist,
och af hvar
och en för
öfrigt, som
råkar besöka Malta.

Strada Santa Lucia.

Det var Lördagsafton, och folkträngseln var

större än vanligt omkring de skimrande juvelerar-butikerna och orientaliska bodarne, och ökades allt mer och mer, ju närmre det led mot klockan 8, då en storartad parad skulle utgå från en offentlig byggnad i vestra ändan af staden och tåga genom hufvudgatorna. Främst kommo tvenne blomsterprydda vagnar, upplysta af lyktor och kinesiska papperslanternor, ledsagade af en mängd fanor och standar, på hvilka lästes i italienska: "*Viva il Populo!*" Härpå följde ett långt fackeltåg, som slutade med en stor musikår, och sist kom en lång rad af droskor, alla illuminerade med kulörta lyktor och flammande bengaliska eldar. Gatan var fullpackad, och folkmassans hurrarop ljödo oafbrutet som sorlet af en bisvärm.

Först sent på kvällen, sedan de största gatorna genomtågats, tystnade bullret, och natten antog sin dystra sydländska prägel. Den bleka månen kastade sitt skimmer öfver de kala hedarne och klipporna, och vågorna vräkte sitt eviga svall mot strandens sönderslitna klippor. Ingen snäckströdd sand bryter dess dofva dån, och ingen skogsdunge höjer sina runda konturer öfver den hala klippan.

Intet under således att maltesens sinne sällan är föga böjdt för naturpoesi. Hans sträfva sätt är danadt af den karga naturen, och hans lifs-

uppehålle är beroende på hans folkkännedom och affärsgeni.

Jag vandrade ensam genom den lugna "Drottninggatan," då plötsligt de halfvakna hyrkuskarne började en strid om att förtjena en shilling på mina tröttade ben. Ändligen bar det i väg genom La Valetta-porten ut mot Floriana, då midt i brådskan vagnen stannade, och jag satt helt bekvämt på gatan med benen öfver vagnsätet. Kusken svor på sitt välklingande tungomål af hvilket jag ej urskilde mer än: "*Santa Margerita*," och några andra helgons namn, och efter en god stunds sökande med en lanterna, som i hast förskaffats, återfanns det förlorade bakhjulet i väg-gropen.

Först klockan 1 på natten kom jag ombord på *Berger Wilhelm*, der alla till och med nattvakten tycktes njuta en behaglig hvila, som ej stördes af drömmen om morgondagens mödor; ty det var Söndag, den kära dag af ro och hvila, som i alla världens väderstreck sänker ett fridfullt lugn i sjömannens oroliga håg, dagen, då han stödd mot relingen lugnt kan röka sin pipa eller i sin koffert beskåda sina kära minnen från vännerna och hemmet i fjerran.

TIONDE KAPITLET.

EN TUR KRING SICILIEN.

ALLT var åter i ordning. De skråmor och fläckar, som *Berger Wilhelm* fått under arbetet med *Cleveland* vid Gandia, voro utplånade, och det nymålade skeppet liknade en lustjakt, der det hvilade på sina lagrar.

Länge fingo vi dock ej ligga sysslolösa. "Den enes död är den andres bröd," säger ordspråket, och den sista veckans starka storm, som gjort så mången sorgfull och utfattig, bebådade deremot en utsigt för oss att förtjena vårt uppehålla. Ett telegram från Sicilien ankom om ångaren *Eagles* från Port Glasgow strandning vid Licata, och ögonblickligen gafs order att göra oss sjöfärdiga. Pipaskan knackades öfver relingen, och alla rusade till "skansen" för att göra sig i ordning för arbete. Sjömännen togo bort solsegeln, fastsurrade allt som stod på däck och låg löst i lastrummen, och efter en timmes tid hade vi ånga uppe för att hifva ankaret, och så bar det sakta utåt.

Hamnen låg lugn och stilla, och vädret var härligt; men utanför gingo dyningarne högt, och de häftiga rullningarne gafvo oss ej en halftimmes ro under hela natten. Tidigt följande morgon var Siciliens kust i sigte, och vid sju-tiden anlände vi till Licata, der den förolyckade ångaren *Eagle* låg sjunken vid en af de starka vågbrytarne. Tvenne dagar förflöto utan att öfverenskommelse kunde träffas med haveristens bolag, då ändtligen order kom, att allt var klart.

På Fredagsmorgonen den 11 Oktober började arbetet med att tvenne dykare undersökte fartygets botten, tätade springorna, och på samma gång tömdes rummen af specialpumparne, som flyttades ombord, så att redan på eftermiddagen låg *Eagle* sjöfärdig, gungande midt i hamnen. Klockan 6 påföljande morgon börjades upptagningen af ankarne och fördenskull hyrdes tio vilda Sicilianare för att göra arbetet så mycket lättare, men som i stället voro orsaken till att det misslyckades helt och hållet. Ett ankare var redan till hälften öfver vattenytan, då en otålig slyngel, skriande i korus med sina halfciviliserade landsmän, firade för häftigt i den fasthållande trossändan; ankaret sjönk åter till botten, och intet försök gjordes mera att återfå det. Resten af dagen egnades åt hvila och betraktande af den närliggande kuststräckan.

Licata, beläget på södra kusten af Siciliens vestra hörn är en gammal oansenlig stad. Hamnen saknar hvarje tillstymmelse till kaj och utgöres endast af tvenne stenarmar som uppförts för att bryta de vilda vågorna. Nära stranden på den höga kustvallen står en hög klippliknande ruin, troligen af en raserad fästning, hvars rol för längesedan utspelats, och längre upp mot staden stå ännu några grådaskiga murar, med ett par lutande jernkors, lemningar af ett gammalt kloster. Öfverst på den närbelägna höjden, hvars sidor äro bevuxna med grofstammig fikonkaktus, reser sig den nya klosterkyrkan med den kringbygda begravningsplatsen.

Stadens förnämsta utförsprodukt är svafvel, som renas i der befintliga fabriksanläggningar, och silfvermalm, som bortföres med den lilla jernvägen, hvars hela tåg vanligen utgöres af tre eller fyra vagnar. På grund af befolkningens antipati för främlingar anses det ej vara särdeles säkert att ensam begifva sig i land, ty massan är här råare än någonstädes på Sicilien, och den välkända "stiletton" är deras karakteristiske vän, som tillgripes för den minsta småsak. Men de äro dristiga och djerfva, och fiskarens mod att midt i stormen gå ut och fräntvinga djupet dess byte, vittnar om ett sällsynt dödsförakt.

Söndagen började med regn och storm, som dock upphörde vid middagstiden, hvadan vi föredrogo att begifva oss i väg med vårt byte till Messina, den närmaste plats försedd med torrdocka. *Berger Wilhelm* pustade framåt så godt han kunde, under det att den nyss nödstälde *Eagle* kryssade af och an framför oss för att ej komma allt för långt ur sigte i händelse af oberäknadt behof af hjälp. Tvenne gånger banade vi oss väg genom ett oerhördt fiskstim, som vi likväl ej hade tillfälle att draga någon fördel af. Kvällen blef stjernklar och månljus utom i öster, der täta blixtar framsprungo ur ett tjockt moln. Klockan 4 på måndagsmorgonen passerade vi Syrakusa, som slumrade i allsköns ro, och vi märktes endast af de tvenne fyrar, som brinna vid inloppet till hamnen. Ett par timmar senare passerade vi floden Simetos mynning, hvarifrån *Ætna* börjar sin långsluttande stigning, som går jemn och oafbruten ända till hufvudkratern, som är 12,000 fot öfver hafvet.

Vid foten af berget, som här är otroligt fruktbart, är en mängd större och mindre samhällen belägna, och hela nejden synes vara öfversållad med spridda hus och landtgårdar. På södra sluttningen ligger nere vid hafsstranden det sköna Catania, en vigtig och idog sjöstad, som i nästan hvarje italiensk hamn representeras af

större och mindre farkoster. Stiger man öfver denna fruktbara region, kommer man högre upp till skogsbältet, som upptager nästan en fjerdedel af bergets höjd. Häröfver höjer sig den egentliga, nakna vulkankäglan, hvars spets slutar med en väldig krater, ur hvilken en ständig lavaström framkväller, beledsagad af en hvit, tjock rök, som längre ner samlar sig till ett molnbälte. Omgifna af branta klippor och rag-giga spetsar synes på östra sidan en mängd djupa hålor, lemningar af forna, igenstörtade kratrar.

Sedan Ætna passerats, smalnar sundet allt mer, och naturen antager en utomordentlig skönhet på den sicilianska sidan; den calabriskakusten är deremot mera kal. Bergspets höjer sig vid bergspets, grönskande och trädbevuxna, och i de mellanliggande dalgångarne och bergsklyftorna framströmma bäckar i stridt lopp, banande sin väg mot hafvet. Utefter dess smala bräddar ligga menniskoboningar hopade, som stundom i brist på utrymme likt svalnästen fasthängt sig vid bergväggarne. I det starkströmmiga sundet synes en mängd djupgående hvirflar, der vattnet tyckes rinna ner i underjorden för att sedan i form af gas och ånga utkastas af vulkanen; men lyckligen undgingo vi både Scylla och Carybdis och anlände till den

natursköna, för sina apelsiner verldsberömda staden Messina klockan 5 på e. m.

Från den vackra hamnen, som anses för en af de skönaste i Europa, hade vi godt tillfälle att betrakta den naturskönt belägna staden, som trots sin skenbart obetydliga utsträckning dock lär ega öfver 120,000 invånare. Emellertid omringas vi af en skara båtar, som alltid äro färdiga att slåss om förtjensten att föra en i land, och efter ett par minuter gå vi längs den långa hamngatan, tills vi genom en portal slippa in på stadens hufvudgata, Strada di Garibaldi. Såsom allmänt i Italien äro gatorna belagda med tuktad sten, till fromma för velocipedåkarne, som tysta såsom de talrika flädermössen sväfva fram och försvinna i dunklet. Butiker och krämarbodas öfverflöda, men äro ej på långt när af den beskaffenhet man här kunnat vänta. Största förtjensten tyckes ligga i frukthandeln, och Messina utskeppar en ansevärd mängd apelsiner, vindrufvor och fikon till hela Europa. Bygnaderna äro ofta prydda med halft fristående pelare med joniska kapitäl, och bland stadens förnämsta verk i arkitektur märkes domkyrkan, belägen på en öppen plats i stadens centrala del, samt det stora, ståtliga rådhuset eller såsom på inskriptionen läses: "Sede Municipale." I södra delen af staden finnes en mängd fabriks-

anläggningar, och på en hamnen omslutande udde är en liten fästning belägen.

Mera än någon annan plats på Sicilien vimlar staden af dagdrifvare, som försöka nästla sig in litet hvarstans, och musikanter som i stora skaror komma ombord och traktera en med sina originella instrument. Italien är musikens såväl som de andra sköna konsternas hemland, och en stor del af dessa trubadurer ådagalägga en skicklighet, som skulle hedra mången af våra konsertgifvande virtuoser derhemma.

Tiden medgaf ingen närmare undersökning af stadens sevärdheter; ty redan på Lördagseftermiddagen den 19 Oktober voro vi färdiga att lyfta ankar för La Valetta. Klockan 3 lemnade vi under vackert väder, men med motvind. Natten blef mörk och dyster, och det enda ljus, som tilldrog sig vår uppmärksamhet, var den elektriska strålen från en italiensk torpedobåt. På Söndagsmorgonen skingrades molnen vid månens uppgång, och klockan 4 passerade vi åter Syrakusa. Hafvet var lugnt och stilla, himmelen ren och klar, och vid fyra-tiden på e. m. löpte vi åter in i La Valettas hamn, stolta vid tanken på att hafva lyckligt fullbordat vårt företag.

Redan länge hade jag varit betänkt på att fortsätta min färd på friare villkor, och påföljande Tisdag, den 22 Oktober, packade jag min

reskoffert och ledsagades af kapten Jensen med fru till tyska konsulatet för att afmönstra, hvar-
efter jag uppsökte en ångare, som samma dag
skulle afgå till Port Said, och erhöll biljett på
dess agent-byrå vid Hamngatan. Tiden som åter-
stod tillbragtes i kaptensherrskapets sällskap på
ett hotell, der jag omtalte min tillämnade res-
plan, min föresats att nå och se Zanzibar och
att först der vidare bestämma mina framtids-
planer. Efter att hafva försett mig med en del
nödvändiga artiklar bar det åter ombord för att
hemta mina saker, och sedan jag skakat hand
med dem alla, steg jag för sista gången ned för
fallrepstrappan på *Berger Vilhelm*, och styrde
derpå kurs mot nya äfventyr.

ELFTE KAPITLET.

MOT FARAONERNAS LAND.

ID tre-tiden kom jag ombord på *Atrato*, den ångare, som skulle föra mig till Port Said, och klockan half 4 voro vi färdiga att afgå. Passagerarne voro få, bekanta hade jag naturligtvis inga, och det enda, som tilldrog sig min nyfikenhet, var besättningen, som utgjordes till större delen af hinduer, eller såsom de af engelsmännen kallas "coolies."

Högst intressant var att iakttaga dessa svartbruna och brungula, magra, spensliga, skarpknotiga varelser, då de sprungo omkring och uträttade sitt arbete. Sju och åtta drogo sjungande på en tågända, som ett par vanliga sjögastar utan svårighet kunnat hala styf, och uppåt tacklingen sprungo de som apor med händer och fötter på en lina och tycktes gripa lika hårdt med stortån som med en finger. Barfota och stundom barbenta som de voro, togo de allt från däckets foten i stället för att såsom van-

ligt folk böja sig ned och taga upp det med handen. Mera ovanligt var likväl deras sätt att intaga sin måltid. Då måltidstimmen slog, samlades de alla kring "gallejet" och mottogo stora, med kokadt ris rågade fat, som de placerade på däckets och slog sig ner fyra eller fem vid hvarje. I stället för sked användes fingrarne, hvarmed de upptogo och formade riset till en boll, som nedkastades i strupen och efterföljdes af ett stycke torkad fisk och "curry," en indisk läckerhet, som säges innehålla ej mindre än fjorton olika slags "brännande" växtämnen, men förnämligast cajenne-peppar, ingefära, coriander, lök och turmeric. Efter måltiden rengjordes tänderna omsorgsfullt, och härvid såväl som vid risfatet iakttogs strängt begagnandet af högra handen ensamt, ett bruk som gör sig gällande i större delen af österlandet.

Påföljande dag lyckades jag af en händelse blifva bekant med en af *the quartermasters* som var svensk, men hade ej sett Sverige på öfver tjugo år. Född af välbergade föräldrar, sändes han som ung pojke till läroverket i Gefle, der han aflade studentexamen, hvarpå han glad och äfventyrslysten styrde kosan mot Brasilien, der efter skilda öden han tillika med en tysk kamrat anställdes för att hafva uppsigt öfver en stor boskapshjord på de stora pampas långt från

by och stad. Allt gick väl, tills hans kamrats häst en kväll kom springande med tom sadel. Ryttaren hade ihjältrampats af hjorden, och vår landsman, lemnad ensam åt sitt öde, satte sporrarne i sin häst och red allt hvad tygen höllo hän mot kusten för att taga hyra som sjöman. Här träffades han af *Yellow Jack* eller gula febern och var nära att gräfvas ned, då man upptäckte, att han ännu var vid lif, och efter några dagar var han utom all fara. Han mönstrade då för första gången som sjöman och hade nu nära sjutton års erfarenhet af sjölifvet; men under det väderbitna anletet och den blå sjömanströjan fans ännu spår kvar af studenten från Gefle.

På eftermiddagen syntes en stor flock tranor, som troligen på sin väg från norden sökte sig ett varmare hem i Egyptens och Nubiens dalar, och deras entoniga sång ljöd för mitt öra härli-gare än den musik jag hört i Syrakusa; den var en ljuf erinran om forntida minnen, då jag hvarje vår hörde den glädtiga skaran komma från södern och stundom såg den hvila ut på någon enslig backe i mitt hems närhet. För öfrigt var allt dödsstilla rundtomkring, och hvar och en fick fördrifva sin tid bäst han kunde, för att ej känna det allt för långsamt.

., På Torsdagsmorgonen kommo en mängd små-

foglar och satte sig i tacklingen; de voro troligen stadda åt samma håll som vi, ty de kvarstannade under hela dagen; de stördes dock allt emellanåt af ett par hungriga sparfhökar, som likväl ej hade mod nog att sätta sig någonstades, utan flögo flaxande kring masttopparne, tills

(*Antropoides Virgo*).

nattens dunkel bortjagade dem. Fredagens lugn stördes endast af några springare, som tumlade vildt i vågorna omkring oss, och dagen blef den längsta och enformigaste på hela resan; men kaptenen gjorde slut på tråkigheten, då han

påstod, att i morgon innan kväll skulle vi vara framme vid Egyptens landsänder.

Och så kom Lördagsmorgonen till allas stora glädje. Solen höjde sig varm och strålande ur vågorna, och samtliga passagerarne vore uppe tidigare än vanligt för att få en glimt af land. Koffertarna packades och buros upp på däck, och en syrisk familj, som i ett tält lägrat sig på stor-rumsluckan, instufvade sina trasor och husgeråd i läderbottnade dubbelpåsar.

Redan klockan 7 kunde vi i fjerran se den breda Nilmynningen, hvori höga, nedrasade sandbankar reste sig. Klockan half 12 passerade vi Damiette, hvarifrån starka strömdrag sträckte sig flera mil ut i hafvet. På många mils omkrets var hafvet gulaktigt och vattnet smutsigt af slam och sand, som förts ned af den väldiga floden. Ett slags stora, blå, svartkantiga, på undersidan fintofsiga medusor kommo simmande i täta drag, och äfven några springare visade sig.

Klockan 12 syntes Port Said såsom en ö ute i hafvet, ty det omgifvande landet höjer sig blott ett par fot öfver vattenytan. Vid tre-tiden voro vi ändtligen framme vid Suez-kanalens början, och ett par minuter senare var jag i land; men innan jag fick rå mig sjelf, måste jag ha mitt pass granskadt, och en turkisk soldat följde med

till konsulatet, der mitt papper påskrefs. Trött af min färd, stufvade jag in mig på ett rum i det lilla hotellet, "Hotel de Voyageurs," der rum och kost erhålles för endast 5 francs per dag, hvilket ej är dyrt på en sådan plats som Port Said, som måste förses med lifsförnödenheter från aflägsna håll, enär omgifningarne äro sandiga och ofruktbara.

Tidigt på Söndagsmorgonen gjorde jag mig redo att bese staden och dess omgifningar. Jemnårig med Suez-kanalen, har Port Said denna att tacka för sin nuvarande betydelse, som för hvarje år ökats, så att staden numera eger med all sin brokiga folksamling öfver 20,000 invånare. Större delen är affärsmän, och det är förvånande, huru alla hoteller och kafféer kunna betala sig, då de blott bero på resande och främlingar; ty penningsslösande aristokrater äro här sällsynta, och ladtbefolkningen är så godt som ej till. Allt utom staden är öken och haf, och lifsförnödenheterna importeras från Jaffa och Europa.

Bland större hotell märkas "Hotel Continental" och "Hotel de France," och de talrika kafféerna, som flitigt frekventeras bära alla namn, lånade från Paris såsom: "Theatre Eldorado," "Caffé de Casino," etc. Ett framstående "geschäft" här är affären med fotografier

från märkliga platser i Egypten och Palestina, och man behöfver ej gå vidare för att få en idé om tempelgrottorna vid Carnac, Thebes ruiner, Pyramiderna eller Döda hafvet och den Heliga grafvens kyrka. Men äfven häri är konkurrensen högt uppdrifven, och en annan ännu säkrare näringsgren är penningvexleriet, som mest bedrifves af judar, och mången främling, som saknar erfarenhet, drages oförsynt vid näsan af dessa blodsugande penninghajar.

Trots den rika tillförseln äro torgpriserna höga, och min längtan efter att få njuta af en ananas, som anses för världens mest välsmakande frukt, kostade mig halfannan franc, och ordentliga bananer såldes för 25 centimes per stycket; äpplen, päron och oranger betingade ungefär samma pris som på Malta.

Utom ett stort gjuteri, som är afsedt för kanalens räkning, finnas här inga fabriksanläggningar, och de flesta arbetarne äro antingen kolare eller hamnbusar. Som Port Said är turkisk besittning, är flertalet af stadens befolkning turkar och araber, men utom dessa finnes en stor del fransmän och italienare, i hvilkas händer de större affärerna hvila, och greker och malteser, som öfverallt på Medelhafskusten idka krämarrörelse i konkurrens med de infödda gatukrämarne. Äfven en och annan tysk, hvars kassa

SPHINXEN OCH PYRAMIDERNA.

lidit skeppsbrott, har här tvingats att tillkämpa sig en tillvaro, och allt som oftast får man höra gatpojkarne utrop: "*Hallo, landsmann, wie gehts?*" Poliserna synas vara få och kortsynta, ty gaminerna djerfvas stundom i sin fräckhet att gå anfallsvis tillväga, och under de två dagar jag här vistades, hörde jag om tvenne plundringar, som föröfvats af s. k. "*donkey boys*" på tvenne turister, som togo en tripp utom staden för att bese dess omgifningar. Den ene af turisterna fans död och den andre sanslös, båda plundrade på penningar, guldur och andra saker af värde.

TOLFTE KAPITLET.

TVÅ VECKOR I PALESTINA.

TAN att drifvas af korsfararens nit eller fanatikerns eld, kunde jag dock ej låta tillfället att besöka det Heliga Landet gå mig ur händerna, då jag nu var så nära, innan jag fortsatte min färd österut till fjerran land, hvarifrån jag måhända ej så snart skulle återkomma. Jag gjorde mig därför färdig och inväntade den ryske ångaren *Koranlooh*, som anlände på Måndagseftermiddagen den 28 Oktober.

Flertalet af dess passagerare utgjordes af syriskas muhamedaner och ryska pilgrimer, men äfven funnos ombord flera engelska turister, judar och fransiskaner-munkar, alla, fastän i olika intressen, på väg till det Förlofvade landet. Högsta ändamålet för sin färd hade troligen ryssarne, ty de tycktes alla tillhöra den lägre folkklassen och betraktade sin färd såsom ett heligt pilgrimståg för att besöka och bedja

på de platser, som traditionen utvisar såsom heliga minnen.

Då kvällen inbröt, gjorde alla bön stående på däckbet, och muhamedanerna knäföll och mumlade sitt "*Allah, Allah,*" med blicken riktad mot Mecca och den nedgående solen. Äfven fransiskanerna gjorde aftonbön med turisterna, men judarne syntes endast taga intresse i de öfrigas skilda ceremonier och olika korstecken.

Natten bredde sig mörk och dyster, och alla sofvo som bröder utan hänsyn till skiljaktigheter i tro och nationalitet. Min sömn blef likväl ej tung, ty nyfikenheten att påföljande morgon få se kusten af Kanaans land jagade sömnen ur mina ögon, och redan innan solen rann upp, stod jag spejande mot den dunkla strimma, som alltmer närmade sig och utvisade allt tydligare konturer af land. Det var kusten mellan Gaza och Jaffa, och vid sistnämnda plats ankrade vi klockan 10 på f. m. Ehuru vi lågo förtöjda långt ute på reddan, dröjde det ej länge, innan vi i småbåtar voro på väg mot stranden. Egentlig hamn finnes ej, men ett par fasta klippryggar tjenstgöra som vågbrytare, och först då vi passerat genom den trånga öppning de bilda, kände vi oss mera i säkerhet för de rasande böljorna. Vi landstego ansigte mot ansigte med de turkiska tullsnokarne, som genomögnade våra

paketer och synade respassen, och ehuru jag i brådskan och villervallan framvisade endast ett skolbetyg från sjette klassen af Kristianstads läroverk, fick jag oantastadt passera.

Uppför en trång, smutsig gränd fann jag vägen till ett tyskt värdshus, der jag förplägades med bier och "Leberwurst," och styrde så utåt "Strada Jerusalem" till en herr Heiss, egare af kanhända den enda ångkvarn i Palestina, der jag på grund af rekommendation mottogs på det varmaste och erhöll en mängd värdefulla upplysningar.

Näst Jerusalem är Jaffa — det forntida Joppe — nu den viktigaste staden i Palestina. Häröfver går landets egentliga in- och utförsel, och häröfver leder den stora turistströmmen för att ej nämna de tusenden pilgrimer, som här årligen landstiga. I sin centrala del är staden äkta arabisk, med trånga, smutsiga gränder, hvalfbygda portaler och i stället för fönster gallerförsedda gluggar. Torgplatsen är liten och trång, men tyckes ändå räcka till för allt, och ofta måste man leta sig väg under de tröga kamelerna för att slippa att nedträngas bland folkmassorna. Vi så för öfrigt endast ett upprepande af det lif och den rörelse vi sågo i Port Said och Tripolis, om ock i förminskad skala. I utkanterna deremot är en mängd europeer bo-

satta, isynnerhet fransmän och tyskar, hvilka senare här bilda tvenne kolonier.

Tyskarne tillhöra nästan utan undantag en religiös sekt som kallas "Tempelsällskapet" eller "Jerusalemsvännerna," som bildades år 1868 af Christoffer Hoffmann och G. D. Hardegg, båda från Kirschenhardtshof i Würtemberg. Genom flit och sparsamhet ha de torftiga schwaberna arbetat sig upp till en oberoende ställning, och deras ökade antal och spridning har gjort tyska språket, näst arabiskan, det viktigaste i Palestina. Sin förkärlek för den ädla maldrycken ha de likväl ej förgätit, och ett bierbryggeri i närheten af ångkvarnen i Jaffa försör koloniernas behof och exporterar en god del till Port Said. I den franska afdelningen bor en tysk köpmansenka, prinsessa från Zanzibar och dotter till en afliden sultan.

Norrut från staden leder en sandig väg till ett litet hotell, som hufvudsakligen är afsedt för turister och bättre bemedlade resande, åtminstone låter dess pristaxa så förmoda. Trakten häromkring är upptagen af sockerrörplanteringar och väldiga orange-trädgårdar, mest tillhörande tyskarne, och dess fruktbarhet medgifver en betydlig utförsel af apelsiner till Port Said.

Redan på e. m. samma dag jag anländt besökte jag det hus, som säges hafva tillhört Simon

Lädermakare. Genom en liten dörr kommer man in på en smutsig gård, hvarifrån en trappa leder upp till taket, der apostelen Petrus hade sin syn. Vid mitt besök låg här en bedjande muhamedan, som oafbrutet fortsatte i sin ifver, äfven då jag aflägsnade mig. På en af kamelhofvar upp-trampad väg, vid hvars sidor frodades en mängd kardborrar och tistlar återvände jag till min gästfrie värd, och inväntade den droska han beställt, för att fortsätta till Jerusalem, eller såsom det numera kallas el-Kuds. Nästan hvarje dag går en eller ett par droskor till och från Jerusalem, och i dag var det ej mindre än tre, som skulle i väg med resande.

Ändtligen klockan 5 på e. m. rullade en dammig shäs förspänd med tre hästar, upp mot huset. Kusken öppnade dörren, och jag tog plats vid sidan af en jude, och midt emot sutto ett par herrar i turkiska mössor, men deras ansigten förrådde hvarken turk eller grek. Min helsning besvarades hastigt, och de fortsatte sitt samtal på franska så tyst, att jag endast uppfångade ett par ord utan att likväl få något tillfälle att inblanda mig i förhandlingarne. Plötsligen framkastade den ene en fråga på engelska och den andre svarade på tyska, hvarefter de i sist-nämnda tungomål underhöllo ett längre samtal.

Men det mörknade allt mer, och jag försjönk

i en djup dvala i mitt lilla hörn, och juden var troligen äfven i halfslummer, då vi plötsligen väcktes af en klingande sång, af hvilken juden naturligtvis ej begrep ett ord, men som gjorde mig så mycket mera intresserad; ty aldrig hade jag här väntat höra "Neckens Polska," ackompanjerad af en mungiga, som gjorde stämningen ännu intressantare. Nu först var jag klar med mitt mystiska ressällskaps nationalitet, och min presentation som svensk förorsakade både öfverraskning, glädje och en munterhet, som gjorde kusken nyfiken, der han annars orörlig styrde oss fram på den mörka vägen.

Snart voro vi framme i Arimatia, der hästarne fingo hvila för en timme, och vi tillbragte tiden på en liten grekisk kaffestuga, der vi klingade med turkiska kaffekoppar och stärkte våra magar med ett par hårdkokta ägg. Händelsen att så märkvärdigt träffat tillsammans förvånade oss ännu, och då *de* redan länge uppehållit sig i Palestina, blef deras bekantskap mig lika nyttig som kär. Midt i mörka natten fortsatte vi öfver Sharons slätt, och den ena fosterlandssången efter den andra gjorde sömn omöjlig och stunden angenäm, då vi plötsligen stannade vid ett litet hotell i Ajalons dal, der äfven månen en gång säges dröjt öfver, medan Josua pryglade amoriterna:

Men vägen sig slingrar, och bergen sig höja,
Bevuxna med törne och buskar och gräs,
Och natten är bläsig och gerna vi dröja
En stund vid "hotellet" med hästar och shäs.
Här finnes diverse som retar aptiten,
Och gerna man äter, fast hungern är liten,
Ty allt är så billigt och värden så hal
På lilla "hotellet" i Ajalons dal.

Här talar man engelska, franska och tyska,
Arabiska, spanska och italienskt ;
Förträffligt man reder sig också med ryska,
Men ve den som endast förstår sig på svenskt.
Vi äta dock endast detsamma som hemma,
Och priset för fyra går ej till en femma ;
Ty fastän man alltid hör klandrande tal,
Så äter man billigt i Ajalons dal.

Men inne bland bergen, der månen stod stilla,
Vi mötte en grek, som i rafflande tal
Gick ed på att endast det varit en villa,
Att månen stod stilla i Ajalons dal.
"I Gideon solen, i Ajalon månen,"
Han tyckte var sagor för barnen och fånen,
Ty då fans ej ännu bland khanernas tal
Det lilla "hotellet" i Ajalons dal.

Som sagdt syntes allt på platsen vara godt
och billigt, och fastän klockan var endast half
ett på morgonen togo vi oss ett godt mål och
drucko vårt kaffe efteråt dernere i herberget
bland araber, turkiska soldater och kameler.
Vid två-tiden voro vi åter färdiga för fortsätt-
ning och kommo nu först in i den egentliga lång-
sträckta Ajalons-dalen. Vinden blåste varm och
kväfvande, och vid sidan af kusken kröp jag ner

i min rockkrage, men kröp så djupt, att jag somnade in och fann vid uppvaknandet, att jag förlorat min nya Stanley-hatt, och herr Sjödahl — en af mina svenska reskamrater — hade tappat en guldring under vägen. Om vår "hederlige" körsven hittat den och hatten, innan de voro tappade, skall jag lemna oafgjordt. Äfven kusken hade sofvit och Gud vet, om ej också hästarne tagit sig en lur, ty allt rundtom tycktes som då vi började, men oaktadt några minuters sökande återfans ej hatten, och en rund persermössa, som jag medfört i min handkoffert kom väl till pass för tillfället.

Men trakten höjde sig åter, olivträden blefvo färre, och vägen slingrade sig i otaliga bugter kring berg och backar för att undvika de tvära branterna. I allmänhet låg landet öde och ouppodladt, de små kullarne voro kala och ofruktbara, fast ännu tydliga spår finnas af de vingårdar, som fordom omkransat dess sluttningar. På grund af orimlig beskattning är landtbruket nästan omöjligt, och det fordom välsignade Kanaan ligger som en betesmark för beduiners och arabers fårhjordar.

Vid dagens inbrott kommo vi ändtligen till en större höjd, hvarifrån vägen slingrade sig i zigzag ner i en djup dal, och härnere vid en liten bro som leder öfver bäcken Kidron stannade vi

för att vattna hästarne. I ett mindre hus, med anspråk på att kallas "hotell," läskade vi oss under tiden med en kopp té. Platsens nuvarande namn är Ammoaz och är bekant från Bibeln såsom det hos evangelisten Lukas omtalade Emaus. Här vid bäcken Kidron var det som David plockade stenar för att slå Goliath, och till erinran härom hopsamla de ryska pilgrimerna här småstenar vid bäckkanten och hemföra såsom pilgrimsklenoder.

Efter en half timmes rast bar det åter i väg, och min nyfikenhet stegrades till det yttersta i hoppet att snart få en blick af den verldsbekanta staden, det urgamla Jerusalem, som genomgått så många skiftande öden af bländande storhet och djupaste förnedring. Vägen gick högre och högre bland bergen, och ändå bar det ännu högre, men ingen skymt af staden erhöles, förrän vi vid sju-tiden genomforo förstaden, belägen på de höjder, der kejsar Titus hade sitt hufvudläger, då han belägrade och förstörde Jerusalem. De flesta byggnader här äro i europeisk stil, och bland andra finnas ett par stora hotell för turisters bekvämlighet: "Hotell Jerusalem" och det nya "Hotell Pfeil." Dessutom befinna sig här de flesta på platsen representerade konsulaten, jag tror alla utom det engelska och amerikanska, som ligga strax utanför Jaffa-por-

ten, dit vi anlände efter en kvarts timme. Här stannade vår hyrkusk vid ett af de många kaffehusen, der hästarne fingo beta och hvila ut sig, och sedan vi erlagt våra "midjidier," togo vi, Sjödahl, Locander och jag, våra kappsäckar och bylten i handen och uppsökte i stadens vestra del ett turkiskt karavan-hus: "Khan Copti" d. v. s. "det koptiska herberget," der vi erhöilo rum och ljus för fyra piaster om dagen.

Utöm den lilla fotogénlampan utgjordes hela möbleringen af tvenne mattor och en vattenkruka; i stället för glas i fönsteröppningen tjenstgjorde ett starkt jerngaller, och nere på gården inunder fans en stor dam, hvars vatten gömdes under en tät massa af Lemnaceer och andra flytande vattenväxter.

Hvarje dag gjorde vi utflykter och vandringar, och hvarje kväll nedskrefvo vi våra iakttagelser och erfarenheter, liggande på de utbredda halm-mattorna kring den lilla lampan, der vi till sist inslumrade i lugn och belåtenhet med vårt sorglösa lif. Då morgonen grydde, gjorde vi vår toilett och togo derefter vår frukost vid ett gat-hörn, der vi regelbundet erhöilo frisk mjölk, bröd, getost och vattenmeloner, hvilka senare vi vanligtvis togo med och frässade af uppe på rummet, då hettan gjorde oss törstiga, och försigtigheten varnade för det dåliga dricksvattnet.

För närvarande uppskattas Jerusalems folkmängd till ungefär 20,000, af hvilken hälften är judar och den andra hälften hufvudsakligen araber och turkar, fastän äfven många andra folk här äro talrikt representerade. Med afseende på den olikartade befolkningen kan staden indelas i fyra hufvuddelar: den *nordöstra*, som bebos af muhamedanerna, som hålla sin gudstjänst i den praktfulla "Omars Moské," hvars grundval säges vara en kvarlefva från det gamla, gyllene Salomos templet; den *nordvestra*, de kristnas hufvudkvarter, der latinska och armeniska klostren och den Heliga grafvens kyrka och Citadellet äro belägna, den *sydvestra*, som bebos af armenier och den *sydöstra*, som upptages af Israels kvarlefva, de hemlösa judarne.

Egendomligt och intressant är att betrakta denna brokiga massa i sina respektive nationaldräkter. Det synes, som om man här kunde kläda sig hur som helst utan att väcka uppseende, ty det mest absurda är här hvardagligt. Turkarne igenkännas lätt på sina vida benkläder och välbundna turbaner, hvars färg ofta kännetecknar personens samhällsställning. Embetsmän och statsfunktionärer begagna företrädesvis hvit muslin och de s. k. "profetens söner" grön turban; judarne uppträda vanligen i långa rockar och runda hattar samt igenkännas ännu

bättre af den vid örat framhängande hårlocken. Européerna äro mer eller mindre på modet alltefter tillgångarne, och det "allra nyaste" representeras här endast af de talrika turistkaravanerna, vanligen sällskap af förmögne engelsmän, amerikaner och fransmän. Araberna äro för det mesta sedda i långa mantlar öfver en till fotleden räckande skjorta, samt med sandaler på fötterna, under det att de lägre infödingarne eller arbetareklassen höljer sig med hvarjehanda trasor. Största uppmärksamheten ådrager sig likväl den beväpnade beduinen, ökens vilde son, som iklädd en svartrandig mantel af kamelhår och öfver hufvudet ett fladdrande kläde, fasthållet med tvenne fingertjocka, messingsvirade ringar, stolt på sin snabba häst rider fram med ett spjut i handen och revolver i bältet, alltid färdig att fräntvinga öknen dess irrande offer.

Staden är helt och hållet österländsk, i sitt inre ful, trång och hopklämd, och utom ett par gator af betydenhet är allt gränder och stigar; men dess rikhet på heliga minnen, eller såsom sådana ansedda, och dess fordomtida storhet göra den till en medelpunkt för turisterna, hvilkas färd vore betydelselös, om de ej besökt Jerusalem. Främst bland sevärdheter märkes den Heliga grafvens kyrka, som med sin ku-

pol reser sig i stadens vestra del. Dess yttre är grått och dystert, men vördnadsbjudande, och i dess inre har den katolska sägnen förlagt de viktigaste platserna för tilldragelser i Jesu lidande, som troligast ej alls egt rum på denna plats. Vi nedstiga några trappor och stanna vid ingången, förlägna öfver det dunkel, som råder härinne, då allt derute är sol och värme. För att stämna pilgrimernas själar till djupare andakt är nästan allt dagsljus uteslutet, och tusentals vaxljus brinna här utan uppehåll. Strax framför oss ligger en rektangulär marmorsten af röd-hvit färg, på hvilken Jesus skall hafva blifvit smord efter nedtagandet från korset; och ett stycke till venster visas det ställe, der kvinnorna sågo ängeln vid grafven. På andra sidan stenen är grafven, öfver hvilken höjer sig ett kostbart monument, hvars inre upplyses af lampor och ljus.

Gripande högtidligt är att härinne öfvervara den katolska messan, om vi också ej begripa ett ord af hvad som säges. Den förrättas af franciskanermunkar och uppläses i ljudlig kör, som höres öfver hela helgedomen; de bedjande åhörarne stå stilla, tills den är slut, då en munk utdelar ett ljus åt hvar och en af dem. Rökoffret antändes af en gammal prest, och skaran sjunker på knä på golfvet och kysser de kalla

stenarne. Derefter tåga de besökande fram i procession med presten och munkarne i spetsen, besöka och bedja vid alla de särskilda platser, der de olika tilldragelserna sägas hafva egt rum. Ändtligen bär det uppför trapporna till en läktare, som benämnes *Monte Calvary* eller *Golgata*. Den uppstämda sången ljuder klagande och vemodsfull, och sorgbunden tågar skaran åter ned och efter att hafva brännt rökoffer öfver stenen på hvilken Jesus balsamerades besökes grafven, der han låg och hvarur han på tredje dagen efter sin död uppstod. De sorgsna pilgrimernas ansigten ljusna, och en glad fröjdesång uppstämmes; man knäfaller åter och kysser golfvet, och skaran skingras derpå under korstecken.

Härifrån begåfvo vi oss till Omars Moské, ett af muhamedanernas praktfullaste tempel, bygdt, som det påstås, öfver den plats, der det verldsberömda Salomos-templet stod, och på den klippa som troligast innehållit Kristi graf; men för tillfället erbjöds ingen lägenhet att bese den. I stället uppsökte vi den bekanta judarnes klagoplatz, ett ställe vid den gamla muren, som inlösts åt judarne af mecenaten *Jeremias Montefiori*. Här samlas Israels kvarlevor hvarje Fredag för att gråta, och förete för en gapande främling en beklagansvärd anblick. De gamle,

i sina långa rockår och pelsbrämade sammetsmössor, läsa gråtande ur skriften, rörande kroppen fram och åter, och de unga kvinnorna med en lös schal öfver skuldrorna stå klagande och kyssa stenarne i muren, alla väntande den dag, då judarne skola återvinna Kanaan för att åter församlas, uppbygga ett tempel åt Jehovah och återupplifva det gamla förbundet. Till och med guldets har förlorat sin dragningskraft för de klagande, och en erbjuden almosa bliver vanligen ej ens observerad. Vi begåfvo oss härifrån till "Via Dolorosa" (smärtornas väg), som den kallas, emedan Kristus här bar sitt kors på väg till Golgatha. På en större byggnad, stället der han dömdes af Pontius Pilatus, läses följande latinska inskrift:

"Ad arcum, ecce homo

"Ubi Pilatus Christum

"Judæis tradidit ut crucificeretur."

Trötta af vår vandring uppsökte vi emellertid "Khan Copti," i hvars portal trängdes kameler och araber, som nyss inkommit från en karavanresa eller ämnade sig i väg på en annan. Klockan var 2 på eftermiddagen eller efter arabisk stil klockan 8 (*sa tamanie*), då vi infunno oss hos vår grek för middag. Här intogo vi regelbundet vårt middagsmål, som bestod af kokadt kött,

kokta potatis, stufvade bruna bönor eller kål, kokad på fläsk, samt en liter vin *per caput*. Maten var oklanderlig, men renligheten lemnade mycket att önska, och väggarne voro tapetserade med döda flugor, som tillsammans med de sotiga fönstren bidrogo att göra rummen mörka och otrefliga; men icke för ty syntes omsättningen liflig, och vår grek tycktes ej göra sämsta affären här, der matställen äro lika talrika som de oräkneliga vaxelstånden, der främlingar ofta dragas vid näsan, liksom i Port Said, af de långfingrade judarne. På grund af den turkiska regeringens slapphet är myntväsendet här i högst beklagansvärdt skick, och till och med mellan tvenne så närbelägna städer som Jaffa och Jerusalem är kursen helt olika, och vissa mynt, såsom den judiska Jaffa-piastern, äro på vissa orter värdelösa; se här en jmförelse mellan de tvenne städernas olika myntvärde:

<i>Jaffa:</i>		<i>Jerusalem:</i>	
5 <i>Wassarier</i>	= 1 <i>Midjidie</i>	=	5 <i>Wassarier</i>
6 <i>Piaster</i>	= 1 <i>Wassarie</i>	=	5 <i>Piaster</i> & 30 <i>Paras</i>
5 <i>Metallic</i>	= 1 <i>Piaster</i>	=	4 <i>Metallic</i> & 6 <i>Paras</i>
8 <i>Paras</i>	= 1 <i>Metallic</i>	=	12 <i>Paras</i>
240 <i>Paras</i>	= 1 <i>Midjidie</i>	=	300 <i>Paras</i> .

4 *midjidier* utgöra ett turkiskt pund och en *midjidie* är ungefär $4\frac{1}{2}$ *francs*, eller 3 kr. 30 öre i svenskt mynt.

Solen stod redan högt på himlen, och fast

klockan blott var 9 på f. m., var allt lif och rörelse, då vi lemnade Jaffa-porten för att beskåda Jerusalems omgifningar. Vi följde muren norrut och kommo först till Damaskus-porten, hvarest från vägen till norra Palestina leder. Strax nedanför till venster ligger, såsom det af de flesta antages, det egentliga Golgata eller "Hufvudskalleplatsen." Ödsligt och högt belägen och full af gamla igenfallna grafhålor, synes platsen mera lämplig för det verldshistoriska sorgespelet än någon annan. På dess nordöstra sluttning är en muhamedansk kyrkogård, och midt under dessa "barbarers" hvilokamrar är den s. k. "Jeremias-grottan," der profeten i sin ensamhet säges hafva nedskrifvit sina Klagvisor. För närvarande eges eller åtminstone bebos den af en gammal arabisk scheik, som anser sig hafva rätt att pungslå hvarje besökande, på en *Wassarie*; och de nyfiknes antal är ingalunda ringa.

Vi styrde derefter vår väg ned i Josafat-dalen och kommo förbi Stefani-porten, som fått sitt namn efter Stefanus, som skall hafva stenats här utanför, och hvars graf man här påvisar. I dalens djup flyter bäcken Kidron, som för tillfället var uttorkad, enär regntiden ej ännu var inne. Till venster om vägen ligger St. Marias kyrka, till det yttre obetydlig och låg,

men i sitt inre rymlig och vördnadsbjudande. På fyrtiofem, omkring halfannan decimeter höga trappsteg, stiga vi ned i helgedomen, som är uthuggen ur berget, och hvars inre belyses af hundratala vaxljus och den s. k. eviga elden, som ej varit släckt på århundraden. Den kalla, kyliga luften och de mörka väggarne ingifva en dyster stämning, som ännu mer förhöjes genom presternas afsjungande af messan, hvarunder pilgrimerna ligga flocktals på golfvet och kyssa de fuktiga stenarne. En källa med kristallklart vatten uppspringer härinne, och sedan vi läskat oss med en dryck, stego vi uppför trapporna och begåfvo oss till Getsemane örtagård, som är belägen till höger om vägen ett stycke längre upp.

Genom en liten låg port kommer man in i den lilla fyrkantiga trädgården, som omgifves af en hög, hvitlimmad mur och vårdas af en italiensk munk. Långa murens insida är en mängd bilder och taflor ur Jesu lidandes historia, och vid ena sidan en större relief, föreställande Kristus i örtagården, då engeln styrkte honom. Af de forntida oljeträden finnes emellertid intet spår, men i stället frodas i rabatter och drifbänkar en stor mängd mångfärgade blommor, de flesta afsedda att pressas och uppklistras på kort för att säljas under uppgift att vara tagna

på Jesu graf, på Marias graf eller annan helig plats. Som vanligt ockrar man på lättrogheten, och den enfaldige pilgrimen får på många direkta eller indirekta sätt betala för den gästfrihet, hvarmed han mottages.

Ledsagade af munkens välsignelser, begåfvo vi oss nu uppför Oljeberget, hvars topp vi uppnådde efter ungefär tjugo minuter. Här ligger den bekanta Pater-Noster-kyrkan, i hvars inre "Fader Vår" kan läsas på öfver trettio olika tungomål. På några stegs afstånd härifrån är ett enastående torn, hvarifrån man har en utomordentlig utsigt öfver det judiska landet från Döda hafvet till Medelhafvet, från Hebron till långt i norr.

På återvägen styrde vi kosan till en på Oljebergets sluttning liggande arab-by, inom hvars område vi besökte det ställe, hvarifrån Jesus säges hafva uppfarit till himmelen. En gammal mur omgifver platsen, och efter att hafva sökt krångla upp dörren fingo vi slutligen nyckeln af en smutsig beduinunge, som vi måste betala ett par *metallic*. Intet finnes derinnanför som är värdt uppmärksamhet, om ej den nakna klippspets, som säges hafva varit den sista fläck på jorden, som berördes af Frälsarens fötter, innan han uppfor.

Vi begåfvo oss härefter till det grekisk-katolska templet, som, såvidt det får räknas till

Jerusalem, är ett af dess mest värdefulla byggnadsmonument, uppfördt till minne af Maria "Augustissima," moder till Zar Alexander II af Ryssland, och med hänsyn till prakt och läge måste hafva slukat hundra tusentals rubler. Men om ryssarne kunna berömma sig af att här ega den skönaste helgedomen, så utgöra de också otvifvelaktigt flertalet af de egentliga pilgrimerna, hvilkas antal står i bättre proportion till deras respektiva fäderneslands upplysningsståndpunkt än folkmängd. Sålunda äro engelska, franska och tyska pilgrimer sällsynta, deremot ryska, ungerska, bulgariska och armeniska vanliga, och till deras förfogande stå deras respektive pilgrimsherbergen, der de inhysas och födas en viss tid för ingen eller ringa ersättning.

Härifrån nedstego vi i Gehenna-dalen, så kallad, emedan här på sluttningen utkastades och brändes de judiska missdådarnes kroppar. Härnere besökte vi Absaloms-monumentet, ett tornformigt, ur berget uthugget minnesmärke, som säges innehålla Absaloms graf, och på ej långt afstånd derifrån är ett liknande monument, som tillerkännes Jakob d. ä. Öfverallt finnas här gamla grafhålor i otrolig mängd och grafstenar med mer eller mindre förvittrade hebreiska inskriptioner, och annu idag begrafva judarne här i närheten sina döda, hvadan platsen kan göra

anspråk på att vara en af världens åldrigaste begrafningsplatser. Härifrån kan man tydligen se den beryktade, ur stadsmuren utskjutande sten-
spetsen, om hvilken muhamedanerna ha följande sägen : “ På den yttersta dagen, då världens slä-
ter skola dömas, skall härifrån till
Oljeberget ut- spännas en smal
tråd, på hvilken alla människor
såsom prof på sin rättfärdighet
skola försöka vandra. På
Jerusalem s- muren skall

Absaloms Graf.

Muhamed sitta och på Oljeberget Kristus för att döma de brottslige och mottaga de rättfärdige, som lyckligen vandra öfver, då de förre deremot falla ner i Gehenna-dalen och gå sitt straff till mötes.”

Ungefär en half timmes väg från Absaloms-grafven ligger ett litet arabsamhälle öster om Jerusalem, och midt emot, på högra sidan af bäcken Kidron står ett gammalt träd, som kallas Judas-eken, hvori den falske aposteln säges hafva hängt sig i ånger öfver sin ogerning. Äfvenså utvisar man här "krukomakarens åker," som inköptes för de trettio silfverpenningarne. Senare besökte vi Davids graf och det hus, der Jesus för sista gången åt påskalammet med sina lärjungar och instiftade den Heliga Nattvarden. Begge dessa platser äro på Jerusalems sydsida, der de täta olivträden erbjuda en behaglig skugga, i motsatts till hettan i Josafats- och Gehenna-dalarne. Emellertid begåfvo vi oss hem till vårt kära "Khan Copti," der vi i ro på halm-mattorna nedskrefvo våra iakttagelser för dagen.

Efter att sålunda ha rekognoscerat terrängen rundt Jerusalem beslöto Locander och jag oss för en vandring till Döda Hafvet, som visserligen ej var långt borta; men att till fots besöka det anses af de kristna i Jerusalem för ganska äfventyrligt. Ungefär klockan 8 på Lördagsmorgonen den 2 November begåfvo vi oss i väg genom Stefani-porten ut mot Oljeberget och följde den sandiga vägen till Betanien. Vår frukost hade vi redan intagit, och i fickorna medförde vi endast litet bröd och ost, och som vi voro

säkra om att blifva plundrade medtogo vi en helt nätt reskassa, och äfven vår klädedrägt rörde inga millionärer, hvadan vi voro öfvertygade om en lycklig färd och lika lycklig återkomst.

Vännen Sjödahl följde oss till Oljeberget, hvarifrån vi ensamma fortsatte till den lilla byn Betanien, som vi efter ungefär en half timme uppnådde. Vi uppsökte de förmenta ruinerna af det hus, hvari de trenne fromma syskonen bodde, Lazarus, Martha och Maria, "hvilka Jesus älskade och hos hvilka han ofta gästade." Äfvenså nedstego vi i en djup källare, som påstods varit Lazari graf, vid hvilken en arab-unge begärde "*bakhshish*," ett ord som klingar lika ofta som ovälkommet i hvarje främlings öra och betyder gåfva eller skänk. Den gamle gråskäggige tiggaren och lille halfnakne barnungen, som ännu ej lärt sig något annat ord af sitt strupfrestande modersmål, begge stå de med framräckta händer och samma familiära uttryck, "*Bakhshish*," "*bakhsish*," på läpparne. Vi erlade vår mettalic och begåfvo oss härifrån rakt ut i judiska öknen, utan att följa hvarken väg eller stig och togo endast ögonmärke på vårt vädersträck. En arab satte i väg efter oss och erbjöd sig att vägleda oss genom öknen; men då

vi förklarade, att vi strax ämnade vända åter, lemnade han oss.

Och så bar det i väg backe upp och backe ned, tills vi följde en djup dalsänkning med en uttorkad strömfåra. Solen brände hett, och törsten blef nästan outhärdlig, men intet vatten påträffades, och vi voro nästan på väg att uppgifva hoppet, då vi fingo syn på några araber långt framför oss i dalen. Vi hade nu ej tid att tänka på vatten, utan begåfvo oss hals öfver hufvud rätt upp bland de törnbevuxna bergen, på hvilka ännu funnos torkade kvarlefvor af *Zizyphus spina Christi* och en taggig *Solanum*-art, som just stod i blom (*Solanum Sodomeum*). Af den förre, som är en långtornig halfbuske, påstås Kristi törnekrona hafva flätats, hvaraf växten fått sitt namn "*Spina Christi*," eller Kristi törne. Men trots de törniga växterna och den grusiga, brännande sanden, gå araberna ofta barfota utan något synbart men af sin oförsigtighet. Upp och ner bar det i väg öfver höjder och genom dälдер, och stundom togo vi till list för att undgå misstänkta figurer som följde oss. Sålunda gingo vi sakta uppför backarne, då vi sågo på afstånd någon arab komma, men så snart vi voro ur sigte bak höjden satte vi i väg allt vi orkade och veko af i en helt annan riktning, en krigslist som min erfarne följeslagare

Locander så väl förstod att utöfva, att jag är säker om att vi härigenom undgingo en mängd obehag, ty vid minst fyra tillfällen voro vi säkert förföljda. Vid ett tillfälle, då vi som bäst gladde oss öfver att ha kommit undan, mötte vi plötsligen en till häst ridande beduin, med ett långt spjut i handen och i bältet en messingsrevolver.

Källa i öknen.

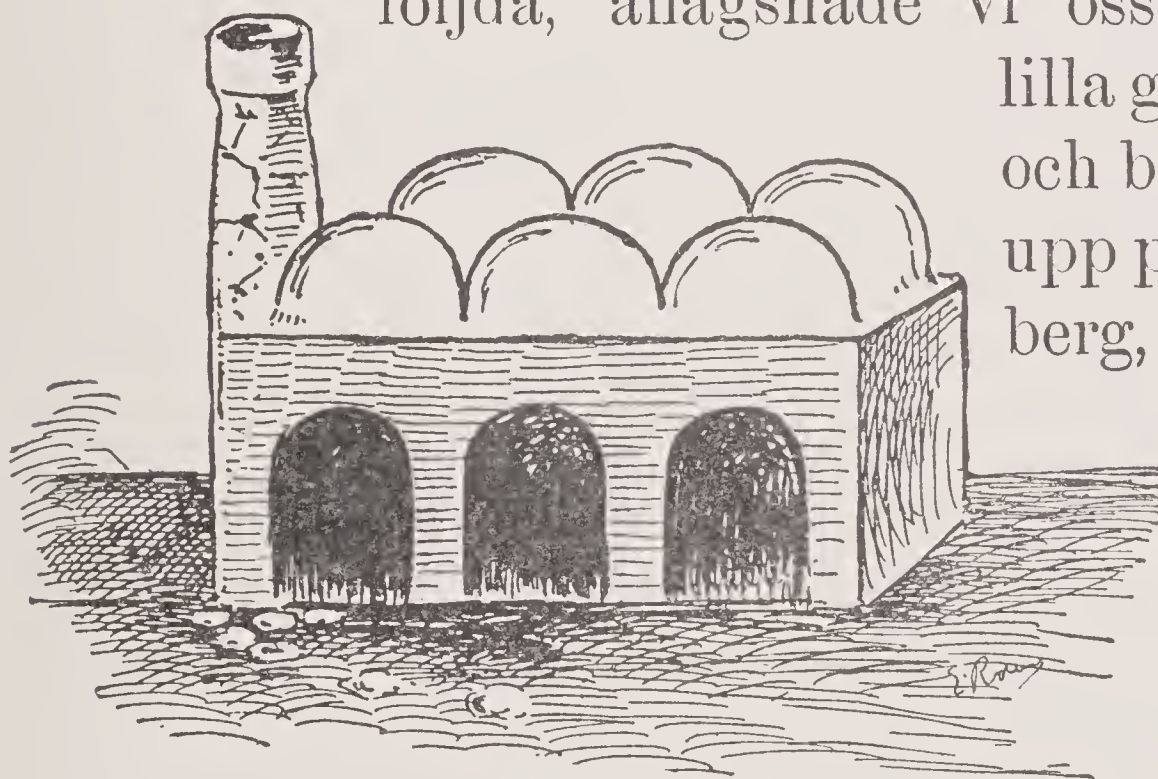
Han stannade några steg från oss och frågade om vi voro beväpnade; Locander svarade, att vi hvarken hade vapen eller penningar och ej ens en droppe vatten att släcka törsten med. Han visade oss rigtningen mot en vattenkälla och red i väg utan att bry sig om oss, försäkrande att han ej sett en dylik djerfhet af tvenne kristna, att till fots genomvandra öknen, som af flere

skäl anses för den osäkraste trakt i Palestina, der plundring och mord höra till ordningen för dagen.

Efter en stunds vandring varseblefvo vi plötsligen en hop svarta tält, som bjert afstucko mot den hvita ökensanden, och fastän vi visste, att i lägret fans vatten, gömde vi oss undan så hastigt som möjligt. Snart upptäcktes vi dock af några beduinflickor, som voro på väg att hemta vatten i lädersäckar, som de buro på hufvudet. De voro smidiga och välväxta, af den äkta ökentypen, med smala ben, runda armar och stora bröst, som gafvo dem utseende af att vara äldre än de voro. Enligt Locanders påstående hade han aldrig hört arabiskan renare och mera äkta uttalad, än den talades af dessa ökenbarn, som naturligtvis äfven frågade efter "*Bakhshish*" och fastän de ej erhöillo någon, visade oss ned till vattenkällan, som låg ej så särdeles långt borta på en gräsbevuxen backsluttning. Här fans en stor mängd vattenhemtande beduiner och herdar församlad; de senare, som vallade get- och fårhjordar, voro alla väl beväpnade med revolverar, knifvar och långa gevär, och bältet kring midjan var fullsatt med stora patroner. Midt i öknen bland öknens plundrande barn, som här kunnat göra med oss hvad de ville, var vår ställning ej så särdeles afundsvärd, i synnerhet som vi ej egde

ett enda vapen, ej ens en knölpåk. Men allt gick likväl jemförelsevis väl, och vi erhöilo mera vatten än vi förmådde dricka; men på samma gång snattade småttingarne brödet ur våra fickor och hvad som ej bortstals måste vi "frivilligt" bortgifva och voro glada att så lindrigt slippa undan.

Då vi emellertid efter en stund sågo oss förföljda, aflägsnade vi oss från den

"Nebi Mosa" (Moses Källa).

lilla gångstigen och begåfvo oss upp på ett högt berg, hvarifrån vi nedstego i en djup dal der vi mötte en annan ridande be-

duin, beväpnad med ett spjut, som utgjordes af en rostig jernspets fastsurrad vid ett halfannan meter långt träskaft. Som vi likväl voro två, och för öfrigt ej syntes vara några lockande offer, lemnades vi i fred, och ryttaren försvann i en dalkrök.

Ändtligen när solen började sänka sig bakom bergtopparne, upptäckte vi i fjerran framför oss en hvit punkt, en dimbild af moskéen "*Nebi*

Mosa,” d. ä. Moses Källa. Redan på förhand beslöto vi att der tillbringa natten och ökade farten för att hinna fram innan kvällen. Dess äggkorglika konturer blefvo snart tydligare, och redan vid solnedgången voro vi framme. Byggnadens fyrkantiga form, med ungefär 3 meter höga väggar och ett tjugutal små hvitmenade kupoler göra genast intrycket af en korg fullpackad med ägg, och ingen sannare bild kan gifvas af dess utseende. Ingen menniska syntes till, lägereldarne utanför voro längesedan utslacknade, och platsen tycktes för tillfället öde. Följaktligen togo vi oss dristigheten att gå in på gården och kommo genom en trång spiraltrappa upp i den lilla minareten eller tornet, hvarifrån den muhamedanske presten kallar folket till bön.

Länge hade vi likväl ej njutit af den ypperliga utsigten härifrån, då vi nedanför hörde ett stönande och upptäckte under en portal en bedjande muhamedan. Vi nedstego obemärkt och började ett slagsmål med ett hundratal stora bålgetingar, som höllo vakt öfver källan. Till sist lyckades jag drifva dem på flykten, medan Locander fylde en vattenkruka, som vi funnit härinne, och derefter begåfvo vi oss till muhamedanen, som just slutat sin bön. Vi helsade honom “*Marhaba,*” och med en mild, vänlig

uppsyn svarade han: "*Allah ju sallimak!*" (Gud välsigne eder), hvarefter följde den österländska handskakningen, som trosbröder emellan efterföljdes af en omfamning och kyss på kinden. Han berättade oss om sin pilgrimsfärd till Mecca, hvarifrån han nu till fots återvände och var stadd på vandring ända till Tripolis, der han hade sitt hem. Hans klädedrägt var lätt och "fellah-lik," och hans enda börda utgjordes af en stor korán, som han bar i en randig dubbelpåse på ryggen. Men oaktadt sin synbara fattigdom erbjöd han oss ett stycke ost, och Locander delade med honom den sista brödbit, araberna vid källan kvarlemnade i rockfickan. Vår aftonvard blef liten och tarflig; men det fanns vatten nog att skölja ned den med, och vi njöto en sann hvila, der vi på gräsmattorna lågo samspråkande med vår nye broder; ty som sådan fingo vi anse honom, då vi alla voro i samma belägenhet.

Men det led långt fram på kvällen, månen gick stor och röd upp öfver de moabitiska bergen på andra sidan Jordanen, och moskiterna sjöngo en körsång, som ej tillät oss en blund, hvarför vi lemnade araben och klättrade upp på taket, der vi sofvo mellan kupolerna, insvepta i ett par torra halmmattor, som utestängde moskiterna och förskaffade oss ro till ungefär kl. 4 på

morgonen, då vi begge stucko fram hufvudet och tittade ut öfver den hemska öknen, som ännu belystes af månen. Här och hvar hördes i fjerran ett schakal-tjut; men närmast omkring oss var allt dödstyst, och fastän vi skälfde af nattkylan, kröpo vi åter till ro för en timmes tid, då morgonrodnaden inbröt, och månen sjönk i vester. Skakande af köld nedstego vi från muren och begåfvo oss i väg mot Döda Hafvet, som nu tycktes oss helt nära, men skildes från oss genom de höga bergen och djupa dalarne.

Dagen blef brännande, men vi lyckades afvärja törsten med en kruka vatten, som vi medförde från *Nebi Mosa*. Efter tre timmars sträfsam marsch kommo vi ändtligen till sista höjden, hvars östra sida sluttade nästan lodrätt ner mot en buskfyld slätt och längre dernere framför oss låg det Döda Hafvet tyst, blytungt och orörligt. Vi nästan åkte utför de sandiga branterna och voro snart nere på den torra slätten, som blef allt mera buskig ju närmare den lilla insjön. Ju längre vi fortskredo desto starkare kände vi gaslukten och svafvelångorna, som utdunstas af det med salter mättade vattnet. Bland buskar och rör slingrade vi oss fram öfver slätten; men märkte plötsligt långt framför oss tvenne resliga beduiner, som observerade oss och tycktes invänta vår ankomst, hvarför vi gingo ner i

en uttorkad strömfåra och följde den i annan rigtning, tills vi plötsligen stucko fram hufvudet ur buskarne och stodo rätt framför det beryktade Döda Hafvet, grafvården öfver Siddim-dalen med de bibliska platserna Sodom och Gomorrha. Svafvelångan här besvärade oss mera än förut, och strand, stenar och trädgrenar voro öfverdragna med en tumstjock saltskorpa. Beläget 1,298 fot lägre än Medelhafvet är Döda Hafvet verdens lägst liggande sjö och innehåller ej mindre än 23 proc. mineralsalter, då oceanvatten vanligtvis ej innehåller mer än 2 proc.— $3\frac{1}{2}$ proc. salt, en omständighet som gör vattnet tungt och orörligt för den vanliga vinden, hvaraf dess namn "det döda" till en del torde härleda sig. Yttermera finnes här intet lefvande hvarken fisk eller sjöfogel, och denna omständighet ger platsen ännu mer karakteren af död. Men bland buskarne ett stycke från stranden finnas välbekanta hemlandsvänner, stenskvättor och sädesärlor, som gjorde allt för att lifva naturen. Vi togo oss ett hastigt bad, men faran för drunkning var liten, ty till vår förvåning kunde vi ej sjunka. Stenar som utkastades sjönko med ett doft ljud, men vattnet var orörligt och inga ringar syntes på ytan. En i snåren prasslande beduin gjorde dock, att vi aflägsnade oss fortare än ämnadt var, och följande stranden till hafvets

norra ända, der Jordan utmynnar, stannade vi först och hemtade oss.

Oaktadt vår önskan att bada oss i Jordan, gjorde dock hungern och törsten vår afsigt om intet, och så skyndsamt som möjligt begåfvo vi oss hän öfver Jeriko-slätten och uppnådde efter ett par timmar det grekisk-katolska klostret St. Erasmus, som ensamt och öde, säges vara beläget på den plats, der Johannes Döparen predikade och döpte. Vår ankomst tillkännagafs af ett gällt skall från ett halft dussin hundar, som kommo gläfsande omkring oss, men återkallades af en på muren stående munk. Oaktadt vi voro protestanter mottogos vi väl och efter att hafva släckt törsten med vatten och ett glas "mastix," ett slags bränvin, framsattes för oss en välkommen måltid af stufvade bönor, ägg, ost, bröd och en måltidssup. Allt smakade förträffligt efter ett dygns fasta, och vi gjorde anrättningen all heder, hvarefter vi njöto ett par timmars sömn på torr halm. Sedan vi erlagt en frivillig afgift begåfvo vi oss i väg mot Jeriko, men kommo dessförinnan till platsen för det gamla, gamla Gilgal, der Israels folk vid intåget i Palestina räknades, och en sten upprestes för hvarje stam. Några stenhopar är allt som nu finnes kvar, och de tolf uppresta stenarne äro troligen ej de ursprungliga.

Strax derefter kommo vi fram till Jeriko, en fordom blomstrande stad, som på grund af sin grönska och sina palmträd kallades "Palm-staden." Ännu finnas här några palmträd, men de äro spridda och obetydliga. Vår reskassa tillät oss ingen visit till det ryska hotellet, utan provianterade vi i en liten bod som äfvenledes förestods af en ryss. Här köpte vi fickorna fulla med arabiskt bröd, fikon, bananer, salta pistacier och småbröd och fingo på köpet ett par supermastix, som vi så gerna mottogo, att vi betalte för ännu ett par, hvarefter vi begåfvo oss i väg till det gamla Jerikos ruiner, det Jeriko som Israels barn först intogo, då deremot det nya Jeriko, d. v. s. det nuvarande är det, som fans på Kristi tid, ty den urgamla staden var redan då förstörd.

Trakten häromkring är vacker och synes ganska fruktbar. I trädgårdarne växa dadelpalmer och bananer och den omkringliggande slätten är klädd med en yppig grönska, vattnad af en bäck, hvars källa upprinner vid en åldrig ruin. Det skall vara denna källa, som profeten Elisa renade, och dess vatten är ännu i dag välsmakande och den mest uppfriskande dryck jag fått i Palestina. Då man betraktar omgifningarne, skulle man knappt kunna tro, att här fordom legat en stor stad, ty intet bar vittne om forn-

tida storhet. Till och med ruinerna äro försvunna, allt är öde, och det nuvarande Jeriko, byn Reha, som det heter, räknar endast några få lerkojor förutom det snuskiga beduinsamhälle, som består af en massa rå, omoraliska lättingar, hvilkas närvaro göra platsen osäker och omnejden farlig.

Men solen började sjunka i vester, och vi begåfvo oss upp bland bergen på hemväg mot Jerusalem. Vi passerade en gammal romersk bro och besökte ruinerna af ett romerskt fäste, hvar efter vi långsamt ströfvade vägen uppför, som på många ställen är tvärbrant och utskuren af rännilar, som bildas under häftigt regn. På båda sidor finnas tvärbranta klyftor och djupa dalgångar, hvilkas hemska skuggor gjorde oss dystra till mods, der vi tysta i månskenet hastade framåt. Knapt ett ord vexlades af fruktan för att ådraga oss kringströfvande beduiners uppmärksamhet, och endast en eller annan sten, som rubbats af våra steg och rullade nedför, förrådde vår närvaro. Klockan 10 på kvällen kommo vi upp på en större höjd, der vi mötte en karavan, bestående af sex kameler och ett tio-tal araber, och något senare hunno vi fram till en öfvergifven khan, omgifven af en fyrkantig mur; den inhägnade gården tjänar ännu långväga karavaner till hviloplats. För tillfället

DÖD KAMEL OCH KORPAR.
(En vanlig ökenscen.)

var den emellertid öde, och till och med moskiterna tycktes hafva dragit sin kos; men en ostörd ljuf sömn vågade vi icke drömma om och fingo den här ej heller, ty några välfödda råttor tillkännagåfvo längre fram på natten sin närvaro genom att helt enkelt taga sin väg öfver oss, och en af dem bet till och med Locander i tummen, hvarför vi beslöto att rymma fältet och draga i väg, fastän morgonbräckningen ännu ej var inne.

Morgonen var ännu så dunkel, att vi ej kunde se de talrika stenarne, som lågo kringströdda på vägen, och allt som oftast gjorde vi ett ofrivilligt försök att tumla på näsan. Det ljusnade likväl snart, och i morgonstundens svalka marscherade vi raskt framåt för att hinna fram, innan solen steg så högt på himlen. Öfver berg och backar bar det allt närmare Jerusalem; ingen varelse syntes eller hördes utom några korpar, som frossade glupskt på lemningen af en död kamel, som låg midt på vägen, en syn som här är temligen allmän; ty om en kamel dukar under, får han ej bortskaffas, utan lemnas bestyret härmed åt ökenräfvarne eller schakalerna och hyenorna, som nattetid alltid äro ute på plundringståg.

Längre fram på morgonkvisten började folket komma på benen; somliga skyndade till sina

arbeten, och muhamedanerna lågo bedjande framför sina hus med blicken vänd mot den uppgående solen, som redan sände oss varmare strålar än vi önskade. Vid en bäckrännil gjorde vi en tillfällig morgontoilett, och drucko kaffe i en liten arabhydda, der tvenne gråskäggiga scheiker rökte sin "nargilleh." Vid Bethanien kommo vi till samma plats vi afveko från, då vi utgingo, och hade sålunda gjort en rätt ansenlig rundresa. Vi gingo derefter utmed Oljeberget förbi Getsemane, öfver Kidron och hunno kl. 9 fram till "Khan Copti," der vår vän Sjödahl mottog oss. För sent kommo vi likväl för att intaga vår frukost vid gathörnet, men gjorde vår greks anrättning så mycket större heder vid midagen.

Följande dag tillbragte vi i stillhet och gjorde endast en promenad bland de talrika basarerna, då vi plötsligen påträffade en gammal bekant, pilgrimen från Nebi Mosa. Hans ansigte uttryckte samma förvåning som våra, och återseendet var både glädt och öfverraskande. Vi bisträckte honom med några piaster och önskade honom en lycklig färd fram till sitt aflägsna mål, Tripolis, på Afrikas nordkust, hvarifrån han, som omtaladt, utgått såsom pilgrim mot Mecca, och dit han nu återvände, en lycklig "*Hadjii*;" ty så kallas alla från Mecca återvändande pil-

grimer, som sett profetens graf och kysst den gröna stenen.

UTFLYKT TILL HEBRON OCH BETLEHEM.

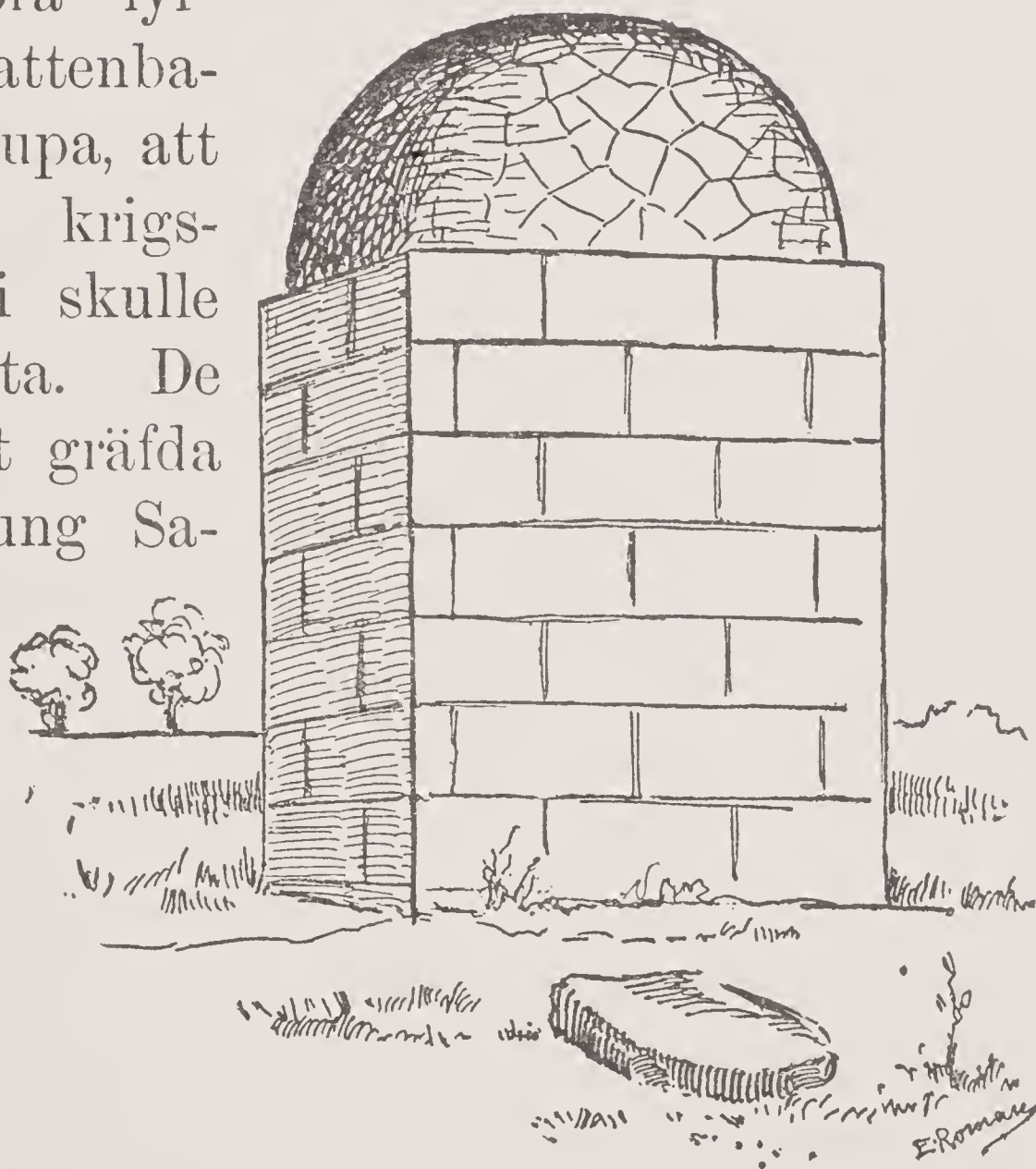

ÅR nästa utflykt gälde Hebron, som antages dela hedern med Damaskus om att vara världens äldsta nuvarande stad.

Onsdagen den 6:te November bestälde vi en hyrkusk, och kl. 10 f. m. (*sa arba* d. ä. kl. 4 arab. tid) bar det i väg söderut. Äfven en jude fick plats i åkdonet, och strax utanför staden började han taga på sig sina "phylacterier" och göra bön. Phylacterierna äro kubformiga, fyr-rummiga tingestar af hårdt trä och läder; på tvenne sidor är hebreiska bokstafven ם eller sjh utskuren i sina tvenne variationer. De äro af två slag: hufvudphylacterier och armphylacterier; de fyra rummen innehålla verser från skilda ställen i Bibeln. Läder remmarne bindas tolf gånger rundt armen och tre gånger rundt långfingret.

Först passerade vi ett hus, som påstås en gång hafva tillhört öfverstepresten Caifas och foro en halftimme senare genom Jettarnes dal, hvarefter vägen gick uppför, tills vi anlände till Rachels graf, hvaröfver är byggt ett litet judiskt kapell som är stängdt för främlingar. Här säges Rachel blifvit begrafven, då Benjamins födelse kostade henne lifvet. Liksom Klagoplatsen i

Jerusalem, är detta ställe inlöst åt judarne af den rike mecenaten Jeremias Montefiore. En halftimmes väg härifrån på venstra sidan ligger Bethlehem. Vi foro emellertid rakt fram och kommo snart till de så kallade Salomos dammar, tvenne stora fyrkantiga vattenbassiner, så djupa, att de största krigsskepp häri skulle kunna flyta. De lära blifvit gräfda under konung Salomos rerering och genom en ledning stått i förbindelse med templet. De erhålla sitt vatten från

Rachels graf.

tvenne underjordiska källor, som äro belägna på backslutningen ett stycke närmare vägen. Genom en trång öppning nedstiger man 25 halfannan decimeter höga trappsteg till den första och största källan, och längre inne i grottan är en an-

nan, något mindre, som erhåller ett svagt ljus från en liten öppning i hvalfvet. Landet här omkring är stenigt och ofruktbart, bevuxet med den taggiga *Zizyphus spina Christi*, *Sumach*-buskar och mindre dvergplantor af *Quercus vivus*.

Nere i en lång dal kommo vi till ett litet trä-ruckel, en "khan," som vi på skämt kallade "Hotel d'Angleterre." Hela huset var ungefär tio fot långt och sju fot bredt och egde ej mindre än nio nargilleher och sju lyktor, men deremot ej mer än tre stolar och fyra kaffekoppar. Medan hästarne släckte törsten och hvilade sig, drucko vi en kopp kaffe i tur och ordning, ty tre af kopparne voro upptagna förut, men bland de rastande araberna, hvem sågo vi ej, till vår stora förvåning, om ej vår vän från Nebi Mosa ännu en gång. Äfven han uttryckte sin glädje öfver återseendet och fröjdade sig öfver ännu en liten gåfva, medan vi funderade öfver det märkliga öde, som kastat denne varelse trenne gånger i vår väg. Detta blef likväl vårt sista sammanträffande, och vi fortsatte öfver de kala bergen och backarne allt längre söderut, då vi plötsligen här midt i ödemarken öfverraskades af anblicken af ett arabiskt bröllopståg. Främst sprungo några mindre, halfnakna barnungar, och derefter kom en skara män i långsam marsch, klädda i blå drägter och beväpnade med blank-

skurade, långa, messingsbeslagna gevär och revolverar i bältena; den siste ledde en gulbrun kamel, på hvilken bruden, inhöljd i röda slöjor, med glittrande krona på hufvudet nickade af och an i takt med kamelens ojemna steg. Tåget slutade med en skara kvinnor och unga flickor, som iklädda blå gulrandiga skrudar, uppstämde en egendomlig, entonig sång. Det hela gjorde ett egendomligt intryck och gaf oss en mera romantisk föreställning om beduinens ökenlif, som syntes oss jernförelsevis fattigt och enformigt. Men dagen nalkades alltmer sitt slut, aftonvinden frisknade till, och hettan förbyttes till en genomträngande köld, hvarför vi helsade Hebron välkommet då vi dit anlände kl. 7 (*sa ahad*) på kvällen. Vi togo kvarter på ett så kalladt "privatherberge," som förestods af en judefamilj, hvars medlemmar förstodo tyska väl, men ej ett ord engelska, der vi fingo en välsmakande supé af bröd, ägg, risgrynspudding och té för hvilket allt begärdes endast $2\frac{1}{2}$ piaster per man.

Följande morgon låg öfver nejden en tät dimma, som likväl skingrade sig efter ett par timmars tid; men oaktadt dagen blef ruskig och regnig företogo vi en vandring för att bese stadens uråldriga minnen. Hebron antages vara världens nuvarande äldsta stad och eger 2- till

3,000 invånare. Gatorna äro stenbelagda men ojemna och smutsiga, påtagligen mera af vårdslöshet och fattigdom från bebyggarnes sida än af ålderdom. Husen äro uppförda af huggen sten, och de flesta temligen gamla. Först styrde vi våra steg till den märkliga Macpelah-grottan, der judarnes stamfäder hvila, nämligen Abraham och Sarah, Isaac och Rebecca, Jakob och Lea samt Joseph. Till den f. d. judiska helgedomen, som numera är en muhamedansk moské, leder en hög trappa, och innanför porten är det för kristna och judar tillåtet att uppstiga endast sju trappsteg. Ett stycke nedanför på högra sidan besökte vi en förfallen ruin, som säges innehålla härföraren Abners graf, och ännu längre nere på sluttningen ligger Davids dam, en gammal, djup basin, vid hvars ena sida de tvenne israeliterna blefvo hängda, som angåfvo sig för att vara Mesfibosets mördare.

Söder om staden ligger en liten karantänplats för pestsmittade, omgifven af en hög stenmur, och till höger härifrån är ett med olivträd bevuxet berg, på hvilket ruinerna af Isai hus, såsom det påstås, ännu finnas kvar. Äfvenså utpekar man en liten stenhop såsom platsen för Ruts och Isaïs' graf.

Härifrån begåfvo vi oss till den på andra sidan om staden liggande trakten och uppnådde efter

en timmes vandring den gamla lunden Mamre, der Abrahams tjäll stod under den väldiga eken, som ännu kallas Abrahams-eken. Det vördnadsvärda trädet, som egentligen är en terebint, är af förvånansvärda dimensioner, och dess grenar, som snart afruttnat från den åldriga stammen, stödas af tjocka stötter, som sjelfva göra sig bemärkta genom sin groflek. Den egentliga s. k. Abrahams-eken är likväl nedhuggen för ett par år sedan; den påstods varit planterad af Adam sjelf och varit ungefär 5,650 år gammal, en uppgift, som naturligtvis är öfverdrifven, ehuru dess ålder var betydlig och med större sannolikhet uppskattats till ungefär 2,000 år. Efter att såsom minnen hafva uppsamlat några ållon, återvände vi till Hebron, der vi intogo en välbehöflig middag, hvarpå vi begåfvo oss med samma skjuts vi kommit, på väg mot Betlehem vid två-tiden på e. m.

Ett stycke från staden stannade vårt ekipage, och till fots fortsatte de "tre vise männen från nordanlanden" till den verldsbekanta födelsekyrkan, som säges vara bygd öfver den plats, der Jesus föddes och besöktes af de tre österländske magera. Genom ingången kommo vi in i en förgård med fyra rader elfva-taliga pelare, grofva och massiva med enkla kapitäler. Rakt framför oss låg högaltaret, och under detta

en krypta, som säges vara platsen, der Jesus föddes. Med ett brinnande vaxljus i handen ledde oss en munk ned genom en mörk trappgång och härnere utvisade han platsen för krubban med barnet. Ett altare, klädt med en röd guldstickad duk och belyst af ljusen på en sju armad ljusstake, gifva pilgrimerna tillfälle att här

Stadsport i Betlehem.

knäfalla och tillbedja, och i golfvet framför altaret ligger en stor, glimrande silfverstjerna på hvilken står inskrifvet: "*Hic de virgine Maria Jesus Christus natus est. 1717*"*. (Här föddes Jesus Kristus af jungfru Maria). Platsen beva-

* 1717 är året, då stjernan nedlades.

kas af en turkisk soldat, som tyst och orörlig, mera liknar en katolsk helgonbild än en muhamedansk trosbekännare.

Men messan började deruppe, och vi gingo åter upp för att åhöra gudstjensten. Åhörarena utgjordes uteslutande af kvinnor och flickor, iklädda den glittrande Betlehem-drägten, med hvit slöja och på bröstet en fyrkantig, guldstickad brodering. Då vi gingo ut, observerade vi i den nyss omtalade pelargången flera knäfallande muhamedaner, som fritt få utöfva sina religionsceremonier i de kristna templen, en fördragsamhet, som ingalunda visas en kristen i en muhamedansk moské. Vi fortsatte genom en gata på stadens norra sida och följde den höga sluttningen på en ny väg mot landsvägen Jerusalem-Hebron. Den norra delen af staden består af en massa uråldriga byggnader och murar, då deremot en mängd nya och många ännu ofullbordade moderna hus resa sig på sydsidan. Efter några minuters vandring kommo vi äntligen till Jerusalemsvägen, der vår kusk höll och betade sina hästar. Snart voro vi åter på väg mot Jerusalem samma väg vi kommit och stego af vid Jaffa-porten, hvarifrån vi till fots fortsatte till vårt rum på "Khan Copti."

Klockan var redan 8 på kvällen, och kring vår lilla lampa slog vi oss ned på golfvet, trygga

och belåtna med att åter vara "hemma" i ro. Vår sömn stördes likväl af de talrika vägglössen och de smackande geckoödlorna, som kröpo omkring på väggarne för att fånga flugor. Den kyliga nattvinden drog kall genom jerngallret, och vi beslöto att redan dagen derpå söka ett mera bekvämt herberge.

Men min vistelse i Jerusalem blef härefter ej lång; ty redan ett par dagar derefter beslöt jag att åter begifva mig i väg ensam ut bland araber och beduiner, förtröstande mig på min vanliga framgång och den lilla kännedom jag hunnit förvärfva mig om språket, utan att likväl ha öppnat en bok. Mitt hela arabiska ordförråd inskränkte sig då till ungefär följande lista:

Allah, Gud; *Muslim*, muhamedan; *Khan*, herberge; *Haqvīm*, eller *Tabīb*, läkare; *Daua*, medicin; *Ejoa*, ja; *La*, nej; *Fi*, det fins; *Mafisch*, det fins ej; *Meskīn*, fattig; *Rhoadja*, herre; *Honn*, här; *Hinnah*, der; *Anna*, jag; *Fluss*, pengar; *Tayīb*, god; *Harr*, varm, *Nar*, eld; *Barrt*, blåsigt eller kallt; *Jo*, pl. *Jom*, dag, dagar; *Masur*, Egypten; *Belled*, stad; *Bethel*, hem; *Baharia*, sjöman; *Sa Akkam?* Hvad är klockan?; *Sa arba*, klockan 4; *Hatt*, gif mig; *Keph' álek?* Hur mår ni?; *Di bekam?* eller *Kam di?* Hvad kostar det?; *Ariff*, förstå; *Anna, musch ariff*, jag förstår ej; *Mufta*, nyckel; *Sammak*, fisk; *Sabbah el Khair*, god morgon; *Marhaba*, Guds frid; *Moy* eller *Moye* eller *Moya*, vatten; *Khobbus*, *Asch*, bröd; *Kethir Kairak*, mycken tack; *Allâh ju sallimak*, Gud välsigne Er; *Nebi*, källa; *Enta smack ée?* Hvad är ditt namn?; *Anna smack Abdul*, mitt namn är Abdul; *Belled hack fūn?* Hvar är ditt hem?; *An hardak*, i dag; *Háussi?* Hvad vill ni; *Suaja*, liten; *Naim*, sofva; *Djakul*, äta; *Askari*, soldat; *Phà*, kol; *Lhò*, spade; *kullo*, hel, all; *Yshra*, dricka; *tjai*, té; *Kethír* mycken; *Kebhír*, stor; *Gambiye*, den arabiska dolken; *Amud*, dolkslidan; *Nemescha*, rakt svärd, som bäres af alla karavan-araber; *Edda*, kruthorn; samt räkneorden, *ahad*, 1; *tnetna*, 2;

tallátta, 3; *arba*, 4; *khamseh*, 5; *setta*, 6; *sabbah*, 7; *tamanie*, 8; *tissah*, 9; *akra*, 10; *ahadakra*, 11; *tnakra*, 12; *tallatakra*, 13; *arbatakra*, 14; *rhamsatakra*, 15; *settakra*, 16; *sabbatakra*, 17; *tamantakra*, 18; *tissatakra*, 19; *schrin*, 20; *tallatin*, 30; *arbain*, 40; *kham-sain*, 50; *settain*, 60; *sabbain*, 70; *tamaniin*, 80; *tissain*, 90; *mie*, 100.

Klockan 1 på eftermiddagen den 8 November tog jag farväl af Jerusalem och mina två trogna landsmän och började till fots trampa vägen mot Jaffa. Vädret var soligt och varmt, och efter ett par timmar färdades

jag förbi Calonia, der värdshusvärden stod på trappan till sitt gamla hus, som prålar med titeln af "Hotel," och ropade efter mig på italienska: "*Signore! Caffè! The! Mandiari!*"

Jag lyssnade likväl ej till hans inbjudning utan fortsatte oafbrutet min färd. Öfver berg och backar slingrade sig vägen fram, tills jag uppnådde den långa Ajalons-dalen, der jag träffade flera arabiska fårherdar, som vallade sina hjordar på de törnbevuxna sluttningarne. Liksom herdar i allmänhet, intresserade sig dessa för tidens fart, och nästan alla jag mötte hade samma fråga: "*Sa akkam?*" som jag lyckligtvis förstod.

Geckoödla.

Det var redan långt fram på aftonen, när jag ankom till "Hotellet i Ajalons Dal," der jag hvilade öfver ett par timmar, medan det regnade. Nere i kamelherberget fanns en hel mängd araber och kameler, de senare idislade, och de förra sutto rundtomkring på den murade väggbänken, rökte sina nargilleher och pratade om sina äfventyr och resor.

Klockan 9.30 på kvällen fortsatte jag åter. Vid vestra horisonten höjde sig mörka, hotande moln, som bådade oväder, och ett par regnskurar friskade upp den torra naturen. Vid midnattstid vandrade jag öfver den långa Sarons slätten, der jag tog en kort hvila på min reskofert. Månen kastade sitt bleka skimmer öfver den vida nejden, som låg ljudlös och tyst, och jag nästan halfslumrade, då jag plötsligen väcktes af tramp af hästhofvar i fjerran. Trots min respekt för kringströfvande beduiner, föll jag besynnerligt nog dock icke på den tanken, utan antog helt lugnt, att det var engelska turister med sina dragomän, enär ljudet hördes så jemnt och sakta. Men snart kunde jag skönja de mörka gestalterna, som kommo allt närmare, och visade sig vara tvenne fullt beväpnade beduin-ryttare, som i sakta traf voro på väg från Jaffa. De tycktes ej observera mig utan togo af på en genare sidoväg. Men just som de voro

på väg att rida förbi, gjorde de rotvis till höger och redo rakt på mig. Bättre förekomma än förekommas tänkte jag och helsade helt gemytligt: "*Marhaba!*" "*Marhaba!*" och "*Allah ju sallimak!*" ljöd det samfäldt från deras läppar, hvarefter den ene frågade: "*English?*" "*English, ejja,*" svarade jag och efter ett vänligt: "*Marhaba!*" redo de åter bort, och ännu en stund efteråt hörde jag deras liffliga samtal och högljudda skratt. Troligen var det mina hvita kläder, som förrådde mig, hvarför jag drog filten öfver hufvudet och drömde ännu en stund.

I nordvest syntes skarpa blixtar, då jag på morgonen närmade mig Ramleh, hvarför jag påskyndade mina steg, och redan vid två-tiden var jag framme vid ett katolskt hospitium helgadt åt Josef af Arimatia, byns gamla namn. Den turkiska khanen och det grekiska herberget voro öfverfulla med snarkande individer, hvarför jag måste taga den vakande munkens godhet i anspråk. Dörren står nämligen alltid öppen för pilgrimer, som fara till och från Jerusalem. Morgonen randades och i stället för att stanna i det gästvänliga klostret, beslöt jag att fortsätta min väg till Jaffa, som nu redan på afstånd syntes.

De stora, mörkgröna orangelundarne stodo just i sin skönaste prakt, hesperidernas äpplen började antaga sin guldgula färg, och här och der

vid husen tillverkade man lådor för den mogna fruktens packning och exportering. Granaterna voro redan afplockade, och de få, som ännu funnos kvar på de nakna grenarne, voro illa åtgångna af den fuktiga väderleken och foglar. De stora, praktfulla dadelpalmerna höjde stolt sina af mörkgula frukter kransade kronor öfver omgifningarne, och de bredbladiga bananerna kommo det att vattnas i munnen vid tanken på de läckerheter, som nu fullmogna vajade i gren-topparne. Allt var dock väl skyddadt inom höga lermurar, öfverallt fullsatta med allehanda glasbitar och sönderbrutna flaskor samt törnen och tistlar, som gjorde dem oåtkomliga för den lystnaste pojkmage.

Vid min framkomst lemnade jag min koffert hos den tyske mjölnaren och stannade själf trenne dagar i det gamla franciskaner-herberget nere vid hafsstranden, som mot ringa och frivillig ersättning erbjuder de katolska pilgrimerna sitt skydd. En liten vänlig munk, barskallig och helskäggig samt iklädd den bruna manteln med hvitt snöre kring midjan, ett öfver bröstet hängande kors och fötterna nakna i tunna sandaler, tog emot mig, och ehuru han till hälften förstod tyska, var det mig omöjligt att göra honom begripligt skilnaden mellan Sverige och Schweitz, fastän jag uppräknade både "*Schwe-*

den,” “*Sweden,*” “*Suède,*” “*Suezia,*” “*Svesia*” och “*Scandia* ;” jag var och förblef schweitzare och fick ett rum på tredje våningen inne på gården.

Klockan 4 hvarje morgon ringde klockan och väckte mig ur min ljufva sömn, och kl. 6 ringdes till bön, då alla, som herbergerades, samlades i ett kapell för att göra morgonbön. Österrikare, ungrare, italienare, fransmän, spaniorer, tyskar och irländare, alla försedda med bönböcker, samlades här utan all tanke på ras-skilnad och politiska olikheter, under det att klosterfadern uppläste messan, för de flesta obegriplig, men dock andaktsfull, och i de katolska ceremonierna, som jag så ofta sett upprepas, upptäckte jag alltid något nytt, hvadan de blefvo mig i längden intressantare i stället för tröttande. Efter frukosten, som bestod af ägg, smör, bröd, lök, ris, kött och alltid åtföljdes af en flaska vin, gick jag vanligen upp på mitt rum och nedskref i dagboken de iakttagelser jag gjort på mina utflykter. Men tiden blef likväl lång; min längtan låg österut, och hvarje dag sökte jag tillfälle att komma i väg mot Port-Said; men ångarne till denna ort voro få, och ännu var det en hel vecka, innan den första väntades.

Reskassan krympte som vanligt ihop, och detta tillika med min åstundan att lära känna

ett verkligt ökenlif bragte alltmer min tanke till mognad, att till fots begifva mig genom öknen Shur till Suez. Ännu hade jag ej så hårdt pröfvats af hunger, törst och hemlöshet, och jag hyste därför icke så stora farhågor för hvad som kunde komma, utan tvärtom stegrades äfventyrlusten och nyfikenheten, och jag beslöt att lemna min koffert kvar hos mjölnaren tillsvidare och endast medtaga, hvad jag nödvändigt behöfde. Öfverallt varnade man mig dock för de plundrande beduinerna, som ej tillåta någon kristen genomfara öknen oantastad.

Af en händelse råkade jag ännu en gång sammanträffa med bröderna från Jerusalem, Sjödahl och Locander, men tillfället gaf oss ej tid att länge samtala, och redan dagen derpå var tiden inne för mig att begifva mig af på min äfventyrliga stråt.

TRETTONDE KAPITLET.

“Ἐνταῦτεν ἐξελαῦνει.”

Zenophon.

ÖKENVANDRINGEN.

ISDAGEN den 12:te November sade jag Jaffa farväl och begaf mig utefter hafsstranden på väg mot Gaza, som tycktes mig särskildt intressant på grund af sitt sammanhang med den starke domaren Simsons kraftprof. Kanhända kunde ännu en del af stadsmuren finnas i behåll och gifva mig en svag föreställning om tyngden af portarne, som han säges hafva burit bort, eller ruinerna af de stora bygnader, som af honom raserades.

Som vanligt brände solen hett, och den nakna hafsstranden erbjöd intet skydd mot hennes strålar. Jag föredrog likväl denna väg framför den upptrampade karavanvägen; ty dels var sanden hård och våt, och dels fick jag alltsomoftast en frisk pust från hafvet. Utan den minsta researtikel i handen och ej ens med proviant för dagen, föreföll mig promenaden till en början

mera lik en enkel utflykt; men hungern och törsten gjorde sig snart påminta, och af tvenne araber, som jag mötte, köpte jag litet bröd och fick en dryck vatten såsom almosa.

Strandremsan vidgade sig alltmer, begränsad af höga sandbackar, och dess företräden framför den tunga, dammiga vägen göra den till en ofta begagnad trafikled mellan Gaza och Jaffa. Efter några timmars vandring kom jag till ett mindre stenbrott, som för närvarande låg nere, men tydliga spår vittnade om de massor, som uthuggits och bortförts. Af några kameldrivvare erhöll jag senare något vatten, och vid tre-tiden på eftermiddagen kom jag till en liten bäck, der trenne arab-herdar sutto tillsammans och bakade bröd vid en eld.

Brödbakningen försiggår hos dessa naturfolk helt enkelt. Den mellan tvenne stenar krossade säden tillsättes med vatten och arbetas till en mjuk deg. Torra tistlar, kamelspillning o. d. hopsamlas och förbrännes till glöd och aska, i hvilken den runda, en-centimeter tjocka kakan inbäddas och efter tre eller fyra minuter är brödet färdigt.

Liksom de flesta äkta araber, voro desse godmodiga och vänliga. och på deras anmodan slog jag mig ned med korslagda ben vid den utbrunna elden, kring hvilken maten utdelades,

nämligen det nybakade brödet, oliver, lök och ett slags rötter. Efter maten gick vattenkrukan laget rundt, och derefter bestods en cigarett, formad *ex tempore* af arabisk tobak och äkta fin-fint cigarettpapper med Paris-märke. Araberna äro i allmänhet ifriga rökare, och om de också stundom ej bära mer än en trasa kring midjan, kan man likväl nästan vara säker om att de i denna dölja både tobak och cigarett-papper. Efter en timmes hvila bröt jag upp och fortsatte min väg, följd af de trenne naturbarnens välsignelser, som jag återgäldade så godt jag kunde med: "*Marhaba!*" och "*Salem alek!*"

Vid solens nedgång kom en mängd hafsspindlar fram och begåfvo sig ut till sjös. Några voro ganska stora och hade rigtiga planteringar på ryggen, men trots flera försök lyckades jag fånga blott en liten individ, som jag likväl åter lösläppte. Strax efter solnedgången kom jag till en stor, gammal slottsruin, som jag länge i fjerran sett. Mot min förmodan fanns här ej en levande varelse, utom en uggla, som alltsomoftast, lät höra sitt välkända skrik, utan att jag likväl kunde upptäcka, hvar hon befann sig.

Mörkret föll temligen hastigt uppå, och som jag här ogerna ville utsätta mig för faran att sofva under bar himmel, tog jag vägen rakt inåt landet för att uppnå någon by eller khan. Men

de talrika sandkullarne stälde oförutsedda hinder i min väg, och först efter en timmes vandring såg jag flamman af en lägereld. Öfver backe, ner i hålor och stundom hufvudstupa, ty sanden rasade undan fötterna, bar det i väg, ju hastigare desto mer det mörknade, och ju närmare de kringstrykande schakalernas tjut hördes. Stundom hörde jag på nära håll ljudet af någon ensam beduin, som ströfvade kring bland sandbankarne, och för ett ögonblick stannade jag för att undgå hans uppmärksamhet. Ändtligen fick jag ett ljus i sigte och styrde rakt mot det med sådan ifver, att jag ej såg mig före, innan jag var halfvägs genom en taggig törnhäck. Araberna omgifva nämligen här ofta sina läger, hus eller täppor med allehanda tornväxter till skydd mot ökenräfvarne och till inhägnad för sina hjordar. Efter någon möda kom jag fram till den längesedan varsnade elden, och rundtom den sutto ett tjogtal arbetare, som rökte sina *nargilleher* och drucko sin kära *Mocca*, medan en af dem gjorde stunden angenäm genom sina berättelser och historier. Samtidigt hördes vid sidan en bedjande upprabbla sin aftonbön, och de ofta upprepade orden "*Allah, Akbar!*" ljödo med en betoning, som antydde den bedjandes ifver.

Vid sidan af en närbelägen moské anvisades

mig sofplats, och jag tog hvilan så lugnt, att jag ej vaknade förr än vid sju-tiden följande morgon, då jag åter fortsatte min vandring mot Gaza. Jag föredrog dock nu att följa vägen, som var jemförelsevis väl hållen och gick öfver nästan idel slättland, på många ställen fruktbart och väl odladt.

I GAZA.

ALLTSOMOFTAST mötte jag mindre karavaner och stundom äfven fotvandrare och åsnedrifvare. Det flacka landet blef närmare Gaza åter backigt och trädbevuxet, och den gamla filistéerstaden, som jag förestält mig naken och hvitlimmad, låg inbäddad bland palmer och bananer, och endast frånvaron af orange-trädgårdar gjorde dess utseende mindre angenämt än Jaffas. Den egentliga staden är likväl, såsom flertalet i östern, trång, smutsig och oregelbunden, och dess nuvarande litenhet gör den nästan betydelselös för handel och glömd af turister.

På en smutsig väg närma vi oss alltmer stadsmuren; men stanna först vid en gammal brunn, der vattenhjulet drages af tvenne halfnakna araber, och ej, såsom annars vanligt, af kameler. Närmare staden passera vi några usla lerkojor, och ändtligen stå vi vid stadsporten,

som ännu tyckes sakna de dörrar, som Simson säges hafva bortburit, "upp på ett högt berg." Af synnerligen väldiga dimensioner synas de dock ej kunnat vara, förutsatt att den nuvarande ingången ej är mindre än den gamla, och härinnanför finna vi endast ett flertal af de uslerhyddor vi nyss påträffade och bland dem det grekiska herberget, som likväl gör sig bemärkt genom sin takklocka. Ett stycke längre borta ligger det katolska klostret, som förestås af en eller ett par munkar. Dessa inrättningar äro likväl hvarken herbergen eller kloster utan skolor, der fri undervisning lemnas åt de infödda.

Utan tvekan tog jag in hos franciskanermunken, af hvilken jag hjertligt mottogs, och som han talade god tyska blef vår afton helt angenäm. Han klagade öfver det enformiga, långtråkiga lifvet här på platsen och berättade, att utom honom och den grekiske munken, en tysk pastor med familj och en engelsk läkare voro de enda européer, som funnos på orten. Han varnade mig att vandra obeväpnad och ensam genom öknen och berättade om arabernas plundringslystnad och rofgirighet. Det oaktadt sade jag följande morgon adjö och begaf mig söderut med en käpp i handen, som jag erhöll af munken. Landet låg jemnt och slätt, och allt gick väl för ett par timmars tid. Araber kommo och

redo förbi mig och andra mötte jag, som helsade: "*Salem alek!*" eller "*Marhaba!*" och ju flera jag mötte, desto säkrare kände jag mig.

ÖDEN I ÖKNEN.

PLÖTSLIGT midt på en stor slätt, i söder begränsad af mindre sandbackar, i vester af en blå hafsstrimma och i öster af dunkelblå berg, såg jag ett par med ved lastade kameler komma mig till mötes, följda af trenne kvinnor och två män, de senare halfnakna, och de förra i mörkblå klädningar med halfdolda ansigten. Ju mer de närmade sig, desto mer aflägsnade sig kamelerna och kvinnorna från männen, som blefvo ett stycke efter. När jag passerade, helsade kvinnorna, och min öfverraskning blef desto större, då männen deremot framdrogo hvar sin pistol och stälde sig på några stegs afstånd och begärde mina penningar. Den mörka pistolnynningen, som riktades mot mig, och den kringliggande ödemarken tycktes mig alltför afskräckande, och obeväpnad som jag var, fans ingen möjlig undanflykt, utan måste jag nöjaktigt ransakas af den ene banditen, medan den andre höll hanen spänd mot mig. Näsduken och tvenne agatringar togos först ur rockfickan och derefter börsen ur ena byxfickan, hvarpå de plötsligen satte i väg tvärs öfver fältet och rå-

kade, såsom jag hade äran att åse, i slagsmål om börsen, hvars innehåll var tre turkiska pund och en räkning. Kamelerna och kvinnorna, som på afstånd bevittnat plundringen, aflägsnade sig i samma riktning mot ett torftäckt bålverk, långt borta på slätten, som sände ett blått rök-moln mot himlen, medan jag stod som fallen från skyarne, tveksam om hvad nu var att göra. Jag fortsatte dock, ty skadan var skedd, och jag egde nu ej mycket mer att förlora. Glad var jag likväl att få behålla mina papper och min dagbok, som jag förvarade under skjortan, och i väg bar det åter mot söder, mot söder.

Efter ett par timmars vandring kom jag till en gammal smutsig by, der jag omringades af en mängd svarta hundar, som likväl respekterade min olivstaf, en skänk af Gaza-munken. Midt på det gamla, ojemna karavantorget fanns en grönmossig brunn, på hvars nedfallna stenar satt en mängd turkiska soldater, medan deras sadlade hästar betade nära intill. Det half-ruttna vattenhjulet drogs af en gammal kamel, som drefs af en trasig pojke, af hvilken jag erhöll en vederkvickande, om också ej så helsosam dryck. Men nyfikenheten hos den halfvilda befolkningen besvärade mig alltför mycket, hvarför jag genast fortsatte min väg.

På andra sidan byn gick en arab och plöjde

med en kamel och ett högst primitivt årder, som gick endast 8—9 centimeter djupt. Han varnade mig för att fortsätta, och då jag ej begrep honom, drog han upp en knif och gjorde en rörelse med handen öfver strupen för att låta mig förstå, att det var lifsfarligt att ensam begifva sig ut i öknen. Jag hade nog humör kvar ännu för att skratta åt honom, och gick en lång stund försjunken i tankar, då jag öfver en naken sandbacke, ett stycke bakom mig såg tvenne resliga gestalter skynda efter mig. Den ene var kolsvart, såväl till kropps-färg som klädedrägt, och troligen var hans själ af samma färg, och den andre, till utseende en äkta beduintyp, hade en hvit duk öfver ansigtet, som endast llemnade pannan och ögonen synliga. "*Fluss hinnah!*" ropade araben och framdrog ur en bröstficka en lång krokig knif, dock ej mer än hälften så bred som den vanliga arabdolken (*Gambiye*). Med denna trädde han mig in på lifvet, medan negern höll en pistol rigtad mot mig, hvadan här endast fans en utväg, att frivilligt underkasta sig en ransakning, så mycket heldre som jag ej hade något att förlora, då jag redan för några timmar sedan blifvit plundrad. Missnöjd med att intet finna, tog han min rock med sig, och så bar det i väg öfver sandbackarne, medan jag åter kände mig något lättare öfver skuldrorna, men så myc-

ket tyngre till sinnet. Hela min utstyrsel utgjordes nu af strumpor och skor, skjorta och byxor och på hufvudet en rund persermössa. Under skjortan hvilade likväl min käraste egendom, min dagbok och mina papper, som

för dessa plundrande barbarer ej egde ett öres värde.

Jag var nu emellertid så utblottad, att ingen fara för

Fluss hinnah! (Pengarne fram!)

plundring vidare förelåg, och i hopp om att möta mindre karavaner fortsatte jag hastigt framåt för att glömma min olycka. Trakten var öde och sandig; rundtomkring idel sandbackar och sandslätter, här och der bevuxna

med ett slags högt ljungris. Att lifvet likväl ej helt och hållet var utestängdt från denna ödemark bevisade de få araber, som här och hvar syntes lasta kameler med torrt ris och draga bort åt okända håll.

Men dagen nalkades sitt slut, solen sjönk, och stjernorna, desamma som derhemma i fosterlandet så mången kväll gladt mitt sinne, tindrade från fästet. Vinden blåste kylig genom öknen, och den tunna skjortan kändes alltför lätt för dess framfart, men framåt bar det; ty långt framför hördes ett hundskall och här måste finnas menniskor, missionärer eller röfvare, mig likgiltigt, ty med eller mot sin vilja *måste* de mottaga mig. Ändtligen lyste en liten fyrkantig punkt framför mig, en hvitlimmad muhamedansk böneplats, der jag efter något besvär lyckades uppfånga nog vatten för att släcka min törst. Hundskallet var nu endast på några hundra stegs afstånd, och jag närmade mig en mörk plats, en ökenhydda, som upprests till skydd för irrande araber och karavaner. Af hundarnes ifriga skällande utlockades en man, som genast varsnade mig och svarade "*Marhaba!*" på min helsning. Han insåg tydligen min belägenhet och tog mig in under det bräckliga taket, der en liten lampa kastade ett svagt ljus kring väggarne, starkt nog likväl för att

belysa konturerna af de åtta personer, som voro här sammanpackade. Sedan jag erhållit en äkta arabisk aftonvard af bröd, lök och kaffe, fick jag stanna i ett hörn öfver natten, der jag lycklig drömde om sällare dagar än den nyss förflutna.

Följande morgon bestods jag åter kaffe, och så bar det i väg igen öfver sanden. Öknens anletsdrag blefvo allt dystrare, ty ju mera växtligheten aftog, desto tjockare blefvo sandmolnen, som alltsomoftast inhöljde mig i sin kväfvande famn. Hettan var odräglig, vattnet blef sparsamt, och alla de källor jag händelsevis påträffade voro bittra. Icke underligt därför, att araberna, då de påträffa en källa med sött vatten, med så stor hänförelse utropa: "*El hamdu il Ilahi, moya helva!*" (Gud ske pris, friskt vatten), ty många af öknens källor äro bittrare än Döda Hafvets vatten.

Ändtligen vid middagstiden varsnade jag fjerran framför mig bortom de tjocka sandmolnen de hvitmenade murarne af Hamaat-el-Arich, en liten turkisk fästning midt i ökensanden, och äfven jag hade all anledning att utropa "*El hamdu il Ilahi!*", ty här måste jag finna både vatten och bröd, innan jag vidare fortsatte. Vaktsoldaten, som af min dräkt genast upptäckte en nödstäld, plundrad ökenvandrare, tog

mig genom den låga lerporten och förde mig in i en rymlig plats, som saknade golf och fönster, och i hvars midt stod ett ålderdomssvagt bord, vid hvars ena ända satt en liten mager varelse, med hufvudet inlindadt i trasor. Detta var emellertid befälhafvande kommendanten, och hans guldsirade uniform rörde hans värdighet i förhållande till de andra officerarne. Han såg nu emellertid ut som "den gudsmannen Job i motgången," ty en infernalisk tandvärk gjorde en karikatyr af hans krigiska värdighet, och det recept jag gaf honom gjorde honom föga nytta, då här ej fans hvarken apotek eller medikamenter på platsen.

Emellertid lät han hemta bröd, lök och vatten, och då jag redan hunnit vänja mig härvid, gjorde jag anrättningen all heder. Som det likväl ej var tillåtet att herbergera en civil inom garnisonsmurarne, anvisades jag en sofplats i en khan, der jag bland de domino-spelande araberna upptäckte en bekant från förra natten, som med synbar fröjd öfver återseendet erbjöd mig den ena Mocca-koppen after den andra. Lika färdiga som de äro att plundra en välförsedd resande turist eller affärsman, lika villiga äro de att i nödens stund räcka handen åt en blottad vandrare, vare sig kristen eller muhamedan. Med all sin råhet och hjertlöshet, visa

de likväl en omutlig gästfrihet och ridderlighet och gå härvid vida längre än någon kristen folkstam. Af naturen obildade, förvärfva de sig en stor erfarenhet och menniskokänedom under sina oupphörliga resor och sitt rörliga lif, som till mer än hälften tillbringas på kamelryggen. Deras samtal vid möten på khanarne och vid nattlägret kring den flammande lägerelden äro intressanta och innehållsrika och fullt värdiga den manliga hållning, som utmärker den äkta araben. De äro ansedda för världens kraftfullaste folk, oaktadt deras lif saknar de flesta af våra bekvämligheter och den reglementerade gymnastik, vi begagna för kroppens utbildning.

Nästa morgon vid tio-tiden (*sa arba*), begaf jag mig ut i den egentliga öknen och styrde utan ledning rakt söderut öfver backar och sandslätter. Ingen menniska syntes utom några herdar, som vallade sina får- och gethjordar bland de torra ljungrisen. Bröd hade jag ej nog för dagen, vatten fann jag ej heller; solen brände, och svetten flöt i strömmar, men framåt bar det ändå öfver oändliga sandslätter. Här och der lät en ökenräf höra sig, och de skygga ödlorna gled o ljudlöst mellan mina fötter; men icke ens de tycktes här ha' sin fristad, ty vid nattetid var ugglan i hack och häl efter dem. Ständigt den eviga kampen för tillvaron!

Jag vandrade så långt ut på natten, som jag kunde se framför mig; men när mörkret blef tjockare vid midnattstid, lade jag mig till hvila under en buske, som skyddade mig mot den kalla nattvinden. Kylan var dock för sträng, och redan vid månens uppgång fortsatte jag i hopp om att finna något till lifs. Efter några timmars vandring fann jag också en djup vatten-

Arabiska Vattenkrukor.

källa, vid hvars brädd jag lade mig ner för att dricka, men till min bestörtning var äfven här vattnet salt och gjorde mig törstigare, än jag förut varit. En mängd källor träffade jag sedermera, men de hade alla tjocka saltbildningar kring bräddarne.

Ändtligen vid middagstiden kom jag till en liten palmlund, hvarifrån jag på afstånd såg en arabflicka bära en vattenkruka på hufvudet, och

här under skuggan af palmer fann jag nästan sött vatten, som för tillfället smakade bättre än någon dryck jag någonsin fått. Jag hvilade och "drack brunn" för en hel timme och gick därefter med långsamma steg uppför en hög sandås, på hvars andra sida äfven var en liten palm-dunge. Äfven här var en liten källa, vid hvars sida lågo trenne araber och hvilade. De voro tre glada, vänliga naturbarn, till utseendet öken-jägare, beväpnade med messingsbeslagna flintlåsgevär och krokiga jagtknifvar samt medförde en européisk jagtväska med utslitna fransar. Till min utomordentliga fröjd erbjödo de mig nybakadt bröd och ett stycke stekt fogel, som smakade förträffligt och var någonting alldeles nytt, ty fogel hade jag ej sett ens i Palestina, åtminstone ej på bordet. Om det var af hök eller dufva var mig fullkomligt likgiltigt; ty nöden stod allt för nära dörren för att icke hjälpen skulle vara mer än välkommen. Jag hade likväl ingen tid att dröja, utan fortsatte glad och uppmuntrad, beredd på att svälta ännu en dag, om så behöfdes; men vid solens afskedsblick upptäckte jag fjerran framför mig en annan grön fläck, som jag uppnådde kl. 8 på kvällen.

Härnere i en dal stod en lund af palmer, i hvars midt låg en liten hydda, omgifven af en inhägnad flätad af palmlöf och ökenris. En

gammal arab med grått skägg satt med sina trenne hustrur vid brasan, då jag inträdde genom stängslets öppning. Hans första fråga var, om jag var *Muslim*, och som jag noga studerat deras ceremonier och bönesätt, ansåg jag det rådligast att svara jakande, isynnerhet som jag då hade utsigt att blifva bättre förplägad och

Hydda i Öknén.

att få stanna öfver natten. Familjen syntes i allt sitt ensliga ökenlif ej vara fattig, utan i bättre omständigheter än mången på en bördigare jordmån. Inom inhägnaden fanns en hjord af minst femtio ulliga får, och de trenne kvinnorna buro en mängd guldmynt öfver pannan och tjocka silfverringar kring fotlederna. Den ena var gammal och mager, men de andra

två unga och väl utvecklade och kunde bättre anses som döttrar än hustrur åt en så gammal åldersvag gubbe. Jag utfägnades med bröd, vatten och fårost och fick sofva på ett kameltäcke öfver natten vid sidan af ingången. Men innan jag gick till hvila, gjorde jag aftonbön vid sidan af gubben, och säkerligen hade en bön till *Allah* här mer åsyftad verkan, än en bön af hvarje annan religion som helst. Öfverallt omkring oss var, som i skapelsens morgon, öde och tomt, och min sömn stördes endast ett par gånger af hundarnes gläfsande. Redan vid solens uppgång steg jag upp, och liksom araben gjorde jag min morgonbön med ansigtet vänt mot Mecca och kysste den förhatliga öken-sanden. Kvinnorna voro sysselsatta med bakning, och såsom gäst erhöll jag de två först färdiga kakorna och en kruka vatten, hvarpå jag fortsatte min väg.

Som vanligt var det varmt, och jag kände mig ofta törstig, hvarför jag anlidade min vattenkruka så flitigt, att hon redan efter ett par timmar var tömd. Men till all lycka blef sötvattnet mera allmänt, och de källor jag träffade voro merendels friska. Vid middagstiden kom jag genom en dal af palmer, der jag plötsligen upptäckte en mängd hyddor, som för tillfället voro öfvergifna. Jag vågade likväl ej stanna utan

drog i väg öfver de tunga sandbackarne, som syntes nästan oändliga. Fjerran i öster, inhöljd i solrök, syntes en strimma af nakna klippor och berg, hvilkas konturer närmade sig ju mera solen sjönk och hettan aftog. Bakom mig låg minnet af de vattenlösa nejder jag genomströfvat, och i vester bredde sig en vild obegränsad sandslätt, hvars skimmer nästan bländade mina ögon; men framför mig låg i hoppet ett bättre land, om det också än doldes af sandåsar och afstånd, och jag spejade redan nu efter en skymt deraf från hvarje sandhöjd jag besteg.

Lika missmodig jag förr varit, lika öfverraskad blef jag, när jag på eftermiddagen stod på den sista höjden och blickade öfver den vida, grönskande slätt, som breder sig kring Suezkanalens mellersta del. Om min ökenvandring också ej varat i fyrtio år, kände jag mig förmodligen ej mindre lycklig än Israels barn, då de från de moabitiska bergshöjderna sågo Kanaan på andra sidan Jordanen.

Landet härnere föreföll ovanligt lågt, men var likväl ej lägre än de dalgångar jag genomströfvat, och dess natur bar tydliga märken efter en forntida öfversvämning, som sammanbundit Medelhafvet med Röda Hafvet. De långsträckta sandåsarne löpa merendels från öster till vester, och innehålla en mängd fossila lemningar af koraller

och musslor som visa, att de bildats af hafsströmmar i urminnes tider, då Atlanten och Indiska Oceanen stodo i naturlig förbindelse. Och ännu på Faraonernas tid, när israeliterna flydde ur Egypten, säges tidvattnet hafva varit så högt, att det vissa timmar på dagen öfversvämmade hela den ängd, som nu är genomgräfd af den åttiosju engelska mil långa kanalen; men vindarne från det ödsliga Sahara och det arabiska ökenlandet lägga för hvarje år en allt högre dam mot öfversvämnningar och utgöra de kostsamaste hindren för kanal-bolaget, som hvarje dag arbetar med maskiner och mudderpråmar för att bortskaffa den besvärliga flygsanden.

Vid kvällens inbrott syntes det elektriska ljuset från masttopparne af passerande fartyg, och jag påskyndade mina steg för att hinna fram till en kanalstation. innan det blef alltför sent. Ledd af hundskallet, uppnådde jag också snart en liten smutsig by, der musiken från ett danshus tilldrog sig min första uppmärksamhet. Två eller tre pipare ansträngde sig så att svetten rann, och några halfnakna flickor, tatuerade med indiskt bläck öfver magen och bröstet hoppade kring på golfvet till förnöjelse för en stor skara åskådare, som trängdes vid dörröppningen för att få en skymt af dem. Min ankomst bland massan hade ej observerats, men jag ådrog mig

snart uppmärksamhet, och ett par turkiska soldater bjödo mig in på ett glas konjak. Under tiden samlades en mängd personer kring bordet, och man sökte få reda på, hvarifrån jag kom och hvem jag var.

Så godt sig göra lät gjorde jag dem bekant med mina omständigheter, samt att jag framför

En äkta Ökentyt.

allt önskade en sofplats och något att äta. Omringad af ett dussin soldater i ljusblå uniform och följd af en skara byinvånare och pipblåsande barnungar och skällande hundar fördes jag genom en gata till en liten lada, der man stannade, medan en soldat öppnade dörren. Härinne i ena hörnet låg en stor hög hafre och

ett bättre hästtäck, hvarpå jag anvisades sofpalts. Knapt hade jag likväl lagt mig ner, förrän man kom fram med handklofvar och förklarade, att jag var deras fånge, misstänkt för rymning från ett engelskt krigsskepp. Som anklagelsen ej var värre, och de stackarne ej förstodo, att, som jag ej kunde ett ord engelska, deras beskyllning var grundlös, brydde jag mig ej mycket om hvad de gjorde; men handbojorna voro emellertid för små, och man beslöt att i stället låta tre soldater sofva tillsammans med mig. Då jag nu således stod under turkiska regeringens omsorg, hade jag rättighet nog att begära något till lifs, och inom några minuter erhöll jag bröd, ost, lök, purjo, vatten och två stora glas konjak, som kommo mig att glömma hela min äfventyrliga färd, och länge hade jag saknat så god sömn som den jag njöt under natten i den turkiska arresten. Kl. 9 följande morgon väcktes jag af en soldat, som strax derpå ledsagade mig till ett slags poliskammare, som såg allt annat än respektabel ut. Hela huset var ungefär sju fot högt, byggt af lera och ris och täckt med hvarjehanda trasor, löf, torf o. a. d. Rummet saknade golf, och det åldriga, maskstungna bordet sträfvade att på den knott-riga marken bibehålla sin jemnvigt. Det enda som häntydde på rättsskipning voro de tjocka,

messingsbågade glasögonen, som hängde öfver den krokiga näsan på en turkisk soldat, hvars värdighet besvärades af hans ansträngningar att hålla balansen på en snart sagdt tvåbent skomakarestol. Han kastade en mönstrande blick på mig öfver messingsbågarne, och jag examinerades i enlighet med ett telegram, som beskref en viss George Fellowille, som lyckligtvis hade tatuerade märken på armarne, en omständighet, som satte myror i hufvudet på "juryn," eftersom jag saknade dylika märken.

Jag fördes tillbaka till mitt nattläger för vidare ransakning, och redan kl. 11 var man redo för en annan undersökning. Man skref nu ett protokoll, ristade på hufvudet och lät mig vara tills vidare. Jag tog, trött som jag var, saken helt flegmatiskt, i medvetande om min oskuld, och efter en frukost, som ej var alltför fet, sof jag den rättfärdiges sömn till kl. 2 e. m., då dörren åter gnisslade på sina rostiga gångjern, och solen tittade in på de blågula soldaternas röda fez-mössor. "Polismästaren" inträdde och frågade, om jag var hungrig, och lät hemta tvenne bröd, en bundt purjo och ett stycke getost samt förklarade, att jag kunde fritt fortsätta, alldenstund jag ej kunde vara den efterspanade Fellowille.

En soldat satte mig öfver till den egyptiska

sidan af kanalen, och så var jag åter på fri fot och styrde vägen mot Suez. Jag följde kanalbanken och kom på kvällen till en signalstation, der jag träffade några godhjärtade italienare, som gåfvo mig utom mat och herberge en del kläder: hatt, rock och halsduk. Dagen derpå gjorde jag mitt intåg i den lilla, vackra platsen Ismailia, der jag hvilade ut ett par timmar. Man erfor en egendomlig känsla, då man rätt från sand och öken trädde in i de skuggrika alléer, som leda upp till den vackra kanalstationen, och öfverraskande var det, att betrakta de höga, ståtliga, lumliga träd, som vid stadens vestra sida bilda en skuggrik park, i hvilken snygga hvilsoffor för de promenerandes bekvämlighet finnas placerade. Här bland skuggrika cypresser ligger äfven ett stort, gulmåladt slott, dit turkiske sultanen säges varit betänkt på att förflytta sitt harem under det rysk-turkiska kriget 1878. Ismailia, som utgör ungefär midtpunkten af Suez-kanalen, är belägen vid norra sidan af en liten insjö och är förbunden med Port Said genom ett båtbolag, som ombesörjer en tripp hvarje dag. Med Suez står Ismailia i förbindelse genom en jernväg, och till Cairo leder såväl en kanal som en nyanlagd jernväg. På grund af klimatiska förhållanden användas runda, något kupiga jernskifvor i stäl-

let för de vanliga träslipers, och under den kallare årstiden får man vid skenornas sammanfogningar ofta se ett nästan halfannan tum långt mellanrum som under den starka sommarhettan naturligtvis är fylldt, men vid skenornas sammandragning åter öppnar sig. Det var nu November, men allt var likt en sommar i norden, och ändå var det den kyligaste årstiden här. Parken var full af promenerande och sysslolösa, som sutto och betraktade det friska springvattnet. Men huru vackert och förtjusande allt tycktes mig, hade jag ej tillfälle att njuta deraf; ty jag var ännu lika arm, som då rövarena plundrat mig i öknen; endast mitt hopp lifvades vid tanken på att jag lyckats slå mig fram genom de vilda sandfälten tillbaka till civilisationen.

Jag följde nu jernvägsspåren mot Suez, emedan kanalen här föranleder stora omvägar. Trakten häromkring syntes ganska fruktbar och genomskars af flera mindre kanaler och diken, der bufflarne vältrade sig i gyttjan för att skydda sig mot solvärmen. Hungrig och trött, uppnådde jag först sent på natten ett nybygdt hus vid vägen, der jag lockades in af ett dunkelt sken. Härinne sutto några arabiska murare, kring en risbrasa och förtärde sin aftonspis, och redan van vid deras egendomliga bruk, slog jag mig ned

för att värma mig och fick derefter dela aftonbrödet med dem, innan jag insomnade i ett hörn af rummet. Råttorna voro dock så talrika och högljudda, att jag ej vågade sluta ögonen, förrän jag omedvetet inslumrade. Vid morgonrodnadens inbrott var jag åter redo och fortsatte vid sidan af jernvägen. Endast en gång mötte jag tåget från Suez, och endast ett tåg gick åt motsatta hållet, hvadan trafiken för tillfället ej synetes vara synnerligen liflig. Af en turkisk soldat, som satt vid jernvägsbanken och åt sin frukost, fick jag bröd och lök, och middagen bestods af araber i ett litet torftigt samhälle ungefär halfvägs mellan Ismailia och Suez.

Landet blef af allt magrare och torrare beskaffenhet, ju längre jag fortskred, och i närheten af Suez är landtbefolkningen sparsam och jorden till större delen obrukad. Först kl. 8 på kvällen, då natten redan bredde sitt täcke öfver nejden, anlände jag till stadens utkant, der jag stannade vid lägerelden hos en egyptisk karavan, som anländt från Abessiniens bergiga trakter. Den flammande brasan sprakade lifligt och värmande och belyste de torra, alvarsamma dragen af de tre gamla ökenfararne, som sutto med korslagda ben, rökte sin "nargilleh" och då och då smuttade på den lilla, outhärliga mokka-drycken. Ett par yngre pojkar lekte med hundarne, och

bland de rundtom spridda säckarne och byltena upptäckte jag två kvinnor, som sutto hviskande till hvarandra, medan kamelerna, som bildade yttersta kretsen, lågo idislande och snarkande och störde min sömn genom sitt ständiga stö-
nande.

Tanken på min snart afslutade vandring, och ovissheten om det öde, som nu skulle möta mig, gjorde mig orolig, och tidigt på morgonen, innan ännu karavanen uppvaknade, gjorde jag mig redo och begaf mig in till Suez för att på något af ångbåtskontoren skaffa mig tillfälle att komma vidare österut och sist till Zansibar, som jag under min färd fastställt som min resas mål. De fem månader jag tillbringat ombord å *Berger Wilhelm* kommo mig nu väl till pass, och i förtröstan till min erfarenhet satte jag mitt hopp i att förskaffa mig arbete öfver Röda Hafvet till Aden, der jag beslöt att landstiga och försöka min lycka ånyo. Det gick likväl ej så lätt, som jag föreställt mig, och i nära två veckors tid hade jag tillfälle att närmare studera det brokiga samhällslifvet på platsen.

Suez, som är beläget vid Suez-vikens vestra ända, är af gammalt en mindre arab-by, som först efter kanalens tillkomst på de senare årtionden växt till sin nuvarande betydighet med ett invånarantal af omkring 25,000 af den mest

olikartade beskaffenhet. Araberna utgöra flertalet, hvarefter komma turkar, greker, italienare, negrer, fransmän, tyskar, engelsmän och perser hvilka äfven här, i den för öfrigt så brokiga massan, väcka uppmärksamhet genom sin kläde-drägt, så vida skild från den öfriga hopens.

Såsom öfverallt i orienten vimlar staden af kafféer och danshus, naturligtvis arabiska, och vinkrogar, lika naturligt italienska eller grekiska, hvarförutom finnes ett par engelska platser, som drifva affärer med öl och whiskey. Hotellen äro talrika men små och obetydliga oaktadt sina klingande namn, hemtade från Paris och Rom. Torgplatsen är smutsig och trång och erbjuder den vanliga anblicken af öfvervägande fruktmånglare, som göra sina största affärer i dadlar och lök. Äpplen och päron äro dyra, så äfven vindrufvor, under det att bananer och persikor säljas helt billigt. Stekt fisk och bröd utgöra "*fellahens*" vanligaste spis och kunna öfverallt erhållas af kringvandrande försäljare för en obetydlig skärf. Alldenstund muhamedanerna utgöra flertalet af befolkningen, finnas många moskéer, alla oansenliga och endast märkliga genom spetsiga torn, från hvilka man ofta får höra en prest ropa ut sitt: *Allah akbar, oschadu anna, la Ilaha il, va, Muhamedanun Khasul*. (Jag erkänner, att Gud är en och Muhamed hans hög-

sta profet). Bland andra byggnader af intresse är franciskaner-kyrkan med sin katolska skola, *Scola terræ Sanctæ*, och grekernas helgedom äfven försedd med en mindre skola.

Just då jag en dag passerade der förbi, mötte jag en intressant parad: "*Mäster*" och skolungarne. Den förre var en liten, mager, puckelryggig och argsint man, men det oaktadt syntes respekten hos den lilla skaran vara ganska klen, och äfven flickorna deltog i pojkarnes upptåg, och den lille mannen flög från ena örat till det andra utan synbarlig verkan. Medan jag ännu småskrattade häråt, hörde jag från nästa gata en egendomlig sång. Nyfiken skyndade jag dit, och mötte ett muhamedanskt liktåg. Främst kom likkistan, buren af fyra män, och efter följde en stor skara under afsjungande af en entonig sång, i hvilken jag kunde urskilja orden: "*Ilah la, Ilaha ha, Muhamedanun Khasul va.*" Tåget slöts af kvinnor, som, om de tillhört den aflidne, hvarje morgon för viss tid gå till grafven för att sörja.

Ungefär en halftinnes väg från Suez ligger dockstationen, kanalens ändpunkt. Allting är här i européisk stil, moskéer, kaffehus och fiskmånglare äro bannlysta, och de snygga byggnaderna äro alla uppförda för kanalens räkning såsom kontor för bolaget och hem för de bosatte

arbetarne, hvaraf de flesta äro fransmän och italienare, hjertliga och godmodiga själar i allmänhet. Med dockstationen står Suez i förbindelse både medelst jernväg och ångslupar, men lika allmänt tager man en ridtur med de talrika *donkey-boys* som springande hela vägen pådrifva sin donkey med en käpp ju fortare, desto mera betalning tro de sig hafva att vänta. Sålunda erhålla turister och sjömän i land en bättre ridt, enär det kuriösa i en åsneridt vanligen föranleder dem till frikostighet mot den flåsande "*åsnepojken*," som vanligen är klädd i en hvit, spetsig mössa och en blå fotsid skjorta, som i allmänhet är uppfäst, så att den räcker endast till knäna.

Trakten närmast Suez är torr, naken och ful; stenar och sand är allt man ser öfverallt, och i förhållande till jordmånens ofruktbarhet synes det otroligt, att en sådan menniskomassa kan finna sin näring. Endast *en* skön anblick erbjudes, och det är på aftonen, då den nedgående solen kastar sina sista strålar på de abyssiniska bergen längs hafskusten. De olika lagren af berget, lysa allt efter sin tjocklek och färg i röda, bruna och svartgrå strimmor, som om dagen icke äro synliga på grund af den blå dimma, som hvilar öfver vattenytan. Äfven derborta bak de dimhöljda bergen ha de kristna planterat sin

fana. Tvenne kloster äro belägna här och abyssinierna tillhöra i allmänhet kristendomen sedan urminnes tider, om också *deras* form af bekänne-else ej skulle kunna berättiga dem att skaka hand med oss och kalla oss trosbröder.

Kristendomen infördes i Abyssinien ungefär vid midten af fjerde århundradet och vann snart stor utbredning. I början af femtonde århundradet trädde abyssinierna i intim förbindelse med portugiserna. Under inflytande af portugisiska missionärer antog den kungliga familjen den romersk-katolska läran, och den gamla koptiska kyrkan förenades med påfvedömet. Men folket i allmänhet och presterna satte sig ihärdigt emot detta nyhetsmakeri, kejsaren måste gifva vika, och slutligen, år 1632, blefvo de romerska presterna utkörda eller tagna af daga. Ehuru kristendomen ännu herskar till namnet i Abyssinien, är det endast i dess lägsta form och består knappast af annat än ceremonier. En statskyrka finnes och är oberoende; men dess öfverhufvud, *Abuna* ("vår fader"), tillsättes af den koptiska kyrkans patriark i Alexandria. Åtskilliga egendomliga ceremonier äro rådande såsom omskärelse, iakttagande af den mosaiska lagen rörande födoämnen, kärleksmåltider o. s. v.

FJORTONDE KAPITLET.

ÖSTERUT.

EN 3:dje December kom den store Bremer-postångaren *Bayern* sakta simmande genom kanalen och kastade ankar på Suez redd. Tillsamman med tyska konsuln steg jag ombord för att medfölja till Aden och en halftimme efteråt var redan Suez försvunnet; dess smutshålor och "*donkey-boys*" voro blott ett minne, och hoppet om nya scener hägrade framför mig. På eftermiddagen passerade vi Sinai-halfön och *Ghebel el-Tor*, till hvilket senare vi framdeles återkomma. Påföljande morgon voro vi så långt ute att både den arabiska och egyptiska kuststräckan voro osynliga. Vädret var vackert, hafvet temligen stilla och värmen måttlig. På kvällen mötte vi en engelsk "*man-of-war*," som i sin rika belysning tog sig ståtligt ut. Vädret fortfor den 5:te varmt och himlen klar, men hafvet blef alltmera oroligt. Alltsomoftast observerades stora skaror af flygfiskar, som likt svalor sväfvade i stora floc-

kar öfver vattenytan för att plötsligt försvinna i böljorna. Mot kvällen blef sjögången högre och den ena duschen efter den andra kom för sande öfver förstäfven. På Fredagsförmiddagen den 6:te passerade vi tätt förbi en massa grå, kala, spetsiga korallref, som förekomma ganska allmänt i Röda Hafvet. För öfrigt var land ursigte och först påföljande morgon kunde vi se den arabiska kusten här och der uppfylld af höga, spetsiga, klippiga berg.

Vädret var temligen varmt, men mildrades genom en behaglig bris. Vid ett-tiden på e. m. sågo vi en mängd hajar, som simmade sakta omkring med sina spetsiga ryggfenor öfver vattenytan. De förekomma här i otrolig mängd, och genom Suez-kanalen ha de banat sig väg till Medelhafvet, der de tyvärr allt mer förökas. De äro hafvets mest fruktade odjur och angripa utan åtskilnad allt lefvande, som kommer i deras väg. Af åtskilliga vilda folk fångas de likväl för köttets skull och få sålunda till en del återgälda det onda, de under sitt lif gjort sig saker till.

Klockan 1:30 på e. m. voro vi inne i Adenbugten, dit nästan alla passerande ångare inlöpa för att kola och få vatten. Ännu innan ankaret föll, voro vi omringade af en mängd båtar bemannade med Somali-negrer de flesta pojkar,

som ikapp sökte visa sin färdighet att ur vatt-
net uppfiska en nedkastad slant. Knapt hade
ett myntstycke nått vattenytan, förrän ett halft
dussin negerungar voro försvunna, och efter nå-
gra sekunder kommo de åter upp och visade sitt
byte mellan de skinande tänderna. En del af
passagerarne togo tillfället iakt och gjorde en
utflykt i land under kolningen och sjelf med-
följde jag agenten, som infann sig med en liten
ångslup. Så långt var jag kommen, och oaktadt
kaptenens uppmaning att medfölja till Columbo
var jag glad att få lemna och rekognoscera ett
område, som för mig var så nytt och egendom-
ligt.

På afstånd ter sig Aden som en mängd nakna,
kala, obebodda klippor, och kampen för tillva-
ron synes här ännu mera ansträngande än i
Suez. Först vid landstigningen får man plöts-
ligt en annan föreställning om platsen. Vi gå
i land under en liten träbyggnad, som tjänstgör
som tullkammare, och på en smal strandremsa
stå vi framför en halfcirkelformig rad af bygna-
der, hvitlimmade och uppförda i persisk stil med
balkonger och platta tak; detta är likväl icke det
gamla beryktade Aden, utan "Steamer Point,"
och samtliga byggnader äro endast hoteller, ång-
båtsagenturer eller konsulat. De flesta förestås
för det mesta af persiska köpmän, som derjemte

idka handel med österländska kuriositeter, såsom lejon- och tigerhudar, gazellhorn och torkade skaldjur.

Vi omringas af en skara hel- och halfnakna negerungar, som göra kullerbyttor på den dammiga vägen, räcka fram handen och begära "*Bachsich*." Vid landstigningen i Jaffa, intåget i Jerusalem, i öknen, vid Döda Hafvet, i Egypten och Arabien, öfverallt omringas man af personer och barn, som plåga en med sin begäran om "*Bachsich*," så att man nästan glömmer de lika efterhängsna parasiterna, moskiterna, som ej lemna en stackare i ro. Flertalet af de här förekommande negrerna tillhöra Somali-stammen, som för öfrigt bebor nordöstra hörnet af Afrika och till utseendet är måhänha den mest fördelaktiga af alla negerracer. Ansigtet förråder godt förstånd, näsan är hög och välformad, munnen rund, de betecknande höga kindkottorna och den långa nacken saknas, och en liten fördjupning i hakan ger de unga individerna ett smånäpet drag. Till växten äro de långa och spensliga och synbarligen ej lämpade för tungt arbete. Endast den mörkbruna hudfärgen och det ulliga håret, som hos fullvuxna individer uppnår en längd af 2—3 decimeter och antager i toppen en röd färg, göra att de måste räknas till negerracen; ty Somalin sjelf ser med förakt

på sin kolsvarte broder, den grofve och kraftige Suahelin, som bär alla för negern betecknande drag, och en afgjord fiendskap till Somalin, som förnekar all släktskap och räknar sig till araberna samt icke aktar för rof att drifva slafhandel på Suaheli-negerns bekostnad. Hufvudsakligen idka de likväl boskapsskötsel och äro ofta egare till stora hjordar, som de drifva omkring på bete. De här bosatte äro mest antagne som båtmän och bilda båtlag, som i tur och ordning måste vara redo att begifva sig ut till de besökande ångarne. Deras utstyrsel består merendels af ett skynke kring midjan, vid sidan den välkända 5 centimeter breda, två-eggade Somali-knifven med ett mer eller mindre dyrbart skaft och gömd i en getskinsslida, som i spetsen är grönrandig; i handen bäres ett spjut eller här vanligare en lång käpp, som i ena ändan är försedd med en stor knöl; kring halsen hänger alltid ett snöre eller perlband, som stundom bär en dyrkad fetisch, vanligen bäres äfven en fetischask, som med en läderrem är fastsurrad vid ena öfverarmen. I motsats till araberna förtära negrerna gerna spirituosas, och en allmän ful ovana hos såväl kvinnor som män är att tugga snus och tobak.

Näst Somalis äro judarne de mest märkbara på platsen. Regelbundet infinna de sig vid

hvarje passagerarbåts ankomst och drifva handel med strutsfjädrar, som de bära i en krans öfver axeln. De kännas lätt igen på sitt svarta helskägg och sina krusiga hårlockar, som hänga framför öronen. Oaktadt sitt fåtal bilda de här som annorstädes en särstående klass, som har ringa gemenskap med annat folk, så vida det ej gäller affärer.

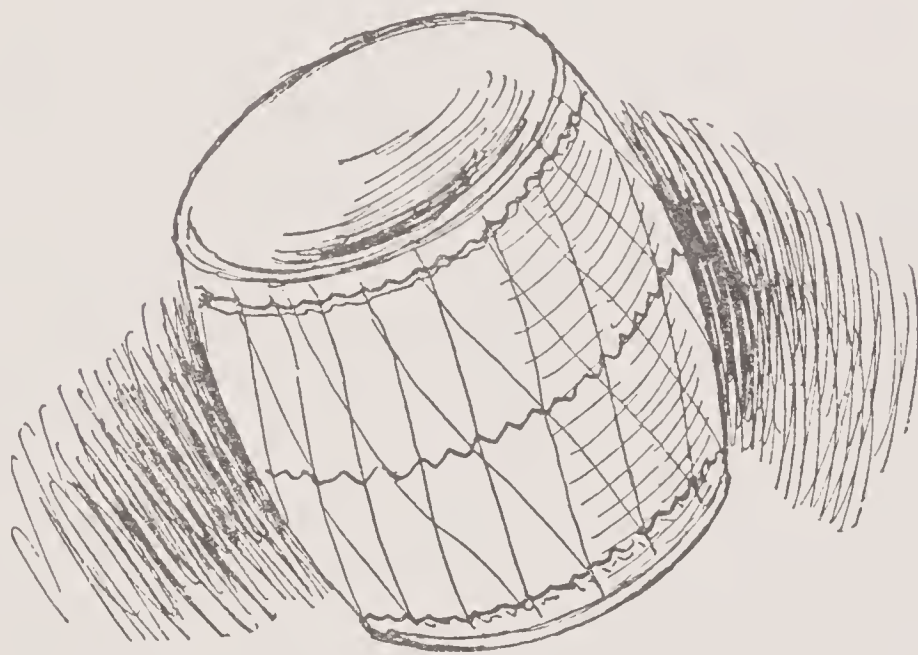
Vi förvånas öfver denna brokiga massa, tills vi genom en tvärgata göra en titt bak den ståtliga raden af konsulat och hoteller, der vi plötsligt befinna oss midt i en äkta negerby med låga bräckliga hyddor, uppförda af haln, strå och lera, der barnen löpa omkring i all sin nakenhet och se ännu vildare ut genom det sätt man behagat klippa deras hår. På låga bänkar utmed husväggen ligger en del kvinnor med nakna bröst, röka sina cigaretter och gifva genom sina lättsinniga åtbörder tydligen tillkänna, att de tillhöra den vämjeliga klass, som tillfälligtvis locka de irrande sjömännen på villospår. Oaktadt den stora blandningen af folkracer, lär ordningen vara god och upprätthålles af en talrik poliskår, hvars individer särskiljas genom sina röda fez-mössor med grönt muslin, grå uniform, nakna fötter, i handen en liten klubba och på bröstet en hvisselpipa. För resandes och engelsmännens räkning finnes här en stor mängd droskor,

snygga, smäckra, lättgående åkdon, dragna af en häst och körda af en vanligtvis svart kusk, hvars pristaxa är utförligt målad på en stor svart tafla. Min svaga reskassa tillät mig likväl ej att göra deras närmare bekantskap, utan gjorde jag som vanligt mina utflykter till fots.

Söndagen den 8 December, dagen efter min ankomst, företog jag en promenad för att bese det gamla beryktade Aden, som genom sitt egendomliga läge ådrager sig alla resandes uppmärksamhet. Långs kusten slingrar sig vägen allt högre och högre, trafikerad af araber, kamelkaravaner och fotgängare. Här och der på stranden och under de mörka bergssluttningarne ligger en enstaka negerhydda och ett stycke ut i vattnet ligga några arabbåtar, stundom vaggade af det häftiga vågsvallet. Vi passera ändtligen ett trångt pass mellan tvenne bevästade bergshöjder, och några minuter senare utbreder sig en lika öfverraskande som egendomlig tafla. Nästan inunder oss är en djup dal, rundtomkring omgifven af höga, mörka, kala berg, och här ligger den lilla framstående karavanstaden Aden, skyddad mot storm och oväder. Endast på ena sidan äro bergen till en del genombrutna, och här framtittar den blå oceanen och förhöjer ännu mer taflans egendomlighet.

Under tiden jag närmade mig, sjönk solen bak

bergen, och det egendomliga österländska aftonlifvet börjades, då man på andra sidan klipptopparne hade dag ännu en timme. Staden bebos uteslutande af araber och negrër, om man ej tager med i räkningen den engelska garnisonen, som är förlagd ett stycke härifrån, och de få persiska köpmän, som ha sina varuhus här förlagda. Som sagdt, aftonlifvet börjades; gatlyktorna tändes, de små krämarestånden belystes af flämtande talgdankar, då deremot de bättre höllo sig med fotogénlampor. En skara musikanter, som alla voro så att säga "beväpnade" med trummor af

Tam Tam.

olika former, samlade sig på en öppen plats midt i staden, och nu uppstod ett förfärligt oväsen och larm, som kunnat skrämma själfva "den lede." Men att denne potentat dock icke så lätt tog till bens var tydligt; ty snart samlade sig en stor skara "mörksens barn" och började en liflig dans, belysta af brinnande facklor och eldar. De närbelägna kaffehusen fylldes af män, som vid moccakoppen och nar-

gillén njöto på samma gång af den "estetiska" musiken. Men rundt omkring tittade de mörka bergstopparne dystert ner på den brokiga hopen, som först vid midnattstid skingrades, då lyktorna släcktes, och musiken tystnade. Det sista trumslagets eko genljöd mot den hårda klippväggen, och snart drogo alla täcket öfver hufvudet och instämde i ett snarkande, som leddes af de hundratala kameler, som hvilade sig efter sin vandring.

Följande morgon besåg jag staden närmare och besökte den stora vattenreservoiren, som är uthuggen i berghällen för att uppsamla vatten under regntiden. Vid mitt besök var den alldeles tom, och jag hade sålunda bättre tillfälle att iakttaga dess jettelika storlek. Under regntiden, som endast inträffar med tre till fem års mellanrum, sägas bergen få en liflig grönska, som för hvarje gång likväl har tid att totalt försvinna, utsatt för en temperatur, hvars like få platser på jorden kunna förete. För tillfället voro de kala och gråsvarta. De bestå merendels af en porös, vulkanisk bergart, liknande ett slags bränd slaggartad trapp. Kring de höga spetsarne sväfva falkar och glador, som drifna af hunger, komma ned öfver husen och upphemta sin föda från gator och torg.

Från vattenreservoiren gick jag ännu en gång

genom staden till den engelska kyrkan, som reser sig på en mörk klippsluttning, vid hvars fot ett franciskaner-kloster är beläget. På hemvägen vandrade jag genom en ungefär 400 meter lång tunnel, som är sprängd genom den smala, höga bergskedjan och är af stor betydelse för trafiken. Ehuru en mängd lyktor brunno, var det dock dunkelt härinne, och ej högre än att de, som redo på kamelryggen, knappast kunde passera. Innan jag ännu uppnådde bergpasset kastade jag en blick på den djupt liggande staden, hvars af karavaner fyllda torg och brokiga husrader liknade en utsliten beduinmantel. Utom en mängd karavaner mötte jag flera vattenkörare med två-hjuliga klumpiga kärror, som drogos af bruna Zebu-oxar. Under torkan då reservoiren är tömd, förses staden nämligen med vatten, som destilleras vid hafsstranden och på gatan utminuteras af araber, som för en mindre afgift öppna på getskinnet och fylla en liten messingskopp med vatten, som smakar gudaskönt efter en promenad genom ökendammet under en brännande sol.

Emellertid uppnådde jag mitt herberge och tog en god hvila efter min utflykt. Ett par dagar senare sammanträffade jag med trenne guldgräfvare från Australien, som ämnade sig till Johannesburg i sydöstra Afrika för att försöka

sin lycka. Den ene blef dock sjuk och fördes till ett hospital, hvarför de två andra väntade öfver ett par veckor, tills han åter var på benen. De hade mycket att berätta om sitt lif i Queensland, och oaktadt deras torftiga utseende, medförde de en hel förmögenhet i naturliga guld-klimpar och andra dyrbarheter.

Men Julen nalkades med stora steg, och vemdiga voro de känslor, hvarmed jag motsåg densamma; ty begreppet Jul var här så vida skildt från Julen derhemma. Vinter, snö, is, julklappar, julgröt, och lutfisk hade varit så oskiljaktigt förenade med mitt förflutna lifs julkvällar, och här var det så alldeles motsatt: Sommar, torra och ökenvind, inga julklappar, ingen julgröt och ingen lutfisk och, värst af allt, ingen enda bekant hvarken vän eller anförvandt. I stället fick jag plumpudding och "*Christmas Cake*" och fördref kvällen med biljardspel tillsammans med guldgräfvarne. Ett torftigt utseende var likväl allt jag hade i gemenskap med dem, ty några dagar senare lemnade de för Syd-Afrika, medan jag ännu hade att invänta en gunstig lägenhet att gå till Indien.

Lifvet på den kala klippan är långsamt och enformigt, och endast de ankommande och afgående ångarne förorsaka tillfällig omvexling. Den 8 Januari 1890 på morgonen var det likväl

ingen vanlig passagerarebåt, som föranledde den lifliga uppståndelsen. Öfverallt var lif och rörelse, stora flockar af negrer och araber samlade sig vid stranden och antydde genom sina häftiga åtbörder, att något ovanligt förväntades. Och länge dröjde det ej, förrän jag hörde på flere-handa tungomål, namnet af den verldskände Afrika-resanden, *Stanley*. Det var han, som efter sin fulländade expedition till Emin Paschas undsättning, väntades tillbaka med ångaren *Katoria*, och hvad som var ännu mer, det folk som han hyrt här, återväntades af sina vänner och anhöriga. Ångaren kom i sigte, båtarne lade till och fullpackades, och så bar det i väg mot land. Ju mer de närmade sig, desto mer upprörd blef folkmassan, tills de anländande ändtligen landstego och mottogos af de sina. Men det var åtminstone en, som ej var med, ty strax efteråt hördes en negerkvinnas vilda skrik: "*O Djovalo! O Djovalo! O Djovalo!*" Hennes son hade ej återkommit. Om han hade rymt eller dött, kunde jag ej utforska; men den stackars modrens högljudda klagan hördes öfver det allmänna sorlet, och ännu långt efteråt derborta i negerhyddorna hördes hennes jemmer: "*O Djovalo! O Djovalo! O Djovalo!*"

Stanley inbjöds af guvernören på middag och landsteg tillsammans med sina officerare, samt

stannade kvar till kvällen, då *Katoria* åter lyftade ankar och afseglade mot Suez.

Lyckligtvis voro mina dagar på den isolerade klippan snart räknade, och Fredagen den 17:de Januari fick jag löfte om att till Bombay få medfölja ångaren *Govino*, som skulle afgå på eftermiddagen. Vid fyra-tiden gick jag ombord och kl. 5 började Aden allt mer försvinna ur sigte. Följande dag på f. m. kunde vi ännu i norr se Arabiens sandiga kustland, men vid middagstid var allt försvunnet. Hafvet låg stilla och lugnt, och solen lyste oskynd från fästet. Söndagen den 19:de var en hvilodag i full bemärkelse, enär äfven naturen här tycktes hvila. Intet lefvande, hvarken fogel eller fisk syntes ofvan eller i vattnet, och de stundom så talrika medusorna voro totalt försvunna. Vädret fortfor lugnt och vackert hela tiden, hvilket gjorde resan enformig och händelsefattig, det enda vi gjorde, var att om dagen betrakta de praktfulla blåfransade meduserna, som nu åter uppträdde talrikt, och om kvällen de strålande rihzopoderna, som lyste som diamanter i vågsvallet. Äfven en mängd praktfulla stjernfall iaktogs, isynnerhet på Fredagskvällen den 24:de. Från Zenith föll en meteor med en ljus stråle öfver den mörka azuren och delade sig i tvenne stycken, som strax derpå exploderade

med ett starkt sken i grönt och blått och tycktes nedfalla i hafvet vid norra synranden.

Ändtligen påföljande dag syntes i öster en strimma af Indien. Vattnet antog en grå, gyttjig färg, och de tusentals medusorna deri gåfvo det utseendet af ett oerhörddt fält beväxt med svamp. Vi närmade oss hastigt den härliga kusten, som syntes uppfylld af sköna palmdungar och skogar, så olik Arabiens torra, steniga, nakna klippor, der intet skydd finnes mot den brännande solen. I närheten af Bombay kom en lots ombord, och kl. 11 på f. m. fastgjordes *Govino* i en af de stora dockorna i den verldskända hamnen, som företedde en storartad anblick på grund af sin vida utsträckning och sina präktiga anläggningar. Öfverallt på kajen reste sig väldiga ångkranar, som i hög grad påskynda lossandet och lastandet af de talrika ångarne, som ofta kunna uppgå till fyrtio eller femtio på en gång. Största utförseln härifrån består i bomull och spannmål, den förra artikeln till England och den senare för det mesta till Persiens och Arabiens kuster. Införseln deremot består hufvudsakligen af fabriksvaror och tillverkade produkter, ty på råämnen har intet land sådan tillgång som Indien.

Beläget på en ö på kusten af nordvestra Decán är Bombay säte för guvernören öfver nord-

vestra Decán och Sind. Namnet Bombay är troligen af portugisiskt ursprung och betyder "god hamn" af "*bom*," god och "*bahia*," hamn. Hamnen är också den viktigaste på hela Vest-indiska halfön med talrika, dyrbart anlagda dockor och ett storartadt skeppshvarf. Härfån afgå ångare till alla världens delar och med Europa underhålles förbindelsen genom de största existerande ångbåtsbolag, såsom *Peninsular and Oriental company* (P. & O.), *British India Steam Navigation Co.*, *Compagnie Messageries Maritimes*, *Navigazione Generale Italiana*, *Austrian Lloyd*, etc.

Stadens invånareantal öfverstiger vida en miljon och antages af somliga vara öfver två miljoner, bestående af folk från världens flesta nationer. Flertalet eller massan utgöres naturligtvis af indier eller hinduer, och dernest komma perserna, som för århundraden tillbaka hit invandrade och genom sin köpmannaduglighet arbetat sig upp till en framstående ställning, och en stor del af de största affärshusen äro i deras händer. Såsom exempel må nämnas huset *Cowasjee Dinshaw*, som har afdelningar i Bombay, Aden och Zanzibar och utöfvar ett stort inflytande på handeln i östern. Främst stå naturligtvis engelsmännen, som genom suveränitetens rättigheter försöka att tillgodogöra sig så mycket som möjligt af landets rikedomar.

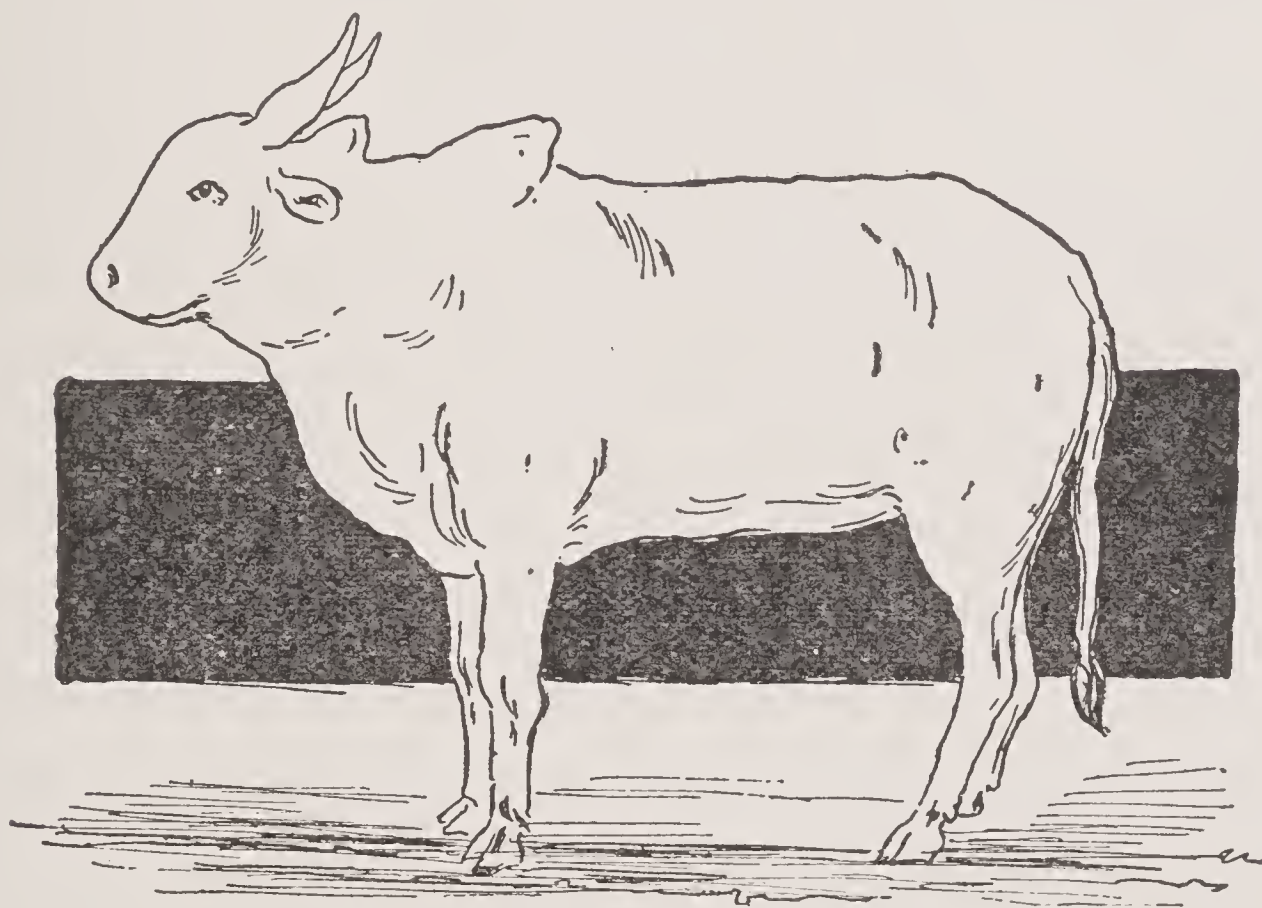
Landet är otroligt rikt på nästan alla möjliga alster ur såväl mineral- som växtriket. Födoämnen äro billiga, såväl som lefnadsvilkoren i allmänhet, men så äro också arbetspriserna der efter på grund af de oerhörda skaror af "*coolies*," som öfverallt stå till hands. Européiska arbetare ha här föga eller ingen utsigt att förtjena sitt bröd, och de, som genom ryktet om "Indiens skatter" lockats hit, kunna med knapp nöd lifnära sig. Deremot hafva kapitalister ett godt tillfälle att föröka sina rikedomar.

Lika varierande som befolkningen är i förhållande till nationalitet, lika varierande är den i afseende på religionsbekännelse. Hinduerna höra nästan uteslutande till *Buddhaismen*, en religion som omfattar ungefär en tredjedel af världens befolkning. Denna religionslära har existerat öfver 2,500 år. Hindostan är dess födelseland, men den har der nu jemförelsevis svagt fotfäste utom bland de nordliga folkstammarna; men på ön Ceylon och på hela den östra indiska halfön är den allmänt utbredd. I Kina delar den väldet med Confucii lära och gör anspråk på två tredjedelar af det väldiga rikets befolkning. Den har också talrika anhängare i Japan och annorstädes. Enligt de buddhaistiska böckerna var grundläggaren en prins vid namn *Siddhartha*, son af *Suddhodana*, konung af *Ka-*

pilavastu, som skall hafva varit beläget någonstädes i norra Indien. Under de fyrtio år Buddha predikade synes han hafva genomströfvat en stor del af norra Indien, bekämpat Brahmaism, och öfverallt vunnit talrika anhängare. Han dog vid 80 års ålder, ungefär 543 före Kr., och sedan hans kropp blifvit bränd, fördelades kvarlevorna deraf bland en mängd, som gjorde anspråk derpå, och monumentala grafvårdar upprestes såsom förvaringsplatser för de olika delarne. Buddha efterlemnade inga skrifter; men hans mest framstående lärjungar kommo efter hans död tillsammans och beslöto att sätta hans lära i skrift.

Enligt den buddhaistiska läran blir en meniska genast efter sin död född på nytt eller uppträder i annan form. Huruvida den nya formen blir bättre eller sämre än den gamla, är beroende på hvad den aflidne gjort sig förtjent af i detta lifvet. Om individen icke egt så särdeles mycken förtjenst kan han uppträda i form af t. ex. en kvinna, en slaf, ett oskäligt djur, en växt, eller till och med som en oorganisk klump. Ett mer förtjenstfullt lif deremot tillförsäkrar en om en högre tillvarelseform antingen här på jorden eller ock såsom ett lyckligt andeväsen eller till och med gudomsperson i en af de många himlarne, der ens kortaste tillvaro skall blifva åtminstone 10,000,000,000 år.

Men huru lång ens tillvaro än må blifva, vare sig under elände eller lycksalighet, har den dock ett slut, och då måste individen födas på nytt igen, och kan åter blifva eländig eller lycklig, beroende på huru han förvaltat sitt pund under sin näst föregående tillvaro. Ritualen för Budd-

Zebu-Oxen, ett af Buddhas helgon.

has tillbedjan är mycket enkel. Presterskap i egentlig mening finnes icke.

En stor mängd muhamedaner finnas här äfven, som ligga nästan i ständig fejd med buddhasterna, en fejd som har kostat många lif och förorsakat den engelska regeringen allvarsamma bekymmer. Tvisteämnet är vanligen af helt verldslig natur; såsom bekant hålles Zebu-oxen

af hinduerna för helig, och att slagta eller döda en sådan är belagdt med hårdt straff. Muhamedanerna anse i likhet med judarne svinen orena och den plats, der de trampat, oren. Då muhamedanerna ogeneradt nedsticka en ox för att få sig en biffstek, råka de i konflikt med hinduerna, som, för att hämnas, inkasta ett dödadt svin i muhamedanernas tempel, som derigenom på det gröfsta sätt ohelgas, och så är striden i full låga.

Näst muhamedanerna i antal komma Zoroasters trosbekännare, som i Indien uppskattas till ungefär 900,000. Zend-Avesta är deras heliga bok, och elden och solen äro föremål för dyrkan. De sägas ej begrafva sina döda, utan lär den döda kroppen läggas på ett jerngaller, som täcker toppen på ett högt torn, der gamar och andra roffoglar få fritt tillfälle att kalasa på den, tills de vittrade benen nedfalla i en underliggande källa.

Af de kristna trosbekännare, som här äro representerade, låter väl ingen höra mera af sig än Frälsningsarmén, hvars bullersamma uppträden verka inspirerande på hinduen, liksom den ihärdiga bjellerklängen i Buddhas talrika tempel, och för att ännu mera uppelda de infödda hafva frälsningssoldaterna antagit en dräkt, som i hufvudsak liknar hinduens. De gå

barfota med en röd turban på hufvudet, och håret hänger oklippt ned på axlarne; och om man i denna uniform plötsligen skulle upptäcka en svensk skomakare eller skräddare, måste man ej förvånas, ty svenskarne synas vara speciellt representerade i denna afdelning isynnerhet kvinnorna. Man berättade mig, att ej mindre än tjugofem svenska feminina soldater på en gång anländt, och att de utstationerats öfverallt i landet, och att ett par voro framstående kapte-
ner inom det område, de hade befäl öfver.

Staden eger stor utsträckning och är i det hela ganska välbygd. I den centrala, sammanpackade delen hafva perserna och de infödde sina affärer och bodar, under det engelsmän och andra européer i allmänhet bo i de mera fria och öppnadelarne. En stor mängd kostbara bygnader förekomma, som utmärka sig både i afseende på storhet och form. Särskildt märkes den stora, prydliga stationen, som jag vid första anblick tog för helt annat än en offentlig byggnad. Den storartade torgplatsen är en af de största, som någonstädes finnas, och är omgifven af en skön parkanläggning. Här sitta matvaru- och frukthandlare i långa, långa rader på den fyra fot höga disken och det hela tar sig mera ut som en väl ordnad landtbruksutställning än som en saluhall. På utsidan bredvid slagtare-bodarne är

en intressant afdelning, som vanligen uppsökes af de européiska sjömännen, ty det är här de tillhandla sig de papegojor, kakaduer och markattor, som de stundom föra med sig hem. Utanför på gatan sitter en mängd barberare med korslagda ben och erbjuder sin tjänst åt hvarje passagerare. Hela deras verkstad består af en liten fyrkantig spegel med förgyld ram, en kam och rakknifven. De begagna ej tvål, endast vatten, och patienten sitter på marken med spegeln i handen, under det operationen försiggår. De flesta af dessa yrkessvenner synas hemlösa, ty då natten inträder, insvepa de sig i ett hvitt kläde och insomna der midt på trottoiren utan att störas af de talrika vandrarne.

För att få se en skymt af naturen på landsbygden företog jag en utflykt till en liten plats, som heter Matoong eller Matunga ungefär åtta engelska mil från Bombay. Efter en halftimmes vandring var jag redan i Mazagon, stadens nordöstra del. En stor mängd väfveri- och spinneri-fabriker äro här belägna samt en del sågverk och stenhuggerier. Rundt kring dessa stora anläggningar frodas den yppigaste växtlighet. Bananer växa frodigt, och palmer resa sig stolt öfver nejden och täfla i höjd med de väldiga skorstenarne, med hvilkas frånvaro dessa indu-

striella verk mera skulle få utseende af grefliga herresäten eller furstliga palats, omgifna af yppiga parker.

Men skorstenarne aftaga i antal, och efter två timmars vandring äro vi ute i Guds fria, härliga natur. Palmer af olika slag frodas öfverallt; fikonkaktus och pelarkaktus stå i höga häckar på båda sidor om vägen, den förra arten med stora, röda och gula blommor, och den senare betäckt med hvitblommiga slingerväxter. Här och der står en bredbladig aloebuske, mellan hvars halfutslagna blommor en liten geckoödlaskygt tittar fram för att lika hastigt försvinna. En skog af höga, rödblommiga träd vidtager, från hvars blomsterkrönta kronor en mängd befjädrade sångare uppstämma sitt lof till den härliga naturen. En orm, som ligger och gassar sig i sanden, glider hastigt ner i sin håla under en vresig liten buske och de kvicka ödlorna synas nyfiket spejande öfverallt.

Men skogen tar slut, mellan träden framskymtar en lugn vattenspegel, och inom kort ter sig en utomordentligt härlig anblick. Bakom mig ligger den blommande skogsdungen, framför mig synes en liten pariehydda och längre bort en samling låga hindu-hyddor, men på högra sidan breder sig den klara, stilla vattenytan och på längre afstånd, beslöjade af en ljus-

blå dimma, synes en mängd holmar, som spegla sina resliga palmlundar i det lugna vattnet. Detta synes dock ej vara särdeles djupt, ty en liten båt lastad med torrt gräs stakas fram af dess nakna besättning, som sjungande alltmer aflägsnar sig i riktning mot Bombay för att der afyttra sin last. Efter att en stund hafva njutit af den härliga taflan fortsatte jag mot det närbelägna hindu-samhället. Oaktadt så nära en verldsstad på öfver en million invånare, voro dessa kojor uppförda i den allra enklaste form. I allmänhet fyrkantiga eller något rundade med endast ett rum, bestå de af en meterhög vägg, som sammanflätad af grenar och nerslagna bamburör på utsidan och stundom äfven invändigt är öfvertäckt med rå lera, så att flätverket endast här och der tittar fram. På ena sidan är en rektangulär öppning, som insläpper solljus och luft. Öfver denna mur höjer sig det ungefär 45 grader sluttande taket, som utgöres af klufna bamburör, täckta med blad af kokospalmer. Genom den knapt meter-höga ingången, vid sidan om hvilken fanns en stor stenmortel för matberedningen, kröp jag på alla fyra in i en af dem, helsande "*Salaam!*" "*Salaam sab!*" svarades det från ena hörnet, der jag upptäckte en gammal gubbe med rödfärgadt skägg, som i allsköns ro njöt af kokadt ris och torr fisk, hvars lukt jag

på afstånd kunde förnimma. Utom det flata risfatet funnos en del andra mindre metallkärl af den egendomliga indiska formen. Från den 10 centimeter vida bottnen vidga de sig mot midten och afsmalna härefter ganska hastigt till en öppning af 6 centimeters diameter, som omgifves af en nästan horisontal eller halfverti-

Hydda i Indien.

kal 3 centimeter bred kant. Husets öfriga lösöre utgjordes af en tom glasbutelj och en liten med rostigt beslag försedd koffert, som troligen innehöll husets skatter, såvidt den ej var lika tom som buteljen. Jemte ett par trasiga gamla täcken som lågo "till sols" på ett par stenar vid husväggen, tycktes detta utgöra husets hela

tillhörighet. Med anhängan om vatten eller på indiska *Panée* gjorde jag dessa iakttagelser, under det gubben med det röda skägget gjorde sig omak med att servera mig, hvarefter jag med ett handslag och helsningen "*Salaam*," aflägsnade mig.

Så såg det ut i denna enkla hydda, och så lever människan här i detta välsignelserika land, der hon födes, om ej med brödkakan om halsen, som ordspråket säger, så likväl i de flesta fall med brödkakan öfver sig. Öfver de flesta hyddor vajar nämligen den välsignade kokospalmen sin krona, och dess frukter jemte ris och vatten utgöra så godt som allt hvad hinduen till sitt lifsuppehälle behöfver. Kläder äro, åtminstone längre in i landet, så att säga en lyx, och gubben, som gaf mig *panée*, hade endast ett gammalt skynke kring midjan, och längre bort mötte jag en mängd barn på 9 eller 10 år, som ej hade det ringaste på sig utom de metallringar, som somliga af flickorna buro kring ben och armar, samt den stora näsringen som var besatt med mångfärgade glasperlor.

Oaktadt talrika missionärers flitiga verksamhet, lefva hinduerna helst sitt gamla vanliga lif, som mera öfverensstämmer med deras medfödda lynne. Brama och Buddha komma väl alltid att intaga sina platser bredvid verdens öfrige

store religionsstiftare: Moses, Jesus och Muhammed. Hinduen hör ej till det verldsstormande, ombytliga släktet. Den tro fädren och naturens mystik gifvit honom håller han gerna fast vid, och en främmande Gud, som ej födts i hans eget land, är honom motbjudande. Och hvarför skulle han antaga en annan religion, då han känner sig lycklig i sin egen! *En* religion är så god som *en annan*, såvidt dess utöfning går åt samma håll, åt sedlighet och rättlefnad. Om lifvet efter detta veta vi lika litet som eskimåen och hottentotten, och den största orättvisa, som kan existera är att inprygla sina egna trosbegrepp i en annan. Huru uppoffrande och meniskoälskande synes det ej af företrädesvis engelsmännen att så der utsända flockar af missionärer till Asien och Afrika, för att omvända och civilisera de stackars hedningarne, som vandra i mörkret. Och likväl är denna vackra handling endast ett mildt sätt att eröfra. Då sålunda en missionär bosätter sig på en ny plats, planterar han den engelska flaggan och dermed är eröfringen gjord, ty han var den förste, och om någon har invändningar, infinner sig en hel bataljon "missionärer" och göra kål i kristendomens namn på "*every d-n soul*," som ej är hågad för att genast sälja sin frihet och fosterlandkänsla för *gin* eller *whiskey*. I annat

hänseende har intet godt gjorts af dessa hypokriter, som här lefva en lättings lif, hvars största arbete består i att undgå tillfället att blifva uppättna af de otrogna.

Sedan jag gått igenom byn, mötte jag en "native," såsom engelsmännen kalla hinduerna, hvilken förstod något engelska och helsade: "*Good morning, sir, very hot to-day.*" "*Yes!*" svarade jag, "*India very hot!*" "*England very cold,*" fortsatte han, "*England no good, no sun in England, sun go this way!*" hvarunder han pekade på himlen och fortsatte mot byn, der han kröp in under ett palmbladstak.

Efter några minuters vidare vandring kom jag till en liten missionsstation med ett vackert hus och en yppig trädgård, omgifven af en hög stenmur. Härefter fortsatte jag samma väg tillbaka och följde efter frankomsten till Bykulla med jernvägen tillbaka till Bombay, nöjd och tillfreds med min lilla utflykt, som visserligen ej var lång, men lång nog för att gifva mig ett litet begrepp om lifvet i detta underrika land, som antages af många, kanske de flesta, för menniskoslägtets vagga eller urhem.

FEMTONDE KAPITLET.

ÖFVER EKVATORN MOT MITT MÅL.

EFTER att hafva tillbragt tre sköna veckor i Indien beslöt jag ändtligen att företaga min tillämnade tripp öfver ekvatorn och inskeppade mig därför på ångaren *Bagdad*, som tillhörde *British India Steam Navigation Co.*, och var destinerad till Mauritius via Mombassa och Zanzibar. Lördagen den 15 Februari vid ett-tiden på e. m. lemnade vi Victoria-dockan och ångade i väg V. S. V. ut i Indiska Oceanen. Vädret var det härligaste man kan tänka sig, och det var en behaglig omvexling att åter få njuta den friska hafsluften, ty de varma dagarne, ehuru sköna i början, blifva dock i längden tunga.

Efter ett par timmars färd var land helt och hållet ur sigte, och ett par timmar senare sjönk solen i böljorna. De talrika däckspassagerarne, perser och indier inslumrade så småningom efter att hafva intagit sin måltid, som morgon, middag och afton alltjemt bestod af torr fisk, ris och

curry, som jag förr omnämnt. Vid middagen förtärde likväl de bättre lottade konfekt och sockerbakelser i stället för ris, och männen njöto af en indisk cigarett efter maten. Den indiska cigarettens göres af tvenne blad, som strutformigt sammanrullas och föras in i hvarandra; det öfversta bladet, som utgör cigarettens smalare del, omlindas af en liten tråd och kanterna i strutens ända vikas inåt.

Söndagsmorgonen randades och skeppsbefälet jemte de få öfriga européer, som befunno sig ombord, syntes uppsträckta i helgdagsmin och begåfvo sig kl. 9 akterut för att åhöra messan, som förrättades af kaptenen. Äfven den hinduiska besättningen iklädde sig sin högtidsdräkt, en hvit kostym med rödt skärp om lifvet och en röd duk om den hvita mössan, på hvars breda band i förgyllda bokstäfver lästes: "*Bagdad.*" Dagen förflöt lugnt och behagligt, och ett härligt väder gjorde alla belåtna med omständigheterna, såvida icke en fånge kände sig mindre tillfreds med sin resa. Såsom bokförare i en bank i St. Louis på Mauritius, tillgrep han ej mindre än 40,000 rupées och rymde till Bombay, der han snart blef arresterad och nu återfördes af en fransman. Följande vecka försvann utan någon nämnvärd tilldragelse. Varma dagar och kvafva nätter. Hafvet var lugnt och stilla, ej en fogel, ej

en fisk, och hvarken seglare eller ångare syntes på det vida farvattnet. Söndagen den 23:dje visade sig stora skaror af flygfiskar, som stundom flögo så högt, att de nedföllu på däck, der de hastigt uppfångades af coolies, som sålunda gjorde sig en färsk anrättning. På kvällen blefvo de ännu talrikare och föranledde en händelse, som gaf oss alla ett muntert skratt. Stewarden i andra kajutan hade just serverat sopprätten och skulle framsätta köttportionerna, då han till sin öfverraskning märkte en fisk jemte köttet på en tallrik. En pojke sprang till kokken för att erhålla upplysning om förhållandet, men återkom utan besked. Vår steward låtsade om intet och framhöll tallriken öfver bordet, då fisken plötsligen gjorde ett vingadt hopp ner i soppskålen. Den förskräckte stewarden släppte tallriken, som gick i bitar; men fisken fångades af de intresserade bordsgästerna och befanns vara en dugtig flygfisk, som oaktadt sin vistelse i den varma köttsoppan ännu ej förlorat sin spänstighet.

Ända hittills hade jag om kvällarne betraktat stjernorna och isynnerhet fäst mig vid den i norr sjunkande polstjernan. I kväll var hon knappast synlig, den gamla kära nordens stjärna, som mina ögon plägat skåda upp till sedan barndomens första dar; den stjärna, som alltid

strålat öfver mitt kära hem, hon, som evigt lyser på nordens himmel; som sett tusenden af mina landsmän födas och dö, tusenden komma och bortresa, och med vemodiga känslor såg jag nu hennes sista matta blick. Ett moln gick upp öfver norra horisonten, nattens mörker tätnade och polens stjärna var försvunnen.

Tisdagen den 25:te, under det solen rakt från zenith sände sina strålar öfver våra hufvuden, passerade vi ekvatorn vid middagstiden, en händelse, som för alla tycktes intressant och som erinrar mig om ett spratt, som lär spelats en marinlöjtnant, när han första gången passerade linien. Dagen förut hade någon af hans kamrater lagt ett hårstrå tvärs öfver glaset i hans kikare, och då han dagen derpå spejade efter ekvatorn, trodde han sig, då han såg hårstrået, redan hafva funnit hvad han sökte och var ej sen att förkunna sin upptäckt, som naturligtvis förorsakade allmän munterhet.

Efter tolf dagars himmel och haf visade sig ändtligen den 27:de Afrikas skogiga kust, der palmernas vajande kronor vinkade oss öfver de tjocka mangolunderna, ur hvilka här och der tätta rökmoln uppstego, troligen från torra växtlemningar, som af infödingarne förbrändes. Kl. 5 syntes flaggan öfver den engelska missionsstationen Mombassa, i hvars vik vi en half tim-

me senare löpte in. Nära sitt utlopp delar sig Mombassa-floden i tvenne grenar, som utfalla ej långt från hvarandra, omslutande ön Mombas eller såsom den mera allmänt kallas Mombassa, på hvilken ett stort negersamhälle är beläget jemte en del européiska affärshus.

Ön är fruktbar och bevuxen med höga kokospalmer och stora mangoträd, och marken är gömd under allehanda örter, halfbuskar och högt gräs, i hvilket flera slags farliga ormar prassla, och den jagande hyenan gömmer sig, då en fullvuxen person nalkas; minderåriga deremot anfaller hon ganska ofta. Längre uppåt floden på högra stranden synas de engelska bygnaderna, som till skilnad från negerbyn, benämnes Frèretown. Knapt hade vi ankrat förrän vi omringades på alla sidor af båtar och kanoter, och öfverallt kring relingen kommo de infödde ombord, helsande sitt: "*Jam*" eller "*Jambo!*" Tillhörande Suaheli-stammen, synas de godhjärtade, vänliga och öppna och förete en grof och kraftig kroppsbyggnad, som förräder en oerhörd styrka. Särskildt fäste jag mig vid en stor, groflemmad Herkules, som var öfver sex fot hög och ovanligt utvecklad. Strax innan vi lemnade för Zanzibar, kom han till mig och omfamnade mig och bad mig kvarstanna i följande ordalag: "*Zanzibar no good, Mombassa good, Sua-*

heli good, mi Suaheli, you good, you stop Mombassa, no go to Zanzibar!” Femton minuter senare måste vi likväl skiljas, och snart var Mombassa inhöljdt i en blå dimma, men det fördelaktiga intryck det gjort gömdes i godt minne.

Vid fem-tiden påföljande morgon den 1 Mars, voro vi midtför ön Pemba och några timmar senare uppnådde vi Zanzibars kust, hvars yppiga växtlighet ådrog sig allas uppmärksamhet. Genom sitt fria, ypperliga läge, sin naturliga rikedom och så nära hjertat af det utforskade Afrika, har Zanzibar, sedan långa tider tillbaka, varit utgångspunkten för de flesta européiska expeditioner till det inre af ekvatorns land, på samma gång det är centralpunkten för elfenbenshandeln samt en gång varit ett “Mecca” för arabiska slafhandlare. Af de 800,000 kg. elfenben, som årligen utföras från Afrika, komma öfver 200,000 kg. från Zanzibar, representerande ett värde af ungefär fem millioner kronor. En stor del kommer med arabiska slafhandlare; men det mesta hopsamlas af arabiska expeditioner, som bekostas af rika indiska köpmän. Äfven engelska och tyska elfenbensexpeditioner hafva företagits, men genom arabernas omsorg i de flesta fall misslyckats eller plundrats, så att det ännu torde dröja en tid, innan de åter upptaga försöket mot sina fiendtliga medtäflare.

Sedan gammalt en arabisk besittning, har Zanzibar länge varit säte för en sultan, som äfven herrskade öfver ett stort område på fastlandet, och här ha de grymma slafhandlarne efter mord och plundring bland de vilda negrerna funnit en fristad att ohejdadt utöfva sina våldsgerningar. Men den tiden är lyckligtvis öfver, och glädjande är, att England hissats sin flagga öfver sultanatet, och den godtycklige herrskarens makt är nu en skugga blott. Sjelfva staden är ganska vidsträckt, och dess stora, hvitlimmade byggnader, af hvilka många äro riktiga fästningar, äro försedda med stora, tunga portar med utskärningar i den egendomliga arabiska stilen och försedda med stora messingshandtag samt lås med nycklar, som att döma efter utseende i vikt måste öfverstiga kilon. Befolkningen utgöres hufvudsakligen af araber och negrer, men äfven finnes en hel del hinduer och perser, som merendels äro affärsmän, samt greker och tyskar, som förestå krogar, hotell och cigarrbutiker, samt först och sist engelsmän, som stå i spetsen för den egentliga handeln.

Bland byggnader märkas främst sultanens palats och hans nära intill liggande harem, der han hyser sina, som det säges, 400 fruntimmer. Begge husen äro från andra våningen förenade genom en sluten gång, som gör det helt bekvämt

för hans majestät, när andan faller på honom att se om sina älsklingar, som dela hans kärlek i bra många småbitar. Nära sultans-palatset är ett enastående torn, hvars urtafla utvisar den arabiska tiden, som räknas från sex på morgonen till sex på aftonen. Öfver tornspetsen hänger en stor elektrisk lampa, som sprider ett starkt sken öfver hela staden och som nattetid på grund af sitt läge tjänar som en god fyrbåk för seglare. Bland de talrika hotellen må nämnas *Criterion Hotel*, *Victoria Hotel*, *Prince of Wales' Hotel*, *Star Hotel*, *Hotel Europe*, *Hotel Africa*, *Hotel Internationale* och det lilla *Alexandria*, der jag herbergerade under min korta vistelse. De flesta af dessa äro likväl obetydliga och endast vanliga ölkrogar, som dölja sig under namnet hotell.

I sanitärt hänseende är Zanzibar ingalunda att rekommendera. Merendels rasar här någon slags feber, och litet göres för att hindra dess framfart. De här och der utkastade födolemnin-garne och afskrädena upplösas hastigt af det skurvis fallande regnet, och afdunsta derpå lika kvickt vid den brännande solhettan. Det som ej bortdunstar banar sig väg till vattenbrunnar och reservoarer, och så måste man för att få soppan riktigt grundlig både inandas och insupa samma pestämne. Om aflopps-rör och dräneringssystem är ingen fråga, och de trånga, kro-

kiga gatorna äro smutsiga och ovårdade. Postverket delas af engelsmännen och fransmännen, som hafva hvar sitt postkontor, men tullverket och hvad ännu finnes kvar af slafhandeln tillhöra araberna.

Oaktadt de talrika européer, som här äro bosatta, har intet gjorts för att befria det stora antal slafvar, som ännu finnas på ön. Det är en lika upprörande, som allmän syn att se tre eller fyra unga män eller flickor, sammanlänkade med en kedja, som är försedd med en halsring, uträtta tungt arbete under den glödande solen, medan en arab i uniform och med draget svärd med sin närvaro gör arbetet ännu mera bittert. En händelse, som jag bevittnade från mitt rum på *Alexandria*, gaf mig en tydlig föreställning om slafvens hårda öde. Det var en varm Torsdagseftermiddag; jag satt spejande ned på gatan, då jag plötsligen såg trenne slafvar, som på sina skuldror buro ett tungt föremål, omlindadt med ett kläde; strax bakom dem följde en gammal arab, beväpnad men med godmodigt utseende. Det lilla tåget drog åstad mot torgplatsen, som vid denna tid var nästan öfvergifven och följde en smal stig, som jag sjelf redan många gånger trampat. Här stannade de plötsligt och nedlade sin börda på marken. Araben utpekade ett stycke af stigen med sin

svärdskida, hvarpå de framtogo spadar och började göra en rektangulär fördjupning. Då de gräft ungefär tre fot djupt, kastade de verktygen från sig, och det mystiska föremålet, som inhöljdes i klädet, kastades ned i grafven, som derpå kvickt igenfylldes och nedtrampades, hvarpå de återvände den väg de kommit. De hade begraft en broderslaf, hvars tomma halsring och kedja de trenne släpade med sig. Och med allt detta, lifvet i kedjor under hugg och slag, utan frihet att bestämma öfver sig sjelfva, utan tillfälle att utföra naturens böjelser och till sist ett slut, som ej är bättre än ett djurs; med allt detta tyckes slafven långt ifrån olycklig, och alla hans mödor, sorger, arbeten och straff tyckas glömda för den stund af frihet han hvarje Onsdag åtnjuter; då är slafvarnes dag, och vid skenet af ett flammande bål, bland palmer och bananer, synas på kvällen mörka gestalter svänga i munter dans under "Tam-Tammens" bullrande musik, för att dagen derpå åter inlåsas i sina gamla länkar.

Fredagen är muhamedanernas sabbat, och då erbjudes för européerna ett enastående skådespel, den egendomliga militärparaden framför sultanens palats. Tillställningen börjar vid åttatiden, men redan vid half sju-tiden samla sig åskådare, radvis ordnande sig vid husväggarne och invänta tiden under samtal och liffliga dispy-

ter om sin krigsstyrka. Klockan slår 8, och från en gata hörs en stark, sträf kör, ur hvilken man ej kan urskilja mer än de ofta upprepade "*Sa-laam*" och "*Muhamedan.*" Den närmar sig långsamt, öfverröstad af trumslag och tjut, och ändtligen kommer det täta arabgardet fram i tvenne led efter hvarandra, sakta skridande under sin energiska sång, med glada, eldigt fantastiska miner, anfördt af tvenne hufvudmän, som vid den hoppande trumslagarens takt utföra en liflig fäktning med tvenne långa klingor, som genom en hastig knyck sättas i en häftig dallring. Trumslagaren arbetar den "fläskiga" trumman med pinnar och knytnäfvar och kastar den från knäet till skuldran och famnen, gubbarnes lek synes allvar och deras färdighet tyckes öfvernaturlig, hopen skriar värre än förut, situationen har nått sin höjdpunkt och man har en äkta, sann anblick af arabiskt-muhamedanskt berserkaraseri. Ett par dylika afdelningar följa med samma sång, samma eldiga blick och samma vilda skri. Dess individer äro iklädda en lång skjorta, som kring midjan sammanhålles af dolkbältet, hvilket jemte den fram-till sittande dolken är försedt med kostliga guld- och silfver-filigramsarbeten och kan betinga ett pris af ofta flera hundra *rupees*. Dolken är arabens favorit, och med den i hand utför han en

konstnärlig fäktning, hvare han visar all sin egen-
domliga smidighet och styrka. Vid sidan bär
han en bred, oftast krokig sabel i slida af skinn,
som, allt efter egarens tillgångar, är beslagen
med guld eller silfver och kostar mellan 2- och
300 *rupees*. På axeln bära de ett långt, skinande
gevär, af gammal konstruktion, som är vida
mindre farligt än det ser ut. Hufvudet täckes
af den välkända turbanen, och fötterna äro nakna
eller beklädda med tunna sandaler.

Derefter följer sultanens lifgarde under pipor
och trummor, anfördt af en äldre framåtlutad
gubbe, som på rockärmen bär tre gyllene band
och på bröstet en dinglande stjärna, den enda
orden sultanen utdelar. Soldaterna i detta
garde tillhöra en främmande folkstam, som har
intet att göra med negrer eller araber. De hafva
alla kolsvart, rundklippt hår, svart helskägg,
små bruna ögon, blek-gul hudfärg och äro af en
undersätsig kroppsform, men lära utmärka sig
genom ett oförskräckt mod; de se högst slutna
och fränstötande ut. Deras dräkt utgöres af en
svart jacka, hvita byxor, grofva läderskor, på
hufvudet en rund mössa; de äro beväpnade med
gevär. Sist kommer hufvudstyrkan af öns armé,
negergardet, som ledes af en stor musikkår,
hvars individer utgöras af goānesiske portugiser;
krigsmusiken är engelsk och på den gamla, f. d.

engelska trumman, prålar drottning Victorias vapen med: "*Honny soit qui mal y pence!*" Soldaterna bära hvit uniform, röd mössa med bred, guldrand och i toppen en gul knapp.

Paraden bevittnas af H. M. sultanen i egen hög person, som från palatsets första veranda synes omgifven af sina "excellenser," ett dussin gråsprängda araber. Men från det vid sidan liggande harem erbjöds en syn nästan lika intressant som sjelfva paraden. Från öfversta verandan syntes sultanens "hundra flammor" i brokiga kostymer, somliga med beslöjadt andra med obetäckt ansigte, iakttaga det egendomliga skådespelet, så mycket mera intressant för dem, som det är det enda tillfälle de hafva att visa sig för allmänheten. De utgöra emellertid ett pittoreskt och vackert garde, som i krig troligen skulle göra bättre "lycka" än de barbariska soldaterna. Öns hela armé uppgår till ungefär 1000 man under befäl af general Mattheus en f. d. engelsk löjtnant. Som underbefälhafvare fungerar matrosen Thompson, bekant från Stanleys forskningsfärd: "*Huru jag fann Livingstone.*" I brist på polis, göra soldaterna nattetid vakt i staden, och negrerna äro strängt förbjudna att visa sig ute efter kl. 8 på kvällen. De ofta förekommande tvistemålen hänföras till den engelska domstolen, en rättsskipning under

engelsk myndighet, i nedra våningen af britiska generalkonsulns bostad.

Efter att hafva besökt major Wissman den 3 Mars, sändes jag till Bagamoyo, en plats i sydvest och tre timmar från Zanzibar på Afrikas fastland. Men innan jag anträdde färden, uppsökte jag den beryktade Emin Pascha, en liten, mager, till utseendet svag och obetydlig man, med grått, kortklippt helskägg och guldbågade glasögon öfver näsan, hvars form ännu mer rörde hans härkomst från en österrikisk judefamilj vid namn Schnitzter. Han bar en gråsvart dräkt och på hufvudet en röd fez-mössa. Hvem skulle kunnat tro, att denne lille obetydliga varelse var den verldsberöktade Emin Pascha, den siste löjtnant som stod vid sidan af general Gordon, då han dödades vid Kartums fall för dervisherna, den Emin Pascha, som sedermera för en tid sjelfständigt herrskade öfver ett område i södra Egypten, den Emin Pascha som Stanley gick till sist att uppsöka, då han länge sedan antogs vara förlorad. Det var emellertid han, och en god ödets skickelse var, att jag ej blef antagen som ledamot af hans då tillämnade expedition, som vi alla veta, så sorgligt misslyckades. Insjuknad i feber, anfölls hans skara af en arabkaravan och plundrades. Sjelf flydde han undan, men upphans, tillfångatogs och blef

strax derpå på det grymmaste sätt dödad. Under det han satt på en stol, närmade sig bakifrån en arab och afskar hans hufvud, hvar på ryktet förmäler, att hans hjerta blef uttaget och uppätet, innan ännu kroppen var fullkomligt kall. Mördarne blefvo emellertid i sin tur öfvermannade af en engelsk truppstyrka och skjutna.

Han bad mig komma igen om ett par veckors tid, hvilket jag likväl ej gjorde, utan gick ombord på ångslupen *Vesuv* och tog vägen mot Bagamoyo, dit jag anlände efter tre timmars färd. Då vi närmade oss, kommo negrer vandande ut i vattnet oss till möte och buro alla passagerarne i land på ryggen, den ene efter den andre. Jag, med min vikt af 200 skålpund, tog äfven en negerrygg och tappade derunder min dagbok, som min bärare likväl lyckligtvis genast uppfiskade. Vi satte foten på den sandiga stranden och ordnade våra saker under ett uppstapladt plåttak, hvarpå vi fortsatte upp till den tyska chefsstationen, som omgifves af en mur och försvaras af flera kanoner. Ett stycke längre bort är officersmessen, ett lermuradt trevåningshus, omgifvet af en mindre mur. I nedra våningen äro gevär, ammunition och diverse krigstillbehör, i mellersta äro köket, matsalen och läsrummet och i den öfra tre sofrum. Unge-

fär 100 meter härifrån är det egentliga, gamla, beryktade Bagamoyo, dit Stanley återkom från sin Emin-Pascha undsättnings-expedition. Här på öfra våningen i ett rum festade de begge store Afrika-forskarne så lifligt, att Emin, hvars ögon voro svaga, trampade misste ut genom ett fönster och föll hufvudstupa ner till marken, men skadade sig förunderligt nog ej illa.

Dagen efter min ankomst tog jag en promenad på den smala bygatan, som mellan tvenne husrader sträcker sig från byns ena ända till den andra; men vidare går den ej, ty här finnas inga vägar, och endast små gångstigar häntyda på befolkningens förening med närliggande samhällen. Öfverallt betraktade man mig nyfiket och helsade: "*Jam, jambo!*" stundom på tyska: "*Gute Morgen,*" och ett par gånger hörde jag det från Indien välkända: "*Salaam Sab!*" De sudanesiska soldaterna stannade i "gif akt!" och vakterna skyldrade gevär. På andra sidan byn mötte jag en missionär med en skara af femtio negerungar, som alla "*jamade*" och "*jamboade*" lyfte på den lätta hufvudbonaden, alldeles som byskolbarnen hemma i Sverige. Aldrig har jag varit utsatt för en dylik höflighet, och för att slippa ett upprepande af samma lexa, tog jag hemvägen genom palmskogen, der jag ingen

mötte, utan fick obemärkt återvända till mitt rum på officersmessen.

På ett närliggande fält hade det sudanesiska regementet sin öfning under tyska officerare, för den stundande striden vid Sardani, der araberna under Bwana-Heris befäl lägrat och förskansat sig. Den 6 Mars inskeppade sig trupperna på segelbåtar och begåfvo sig mot den blifvande krigsskådeplatsen. Vid afmarschen sjöngo de en entonig sång, under det en stor skara kvinnor i den aldra brokigaste beklädnad uppstämde ett långdraget skri, som hördes ännu vildare genom klappandet af händerna mot munnen.

Emellertid vandrade jag i mangoträdens och palmernas skugga, än beundrande den utomordentligt rika växtverlden, än filesoferande öfver de grånade grafstenar, med vittrade arabiska inskriptioner, som resa sig söder om byn bland snår af törnen, buskar och gräs. Ett stycke längre ner, halft inbäddade i den hvita sanden, ligga hundratals menniskoskallar af den välbekanta negerformen, vittnande om de fejder den stackars racen bestått mot de skoningslöse inkräktarne, araberna och européerna. De flesta växterna voro mig alldeles obekanta; men bland foglarne igenkände jag gulärlan (*Motacilla flava*), ladusvalan (*Hirundo rustica*), krontranan (*Anthropoides Virgo*) och en kråkfogel, till form,

storlek och flygt lik en kråka, till färg och ljud lik en skata.

En hel vecka stannade jag i Bagamoyo. Om morgonen gjorde jag små utflykter bland palmträden, om dagen hvilade jag mig på en soffa och skref ned mina iakttagelser; kvällen fördrefs på läsrummet, der de tyska officerarne spelade kort och schack stundom dagen i ända, och musiken från ett stort symfonium gjorde stunden ännu mer angenäm. Och oaktadt den tropiska solen led jag ingalunda af någon pröfvisam torka; ty därför var min bostad allt för väl vald, enär jag vid hvarje måltid erhöll en literflaska bayerskt bier, som godtgjorde kockens bristfällighet.

Söndagen den 9:de sade jag Bagamoyo farväl och återvände mot Zanzibar, der jag för att åter stärka min reskassa sökte plats som apoteksbiträde hos en engelsk läkare. Jag besökte de begge lasaretten, det tyska och katolska, och gjorde en rekognoscering i Zanzibars omgifningar. Jag vandrade längs stranden mot Kiungani och kom strax utanför staden till européernas eller rättare tyskarnes begravningsplats; ty oaktadt det ej är många år, sedan de här satte sin fot, har febern redan skördat många offer och bragt mången lofvande förhoppning i grafven. En feber bland boskapen rasade för till-

fället, och på båda sidor om vägen, som är stor och bred, räknade jag öfver femtio döda nötkreatur som lågo här lemnade att uppätas af vilddjur och gamar. De företedde en lika sorglig, som obehaglig syn, och i hurudant skick kan väl helsotillståndet vara på en plats, der sådant tillåtes? Den absorberande luften var nästan dödande kvaf, och jag fortsatte med hastiga steg framåt, tills jag uppnådde skogen, der jag köpte en ananas af en negergumma, som satt vid vägen med en korg frukt till salu. Vägen var på många ställen nästan öfvervuxen af blomstrande trädgrenar, och här och der låg en torftig hydda, uppbyggd af trästammar och palmblad.

Solen sänker sig i vester, och från den stora vägen vika vi af till höger och följa en smal gångstig, der ormar och ödlor prassla i gräset och de tjocka snåren. Efter några minuter öfvergår stigen plötsligen i en bred, vacker, med höga alléer på båda sidor omgifven väg, vid hvars ändpunkt vi mellan träden skymta en del af missionsstationen Kiungani. Snåren äro borta, på båda sidor är marken sank och gyttjig samt full af runda, djupa hål, hvarur de röda krabborna titta fram för att derpå hastigt gömma sig. Ändtligen stanna vi, badande i svett efter denna korta vandring och betrakta den vörd-

nadsbjudande stationen. På den tre våningar höga hufvudbyggnadens framsida, som vetter mot vester och åt hafvet, äro bonings- och sofrummen belägna. Från denna grå, till utseende gamla byggnad utgå från östra sidan tvenne flyglar; i den norra äro missionsskolrummen och i den södra bönekapellet. En gammal mossbeluppen mur förenar dessa flyglar, och den sålunda omslutna fyrkantiga gården är upptagen af en hög pelargång, der aftonvinden leker mildt efter den varma dagen, och i hvars skugga missionsbarnen spisa sina måltider. Barnens antal utgör ungefär ett hundra, som alla befriats ur slafveri och uppfostras helt och hållet på missionens bekostnad. Lärarne utgöras af fem missionärer, en diakonissa och i spetsen för missionens verksamhet står ärkediakonen Jones Bateman, f. d. lektor vid Oxfords Universitet, en godhjärtad och ännu ung man, som är fullkomligt passande för det kall honom anförtrotts. Gudstjensten såväl som skolundervisningen förrättas på Suaheli-språket, till hvilket bibeln och flera engelska hymnböcker äro öfversatta.

Det var just i Påskhögtiden och stationens hela inre var prydt med flaggor, blommor, palm- och mangoblåd. Klockan slog sju, och de glada, svarta piltarne samlade sig i bönesalen, der messan förrättades af ärkediakonen, och fast jag ej

deraf förstod ett ord, var det dock behagligt att se, hur de små barnungarne lyssnade med uppmärksamhet. Jag blef erbjuden ett sofrum på öfra våningen, der jag framför lampan just satt och tänkte öfver lifvet här, så vida olik lifvet derhemma, då efter en knackning på dörren det ena barnhufvudet efter det andra tittade in och sade ett mildt: "*Qvaheri!*" det är: God natt! Dagen derpå var det Söndag, och efter messans slut kl. 7 försvunno snart alla barnungarne ut genom dörren och midt i höggräset banade de sig väg ned till den djupt liggande hvita stranden, der man snart endast såg det svarta hufvudet öfver vattnet.

Det var en härlig morgon; luften var ännu sval och behaglig, och en förtjusande utsigt fångslade ögat. I norr synes den brokiga staden, öfver hvilken svaja en mängd nationsflaggor från konsulaten på platsen. Öfver de platta husen höjer sig den engelska kyrkans tornspets, betydligt högre än tornet vid sultanspalatset, som bär den röda arabflaggan. Rakt framför oss ligger Afrikas fastland inhöljdt i blå dimma. På den lugna hafsytan synes en liten "Wissmann-ångare" kommande från Bagamoyo mot Zanzibar, men längs hafsbugten i söder, halfgömda i mörkgrönt buskverk framtitta ett par vackra villor, sommarboställen för engelska storgubbar.

Dagen blef brännande het, och jag tog barnens väg ned till stranden, der en vindpust då och då gaf någon svalka. Bland de täta busksnåren, der en del höga gräspalmer stodo med nakna rötter, fann jag några träd, som buro brun, välsmakande frukt, till storlek som ett litet plommon, med en mjukskalig kärna. Jag klef upp i ett af dem, slog mig ned på en skuggig trädgren och njöt som bäst, då jag plötsligen i ett träd bredvid observerade en väldig orm, ungefär 3 meter lång, af ett lårs tjocklek och till färgen svart och hvit. Han gled sakta upp, och det dröjde ej länge för mig att komma ned igen; men i min brådska hoppade jag rätt i en stack af bruna myror, och det tog mig en rundlig halftimme, innan jag befriat mig från de näsvisa kräken, som höggo sig fast med hårdnackad envishet. Vid min vandring längre in i skogen kom jag till den katolska kyrkogården, der en munk i brun kåpa gick omgifven af ett femtio-tal negerbarn. Långs vägen växte utom all annan frukt äfven ananas, som likväl voro gröna, ty de mognade frukterna voro bortplockade.

Vid min återkomst till Kiungani blef jag erbjuden att deltaga i ett tennis-parti, som bestod af missionärer och några damer från staden; men omständigheterna tvingade mig att lemna, och

på kvällen sade jag farväl till det lyckliga missionshemmet. De gapande barnen stodo alla i en grupp och tittade efter mig, tills det täta buskverket gömde mig undan deras blickar. Helt nära staden kastade jag ännu en blick öfver "schamban," och oaktadt kvällens inbrott, kunde jag ännu i dunklet se en skymt af det grå korset öfver missionsstationen i Kiungani.

Under min vistelse här hade jag redan lyckats uppfånga några ord af Suahelispråket, som till skilnad från arabiskan är mjukt och tonrikt och uttalas med tungan och läpparne, då det senare deremot är fullt af strupljud. Mitt förråd var, som sagdt, ej stort, men innehöll de vanligaste orden, såsom :

Segoa, tvätta ; *Belauli*, glas ; *Madji*, vatten ; *Jambo*, var helsad ; *Bwana*, herre ; *Kwuba*, stor ; *Msungu*, hvit ; *Dhau*, arab-båt ; *Fundi*, mästare ; *Kitunda*, bädd ; *Mtoto*, *pl. Watoto*, barn ; *Mti*, *pl. Miti*, tråd ; *Fuko*, *pl. Mafuko*, säck ; *Natakha*, jag må hafva ; *Kirium wedi*, hur står det till ; *Nihedi*, allt väl ; *Rafiki* eller *Ndugo*, vän ; *Kisa*, knif ; *Kilima*, berg ; *Njaro*, snö ; *Baraffo*, is ; *Asenti*, tack ; *Kesigani*, hvad kostar det ? ; *Pesa nane*, 8 *Paysa* ; *Rali*, det är för mycket ; *Sio*, nej ; *Ndio*, ja ; *Hapa*, det fins ; *Hapane*, det fins icke ; *Njoko*, orm ; *Muto*, eld ; *Kulala*, sofva ; *Ndjakulla*, äta ; *Hoko*, der ; *Lete*, gif mig, samt räkneordon : *Moja*, 1 ; *Mbili*, 2 ; *Tatu*, 3 ; *Nne*, 4 ; *Tanu*, 5 ; *Sita*, 6 ; *Saba*, 7 ; *Nane*, 8 ; *Kenda*, 9 och *Komi*, 10. Förstafvelserna *U*, *Ki*, *Wa* beteckna land, folk och språk.

Sålunda bebos *Ugunda*-byn af *Kigunda*-folket som talar *Wagunda*-dialekten. Ett uttryck, som en främling oftast hör, vid sina utflykter är

“*Jambo Bwana Kwuba!*” oftast med tillägget: “*Lete pesa moja!*” det är: Var helsad store herre! Gif mig en *pesa!* Naturligtvis hafva en hel del ord från arabiskan och äfven indiskan insmugit sig i Suaheli-språket; ty araberna lefva midt ibland dem, fastän ej under broderliga förhållanden, och af indier lär det räknas ungefär 700 i Zanzibar, samt en stor del längs fastlandskusten, der de mest sysselsätta sig med handel.

Fredagen den 5 April afgick den lilla kustångaren *Juba* från Zanzibar till Mombassa, och för att taga den senare platsen i bättre skärskådande, beslöt jag att lemna för en veckas tid. Vid inloppet i Mombassa-bugten ligger rätt framför oss den sköna missionsstationen Frère-town, då deremot det egentliga Mombas är beläget på en liten ö midtemot. Vi gå i land i en roddbåt och stiga uppför backen på en krokig stig, som leder upp till Mackenzies, “Mombassakungens” bostad. Utom ett par större handelsfirmor finnas här en massa småaffärer, som handhafvas af indier och greker. Negrerna tyckas lefva under de aldra enklaste omständigheter, utan allt, utom ett skynke kring midjan och en bräcklig, bladtäckt hydda som sofplats. Man berättade mig, att för ett par dagar sedan en hyena bortstulit två negerbarn nattetid, och icke underligt, ty ingången till hyddorna är vanligen

öppna, eller vårdslöst tillstängda. Men oaktadt sorgliga erfarenheter, tyckes man ej vidtaga någon försigtighetsåtgärd, och tills vidare betala infödingarne hvarje år sin ofrivilliga tribut till de glupska rofdjuren. Genom trånga, smutsiga gränder krångla vi oss ut ur byn och följa den tvärbranta kusten, genom högt gräs, buskar och törnen till öns öfra ändpunkt med den vackra

I bräcklig farkost.

Fréretown framför oss. Under ett stort, gammalt mangoträd står en liten koja, bygd af pinnar och lerjord och täckt af torra palmblad. En åldrig, gråhårig negergubbe tittar ut genom öppningen och frågar med en helsning: "*Jambo Bwana! Anaqvenda?*" (Var helsad herre, vill ni öfver?) Svaret blir naturligtvis "*Ndio!*" Och gubben skyndar sig att göra i ordning den mer än 8 meter långa kanoten, som halffull af

vatten vaggas vid stranden. Jag steg i så försigtigt som möjligt och satte mig på en brädlapp, som lagts på tvären öfver båten, och så bar det utåt. Gubben med den 2 dm. breda paddeln satt i aktern och arbetade oss framåt, och jag på den smala tvärslån parerade så godt jag kunde farkostens vaggning. Emellertid uppnådde vi omsider den motsatta stranden, der några frukt-säljare väntade under ett bräckligt skjul.

Till venster nära strandsluttningen reser sig den vackert belägna nya telegrafstationen, och närmast framför oss synes det nya biskopshuset. Härifrån leder en jemn, bred, grusad väg med skuggrika, rödblommiga alléer till missionärsbostaden och skolan samt rakt upp till kyrkan, der vägen delar sig i tvenne grenar. Inbjuden af den hjertlige, verksamme missionären Maxworthy, som tillbragt mer än hela femton år i ekvatorns land, tog jag mitt kvarter i missionshemmet, hans egen bostad, ett nytt tvåvåningshus med friska, luftiga rum, omgifvet af en nyanlagd trädgård. Missionärernas antal på platsen är ungefär tio, och alla bo i nya, inbjudande hus. Samma dag jag anlände, inträffade en händelse, som nästan kostat en medlem lifvet. Vid badandet i det starkströmmiga vatt-net dref nämligen herr J. A. Bailey för långt ut nära öppna hafvet och var nära att gå till bot-

ten; men blef i sista ögonblicket lyckligen räddad och var under min vistelse här min bästa vän, hos hvilken jag står i stor tacksamhetskuld.

Lördagen den 6 April, tidigt på morgonen, företog jag en liten promenad. Jag följde en smal stig under de höga palmerna och kom efter en halftimme till den så kallade English Point. Man arbetade här på en mindre spårväg, som lades för att underlätta transporten af sand och grus till den påbörjade hamnen. Arbetarne utgjordes af negrer, män och kvinnor, af hvilka senare några i ett kläde på ryggen buro sina dibarn, hvilkas små hufvuden tittade fram, nickande af och an vid moderns rörelser. Arbetarne aflönas med 5 *annas* om dagen (ungefär 35 öre) och öfverses af fyra hvita, den ene en stor, grof karl, som en gång arbetat i Sverige på Luleå-banan. Ett stycke längre in i palmskogen vid sidan af skenläggningen stod en liten af zinkplåt uppförd smedja, der tvenne groflemmade söner offrade på fader Vulkani altare. Den fryntlige lille verkmästaren aflönas med ej mindre än 420 *rupies* i månaden, i svenskt mynt öfver 500 kronor, en rätt god betalning för en smed. Han inledde mig i samtal, och vi slogo oss ner vid ett bord i skuggan af en palm, nära hans tält, hvarur en neger hemtade oss ett par

buteljer bier. I allsköns ro berättade han mig sina äfventyr under de år han vandrat omkring på Transvaals och Kaplandets diamantfält, der han såsom tusenden andra sökt rikedom och lycka, men till sist funnit, att det var lönlös uppgiffring af tid och möda.

Vid middagstiden återvände jag till Frèretown och tog ett par timmars hvila på mitt rum, hvar-efter jag gjorde en liten tripp rakt in i den tätta, framförliggande skogen. Jag passerade en liten torgplats, der endast några fruktmånglare stodo med ett fåtal små, gröna mangofrukter i sina korgar. Alla begapade mig, en del helsade: "*Jam,*" andra hviskade "*Bwana msungu*" (en hvit man), och några tillade vid sin helsning det tonfulla, välbekanta: "*Lete pesa moja.*" Skogen blef allt tätare, den smala gångstigen nästan doldes af det höga, ymniga gräset, och allt händtydde på den spänstiga lifskraft, som framalstrar tropikernas yppiga flora. Ett stycke längre fram träffade jag plötsligen en af de unge missionärerna, herr Smith, som med sin käresta, en ung och intagande kvinna, slagit sig ner på en fallen palm, och här i naturens stillhet hviskade de hvarandra de löften, som endast kärleken kan dikta. Deras öfverraskning var tydlig, om också de påstodo sig helt glada öfver att se mig; men jag störde dem ej vidare utan fortsatte längre in

i skogens djup. Här mötte jag allt som oftast negrer, som återvände från sin jagt. Hela deras dräkt bestod af ett grått skynke kring midjan, kring halsen ett band glasperlor och en ring i ena örat. Deras vapen utgjordes af en liten knif, en knapt meter-lång båge och ett öfver skuldran hängande svart läderkoger, fylldt med pilar. De visade sig ytterst folkskygga; ty vid mitt annalkande lemnade de stigen, sprungo ett långt stycke ut i gräset, tittade mot marken och stannade på afstånd, tills jag hunnit förbi, då de återtogo stigen och fortsatte. Deras byte tycktes ej stå i rimligt förhållande till deras storartade jagtområde, ty the flesta medförde endast en eller ett par foglar, och andra voro alldeles tomhändta.

Långt inne i snåren kom jag oförmodadt till en liten öppning, der solen tittade ned på en bräcklig, högst enkel hydda, vid hvars sydsida låg en ung negerjänta i all sin nakna oskuld och solade sig på en bänk, som liksom de inföddes stolar bestod af en flätad gräsmatta, fastbunden vid fyra nerslagna trädstammar. Hon tycktes emellertid ej så skygg som jägarne utan låg alldeles orörlig, betraktade mig helt likgiltigt och trodde naturligtvis, att jag var van vid dylika syner. Men solen sjönk bak palmerna, och jag återvände skyndsamt för att ej öfverraskas af

mörkret, som infinner sig strax efter solnedgången.

Såsom bekant äro skymningen och dagbräckningen här korta, ett fenomen som har af vetenskapsmän förklarats på olika sätt. Utom de två tydligt urskiljbara atmosfärerna, omgifves solen af ännu en, yttre spolförmig atmosfär, som antages vara lemningen af den ring, från hvars kärna Mercurius bildades. Denna atmosfärs ställning sammanfaller med ekliptikan, så att den är horisontal vid ekvatorn men bildar allt större och större vinkel mot jordytan, ju längre norrut, så att vid soluppgången dess ena hälft synes strålande öfver horisonten långt innan solen ännu är i sigte, och på kvällen lyser öfver en timma, sedan solen gått ned. Vid min återkomst fann jag herr Smith och hans fästnö tillsammans vid bordet med de öfriga missionärerna, som alla voro nyfikna att utforska, huru långt jag sträckt min vandring, då jag kom så sent tillbaka.

Söndagen den 7 April bevistade jag gudstjensten i den enkla kyrkan, som rymde ungefär två hundra personer och var aldeles fullsatt. Största delen af ynglingarne voro klädda i hvita byxor och blå jackor, då de äldre deremot buro den vanliga dräkten d. v. s. nästan ingenting; flickorna buro helskurna, skinande domestikkläd-

ningar med ett skärp kring midjan, och på hufvudet en röd, i nacken knuten duk. De hvites antal uppgick till det ovanligt höga antalet tjugofem, bland hvilka märktes flera framstående personligheter såsom: *The British Consul-General, Colonel Evan Smith, Mr. Mackenzie, the King of Mombassa*, en engelsk lord, som i sällskap med en rik amerikanare dagen förut anländt med sin jagtexpedition från det inre, samt löjtnant Ellerts, en af den tyske kejsarens adjutanter, äfven han på återväg från en jagtexpedition.

Efter gudstjensten intogs en ståtlig middag i missionshemmet, hvori nästan alla de hvita deltog, och om man ej tager klimatet med i räkningen, tyckes dessa "hedendomens martyrer," att döma efter matsedeln, lefva ett högst angenämt och bekymmerslöst lif. På eftermiddagen uppstod en häftig storm, åtföljd af åska och regn, och som det var min första erfarenhet af ett åskväder under ekvatorn, gjorde det ett särskildt intryck på mig. Ett häftigt sus uppstod i de täta snåren, palmerna svajade, grenar brötos af och löfven flögo vildt omkring som vid en höststorm. Det svartnade plötsligt, och i ett nu utbröt ett bland de hemskaste oväder jag bevittnat. Åskan rullade oafbrutet som en ihållande kanonad, de skarpa blixtarne lyste som en flam-

mande vådeld och hela naturen, som nyss var lugn och lycklig, tycktes skälfva och bäfva vid elementernas raseri. Men det varade ej länge; de hotande molnen drogo bort öfver hafvet, himlen klarnade åter, och de varma solstrålarne borttorkade snart tårarne i den gråtfulla naturens ögon.

Då solen sjönk bak Mombassas palmer, gingo ett par missionärer ner till stranden, der en stor skara infödingar församlat sig, och höllo ånyo predikan, som slöts med sång, ackompanierad af en flöjt. Den svarta hopen lyssnade med uppmärksamhet och synbarlig andakt, som i mina ögon likväl tycktes mera en yttring af deras undergifvenhet för engelsmännen, än ett uttryck för deras själs öfvertygelse. Högst få återgälda den omsorg de erhållit och den kostnad de förorsakat; lössläppta för sig sjelfva bland sina egna, behålla de få eller inga drag af sin kristliga uppfostran. Tvärtom äro de vida farligare för en resande än de egentliga vildarne; ty i sin gemenskap med de hvite ha de lärt sig känna sina naturliga företräden i kroppsstyrka och uthållighet, då negern i naturtillståndet deremot hyser för "blekansigtena" en mystisk respekt, som ofta håller hans vildhet i tygeln.

Dagen derpå vid middagstiden afgick ångaren *Juba* mot Zanzibar med amerikanarens och herr

Ellerts expeditioner, och då ångbåtsförbindelsen häremellan ej är regelbunden beslöt jag att förkorta min vistelse här och medfölja tillbaka. En af missionärerna, herr J. A. Bailey, följde mig ombord i en liten roddbåt och återvände ensam, då *Jubas* ankare hissades för afresan. Den inbjudande missionsstationen, der jag så gästvänligt mottagits vid min ankomst, syntes nu i fjerran, inhöljd i blå dimma, och tanken på att jag troligen ej mera skulle återse den, gjorde mig mera ifrig att betrakta dess sista, försvinnande konturer. Följande morgon ankommo vi till Zanzibars redd, der aflossningen af expeditionerna genast börjades. Negrerna slogos om företrädet att först sätta foten i land, och de som tillhörde Ellerts sällskap samlade sig utanför tyska konsulatet, der de uppstälde sig i en lång rad och erhöilo sin afbetalning, hvarefter de uppsökte sina hem bland de torftiga lerhyddorna. Herr Ellerts deremot, efter att hafva hemskickadt sitt byte, begaf sig till Indien, der han företog en annan expedition till Cashmir.

Fastän jag ännu ej tillbringat mer än sju veckor under ekvatorn, var jag redan trött på lifvet här och beslöt att återvända till Indien för att invänta ett annat tillfälle att besöka ett nytt område. Jag gjorde ännu en titt till Kiungani och sade farväl, och efter två dagars väntan i

Zanzibar gick jag ombord på sultanens ångare *Avoca*, som redan kl. 6 på Torsdagsmorgonen den 10 April lyftade ankar för Bombay.

Vädret var det härligaste man kunde önska, och under förmiddagen tjusades ögat af den sköna anblick, som Zanzibars och ön Pembas kust uppvisa; en oerhördt ymnig växtlighet frambringar för hvarje dag nya under efter de tätta regnskurar, som falla vid denna årstid. Emellan holmarne skymtade vi ett par engelska kanonbåtar, som lurade på slafhandlare och undersökte hvarje misstänkt "dhau."

Följande morgon var allt land ur sigte; men ett härligt väder gjorde resan behaglig, och den stora mängd flygfisk, som skarvis kom sväfvande öfver det lugna hafvet uppväckte en liflig beundran hos de små perserbarnen, som lekte på salongsdäcket. Bland de s. k. bättre passage-rarne märktes en af bröderna Cowashee Dinshaw, tillhörande den förut omtalade vidsträckt handelsfirman och en annan perser, engelske konsulns i Zanzibar sekreterare, som var på väg till Ponchab i Indien för att der tillbringa sina sommarferier. Utom mig sjelf, fans det endast två européer, nämligen andre maskinisten och kaptenen, herr Detlovsen, en ljushårig tysk, som är en af de få européer sultanen har i sin tjänst. Förste maskinisten deremot var en gammal arab

med gråsprängdt hår och en blick som häntydde på hans medvetenhet om att *Avoca* med "hull och hår" tillhörde araberna och ingen annan.

Allt förflöt lugnt och angenämt ombord, tills en dag två araber råkade i lufven på hvarandra, och det var intet vanligt bondslagsmål heller; då den ene såg sig nästan besegrad, drog han sitt långa svärd, som han bar vid sidan, och ämnade hugga ner sin antagonist, då skeppsbesättningen kom emellan och fastsurrade honom vid masten med bakbundna händer, der han fick stå, "them androm till varnagel och efterrättelse," tills mordlystnaden lagt sig. För öfrigt var det ej annat än att hänga öfver relingen och betrakta "kampen för tillvaron" som här midt i verldshafvet utkämpas lika hårdnackadt som på landbacken. De svärmande flygfiskarne ansattes hårdt af större fiskar, som allt som oftast gjorde ett hopp öfver vattnet för att i sin tur stundom uppfångas af stora, svartbruna sjöfoglar.

Lördagen den 19 April uppstod en svag bris, som visserligen gjorde hettan mera dräglig, men som tilltog i styrka alltmer och satte *Avoca*, arabernas stolta skepp, i en vaggning, som gjorde passagerarne sjösjuka, företrädesvis perserkvinnorna. Barnen blefvo lyckligtvis ej angripna utan fortsatte sin lek med samma glada obe-

kymrade min som förut. Efter ett par dagar lyste solen åter från himlen, men horisontens rand var mulen och stormen tilltog ännu i styrka. De arma sjösjuka befunno sig i en ännu värre belägenhet än dagen förut och längtade efter land, då ingen annan lindring syntes för handen. Halfva dagen satt jag och observerade de mörkgula ormarne, som summo i vattenytan; de voro ungefär 8 cm. tjocka och somliga ungefär en meter långa. Sjöfoglarnes antal ökades betydligt, och detta var ett säkert tecken till att land ej var så långt borta.

Tidigt på morgonen den 22 April förverkligades ändtligen våra förhoppningar; ty redan vid första blicken öfver relingen öfverraskades vi af åsynen af Bombay, som ej var mer än en timmes väg aflägsset. Vinden var ännu stark, och vattnet syntes smutsigt och upprördt. Öfverallt syntes segelbåtar af allehanda slag, en hel mängd lastade med torkadt gräs, en last som ej tycktes särdeles önskvärd i stormigt väder. Snart kommo vi närmare och omringades af en massa kanoter och roddbåtar, hvilkas innehafvare, såsom vanligt, slogos om företrädet att få fördelaktigaste platsen vid skeppsidan. Vi hade ej länge legat för ankar, förrän de flesta passagerarne voro i land, och sjelf följde jag med kapten Detlovsen, som afhemtades af sultanens

skeppsklarerare. Fast främmande, kände jag mig här likväl mera hemmastadd bland hinduer och perser än i Zanzibar bland negrer och araber, ty de förre utgöra en grupp, som stå civilisationen vida närmare än de senare, om också deras seder och bruk såväl som religion och lefnadsomständigheter äro helt skilda från de europeiska. Bombay i sin helhet påminner likväl mera om Europa än Indien, och först vid en visit till omgifningarne öfvertygas man om att man verkligen befinner sig i Indien bland bramaner och buddhaister.

SEXTONDE KAPITLET.

EN MÅNAD I INDIEN.

DE höga, dunkelblå bergsryggar, som resa sig rundtomkring den jemna Bombay-slätten, erbjödo en alltför lockande, mystisk anblick, och minnet om hvad jag längesedan hört och läst om Hindus mångbesjungna land, der Brahma och Buddha lefvat, der *Sakuntala* och *Urvasi* skapats, mästare och mästerverk som för alltid vittna om Indiens urgamla historia och framstående bildning, gjorde ett intryck, hvars makt jag ej förmådde motstå. Min gamla vandringslusta uppflammade på nytt, och utan vidare öfverläggning begaf jag mig i väg samma dag jag anländt. Mitt mål var obestämdt, och fastän jag begrep endast några få ord af indiska språket, trodde jag mig lika lätt kunna finna vägen här som genom Italien och öknen.

Min hela utrustning, som bestod af några få extra klädespersedlar, ett par skor och dagbok,

sammanstufvades i en rensel på ryggen ; en staf från ekvatorns land var min följeslagare, och så bar det af mot Byculla, Bombays sydliga stadsdel. Här äro tvenne katolska kyrkor, bygda under den tid landet lydde under portugiserna, som ännu under engelsmännens herravälde förekomma ganska talrikt. Af en händelse sammanträffade jag med en dansk, som vistats i Kina i femton år, men nu bosatt sig här och gift sig med en hinduisk kvinna.

På andra sidan Byculla vidtager en rad massiva byggnader, uppförda i villastil af huggen sten och omgifna af höga stenmurar, som vanligen innesluta en väl vårdad trädgårdsanläggning, der sagolandets rosor blomstra under åldriga träd. De bebos nästan alla af högre engelska embetsmän och persiska köpmän, då de infödde sjelfva endast få den höga äran att tjena dessa penningaristokrater såsom kockar, kuskar, trädgårdsodlare och barnskötare. En högst löjlig, lika väl som helt vanlig syn här, är att se en medelåldrig hindu, med svart helskägg iklädd en hvit kostym med rödt skärp kring lifvet och röd mössa på hufvudet, komma förande en barnvagn med ena handen, medan den andra sakta fläktar en solfjäder öfver den lille hvite verldsmedborgaren, som sitter inbäddad i siden och spetsar, med en blick af medvetenhet om sin

herrskarerätt öfver sin svartmuskige beskyddare.

Efter en halftimmes vandring från Byculla kom jag till Dadar, ett af Bombay-portugisernas hufvudtillhåll. På afstånd ser det ut som en obebodd palmlund, omgifven af en låg lermur; men plötsligen öfverraskas ögat af den mängd bygnader, som här äro belägna i skuggan af höga, tätvuxna palmer. Här äro ett katolskt kapell och tvenne portugisiska skolor, en för flickor och en för gossar, utanför hvilken senare ett par små, smutsiga "daddare" slogos om sin förmenta rätt till en stor, nedfallen kokosnöt. Nära ingången till palmlunden fans en brahmansk tempeldamm, hvars femton fot djupt liggande vattenyta var öfverdragen med en grön hinna af vattenväxter. Vid den motsatta sidan står ett litet tempel, fylldt af lampor, ringklockor och gudabilder af sten, metall och elfenben. Vid gudstjenstens förrättande sättas de talrika klockorna och trummorna i rörelse, lamporna tändas, gudabilderna belysas, vändas och smörjas, under det massan knäfaller på tempeltraporna. Vid hvardera sidan af templet höjer sig ett hvitt torn, jemntjockt till hela sin längd och försedt med talrika, ringformigt utstående ornament.

Från Dadar styrde jag kosan öfver en stor

slätt som korsas af jernvägen till Kalkutta. Ett långt tåg med en stor skara hinduiska passage-rare kom framrullande ur en blånande palm-lund, ånghvisslan ljöd, och ur det lilla stations-huset i Matoong kom en blåklädd banvakt, och signalerade med en röd flagg. Sedan tåget passerat, gick jag öfver skenläggningen och följde en mindre väg, vid hvars sidor växte stora kaktushäckar, ner till den lilla byn. Husen eller rättare hyddorna voro af högst enkel beskaffenhet, föga afvikande från dem i Mombassas närhet. Från en stor mängd mindre tegelbränningar uppstod en blå rök, och kvinnor voro sysselsatta med att forma rå lersten. Vid en mindre koja suto ett par nakna män med korslagda ben och hamrade på ett stycke glödgadt jern; de voro tydligen smeder, fastän deras sätt att gå tillväga syntes helt olik det begrepp jag hade om en Vulkani sons arbete.

Efter en stunds vandring kom jag in på den stora landsvägen till Poonah, en jemn, väl underhållen väg med engelska milmärken. En stor mängd höga, tvåhjuliga kärror, dragna af oxar kommo vägen framåt, hållande till venster i enlighet med de talrika varningstaflor, som äro uppställda öfverallt med inskriptionen: "*Keep to the left!*" Jag uppnådde snart en lång bro, der hvarje till häst eller i åkdon färdande, hade

att erlägga bropenning, enligt uppslagna magistratsnotiser. Vid brons andra ändpunkt reser sig ett stort bomullsspinneri, tillhörande en persisk-hinduisk firma. Härefter vidtager en lång rad af mindre hus nästan alla med fruktstånd och salubodar. Frukterna, företrädesvis mangos och bananas, voro vid denna tid billiga, tre bananas, stundom ända till sex för en *paysa* och mangos fyra till fem för *paysan*. Vid ett par stora fradgande lerkrukor satt en perser i halfsliten silkesrock och sålde — *toddy*. Namnet var lockande och bekant, men mellan indisk och svensk toddy är likväl en himmelsvid skilnad, och om den förra ej är så särdeles välsmakande, är den dock den bästa läskedryck för detta klimat. Den beredes af jäsande palmsaft och smakar något syrlig, ej olik surt svagdricka.

Nära härintill är en jernvägsstation, der jag fann, att jag endast var elfva engelska mil från Bombay. Solen sjönk alltmer i vester, och jag fortsatte ännu en mil till byn Coorla, hvars gulmålade kyrktorn höjde sig öfver en mangolund. Det lilla samhället utgöres af en mängd hus med torftigt utseende, uppförda af sammanflätade käppar, öfvermurade med lera, liksom sydöstra Skånes gamla bondgårdar. En stor mängd portugiser lefva här, uppblandade med den infödda rasen, med samma enkla föda, ris och curry,

samma klädedrägt, ett skynke om midjan, och arbetande för samma usla dagpenning, 5 eller 6 *annas* om dagen. Vid byns sydvestra sida ligger ett katolskt kapell med en mindre skola. De små portugis-infödingarne sluppo just ut genom skoldörren, då jag passerade kyrkogården, och uppgåfvo ett infernaliskt glädjetjut, ty skoltvånget här som annorstädes tyckes lika prosaiskt och lika förhatligt. Vid åsynen af min ljusa uppenbarelse togo de mig helt naturligt för en irrande engelsman och blotta namnet "*English*" har en giftig klang i deras öron, så mycket mera nu som Portugal och England voro i lufven på hvarandra för tillfället öfver besittningen af Mozambique. "*English*" och "*Anglisi*," utropade en af de knapt alnslånga småbytingarne och hela skaran antog genast en fiendtlig hållning. Betraktande mig som en Gulliver bland lilliputerna, kunde jag ej annat än le åt deras beteende, då de blefvo ännu mer förbittrade och började samla småsten och mangokärnor, som de på afstånd affyrade mot mig, utan att träffa. Under rop på bruten engelska: "*Come on you!*" "*You fight!*" trädde de ett steg närmare, men då jag ej tycktes bry mig om dem, började de gestikulera och hurra. För att se effekten, tog jag plösligen ett par hastiga steg tillbaka och den lilla flocken slog hastigt till reträtt. Ett af dessa

katolska frön trillade rundt ett par hvarf och slog sönder sin lilla tafla, en annan förlorade sin mössa, men tordes ej vända åter för att taga upp den.

Jag uppsökte emellertid prelaten för kapellet och kvarstannade hos honom under natten för en ringa betalning, men så var också min bädd ej heller den bästa. Tidigt påföljande morgon lemnade jag Coorla och fortsatte vägen mot Tannah. Efter en halftimmes vandring genom fruktbara fält, i skuggan af tätblommiga mangoträd kom jag till en gammal tre-armad vägvisare, hvarpå afståndet till Bombay angafs till 12 mil och till Tannah 11 mil. Trakten var den härligaste jag någonsin genomvandrat. Vägen slingrade sig på slätten rundt de grönskande bergkullarne, som tycktes ega lika stor fruktbarhet, bevuxna från foten till hjessan af kokospalmer och andra ädlare trädslag.

Af idel nyfikenhet gick jag ofta in i husen och begärde vatten, hvilket jag till min öfverraskning öfverallt erhöll. Af flera engelska resande har jag nämligen hört, att hinduerna ej ens gifva en dryck vatten åt en kristen, hvarför min förvåning blef desto större, då de ofta löpte en lång väg för att hemta det och till sist alltid afvisade en erbjuden drickspenning. Redan vid elfvåtiden på f. m. var jag framme vid staden Tannah,

en liflig, ganska stor stad med jernvägsstation, stort torg, rådhus, missionskyrka, en hel del hotell och en stor, med en skön trädgård omgifven engelsk kyrka. En stor del förnämre engelsmän lefva här ett sorglöst lif, och liksom på de flesta större platser i Indien finnes här en del andra européer, lärare, doktorer och köpmän.

Efter ett par timmars uppfriskande hvila, fortsatte jag mot öster i samma riktning som förut. Vägen var jemn och hög med djupa, nygrädda diken, och naturen rundtomkring antog en ödsligare och vildare prägel; grönskande berg och kullar, skogar och ogenomträngliga snår syntes öfverallt. Alltsomoftast mötte jag stora halmlass på tvåhjuliga kärror, som drogos af Zebu-oxar. Här och hvar syntes kor betande i snårren och små hvita hägrar sutto späjande i trädtopparne.

Plötsligen nådde ett sorl af pipor mitt öra och långt framför mig syntes en glittrande skara nalkas. Främst i spetsen gingo ett par beväpnade män, hvilkas hela dräkt var en gördel om midjan, derefter sex, som redo på målade, med allehanda glittrande föremål, öfversållade käpphästar, som fästes kring lifvet med läderremmar. Hufvudskaran utgjordes af ett tjugotal män och kvinnor i skimrande dräkter, som buro kinesiska lyktor på höga stänger och gjorde ett

larmande väsen med trummor och pipor. Midt i hopen red en svartskäggig man med förbundna ögon, klädd i guld och silfver, på en hvit Zebu-oxe. Tåget slöts med ett dussin aldeles nakna flickor, som hoppade och dansade i all sin naturliga oskuld, ej det minsta bekymrade öfver sin sorglösa toilett. Det hela var ett bröllopståg, som var på väg till brudens hem, och mannen med de förbundna ögonen såg troligen en lyckligare dag framför sig än de larmande gästerna.

Några minuter efteråt uppnådde jag en liten by af små, enkla hyddor, der några mindre barn lekte på vägen. Vid min ankomst togo de hastigt till benen och flydde in i skogen, hvarur de smygande återvände, då den hvite "engelsmannen" passerat. Vid byns andra ändpunkt blef jag dock varmare mottagen. Några kor, som betade längs vägkanten, blefvo högst ystra vid min åsyn och började en indiandans rundtomkring, som kunde ha slutats mindre lyckligt, om jag ej genom ett par välriktade stenkast hade förmått afkyla deras hetsiga liflighet. En bastant käpp gjorde slut på deras hornristningar, och jag drog en suck af lättnad, då jag till sist såg mig befriad. Öfver ett stort fält, med af torkan söndersprucken gyttja, der stubben ännu stod kvar efter den skördade risen, fortsatte jag till stranden af en stor flod. På en

vacker, grönskande höjd till höger, syntes en gammal kyrkruin från portugisernas dagar omgifven och bevuxen med rosor, törnen och allehanda snårväxter. Nere vid flodbrädden står en annan ruin, en gammal, orubblig stenvägg, äfven från portugisernas herravälde. Här slutar vägen plötsligt och den ensamme, trötta vandraren slår sig modstulen ned på en af de från ruinen nedfallne stenarne, med en sorglig själsstämning öfver menniskoandens sjelfviskhet, öfver stammars och nationers välde och fall. Öfverallt är det samma bevis på kampens för tillvaron orubbliga lag, den starkares seger öfver sin svagare broder, och begäret att utplåna allt, som erinrar om den besegrades religion och bildning. Om ej för denna förstörelselusta, skulle vår historiska kunskap om människosläktets urtid stödja sig på säkrare pelare, i stället för antagelser och gissningar. Men den arma människans svagheter göra sig öfverallt gällande; skilnaden i tro och tanke mellan religionssekterna ger endast anledning till större fejder och blodsutgjutelser än det gemensamma heliga nitet att omvända de så kallade hedningarne till tron på en "treenig Gud i en person."

Efter några minuters hvila fortsatte jag på en liten gångstig till venster, som öfver berg och dal följde flodens stränder, der väldiga bambu-

rör bildade ogenomträngliga snår. Genom täta skogar, öfver gräsrika ängar bar det fram på den slingrande stigen, och efter ett par timmars vandring uppnådde jag en liten by, som var aldeles öde, och ett gammalt brahmantempel, hvars väggar och tak nästan doldes af blommor och slingrande växter. På en uthuggen berghäll läste jag en mängd turisters namn och inristade mitt eget med ett stycke träkol, som utvisade en nyss utgången lägereld. Lika plötsligt som den stora vägen förut slutade, lika plötsligt började den här åter, och jag fortsatte hastigt i hopp om att finna en sofplats före solnedgången. Jag uppnådde stationen Borioli, der jag till sist fick kvarstanna hos en fattig portugisfamilj, ty värds- hus eller hotell kom här ej i fråga. Fast min bädd var helt bristfällig och långt ifrån bekväm, sof jag, trött efter min långa vandring, ända till ungefär kl. 8 påföljande morgon, och mitt värd- folk, som i bristande idoghet ej tycktes göra ett undantag från den portugisiska rasen, lågo ännu snarkande i rummet intill, då jag aflägsnade mig genom den öppna ingången.

På en närliggande kulle låg en gulmålad kyrka, hvars yttre tilldrog sig min nyfikenhet. Vid min ankomst framtittade genom en källar- dörr två svartskäggiga ansigten, och strax derpå framkommo två nakna män, som jag trodde

vara hinduer, men som berättade att de först sett dagens ljus i Portugal och nu tjenstgjorde som kyrkväktare, fastän deras utseende långt mer kunde anstå en vilde än en infödd europé. De erbjödo mig att bese kyrkans inre, som jag likväl ej tog mig tid till, utan fortsatte genom en tät, obanad skog. Här mötte jag plötsligt två stora leoparder, som med sin bistra uppsyn betraktade mig ett ögonblick. Jag var redan en halftimmes väg från närmaste by och vid första anblicken visste jag ej, om jag skulle fortsätta eller gå tillbaka. Fruktande att blifva öfverfallen, om jag tog till harvärjan, fortsatte jag framåt och inväntade hvad som än skulle hända. Förutom en bastant käpp var jag obeväpnad, och enda utvägen att afgöra företrädesrättigheten var ett handgemäng. De inväntade likväl ej min ankomst, utan fortsatte öfver på andra sidan och med hjertat i halsgropen gick jag spejande efter dem, och såg dem efter några minuter ett stycke längre bort, tydligen i afsigt att aflägsna sig.

Jag begaf mig ut ur skogen och följde ett jernvägsspår mot Bombay. Efter att hafva passerat en krök, som förorsakades af en hög klippa, och sedan jag lugnat mig efter det otrefliga mötet, blef min öfverraskning större, då jag här mötte desamme två bestarne, som vid ljudet af

ett annalkande tåg återigen försvunno. Vid nästa station inväntade jag tågets ankomst och steg ombord för Bombay. Det långa tåget var fullt af infödde passagerare, som medförde allehanda torgsaker såsom ägg, mangon, fikon, tomater, och grönsaker. Bland dessa mörkhyade affärsmän satt en bleklad perserstudent och pluggade på sin "franska." Han tycktes ungefär 25 år gammal och sålunda förståndig nog för att praktiskt kunna konjugera "*aimer*," som han just teoretiskt höll på med, då jag gjorde hans bekantskap och lät honom erfara en del af min visdom i fransyska, som hemma i höga norren ej uppskattades högre än "icke fullt godkänd." För tillfället fungerade jag likväl som professor och han som skolpojke, tills ånghvisslan afbröt lektionen och hinduerna packade sig i väg med sina korgar.

Klockan var ungefär 11 på förmiddagen, då jag tog in på närmaste hotell för att frukostera. Som jag emellertid ej fann ett gynnsamt tillfälle att göra en annan utflykt, och min pekuniära belägenhet ej tillät mig att begagna mig af jernvägen för en längre tripp in i landet, beslöt jag ett par dagar senare att lemna för ett annat väderstreck, för Abyssinien och Arabien, men innan jag tager afsked af Indien måste jag tillägga ett par ord om hinduerna.

De äro ett vanligen spensligt, medelhögt folk, med starkt utstående skuldror. Hudfärgen är gul eller brunaktig, stundom nästan svartbrun. Männen hafva vanligen mustascher eller kortklippt helskägg. Håret, som endast lemnas orakadt på hjessan, är stundom kortklippt eller i nacken nedhängande och tvärklippt eller vanligast så långt, att det knytes till en tofs som döljes af hufvudbonaden. Kvinnorna hafva en vanligen välformad och tidigt utvecklad gestalt. Redan vid 11 år äro de tillåtna att gifta sig, en ingalunda lycklig frihet för Hindus döttrar, som i följd af sin späda ålder ofta duka under vid första barnsbörden; och en enka, om än så ung, är ej tillåten att gifta om sig, utan måste om också i barndomens fågring, för hela sitt återstående lif draga ensamhetens tunga börda. Oaktadt dessa ogynnsamma förhållanden äro kvinnorna särdeles talrika, och de fattigare måste förrätta sitt arbete vid sidan af männen.

Under min vistelse i Bombay höll en ny torrdocka på att anläggas och nästan hälften af arbetarne voro kvinnor, som på hufvudet buro upp korgar, fyllda med sand, som männen gräfde ut. De voro muntra och glada och sjöngo vanligen, då de vände tillbaka efter en ny börda. På grund af den stora arbetsstyrka, som sålunda står till förfogande vid utförandet af ett större

företag, äro arbetspriserna ovanligt låga och ej till tiondedelen tillräckliga för en européisk dagkarl, som ensam knogar för sin familj och ej är van vid att tillfredsställa sin mages kraf med vatten, ris och curry till frukost; ris, curry och vatten till middag; curry, vatten och ris till kvällsvard. Kvantiteten ersätter här hvad kvaliteten brister till den grad att arbetet göres lika bra och ändå ofantligt billigare än annorstädes.

De förmögnare, såväl män som kvinnor, hafva i örat en knapp af guld eller silfver, inlagd med glasperlor eller ädelstenar, dessutom hafva kvinnorna guldband kring handlederna, ofta ända till sex eller sju, värderade stundom till 100 £. Kring fotvristerna och på tårna släpa de fattiga blankskurade metallringar, (*bangri* eller *bungree*), som hos de rikare utgöras af silfver. De giftasvuxna unga, bära dessutom kollossalt dyrbara hals- och bröst-diadem, som glittra öfver den brokiga silkesdräkten. Liksom öfverallt, äro de förmögnare högfärdiga och koketta, och om också de ej förstå våra damers sminkningskonst, ha de likväl sitt eget mod i den vägen. Det svarta "skönhetsbläcket" begagnas rikligen kring ögonen och på kinderna och stundom få äfven haka och näsa sin beskärda del. Giftastecknet hos båda könen äro rödfärgade naglar på händer och fötter. Köpmän och bättre

yrkesidkare äro klädda i vida, hvita byxor, en lång skjorta af muslin, som når till knäna, och deröfver en broderad väst med runda fickor för fickuret, eller en hvit jacka med knappar af guldmynt, såsom amerikanska gulddollars, fem-francs-stycken och engelska tio-shilling-stycken. Skorna äro af rödt eller gult saffiansskinn med låga klackar och utlöpande i en lång spets. Stundom användas ett slags nätta sandaler med grönrutigt flätverk öfver fotvristen. Hufvudet täckes af en rund, guld- eller silkbroderad mössa. De fattiga äro dock klädda helt enkelt, ithy att de bära endast en duk, vriden kring höfterna, ett par starka, grofva skor på fötterna och på hufvudet en hvit kapott som omlindas med en oftast röd, ända till tjugofem fot lång duk. Kvinnornas dräkt består af enfärgade silkesbyxor, nedomkring försedda med en broderad kant, en blommig silkes- eller bomullsskjorta och ett kort, guldstickadt bröstlif samt en vanligen enfärgad silkesschal. De fattigare deremot bära liksom männen endast en duk kring höfterna, ett kort bröstlif och gå vanligen barfota, med obetäckt hufvud, och deras barn, företrädesvis flickorna, löpa ofta nakna till åtta eller nio års ålder.

Oaktadt sin naturliga enkelhet äro hinduerna ej att räkna hvarken till hedningar eller vildar.

Verldens troligen äldsta historia är deras, och inristningarne på väggarne i Elefantin-grottorna bevisa, att en stor del af Bibelns läror äro endast lemningar af folksägnen och historier från Indien. Deras religion, den buddhaistiska, är i djuphet och filosofi en guldgrufva. Mästerverken, *Mahabarata* och *Ramajana* voro skapade långt innan Odins söner lemnade Kaukasus och skådespelen *Sakuntala* och *Urvasi* äro dikter, hvilkas värde i lagerlöf skulle göra parnassen flintskallig.

Öfver hela verlden äro hinduerna bekanta för sin framstående begåfning i att utföra konstknepe och så kallade trolldomskonster. Hit samlas alla verldens fingerfärdige för att se en mango-kärna under en fakirs verkan uppväxa till träd och bära frukt på några minuter, för att se dödligt giftiga ormar dansa och uppenbarelser af menniskor, som i verkligheten äro många mil aflägsna; det hela är en konst, som väl betalar sig och betalas dyrt af dem, som vilja skaffa sig färdighet i att utföra den. Men konkurrensen häri, så väl som i allt annat är högt uppdrifven, och då ingen är "profet i sitt eget land," är det hufvudsakligen främlingar, som uppmuntra den kringvandrande fakiren. De egentliga fakirerna äro likväl de, som under sjelfplågeri och frivillig tortyr söka blidka en obevågen Gud,

för att framkalla regn, lindra hungersnöd o. s. v. eller ock för att bereda sig sjelfva för ett kommande bättre stadium efter detta, ej olik de kristna, som tro, att vägen till salighet går genom lidanden och uppoffringar. Det är öfverallt så, bland kristna och muhamedaner, buddhaister och bramaner, alla äro gemensamma i sin sträfvande att behaga en Gud, och likväl betrakta de hvarandra såsom hedningar och otrogne och göra en kommande plats mer eller mindre varm för sin bortgående broder, som enligt sitt begrepp sträfvade lika upprigtigt för sin själs salighet. Och om grad af sjelfförsakelse är vilkoret för ett bättre hädanefter, stå troligen millioner utsvultna fakirer öfverst på himlatrappan, nedblickande på Roms påfvar, om dessa verkligen hunnit in genom Petri-porten.

SJUTTONDE KAPITLET.

BLAND ABYSSINIER OCH ARABER.

KLOCKAN 6 på kvällen, Onsdagen den 21 Maj lemnade jag Indien, ombord på f. d. H. M. sultanens af Zanzibar ångare *Malacca*, som afseglade mot Abyssinien med en last af durrah, råsocker, ett par hundra nötkreatur och ett tjugutal indiska muhamedaner, som ämnade sig till Mecca för att se profetens graf, kyssa den heliga stenen och hemvända med titeln "*Hadji*," ett namn för alla, som en gång gjort pilgrimsfärd till Mecca och Medina. Vädret var vackert och hafvet lugnt, ända tills den 27:de, då en svag monsun började blåsa, som följande dag tilltog i styrka och till hög grad hindrade skeppets framfart. På kvällen Onsdagen den 29:de, lugnades hafvet igen, och påföljande dag kunde vi se en del af Arabiens kust, som sandig och brännhet syntes uppfylld af en kedja tornspetsiga berg.

Klockan 10 på Lördagskvällen anlände vi till Aden, der vi stannade för en dag och intogo kol

och vatten. Vi fortsatte på Söndagskvällen och voro nu inom Röda Hafvets område, ett af verdens mest förrädiska haf för sjöfarande. Ingen vet här "hvar haren har sin gång," ty den säkraste lots kan ej garantera för de hastigt uppväxande "korallbyggnader," som ofta göra en kort förut säker kurs farlig. På grund häraf fick en af manskapet under dagens löpp hålla utkik från topprån för att varna för de talrika refven, som förrådas af ett hvitt vågsvall. Det låga kustlandet syntes sandigt och fattigt, endast på ett par ställen upptäcktes gröna fläckar, men af menniskolif fans ej ett spår; troligen utbreder här sig ett lågland af taggbuskar och saltväxter liksom på slätten mellan Palestina och Egypten.

På kvällen den 4 Juni inlöpte vi i Massauas hamn. Natten var mörk, men stjernorna lyste, och de talrika lyktorna, som lyste från staden, erinrade mig om Messina med sina allvarsamma berg i bakgrunden och långa, bugtformiga hamngata. Inloppet är osäkert, men lugnet, sedan man väl kommit in, är desto större. Hamnen bildas af en jemn strandbugt, som omgifves af brådstörtande korallref, löpande i en vacker halfcirkel. Denna omständighet gör Massaua till den bästa hamn vid Röda Hafvet och en god nyckel för den abyssiniska handeln, som leker italienarne

i hågen. De närmast stranden uppförda byggnaderna äro alla nya och i italiensk stil med en pelarhall öfver trottoiren, balkonger på taken o. s. v. Men om vi häraf bilda oss ett omdöme om det hela, äro vi bedragna, ty de trånga tvärgatorna derbakom gifva oss en helt annan föreställning om platsen. Vid gamla, halfruinerade, fallfärdiga lerstenhus sitta de infödde, negrer och somali-araber i långa rader, smutsiga, dåliga och halfsofvande. Sällan ser man här den härdade arabens hvitgrå, svartskäggiga ansigte, ej heller de finskinnade, nobla somali-individer, som möta oss i Aden. Rasen är här uppblandad, ful, halfsvart, lättjefull och till sist liksom inkräktarne sjelfva, fattig. Ofta vid samtalet med dem, hörde jag dem säga: "*italiani meskini, fluss mafisch, muschkuais!*" (italienarne äro fattige, ha inga pengar, mycket dåligt!) På tal om engelsmännen deremot, ändrades minen: "*Anglisi tayib, fi fluss kethir, baschsish kethir!*" (Engelsmännen äro bra, de ha mycket pengar och äro frikostige). Intressantast bland dessa negrer äro de få egentliga abyssinier, som lätt igenkännas på sin egendomliga hårfrisyr. Håret på hjessan kammas rätt upp och växer 5 till 6 cm. högt. Rundt tinningarne och nacken kammas det deremot rakt ned och växer tjockt och halfkrusigt till ungefär 2 dms. längd.

Ett stycke bortom den italienska husraden och de ruskiga lerhusen ha vi en sann blick af det verkliga Afrika. Här är ett stort samhälle af bikupformiga negerhyddor, hvars yttre med frånvaron af hufvudskallar påminner oss mera om Niam-Niam-landet än det halfkristna Abyssinien. Möbleringen derinne är också derefter och består af en bädd, som utgöres af en gräsmatta, utsträckt mellan fyra stolpar, en låda, som innehåller diverse, ett stycke af ett spegelglas och stundom ett par träpallar, hvilkas sits utgöres likaledes af flätadt gräs. Hvarje afton samlas befolkningen under tam-tammens buller och utför sin verldsbekanta dans rundt flammande eldar.

På hamnens högra sida höja sig de stora soldatbarackerna, och strax derintill är stationen för en liten jernväg, som leder ett stycke in i landet för att underlätta ammunitions- och trupptransport. Såsom vid alla Röda Hafvets hamnar, är det greker tillsammans med italienare och malteser, som idka nästan all affärsrörelse. En stor del af dessa lefva dock ett uselt och fattigt lif och akta icke för rof att inkräkta på infödingarnes uppehälle med mete och annat fiske. Stadens poliskår består af idel svarta, som oförsvarligt nog äro tillåtna att bära sidoknif och skarpladdad revolver.

Landet närmast staden är slätt, torrt och öde; endast i norr synes en grönskande dunge och några spridda människoboningar; och fjerran bortom den sandiga heden vinka oss Abysiniens torra, vattenfattiga, kala berg, bortom hvilka italienarne just då slogos för ett nytt lass sten. Den fattiga nationen betalar mera för dessa stenbackar, än den till större fördel kunde uppoffra inom sina egna landamären.

Onsdagen den 11 Juni lemnade vi för en annan f. d. krigsskådeplats, nämligen Sauakin eller Suakin. Under dagens lopp följde vi den med låga buskar beväxta kusten, der kameler här och der syntes betande. På eftermiddagen inhöljdes landet i en tjock gulröd sandstorm, som ända ut på hafvet kändes varm och kväfvande. Torsdagen blef ovanligt varm. Lugn och spegelblank låg den vackra hafsytan under vårt framkryssande mellan öar, holmar och ref, och endast ett par flygfiskar bröto det ödsliga i stämningen. Redan på Fredagsmorgonen syntes genom en svag dimma röken från Suakins vattendistillationsfabrik; men farvattnet är förädiskt här öfverallt, och vi framskredo under half fart, så att vi ej framkommo förrän kl. 2 på eftermiddagen.

Oaktadt Suakin ser helt obetydligt ut, är platsen af stor betydenhet för engelsmännen,

och fastän under egyptisk flagg, residerar här en engelsk guvernör. En ny telegrafförbindelse är upprättad med Europa, och utom tjänstemännen i telegrafkontoret, finnes här ett par andra engelska styresmän, som ha allmän uppsigt öfver staden och hamnen. Vid sidan af staden ligger en större distilleringsanstalt, som förser befolkningen med godt dricksvatten. Nära intill på en rymlig holme är ett stort läger, der egyptiska soldater exerceras under engelska officerare. Alldenstund arbetsförtjänsterna här, såväl som i Massaua äro obetydliga, erhålla de ogifta sitt uppehälle med att arbeta för guvernementet.

Platsens enda naturliga födoämne är fisk, som förekommer i enorma massor, då allt annat deremot måste införas, såsom durrah från Indien, dadlar och fikon från Egypten och Arabien och kanske ej mindre väsentligt, whiskey och konjak från Europa. Största affärsmännen på platsen äro två rika araber, som idka handel på Indien; deras bokhållare äro fördenskull hinduer. Under vår korta vistelse hade vi den höga äran att erhålla en visit af Madhins (den nye profetens) son, en svart negeryngling vid ungefär 15 års ålder, klädd i siden och guld och åtföljd af en stor uppvaktning. De ombord varande negerarbetarne skyndade sig att kyssa

hans hand och kläder, under det att han i tydlig medvetenhet om sin öfverlägsenhet och vädighet vandrade upp på kommandobryggan, ej för att inspektera maskineriet eller studera kompassen, dertill hade han ej nog intelligens, utan för att leka med en sjelfsvåldig apa, som en af sjömännen köpt i Indien för ett par *rupier*. Efter ett par timmars tid aflägsnade sig den "helige sonen" åter med sitt följe.

Redan kl. 11 på f. m. den 14 började *Malacca* sina tunga propellerslag utåt igen, denna gång tvärs öfver Röda Hafvet till pilgrimernas landningsplats, Jeddah, eller såsom araberna uttala det: *Djiddah*. Det blef ett gladt lif bland de afgahnske muhamedanerna, som medföljt från Indien och ämnade sig till Jeddah för att derifrån öfver öknens sand begifva sig till "den heliga staden." De syntes bedja natt och dag för att riktigt bereda sig på sin landstigning i detta af dem så högt dyrkade röfvareland.

En härlig morgonsol steg upp öfver Arabiens purprade bergsbryn och erinrade de kristna om en ny hvilodag, som, hvad hvilan beträffar, punktligen efterlefves af hvarje fjerran irrande kristen. Hafvet var tyst och orörligt; ej en bris förnams och fastän omgifven af muhamedaner, tycktes naturen sjelf instämma i de kristnas sabbat. Klockan 8 syntes i kikaren masttopparne af de

talrika på Jeddas redd liggande ostindiska segelskeppen, och ett par timmar senare föll vårt ankare på samma redd i rad med seglarne. På afstånd i solljuset tar den egendomliga staden sig utmärkt ut. De ända till fyra våningar höga husen med sina talrika träsniderier kring fönster och dörrar gifva staden ett prydligt utseende.

Dagen lider mot middagstid, och i en af de kända, mindre segel-dhau föras vi öfver det grunda vattnet hän mot staden. En brun arab sköter det stora seglet och en kolsvart, groflemmad neger sitter vid rodret. Men vinden är svag och grunden talrika, och den otympliga båten är sen i att lyda rodret. Mer än halfva vägen är tillryggalagd, då vi plötsligen höra de tätväxande kronkorallerna skrapa mot botten. Negern hoppar i vattnet och bogserar båten från aktern; ett par steg, och vi äro åter fria. Efter mångahanda kryssningar bland kommande dhaus voro vi framme vid den bräckliga, mossbelupna sandstenskajen. Genom en liten tullkammare med öfverskriften "Santí" på en svart skylt, äro vi på samma gång genom den omgifvande muren. En stor öppen plats ligger framför oss, der araber och kamelryttare komma och gå, och till venster finnes en stor kaffe-khan. Här ligga och sitta de rättrogna från skilda

håll, smutta på sitt kaffe, det välkända, äkta, rena morkkakaffet och röka sin kära nargilléh. Enligt den gamla skollagen tyckes "allt spel med kort, tärning eller dylikt vara strängeligen förbjudet," och det enda spel, som här utöfvas, är domino, som spelas så flitigt, att det tyckes vara ett riktigt nationalspel.

Af nyfikenhet tränga vi oss emellan de dåsiga, hoppackade kaffebröderna, som dväljas under det vida, bräckliga taket, hvilket hvilar på spruckna trästolpar. Vid ena sidan är en öppning i muren, framför hvilken vi obeslutsamt stanna. Härinne inom fyra låga, svartgrå väggar, är ett lika fulltaligt kafferep. Till venster på en hög spishäll glöder en hög träkol under kaffeguden, den högbenta patentkokaren. Dessa kol äro hufvudsakligen afsedda för nargilléh-rökarne, ty kaffet uppvärms af ett i apparatens midt befintligt rör, der glöd nerkastas och förbrinner. På väggen hänger en otalig mängd nargilléh-slangar och på en kantbruten lerstensdisk stå vattenflaskorna.

Vi begifva oss härifrån genom den andra stadsporten, der det egentliga folklifvet börjar. Pilgrimer från muhamedanismens alla väderstreck bölja öfver de trånga gatorna: araber i långa, blå mantlar, karavanförare i svarta kappor, indier i hvita kläder, Somali-negrer, zanzibariter,

nord-afrikaner och en stor mängd turkar från skilda provinser. Det är omöjligt att beskrifva de tusentals olikheter, som här förekomma i klädedrägt. Språken deremot äro ej så mångfaldiga. De äro hufvudsakligen tre, nämligen arabiska, indiska och turkiska, af hvilka särskildt det förstnämnda har vid utsträckning: främst Arabien med Palestina och Syrien, hela Egypten, Somali-kusten ända ned förbi Zanzibar, Afrikas inre till stor del och nästan hela afrikanska nordkusten samt en del af vestkusten. Af alla dess olika dialekter, påstås juda-öknens beduiner tala den vackraste och renaste arabiskan.

Men ej ens här i sitt gamla Jeddah lemnas araberna i fred åt sig sjelfva. Grekiska och italienska vinkrögare och kryddkrämare måste äfven ha sin del af pilgrimernas reskassa, isynnerhet af deras, som oaktadt profetens stränga förbud, ej akta för rof att förtära vin och sprithaltiga drycker, hvilkas införsel är belagd med en gränslös tullskatt. Märkligt nog ha araberna fördragsamhet med dessa samhällsförderfvande parasiter, oaktadt här är samlingsplatsen för världens farligaste fanatiker och kristendomens bittraste fiender. Orsaken till denna fördragsamhet ligger dock förnämligast i deras fruktan för Europas stormakter, af hvilka åtminstone England ofta representerats på reddan med

sina väldiga krigsdrakar, som retade, på en timmes tid skulle kunna förvandla hela "Djiddah" till en rykande askhög, fastän ett par, gamla turkiska "trälådor," bemannade med ett hundra af Hagars tiggaringar ligga på vakt härute.

Lika olyckliga och förderfbringande som de gamla kristna korstågen och vallfärderna till Palestina, äro de muhamedanska salighetsfärderna till Mecca. Följen dessa arma skaror från deras fattiga hem. Med uppoffring af hela sin förmögenhet bereder sig den arme fanatikern på sin färd. Reseförnödenheterna instufvas i ett par tjocka läderbeslagna dubbelpåsar, den gamla klingan, och i bästa fall äfven en revolver, fästas med ett bälte kring lifvet. Påsarne kastas öfver ena skuldran, och så bär det i väg mot den heliga staden. Vid närmaste hamn löses en däcksbiljett för några af de kära guldmynten, och härmed är det egentliga steget taget.

Redan nu känna de sitt företags vidrigheter. Hoppackade, som de sitta på det trånga däckets, fins det ingen plats, der de i ro kunna utsträcka sig till sömn, och allt emellanåt kommer en störtsjö, som för tillfället afkyler deras pilgrimsbegär. Ett gräl med åtföljande mordhotelser och knifdraging uppkommer mellan ett par som i mörkret råkat stöta samman, och hela

den slumrande och halfvakna skaran infaller med dofva förbannelser. Så kommer åter dagen och timmen, då dricksvattnet utdelas. Alla trängas kring pumpen med sina torra lerkrukor, alla vilja vara först, och ingen vill vänta; plötsligen krossas en kruka af oförsigtighet, och bitarne flyga kring den skyldiges öron, men närstående oskyldiga lida häraf vanligen mest, och så deltagar återigen hela högen i grälet, och ett par sekunder senare flyga vattenkrukorna som kanonkulor öfver de brokiga turbanerna, en allmän villervalla uppstår, och äfven de, som förmått hålla sig stilla, måste flytta sig undan det kringrinande vattnet.

Så försvinner hvarje dag med samma väsen och oreda, men ändtligen är den stora samlingsplatsen, det gamla Jeddah i sigte. Presten sjunger för sista gången sitt: *Allah akbahr, oschadu anna* o. s. v.; de rättrogna tvätta sina fötter, utbreda sin bönmatta och knäfalla i bön med ansigtet vändt mot Mecca. Ankaret faller, och i ett ögonblick äro hundradetals "dhaus" rundt ångaren. Påsarne kastas huller om buller ned i en hög i båten, och de trångbröstade egarne skynda sig efter för att så fort som möjligt sätta foten på fast land. Vinden är förlig, och den djuplastade båten flyger lätt som en mås öfver vattnet, plötsligen höres ett "krasch," båten

har stött på grund, och masten faller omkull vid den häftiga stöten; några af passagerarne få en blå tinning eller en hand eller fot klämd och de öfriga en god uppskakning. Alla flyga upp med ens under hotelser och förbannelser, strykande sina skägg, och de olyckliga båtförarne hoppa i vattnet, dels för att undvika handgripligheter och dels för att skjuta båten framåt i djupare vatten. Under tiden ilar en mängd båtar förbi i sväfvande fart, alla anropas om hjälp, men ingen har tid, och först då all förtjenst är öfver med att landsätta passagerare, lemnas hjälp åt de förolyckade för *bachsisen*. Dessa tragikomiska scener upprepas allt som oftast, ty grunden äro talrika och alla söka den kortaste vägen för att ånyo hinna tillbaka efter en annan last.

De arme pilgrimerna äro nu landsatta och tro sig öfver det värsta; men ack, det är just nu det börjas. Faror af allehanda slag hopa sig kring de olycklige, som redan nu på grund af sin föga närande reskost af bröd, socker, "dadlar" och dåligt vatten, äro svaga och uttröttade. Men längtan till Mecca stegrar dem till nya ansträngningar, och snart trampa de till fots den sandiga vägen upp bland ökenbergen. De förmögnare färdas naturligtvis med kameler, men de fattige här som öfverallt annorstädes få begagna apostlahästarne. De häftiga, heta sandstormarne

insvepa dem i moln af grus och stoft, de tjocka skorna fyllas af sandkorn, och allt bidrager att göra bördan tung och vägen odräglig.

Vid kvällens inbrott tager man in på en khan, der allt är redan upptaget, och man måste sofva under bar himmel inom den fyrkantiga stenmuren, som är afsedd för kameler och fårhjordar. På morgonen förtäres en kopp kaffe, och så är man åter redo. Törsten och hettan äro sjelfskrifna plågoandar, mot den förre användes dåligt dricksvatten och för den senare begagnas en stor hvit paraply, men den tredje och värsta plågan äro rövarena och tjufvarne. Vid hvarje obehagadt tillfälle äro de förra framme och af- tvinga sin skatt, då de senare deremot inblanda sig i trängseln och synbarligen deltaga i allt som försiggår, men äro vid första lägenhet färdiga till snatteri och fickstöld. De inskränka sig dock icke alltid härtill, utan begå ofta våldsgerningar för att uppnå sitt ändamål; ja, det lär till och med finnas exempel på att de afskurit kvinnobröst för att komma åt en välförvarad reskassa.

Vägen från Jeddah till Mecca är ungefär tio svenska mil, ett högst obetydligt afstånd i ett civiliseradt och odladt land, men en odräglighet i en torr och vattenfattig öken. De äro emellertid nu framme vid sitt heliga mål, de arma, ut-

plundrade, svaga offren. De helgade platserna besökas, och öfverallt knäfaller man och beder. Kring den store Muhameds moské trängas hundra tusentals vallfärdande i sol och hetta; de svagare nedfalla döende och förtrampas, andra duka under för det orena dricksvattnet, och slutligen sträcker den infernaliskt hemske mordängeln, koleran, sin mördande staf öfver den usla hopen. Hundraden och tusenden försvinna som nedfallna löf; skarorna förskräckas, skingras och spridas åt alla håll, besmittade af den gräsliga pesten. Så ankomma de åter till Jeddah, der de i de trånga, osunda gränderna skördas flockvis, och de öfverlevande tusenden, skynda för dyrköpta biljetter ånyo ombord på de peningsökande ångare, som i tjugotal ligga färdiga att mottaga dem, utan minsta hänsyn till den stora ansvarighet, som ligger i detta företag. Så lyfta de ankar den ene efter den andre och afgå, men vägen härifrån är mycket längre än förut. Europas makter äro varnade för kolera- pesten, och för en obestämd tid landsättas åter vallfärdarne för att dö eller tillfriskna. Ändtligen gå de åter ombord, och sist efter många besvärligheter nå de sitt land och sin hembygd igen. Men såg du de bortresandes antal? Huru många voro de? Sannolikt dubbelt den återvändande skaran. Men om dessa fanatiker nu vun-

nit sin välsignelse och höjt sig ett steg på himlatrappan, så ha de hemmavarande deremot fått sin förbannelse och ett oföränderligt respass på en annan färd, hvarifrån återkomst ej kan förmedlas genom karantän. Den glömde mördaren, koleran, som nu troddes försvunnen, låg gömd kanske i den med smutsiga kläder fyllda dubbelpåsen, kanske simmade han omkring i den stora omflätade vattenflaskan från Mecca, der han låsts inne under den beseglade korken, nog af, han har på något sätt följt med och legat dold, tills han plötsligen bryter ut och skördar nya offer.

Nästan en hel vecka kvarstannade vi här, hvarunder jag hade godt tillfälle att studera det brokiga folklifvet, staden och de nakna omgifningarne, samt företog en liten utflygt till moder Evas graf. En liten moské är här uppförd, och en grå stenmur innesluter den ungefär 25 meter långa grafven. Enligt arabernas idéer måste hon sålunde varit en helt märklig företeelse i kroppsproportioner, och fastän Adams graf är många mil härifrån få vi ej förvåna oss häröfver, ty för de aflidna var det blott en fem minuters väg, och kanhända hade de utstakat hela Arabien till en liten hviloplats för de närmaste i familjen. Som bekant är muhamedanernas lära (Islam) mycket yngre än kristendomen. De

räkna sin historiska tid från Hegira, profetens flykt från Medina till Mecca år 582 efter Kristus, och fastän kristendomens bittraste och mest afgjorda fiende, börjar dess lära i Korán med Bibelns patriarker såsom Adam (*Safiyu Ilahi*), Noak (*Nabûju Ilahi*, Guds profet), Abraham (*Khalilu Ilahi*, Guds vän); Kristus kallas *Ruhu Ilahi*, det är Guds Ande och Muhamed, *Rasulu Ilahi*, Guds apostel.

Som vi lemnat Suakin med oförrättadt ärende, måste vi åter dit, och afgingo från Jedda på eftermiddagen den 19 Juni. Hafvet gick högt, och senare föll äfven något regn. Påföljande morgon kunde jag genom fönstret se Suakins omgifningar. Hafvet var nu lugnt och stilla, endast från de talrika korallrefven, som ofta resa sig ofvan vattenytan, syntes ett hvitt vågsvall. Vid tio-tiden skönjdes den lilla staden, inhöljd i tjock solrök, och kl. 12 voro vi framme vid den trånga hamnmynningen och kastade ankar ett stycke från de tre andra ångarne, som lågo här, nämligen en egyptisk, en italiensk och en tillhörande det Bombay-persiska ångbåtsbolaget. Vår vistelse här blef likväl ej lång, ty följande dag under lugn och brännande sol lemnade vi för Suez. I det egyptiska lägret exercerade soldaterna, och från hafvet kommo enstaka, hemvändande fiskarbåtar.

På ringa afstånd följde vi den låga, sandiga kusten, hvilken syntes som en torr och obegränsad slätt. Efter en dags färd visade sig i fjerran en kedja höga, spetsiga berg. Sandslätten öfvergick så småningom i sandbackar, på hvilkas långsluttande sidor lågo spridda menniskoboningar och enstaka mindre träd. Den länge observerade bergsryggen drog sig allt närmare hafvet och utträngde de hvita sandbackarne, tills dess sandstensklippor störtade sig lodrätt i vattnet.

Lördagen den 28 ankommo vi till Suez och lågo kvar der en hel månad, hvarunder jag i land bevistade Bairam-festen, som firas efter Ramadan-månadens slut. Hvarje afton samlades befolkningen på en öppen plats, der man uppslagit gungor och musikstånd och dansade och gungade af hjertans lust under ljudet af trummor och pipor. Dansning här är likväl vida skild från vårt kringsvängande, med armen kring en tärnas lif; här är det flickor ensamt, som nakna till höfterna, med armar och öfverkropp utföra ansträngande rörelser i takt med musiken.

En af dagarne anlände en egyptisk ångare från Jeddah med ett "bättre" pilgrimssällskap, som medförde en tornspetsig, guldglänsande *mahmal*, som, fästad på en kamelrygg, följer vall-

färdarne. En otalig massa folk trängdes kring de landstigande, som mottogos af tvenne regementen soldater med musikkår. Nyfikenheten var dock ej att undra på, då det var sjelfva Khe-diven af Egypten, som återvände med sitt följe från en tripp till Muhameds graf.

Ångarne började nu så småningom anlända från Jeddah med pilgrimslaster, och äfven vår skeppsegare, James Jesta ferrata, kunde ej motstå frestelsen, utan måste ha sin andel af bytet. Sålunda begåfvo vi oss åter i väg och anlände till Jeddah den 1 Augusti samt lade till i rad med de tjugutvå ångare, som redan lågo der. Dessa lågo dock alla i karantän för en eller annan orsak, då vi deremot, som kommo rätt från Suez, genast fingo göra förberedelser för att intaga passagerare. Affärerna ordnades, biljetterna såldes hastigt ut, och redan Måndagen den 11 Augusti, tidigt på morgonen, syntes ett femtio-tal *dhaus*, tungt lastade med pilgrimer lemna staden och styra rätt på *Malacca* med sin levande last. En halftimme senare lågo de alla rundt den nymålade ångaren, och nu uppstod ett lika intressant som ovanligt skådespel. Alla gjorde sig redo på en gång för att gå ombord, och ett formligt slagsmål uppstod på de nedhissade trapporna. En del förlorade sina påsar och vattenflaskor, och några rullade hufvudstupa ner

i vattnet. Ett hundratal endast försökte komma ombord utan biljett, och andra försökte lura sig med på af vänner tillkastade kvitton, som redan en gång uppvisats. Alla sätt försöktes, möjliga och omöjliga, och först vid fem-tiden på eftermiddagen voro de alla ombord, rättfärdiga och orättfärdiga. I de tomma båtarne lågo redan sex döda, som med 36 £ betalt sin resa tillbaka. Kl. 10 nästa morgon lemnade vi äntligen med ungefär 1,200 passagerare och öfver 1,200 myriader kolerabaciller.

En frisk motvind inbläste en lefvande ande i den arma hopen, men det oaktadt afledo tvenne gubbar och kastades utan ceremoni öfver bord, emedan de voro fattiga och saknade penningar. Dagen derpå afledo fyra personer, och de snikna kaffekokarne togo deras egendom i beslag. En förmögen man och hustru, som utkastade mycket pengar på hjälplös medicin, ströko med på en dag och kastades öfver relingen af kaffekokarne; dessa hade ett litet jernplåtkyffe på akterdäck, der de kokade kaffe, som såldes bland pilgrimerna; deras största förtjenst blef likväl snart att kasta de döda öfver bord, hvilkas egendom de derpå konfiskerade. På Fredagsmorgonen afled en gammal gubbe och kastades öfver skeppssidan, och på eftermiddagen afled en förmögen man, som var åtföljd af hustru och en

dotter, en turkisk skönhet på ungefär tjugu år. Liket insveptes i ett hvitt kläde, ångaren saktade och nästan stannade, och prestens gälla skri ljöd som ett schakaltjut öfver hopen. En del jernskrot fastbands vid den dödes fötter, och nu var han färdig att gå till djupet; men de giriga kaffekokarne vägrade att kasta honom öfver för mindre än två *medjidier* hvardera, och först sedan den begärda summan blifvit erlagd, gick den döde till botten, der han troligen ej länge kvarstannade, ty skeppet följdes af en stor mängd hajar, som läto intet utkastadt gå ur sigte.

Lördagen den 16:de kl. 2 på eftermiddagen anlände vi till Ghebel el-Tor, de kolerasmittades gemensamma karantänplats. Här gingo alla i land; men lemnade sitt bagage ombord, utom reskassan och brödpåsarne. Ungefär sexton svenska mil från Suez på Röda Hafvets östra kust, ligger bland andra smärre sandstensklippor Ghebel el-Tor, det är berget Tor. Helt nära stranden ligger byn el-Tor, en liten plats med få, till stor del öde och förfallna lerstensbyggnader. Från båten gå vi i land på en murad stenläggning som utgår från den stensatta hamnvallen, der en del *dhaus* äro fastbundna. Rakt framför oss ligger det lilla posthuset, öfver hvilket fladdrar den egyptiska flaggan. I en röd

låda med tvenne inskriptioner, en på arabiska och en på franska: "*Boix au lettres*," nedlägga vi våra helsningar till fjerran längtande älskade anhöriga, och följa så vägen till venster. Här komma ett par ridande araber på höga kameler, med bjellror i bringan och förgyllda fransar på sadeln. Några trasiga, hemska beduiner med långa sidovapen och tumstjocka patroner i ett skinnbälte stanna och begäpa oss. Ett halft dussin egyptiska soldater i grå uniform, runda mössor, svarta band-damasker och wellingtonskor stå i "gif akt" vid ett större tvåvåningshus, som på en gång är befälsbostad och officersmess. Ett halft dussin diverse bodar, alla med vin- och spirituosaförsäljning, stå öppna, och deras egare, greker och italienare, söka alla ådraga sig vår uppmärksamhet. I en af dessa hålor fans till och med en uppslagen silltunna med norskt varumärke, och de allestädes närvarande svenska tändstickorna såldes i smålådor, en *shilling* för tolf askar. Tillfälligtvis såldes bier och konjak förfärligt billigt, en omständighet, som vi särskildt begagnade oss af, och hvar till manskapet äfven uppmuntrades af skeppsbefälet. En tysk ångare för Indien, lastad med bier och spirituosor, hade stött på grund ett stycke söder om el-Tor och en slug affärsman passade på att köpa hela lasten för en spott-

styfver. Just som vi tömt vårt skummande bierglas, afbröts det arabiskt-muhamedanska lifvet till vår öfverraskning af kyrkklockors klämtning. Vi begåfvo oss upp genom en sandig väg, hvarifrån ringningen hördes och stodo snart utanför ett ryskt-grekiskt tempel, som omslöts af en hög lermur. En lång, svartskäggig munk i svart mantel och svart, hög brämlös hatt kom och öppnade och bad oss stiga in genom porten. Rundt murens insida voro boningskamrar och förrådsrum inredda, och midt i fyrkanten reste sig ett ganska välbygdt tempel med ryska och grekiska inskrifter på svarta taflor.

Efter att hafva besett kyrkans inre togo vi afsked af munkarne, som berättade oss att nästan alla här boende araber voro kristna. Här-efter aflade vi ett besök hos den tyske konsulat-agenten, öfver hvars bostad fladdrade den tyska flaggan helt nära den ryska, de två enda som representeras på platsen. En ung neger ledde oss uppför trappan till andra våningen och bad oss vänta. Vi hade ej dröjt länge, förrän en gammal, hvithårig och hvitskäggig, vördnadsbjudande kristen arab, iklädd en hvit mantel och på hufvudet en hvit turban kom oss vänligt och artigt tillmötes. Kring halsen hängde ett långt perlband med ett kors, som han bar i ena handen. Han ledsagade oss in i en stor sal, der

en bred, manshög spegel med förgyld ram stod midt framför oss. Vid sidan stod ett litet bord, deri konsuln tycktes förvara sitt arkiv. Vid hvardera sidoväggen stod en bekväm divansoffa, och på väggarne hängde taflor ur Kristi lif. Vi erbjödos först bier och derefter mogna päron, en frukt som vi på länge ej drömt om, hvarpå han tog fram ett par tyska Herzogs-almanackor, hvilka han troligen fått till skänks af konsuln i Suez och hvilka han stolt förvarade. Vi inbjödos att kvarstanna på middag och kaffe, men då vårt besök ej gjordes för dylikt ändamål utan mera af ren nyfikenhet, afböjde vi det vänliga anbudet och togo ett hjertligt afsked af den ypperlige gubben, hvarefter vi gjorde en titt bland de förfallna lerkojorna. I vestra hörnet af byn står en liten moské, som bevisar, att det äfven finnes muhamedaner här, hvilket ej alls är märkvärdigt; det är deremot egendomligare, att det finnes arabiska kristna så nära hjertat af Islam.

Öster om byn utbreder sig en stor sandslätt, som i norr och öster begränsas af en hög bergsrygg, i söder och vester af hafvet; det är här de talrika karantänlägren äro belägna, hvarje skeppslast i ett läger för sig och sålunda utgörande skaror från 800—1,200 hvardera. De indelas i tältlag och fördrifva tiden på bästa möjliga sätt, tills dödlighetsprocenten föga öfver-

stiger den normala, då de först åter tillåtas att gå ombord och fortsätta resan hemåt. De rikas penningar intorka härunder betydligt, och de fattiga underhållas af allmänna medel, då deras egna tillgångar sina ut.

Sydost från el-Tor och ej långt borta höjer sig en stor palmlund helt nära stranden, i hvars skugga ett samhälle af araber lefver i usla kojor, som omgifvas af en grå lermur. Mellan detta samhälle och el-Tor är det egyptiska soldatlägret uppslaget. Vid denna årstid aftaga hetans odräglighet och dagens längd med jemna steg, hvilket förstnämnda gör en promenad högst behaglig och hvilket senare gör oss mera akt samma om tiden, hvarför en italiensk läkare och jag tidigt på morgonen den 16 September begåfvo oss i väg mot det långt bort synliga Monastir del Monte Sinai.

Från el-Tor togo vi vägen norrut öfver den jemna, med gröna kullar uppfyllda sandheden. Dessa kullar uppkomma på ett eget vis. Här frodas nämligen en buskartad saltväxt under hvars grenar den kringflygande sanden hopar sig så att buskens nedre del begrafves, men topparne växa vidare uppåt och på samma gång reser sig sanden allt högre och högre, och buskens grenspetsar, hvars trädaktiga hårdhet förråda naturens lek, få utseendet af lågt ljungris

växande på sandkullen, då det i stället är sandkullen som växer på busken. De flesta af dessa växter äro försedda med taggar och törnen, men detta hindrar ej, att de med begärlighet afbetas af lössläppta kameler.

Vi vandrade och vandrade, och fastän vi gått i öfver en hel timme, tycktes vi endast en obetydlighet närmare vårt mål, och el-Tor tycktes ej heller långt borta, ett fenomen som förklarades af den ovanligt torra, rena morgonluften. Ändtligen efter ett par timmar öfver samma ödsliga slätt uppnådde vi ett mindre tvåvåningshus i hörnet af en hög mur, som inneslöt en stor fyrkant. Detta var Monastir del Monte Sinai. Genom en stor lucka i muren släpptes vi in af en gosse och befunno oss i en stor lund af palmer. Här stodo ett par hundra unga, friska dadelpalmer, tyngda i sina kronor af ett tjogtal, gulbruna fruktklasar, som voro färdiga att nedplockas när som helst. Vi närmade oss den lilla byggnaden, hvarifrån en liten rysk munk med långt hvitt hår, och fotslångt, helskägg kom oss till möte. Han lade handen på bröstet och helsade på arabiska: "*Marhaba!*" Enligt arabiskt bruk nedkallade vi naturligtvis Guds välsignelse öfver honom och omtalade vår härkomst, på samma gång framhållande vårt "religionsnit som drifvit oss att bevista en så märkelig plats."

Efter en stunds samtal anropade han en munk :
“ *Petrowitch, tale hinna,*” eller på ren svenska:
“ Kom hit, Pettersson ! ” Strax utkom en svart-
klädd munk och fick sitt uppdrag af den vör-
dige abboten. Han helsade och aflägsnade sig,
men återkom en stund efteråt med ett fat af
mogna dadlar och en kruka vatten. Dadlarne
voro nyss plockade och de mest välsmakande
jag någonsin ätit, och vattnet öfverträffade vida
det som finnes i el-Tor, troligen därför att plat-
sen var belägen ett långt stycke från kusten och
vid foten af bergskedjan. Han berättade oss
att berget Sinai var endast två dagsresor bort,
och att platsen, på grund af dess närhet, fått sitt
namn : *Monastir del Monte Sinai*. Vi bevisade
vår tacksamhet så godt vi kunde för vår förpläg-
ning och vårt vänliga mottagande och fortsatte
till en beryktad källa, som upprinner vid foten
af Ghebel-el-Tor. Den är ungefär 4 meter i fyr-
kant och en half meter djup. Dess vatten har
dålig smak, men håller sig kallt, emedan allt
solljus är härifrån utestängdt genom ett högt
hvalf, som uppförts på en turkisk paschas be-
kostnad. Väggarne äro fullsatta med hundraden
turkiska och arabiska namn, några grekiska och
ett par engelska, men aldra öfverst, så högt jag
kunde komma upp, inristade jag med ett stycke
träkol, som jag fann i närheten, ett gigantiskt

“J. HALLGREN” som jag för öfrigt sällan glömde att inrista på de förfallna murar, ruiner och historiska platser jag besökte. Derefter började bestigningen af berget. De grå, sluttande sidorna äro höljda af små, kantiga stenstycken, som afnötts och nedrasat från berghällarne. Vid hvarje steg rulla dessa undan och göra uppstigningen högst långsam och ofta farlig. Ej ett sandkorn uppmuntrar den ringaste växtlighet, allt är sten, sten, sten. På alla fyra, klättra vi upp och gripa stundom tag i ett förrädiskt klippstycke, som vid vår tyngd brister löst och sänder oss ett långt stycke tillbaka ner med småstenarne. Efter en halftimmes arbete uppnådde vi likväl hvad vi trodde vara spetsen, men funno oss djupt bedragna; ty här vidtog en annan höjd, hvars sidor voro försedda med talrika remnor och klyftor; ännu en halftimme, och vi uppnådde bergets hjessa, hvarifrån vi med tillfredställelse och stolthet njöto frukten af vår möda, en högst öfverraskande utsigt. En svag bris blåste häruppe, luften var ovanligt ren, och fjerran belägna orter syntes oss helt nära.

I norr, mellan höga berg inslingrade sig en liten hafsarm, vid hvars ändpunkt vidtog en djup dalsänkning, bevuxen af höga, lummiga dadelpalmer, hvarunder skymtade en del grå

lerhyddor, hvars upptäckt afsvalnade våra poetiska fantasier om att här nedslå oss i frid och ro från menniskolifvets buller. Men poesi är alltid sig lik; dess föremål tåla ingen mikroskopisk undersökning, då de med ens förlora sin trollkraft. I öster syntes idel berg och klippor, och inunder, på denna sidan, syntes den stora karantänslätten, der de arma pilgrimerna så obarmhertigt sällades af koleran. Närmare hafsstranden låg byn el-Tor. I söder utbredde sig Röda Hafvet, och på andra sidan låg den högresta, bergiga afrikanska kusten. I vester följde ögat Suez-viken till horisontens gräns, och rakt inunder oss syntes det lilla Monastir del Monte Sinai med sina mörka palmkronor inom den stora lermuren.

Såväl som nästan alla Arabiens kustberg, består berget el-Tor af ett slags hård kiselartad sandsten, som innehåller en mängd koraller och petrifikater af alla möjliga musslor och skelettmantlar, ett förhållande, som ger styrka åt teorien om Röda Hafvets och Medelhafvets förening och dess senare åtskilnad genom en vulkanisk företeelse, som förorsakade det stora gapet mellan Arabiens och Afrikas berg. Vid fyrtiden började vi nedstigningen, som var vida farligare än bestigningen, fastän den gick kvickare undan och knappt upptog en half timme.

Vi fortsatte rakt på vår utgångspunkt och kommo ombord kl. 6 på kvällen, strax före solnedgången, och blef detta min sista utflykt på arabisk mark, fastän vi ännu hade fjorton dagar att ligga kvar.

Berget Sinai.

ADERTONDE KAPITLET.

EN MÅNAD I LEVANTEN.

ANDTLIGEN började dödlighetsprocenten bland de olyckliga *hadjis* att aftaga och den långa karantänen närmande sig sitt slut. Enligt läkarnes uppgifter hade ej mindre än 250 af våra pilgrimer mördats af kolerapesten eller närmare 25 proc. af den skara vi landsatt. Då de stackars varelserna fingo höra, att de här måste stanna kvar, tills dödligheten aftog, gingo de i sin förtvivlan så långt, att de i hemlighet begrofvö sina döda i sina egna tält, men deras list upptäcktes och de fingo ytterligare tio dagar för sitt bedrägeri, hvarunder endast ett fåtal afledö, och på grund af läkarnes förord förmåddes platsens myndigheter att låta de öfverlevande gå ombord för att fortsätta sin hemfärd.

Tisdagen den 30 Sept. lemnade de, jublande, sina tält och återkommo till allt utseende, en annan skara än den som landsteg. De sorger och öden de härunder genomgått, hade mer än

böjt deras naturliga hårdnackenheter och trätgirighet; de voro lugna och allvarliga, och hvad ännu mer, fördragsamma, en dygd, hvars namn förut var dem obekant; men på samma gång syntes de äldre och kraftlösare, och häri låg tydligen en stor del af orsaken till deras mildare uppträdande. Det ursprungliga antalet, 1,200 hade sammansmält till 900, och det så uppkomna tomrummet blef en välkommen ökning till deras inskränkta, enskilda område, på samma gång som de tillätos mera vatten per man, två onständigheter, som äfven bidrogo till att upprätthålla ordning och tillfredsställelse. Kl. 12 på middagen lemnade vi glädtigt den ensliga, pestsmittade ödemarken, hvars dystra minne ständigt fortlefver hos de arma, som här förlorade sina anhöriga och vänner. Helt nära följde vi den klippiga kusten, der intet lefvande, ej ens ett palmlöf afbröt den grå, tysta ödsligheten, och påföljande morgon anlände vi till Suez, der förhandlingar genast vidtogos om att passera kanalen. En del läkare kommo ombord och undersökte helsotillståndet, som af dem befans förträffligt, fastän jag i förbigående kan omtala, att under nattens lopp fyra lik utkastades, välförsedda med "jerntofflor" för att gå på sjöbotten, åtminstone tills vi aflägsnat oss.

Kanalkontraktet afslöts och undertecknades,

och så började *Malacca* sin "ökenvandring" på den 87 eng. mil långa vägen mellan Suez och Port Said. För att förekomma utkastandet af lik, följdes vi af en liten ångslup, bemannad med egyptiska soldater, och på kanalens båda sidobankar redo tvenne kamelryttare i traf för att hindra hvarje försök till landstigning, och så stränga voro deras order, att de kunde skjuta hvem som helst af besättningen eller passagerarne, som gjorde ett försök att gå öfver relingen. Hvarje mötande ångare fastgjordes för att låta oss passera, tills vi uppnådde bitter-sjöarne vid Ismaëlia, der vi kastade ankar för natten. Oaktadt myndigheternas stränga bevakning och vidlyftiga åtgärder med läkare och vaktmän ombord, som omringade oss med poliser och soldater, kastades i all hemlighet, under nattens lopp, ej mindre än trenne döda öfver bord, och af dessa syntes en flyta längs skeppsidan vid fem-tiden på morgonen, då strömmen förde honom bort, utan att hafva upptäckts af bevakningen.

Klockan 6 fortsatte vi åter mot Port Said. Landet blef slätt och buskbevuxet och långt norrut syntes de sandkullar jag en gång trampat, då jag vandrade genom öknen från Palestina. Strax före middagstid passerade vi den lilla byn, der jag satt fången i fjor den 19 No-

vember. Mitt lilla fängelse, den högresta plankhyddan igenkände jag vid första ögonkastet, och det gamla "rådhuset," der jag undersöktes, förhördes och sist frigafs, stod der äfven helt nära det fallfärdiga danshuset. Bättre lottad nu än vid mitt första besök, kastade jag en stolt blick öfver de försvinnande rucklen och efter några timmar syntes det välbygda Port Said, bvarifrån min Palestinafärd utgick för ett år sedan, och dit vi anlände kl. 4 på e. m.

Röda Hafvets vindar och den stormiga öknens sandhvirflar voro ändtligen försvunna, och en kylig nordanbris mötte oss öfver Medelhafvets böljor. Himlen var molnfri, och då den stjärnklara natten inbröt, voro vi redan så långt ute, att allt land var ur sigte. Dagen derpå började hafvet blifva oroligt, men lugnades åter. På kvällen erbjödos vi ett extra skådespel, ett stortadt stjernfall i stjernbilden Lyrans närhet.

Klockan 10 på förmiddagen, Måndagen den 6 Oktober, syntes dimbilden af den länge väntade ön Rhodes. Med orolig längtan stod jag spejande hela morgonen för att så fullständigt som möjligt, få betrakta den historiska, sedan urminnes tider verldsberömda ön. Allt närmare och närmare summo vi mot den mörkblå dimbilden, och efter ett par timmars tid kunde vi tydligen se den bergiga ön, hvars högsta hjessa

pryddes af ett hvitt snötäcke. Här egde ett af världens största sjöslag rum ungefär 900 år före Kristi födelse, då rhodensarne beherrskade hafvet. Vid inloppet till staden Rhodes' hamn, upprestes den väldige kolossen, helgad åt Apollo, till minne af segern öfver Demetrius Poliorketes, konung af Macedonien, som belägrade Rhodes, men tillbakaslogs med den hjälp, som Rhodes erhöll af konung Ptolemeus Soter af Egypten. Kolossens höjd var 35 meter och upprestes ungefär 300 år före Kristi födelse; men redan 56 år senare inträffade en häftig jordbävning, som förstörde det stora mästerverket. Nio hundra år senare, då saracenerna eröfrade ön, såldes den stympade statyen till en jude, som säges hafva användt 900 kameler för dess bortförande, hvarför dess vikt antages hafva varit ungefär 350,000 kilogram.

Dagen derpå, efter att hafva passerat en mängd öar och holmar, kommo vi förbi den lilla staden Sakkis. Få städer kunna berömma sig af ett mera pittoreskt utseende. Belägen på en bergsluttning vid hafvet, höja sig för ögat de färgrika husen öfver hvarandra i en brokig samling, under det att här och hvar de egendomliga minareten resa sina spensliga spiror vid sidan af de höga, plåttäckta moské-kupolerna. De lummiga, mörkgröna cypresserna afbryta starkt

mot de skimrande husen, och på stadens södra sida breder sig en idyllisk park, under det att en åldrig fästning reser sig i stadens centrala del vid sjöstranden. På kvällen anlände vi till staden Orla, der pilgrimerna återigen landstego för tio dagars karantän.

Vid en vacker bugt på Mindre Asiens vestkust, ligger denna lilla stad i en dalgång, omgifven af höga, långsluttande berg. Landet är bördigt och fruktbart; öfverallt i dalarne och på bergens sidor synas grönskande fält och mindre byar. Olivträden frodas här som bäst i stora, blekgrå lundar, och de talrika vingårdarne göra de ädla drufvorna till den billigaste frukt. Här och der höja sig de sköna, allvarsamma cypresserna, och midt genom den blomstrande nejden slingrar sig en välhållen väg. Men öfverst på bergen står en rad af väderkvarnar, som erinra om dem derhemma, men äro i allmänhet mindre med kortare vingar.

Oaktadt sin ringa folkmängd, har Orla en betydlig sjöfart, och flaggor från alla Europas länder visa sig i den djupa hafsviken, och en ännu större betydelse har platsen fått, sedan man här i närheten på en ödslig holme förlade karantänstationen för alla till Turkiet hemvändande pilgrimer.

En lugn och härlig afton slutade den sköna

dagen. Solen sjönk bakom den lilla ön, der våra passagerare lågo som bäst och halfsofvo på sina halmmattor i de rymliga, för ändamålet uppförda bygnaderna. Flaggan vid doktorsbostaden sänkte sig, och aftonstjernan intog strax derpå sin plats på himlen. Här och der från de omgifvande gårdarne och byarne, hördes ett gällt hundskall; men efter ett par timmar tystnade aftonlifvet, och en mörkblå, stjernströdd himlapell utbredde sig öfver det härliga landet, som ännu bär så många sägner och minnen från grekernas, romarnes och korstågens dagar. Vid midnattstid hördes ett skärande tjut från en ensam, ödslig klippa, och strax derefter gick månen upp bakom de dystra bergens vålnader och bredde sin trolska glans öfver naturen. Närmare staden hördes plumset från en liten roddbåt, troligen bemannad af en af de italienska fiskare, som förekomma så allmänt på Mindre Asiens kuster. Allt var åter tyst och stilla för en timme, då vid fyra-tiden de muhamedanska muezsinerna började sitt bekanta kall till morgonbön. Fem gånger på dygnet ha de att fullgöra denna pligt, nämligen i dagbräckningen, vid middagstid, kl. 4 på e. m., vid solnedgången och vid nattens inbrott. Röster från när och fjerran hördes ur de djupa dalarne, och den enes sträfvän att öfverrösta den andre, påminde om

de svartsjuka tupparne, som i sina försök att gala högst ofta öfveranstränga sig.

I djupa funderingar öfver ödets skickelse, som lagt detta härliga, blomstrande land under muhamedanernas Krist-hatande herravälde, spratt jag upp ur min dvala vid ljudet af klockornas klang från ett närbeläget kloster. Nattens och muhamedanernas vän, månen, bleknade så småningom; morgonrodnadens purpur målade österns portar, nattens skuggor skingrades, naturen ljusnade, och upp ur östern steg åter den värmande solen. En tunn dimma, som hvilade öfver dalen, försvann vid solens strålar, morgonvindens fläktar satte bergens vindkvarnar i rörelse och så började en ny, frisk höstdag, som fylde de svages lungor med ren, kylig luft och så väl tillintetgjorde kolerans grymma förhoppningar, att ej ett lif gick bort under de lagstadgade tio dagarne i den förhärjande pestens namn; ty tvenne gubbar afleda visserligen, men de förklarades hafva dött af ålderdomssvaghet och öfveransträngning. Hälften af pilgrimerna afgingo härifrån på mindre båtar till Smyrna, hvarifrån de afreste till sina respektive hem; de öfrige inskeppade sig åter ombord på *Malacca* för att medfölja till Konstantinopel.

Söndagen den 19:de, kl. 11 på f. m., lyftade vi ankar och befunno oss snart i den beryktade

Hellesponten, numera bekant såsom "Sundet vid Dardanellerna." Fastän bergigt och backigt, var landet skogrikt och till allt utseende mycket fruktbart. Vägen genom det smala sundet erbjuder längre fram ojemförligt större skönheter och härligare vyer än landets inre. Den mångfaldigaste art af utsigter och sevärdheter tjuisar det spejande öga, som här för första gången skådar rundt. Sköna skogar, rika fält, kala backar, klippiga berg, blomstrande städer och byar samt talrika fästningsverk erbjuda en omvexling, vid hvilken turisten aldrig tröttnar.

Icke utan glädje anlände vi till vår sista karantänplats, Dardanellerna, der vi hade att stanna ett helt dygn med pilgrimerna ombord. Hvem har väl ej hört omtalas dessa gamla, beryktade fästen, som ligga midt emot hvarandra på sundets båda sidor och genast ådraga sig främlingens uppmärksamhet genom sin åldriga byggnadsstil. Det på den europeiska sidan belägna fästet, synes värst medfaret och består endast af ett fyrkantigt torn, som omgifves af en cirkelformig, hög mur, men nära härintill äro uppkastade jordvallar, från hvilka en mängd moderna kanoner titta fram. På den asiatiska sidan ligger den egentliga fästningen, stark och välbygd, med tjocka murar och talrika skottgluggar. En stor garnisonsstyrka är här förlagd i

en nybygd kasern vid sidan af den heit oansenliga staden, som tyckes hysa ett stort invånareantal. Landet på den europeiska sidan blef skoglöst och stora, vida åkrar betäckte den slutande platån, som låg öfversållad med stora landtgårdar och midt öfver taflan kom ett ilande tåg från det fjerran vinkande Konstantinopel, dit vi sist anlände efter talrika öden och motgångar.

Nära två och en half månad hade förrunnit, sedan vi lemnade Jeddah med våra lycksaliga passagerare. Den ena karantänen efter den andra gjorde vår resa en oändlighet, och de hundra, som kolera borttryckte, gjorde oss stundom tvehågsne, om ej våra egna lif äfven voro uppskrifna på dödslistan. Nu var likväl allt öfver; den siste pilgrimen hade lemnat gångplankan, och det enda som påminde om dem, var några omflätade flaskor, fyllda med vatten från Mecca, som troligen tillhört någon af de afsomnade. Utan ceremonier kastades de öfver bord så fort som möjligt, och antagligen ligger ännu en af pestens tjensteandar fjettrad i Bosporens djup.

Redan i barndomen lära vi af geografin, att Konstantinopel har det vackraste läget af alla Europas hufvudstäder. Derom är nu ingenting att säga, ty naturen är i sin pittoreska brokighet

intagande. Ännu vid denna årstid frodas den yppigaste grönska, och på afstånd ser staden ut som en stor samling af villor och trädgårdar; men vi träda närmare och finna, så snart vi sätta foten i land vårt grymma misstag, ty det hela är visserligen en villa, men i annan mening. De på afstånd så lysande husen, tedde sig nu som simpla bygnader, och de trånga, knagliga gatorna flöto af smuts och vatten och fylles af turkar, samt de karakteristiska hundarne, turk-hundarne för att icke säga hundturkarne, som öfverallt ströko omkring och förde oljud. Från de arabiska ökenräfvarne skiljas de lätt genom sin resliga gestalt och hållning, om också den gulbruna fällen och den tjocka svansen ger dem ett gemensamt drag.

Fastän Konstantinopel är Turkiets hufvudstad, ligga dess största affärer i grekernas och italienarnes händer, och den finare noblessen, såväl som de allmänna embetsverken draga det franska oket. Allt är på franska i de största hufvudgatorna, och de offentliga tjensteverken stå endast öppna för dem, som förstå detta språk. Såsom främst bland alla muhamedanska städer, utmärker staden sig genom en otalig mängd moskéer med talrika minaret och svarta kupoler, som på en kort spira bära en gyllene halfmåne. Denna halfmåne, som numera pryder den turki-

ska flaggan och i allmänhet kännetecknar allt turkiskt och muhamedanskt, är likväl ej af turkiskt ursprung, utan antogs först af Muhamed II efter eröfringen af Konstantinopel år 1453. En del af staden är uppförd på den plats der år 659 f. Kr. megarierna anlade Byzantium. Denna plats belägrades år 340 f. Kr. af Alexander den stores fader, Filip af Macedonien, som under en mörk natt stormade staden, men den i norr uppgående månen förrådde fiendens rörelser, som tillbakaslogs, hvarpå byzantinerna uppbygde ett altare åt Diana och upptogo en halfmåne i sitt stadsvapen. Moskéerna hafva ingen bestämd form, men innehålla alltid trenne väsentliga afdelningar, nämligen "*Mihrab*," bönehallen, som utvisar rigtningen åt Mecca, och på den grund har en olika plats i olika länder; aftvagningsplatsen, hvori finnes en reservoir, som de rättrogna begagna vid tvättandet af händer och fötter, innan de förrätta sin bön, och slutligen en stor plats, der de läsa koranen; här finnes vanligen en pulpet (*mimbar*), och ett ställe för koranens förvarande. Vidare finnes alltid ett minaret och de större moskéerna hafva vanligen fyra eller sex. Utvändigt äro moskéerna enkla och smaklösa, men förete i sitt inre en oerhörd prakt med mosaik-inläggningar, dyrbara österländska draperier och mattor.

Liksom i de större europeiska städerna, finnas spårvägar på de ej alltför branta gatorna, men de oförklarliga spårvagnskuskarne behaga nästan aldrig stanna för att intaga eller afsläppa passagerare, förrän de hinna till gatans slut, då man ofta måste gå halfva vägen tillbaka. Bland framstående byggnader märkas Seraljen, sultans palats, en orientaliskt utsmyckad, otroligt dyrbar byggnad; den verldsberömda, pittoreskt belägna Sofia-moskén, som näst St. Peterskyrkan i Rom kanhända är världens mest strålande tempel. På en höjd bland grönskande cedrar, reser sig det tyska legationshuset, af stor betydelse för de tusentals tyskar, som äro bosatta i Konstantinopel, isynnerhet som uppror och anfall mot de kristna här tillhöra ordningen för dagen, och skulle aflöpa ostraffadt, om ej de respektive ambassadörerna uppträdde till sina landsmäns försvar.

Oaktadt de fanatiska musulmännens förstörelselusta, och oaktadt de skiftande öden som staden upplefvat, kvarstå ännu en hel del minnen från romarnes och grekernas dagar, minnen som af tidens gnagande tand likväl äro dömda att förr eller senare försvinna. För närvarande hotas åter den historiska platsen af en växande stormsky, som, skulle den urladda sig, inom kort torde förvandla de rättrognas tempel till

ruiner och förjaga de barbariska saracenerna till sitt ursprungliga hem, Asien. Men de kristna äro tyvärr ej en nation endast, de äro flera, hvilkas egoistiska företräden och eröfringsbegär aldrig skulle kunna förenas i ett gemensamt företag i hela kristendomens intresse. Huru skulle väl England tillåta Rysslands besittning af Konstantinopel, och hvad skulle de öfriga stormakterna säga, om det fölle i engelsmännens händer. Sålunda hindrade af inbördes afundsjuka, åse Europas folk hellre, huru de kristna plågas och slagtas af turkarne, än de våga sätta ett skyddande motvärn, som skulle öfverensstämma med somligas åsigter, men ådraga dem sjelfva ett krig på halsen af en svartsjuk granne. I medvetande härom, gå de muhamedanska fanatikerna och plundrarne allt längre i sina gräsligheter och framtvinga väl i en ej aflägsen framtid sin länge välförtjenta dom.

NITTONDE KAPITLET.

BLAND GALLER OCH ANGEL-SAXER.

HIMLEN mulnade och dagen nalkades allt närmare sitt slut. Dernere i hamnen ljödo signalerna oafbrutet från ankommande och afgående ångare, och för att ej förlora värdet af min dyrbara biljett som skulle landsätta mig i London, skyndade jag att taga farväl af den smutsiga staden, och snart gungade jag bekvämt i en liten nätt pirog mot den helt nära liggande franske ångbåten *Aurantia*, som hvarje ögonblick var färdig att lyfta ankar. Vi närmade oss skeppssidan, och jag var just färdig att gå ombord, då några polis-konstaplar helt oförmodadt hindrade mig med ett artigt: "*Pardon, Monsieur, Passeporte?*" Samma välkända fråga och åter samma förtviflade krångel, som alla resanden i det ottomanska sultanatet måste vidkännas. Till all olycka hade jag inga mindre pengar än engelska pund, och hellre än att muta dem med ett af dessa,

återvände jag skyndsamt till det engelska konsulatet, fick en stämpel på ett af mina papper och återkom just i tid för att medfölja.

Med full fart bar det genast i väg ut genom Bosporen, och inom kort var Konstantinopel endast ett blad i min minnesbok. Ett häftigt regn föll på kvällen och körde mig ner i min hytt, der jag snart drömde om min korta vistelse bland turkarne. Dagen derpå kom jag på däck just i lagom tid för att ännu en gång betrakta de gamla, välkända Dardanellerna. Luften var frisk, nästan kylig, och himlen mörkblå och klar. Genom Hellespontens strida vatten kommo vi snart ut i den stora arkipelagen, der vi kryssade fram mellan öar och holmar. Det sköna vädret gjorde vistelsen på däck högst behaglig, och en stor del af tiden egnades åt en liten lurfvig grofbent "nalle," en liten tre månader gammal björnunge, som för 50 *francs* köpts i Odessa.

Vid Onsdagsmorgonens inbrott befunno vi oss ansigte mot ansigte med det gamla Hellas, hvars bergiga kust vi följde största delen af dagen. Kl. 11 på förmiddagen närmade vi oss en naken och till utseendet otillgänglig klippudde, hvarpå syntes ett par hvita punkter. Här, berättade oss kaptenen, lefde skild från världens buller och bång en gammal grekisk munk, som i många, långa år burit sin eremit-

kappa. Den öfversta punkten var hans bönehus och den andra hans bostad. Vi närmade oss mer och mer och kommo slutligen så nära, att vi med ögonen kunde bekräfta sanningen af hans berättelse. Den lilla hvitmenade böneplatsen var uppförd i hvalfbågsstil och tycktes egentligen utgöra en ringa lemning af en gammal ruin. Ett litet stycke till venster låg den lilla kojan, äfven hvitlimmad och omgifven af en grön täppa, som troligen försåg den enslige mannen med hans lifs verldsliga förnödenheter. Till allmän öfverraskning och tillfredställelse, kom af en händelse den "helige" mannen ut för att betrakta oss. Hans mörka skugga aftecknade sig med skarpa konturer mot den hvita husväggen; men då han såg, huru han observerades af passagerarne, inneslöt han sig snart åter i sitt näste för att undgå våra syndiga blickar.

Landet, till en början bergigt och öde, blef snart fruktbart och skogbevuxet och här och der på bergsluttningarne syntes pittoreska byar bland cedrar och cypresser. Under Torsdagsnatten passerade vi det stormiga Messina-sundet, och på Fredagsmorgonen nalkades vi de beryktade vulkaniska Lipariska öarne. Bland dessa märkte vi först Lipari, som gjorde sig uppmärksammat genom den tjocka rökpelare, som upp-

steg från dess hjessa. Helt nära på högra sidan reste sig det ståtliga Stromboli, hvars form antyder toppen af en väldig i hafvet nedsänkt vulkan, från hvars topp äfven syntes en tät rök, som i rymden utbredde sig i hvita lager. Då vi kommo till öns andra sida, upptäckte vi tvänne djupa remnor, hvarifrån den egentliga eruptionen sker, men nere vid bergets fot syntes en liten blomstrande stad, omgifven af fruktbara fält. Alla Liparierna äro kända för sin vulkaniska natur, och hafva samtliga en kägelformig skapnad, som slutar med en tvärt afskuren topp, eller stundom flera toppar, som danats af flera olika utbrott, remningar och nedrasningar.

I nordost syntes en blå strimma af det italienska fastlandet. Dagen derpå kommo vi förbi ön Romanique, bergig och till allt utseende glest befolkad. Vid tolf-tiden på middagen uppsteg vid horisonten framför oss allt högre och högre en enslig, kägelformig klippa, som blef så mycket mera intressant, som det var den lilla ön Monte Kristo, beryktad och verldsbekant genom den store författaren Alexander Dumás d. ä. berättelse "Grefven af Monte Kristo." Längre söderut höjde sig det bergiga Korsika, med sina snöprydda toppar, och brusande strömmar, som i dälerna sökte sin väg mot hafvet. Liksom alla bergsbor, äro korsikanarne envisa och hård-

nackade, och deras rättmätiga stolthet är Napoleon Bonaparte, den fruktade härföraren, som, såsom det säges, endast behöfde stampa i marken för att framkalla en armé soldater. Här är nämligen hans födelseplats, och här föddes kanhända de ingifvelser, hvilkas utförande skakade hela Europa. Ett stycke längre norrut ligger den lilla ön Montos, en italiensk besittning, som tjenar till förvisningsort för större förbrytare. I olikhet med sina bergiga grannar, är Montos slät som ett åkerfält, och en stor skogsplantering täcker dess södra udde. På den östra och vestra deremot fins en del större byggnader, som utgöra bevakningens bostäder och fångarnes arbetshus.

Söndagsmorgonen den 16:de upptäckte vi äntligen det franska fastlandet, då ett allmänt jubel uppstod, ty hvar och en längtade att sätta foten i land. Kuststräckan blef allt tydligare, och vid tio-tiden passerade vi inloppet till den franska flottstationen Toulon. Hafsytan låg spegelblank, och en stor mängd ångare kommo oss till möte, bestämda för vidt skilda platser. Kusten utgjordes af höga, hvitgrå klippor, på hvilkas spetsar här och der syntes tornprydda byggnader. Slutligen kommo vi in mellan ett par väldiga hafsklippor, den ena förvandlad till en stark fästning med väldigt artilleri. En

stor, lugn hafsbugt utbredde sig nu framför oss, hvarest syntes en massa mindre roddbåtar, bemannade af ensliga individer af begge könen, som fördrefvo sin tid med metning. Ångaren saktade sin fart, och läkaren kom ombord för att undersöka helsotillståndet, som befans godt; men det oaktadt hissades den gula flaggan, enär en engelsk-fransk förordning utkommit, som belade alla från Svarta Hafvet kommande ångare med karantän, på grund af en derstädes rådande smittosam ögonsjukdom. Vi fingo likväl inträda i hamnen, och allt var redo för landstigning. I en båt vid skeppssidan väntade en representant af *Cooks-Tourist-Company*, och så snart kaptenen kommit ombord med klara papper, inpackade vi oss i den breda båten, som förde oss upp till tullkammaren, der våra koffer, utan att öppnas, försågos med en liten stämpel och vi voro färdiga att bese staden.

Marseille är så att säga södra Frankrikes hufvudstad, med dess vackraste och största hamn. Allt är uppfördt i massiv och kraftig stil och på samma gång med den välkända, franska finessen. Genom broar, som förena stadsdelarne, äro skeppsdockorna afdelade i basiner, som hvardera rymma flera skepp. Staden är utgångspunkten för de stora, svartmålade ångare, som tillhöra det mäktiga "*Message-*

ries Maritimes''-kompaniet, ett ångbåtsbolag som täflar med sjelfva "*Peninsular and Oriental Steam Navigation Company*" i London. Vid hamnen är en stor mängd förrådsmagasin och packhus uppförda, och lifvet här tycktes lika behagligt som ystert.

Men låtom oss gå längre upp i staden. Hvilken angenäm anblick! Medelhafvets drottning bär sitt namn med stolthet och behag. Man ser genast, att man är i förfiningens och smakens land. Husen äro stora och praktfulla, gatorna äro breda och jemna med välhållna trottoirer. Folket är gladt och lifligt, och de ystra folkmassornas munterhet påminner mera om en folkfest än om en Söndagseftermiddag. De flesta butiker voro öppna, och affärerna pågingo helt lifligt. Helt ofta mötas ögonen af väldiga statyer uppförda i gatukorsen, till minne af revolutionens och frihetens hjeltar. Bland de böljande folkmassorna får man se många intressanta folktyper från de omgifvande bergstrakterna. Flickor i korta kjolar med sammetslifestycken, fullsydda med silfversnören, vida, hvita skjortärmar, och på hufvudet en blommig duk samt män i knäbyxor, med gröna jackor, utsirade med svarta snören och med en liten fjäderprydd hatt på hufvudet göra ett behagligt intryck bland de högfärdiga modedockor, som söka öfverträffa hvarandra i löjlig utstyrsel.

Efter en bastant promenad, gick jag in på ett värdshus och hade just börjat tömma en flaska *bière français*, då en full, mager mansperson med svartmuskigt, långlagdt ansigte inträdde. Han började ett samtal med den tjocka värdinnan, som först svarade halfhögt, men derpå blef alltmera högljudd, tills ett lifligt gräl uppstod, som slutade med att herrn åkte ut på gatan. Hon berättade mig sedan, att den svartmuskige uppenbarelsen var en nära släkting till ingen mindre än den beryktade general Boulanger, att han förslösat en stor förmögenhet i Paris och flera gånger sedermera erhållit penningar af henne; men nu tycktes hans kredit hafva tagit slut äfven här, och kanhända blef hans sista öde likt det, som ändade den olycklige generalen.

Redan samma dag, kl. 8.10 på kvällen, afreste jag mot Paris. I den stora jernvägsstationen ledsagade mig Cooks agent och hjälpte mig på rätt väg, och så bar det af från den vackra Medelhafsstaden. Landet var skogbeväxt och mycket bergigt. Sedan vi genomlöpt en lång tunnel, slingrade sig jernvägen fram genom en djup klyfta, hvars väggar stodo hotande nästan lodrätt öfver oss. Af den regelbundna skakningen och de rullande hjulens ljud, invaggades jag i en sömn, som varade halfannan timme, då jag anlände till Arles klockan 9.30. Klockan half

12 på natten ankom jag till Nimes, der jag intog supé på jernvägshotellet; jag hade också god tid, ty tåget till Paris afgick ej förr än kl. 12.⁴⁵.

Nimes är en helt stor stad och en vigtig station, men nattens mörker hindrade mig från att göra några iakttagelser, och jag stannade på hotellet, tills klockan ringde för tågets afgång. En kvarts timme efteråt voro vi framme vid Notièrre, der vi stannade för några minuter. Kl. 6 på morgonen började det redan ljusna, och det var full dager, då vi anlände till Momenstren Dicose. Landet var ännu bergigt, men dock välodladt, och stora vingårdar fägnade ögat öfverallt, tills vi uppnådde St. Julien de Chazes. Härefter förvandlades landskapet till en stor, oändlig slätt, som upptogs så långt man kunde se af idel åkrar och ängar. Här och hvar syntes stora hjordar af får och svin, och på några ställen gick nötboskapen ännu ute. Flockar af gäss, som vaktades af mindre flickor, gingo kacklande och sökte sin föda på de gröna fälten. Talrika floder och bäckar slingrade sig fram öfver slätten, hvars utseende påminner om den skånska slättbygden, genom de rader af pilar och poplar man planterat på åkerrenarne. Landtgårdar syntes spridda öfverallt, och de hemtrefliga byarne utgjordes endast af mindre hus. Öfverallt vid banvakthusen stod en kvinna och skyl-

drade med en flagg. På skämt viftades näsdukarne rätt ofta, men skämtet var troligen för gammalt, ty det besvarades sällan. Med sjungande fart genomforo vi landskap och byar och närmade oss alltmer vår längtans mål. Kilometer lades till kilometer, och dagen lutade sig så småningom åter på örat. Genom sköna skogsplanteringar, der antingen ett förnämt slott stoltserade eller en gammal grånad ruin framskymtade, kommo vi ändtligen till den verldsberömda stadens närhet. Vi tittade efter ljuskenet från dess belysning, men sågo intet, och likväl hade vi ej mer än två kilometer kvar. Men helt plötsligt öppnade sig panoraman. Långa glimrande rader af ljus och flammor syntes framför oss. Vi genomforo en oerhörd bangård, der tusentals lastvagnar stodo förvarade, och ändtligen flögo vi öfver Seines broar, signalen ljöd, och vi voro framme i Paris.

Med en omnibus reste jag strax upp till den stora centralstationen, "*La gare St. Lazaire*," en stor byggnad, vid hvars långa trappor femtio-tals droskor stå uppställda i långa rader för att mottaga passagerare. På nedre våningen handhåvas endast gods och baggage, på den andra är en stor restaurant, tidnings- och bokhandel samt en lång promenad. Vid hvarje tåg står en tafla med afgångstiden och bestämmelseorten. Efter

att här hafva lemnat min koffert, tog jag en droska till hotel Winchester, Rue de Londres 36, der jag fick ett rum på tredje våningen. Efter en hastig toilet och en god supé, som åtföljdes af bier, vin och konjak, bar det i väg till Thalias beryktade tempel, den bekanta "Opera National." Först kl. 1 på natten återvände jag hem och drömde om min vistelse i Par-(ad)-is till långt in på följande morgon.

Under förmiddagens lopp besökte jag den ståtliga Eglise-Sainte-Trinité och College Chap-tal. Jag genomvandrade och genomåkte de verldsbekanta boulevarderna, Batignolles, de Carouselle, des Capucines och de Malesherbes. Efter frukosten bar det i väg till Marsfältet, den praktfullaste plats, man kan tänka sig. Byg-nader i allehanda fantastiska mönster, målade in- och utvändigt i orientalisk stil blända det tjusta ögat, då vi genom portalen från den oer-hörda musei-bygnaden skåda framför oss. När-mast under den höga trappan står en väldig fountain och rundtomkring stora bilder i brons af vildsvin, flodhästar och noshörningar, allt ordnad med utomordentlig smak. Öfver Seine bär det af rakt ned till den beryktade verlds-jetten, *le tour d'Eiffel*. Slagen af förvåning, står jag såväl som en mängd andra resande och be-traktar detta egendomliga arbete, som i sitt hän-

sende är en af menniskosnillets triumfer. Några karlar omringa oss och hålla framför våra ögon utsirade pappersknifvar och annat krimskrams, i hvilka man genom en liten glaskula ser hela Eiffeltornet eller andra sevärdheter från Paris. Knifven kostar blott en *franc* och är ett nätt minne från världens hufvudstad.

Tornets väldiga fötter hvila på oerhörda marmorblock och midt i den vida centern går en passagerarehiss upp och ned. Halfannan *franc* erlægges, och så bär det upp mot himmelens höjd. Ända upp till tornets spets gick det dock ej, ty den öfversta toppen var ej öppen under denna årstid. Rundtom tornet utbreder sig en stor promenad-anläggning med hundratala statyer och konstnärliga marmorgrupper. Rakt framför oss ligger den egentliga utställningsbyggnaden, och till venster inbjuder oss det lilla "*Panorama Transatlantique*." Jag besökte derpå "*Exposition de l'Industrie*" och gjorde en titt i "*Panorama du Siege de Paris*." Tragiska, men storartade och sanna scener från den förfärliga belägringen mötte oss här, så mästerligt framställda, att man skulle kunnat tro sig se dem i verkligheten, och några fransmän, som tycktes beskåda dem för första gången, syntes hänryckta i sina betraktelser. Mitt utseende stöter långt ifrån på en fransmans, utan snarare mera på hans hatade

granne, och en af de entusiastiske patrioterna utropade, pekande på mig: "*Parbleu, il est un Allemand!*"

Jag gjorde mig likväl ej besvär med att förklara mig, utan aflägsnade mig mot *Jardin de Tuileries*. Härutanför bland en mängd stoder och statyer af nakna föremål står en stor, väldig obelisk från Luxor i nedre Egypten, hitförd och upprest under Ludvig Filip den förstes regering. Genom en hög ingång kommer man in i *Jardin de Tuileries*, en högst praktfull promenad, der en mängd söta småttingar lekte under sina sköterskors uppsigt. Oaktadt den långt framskridna årstiden och den kyliga väderleken, fingo de små ej afvika från modets lagar, utan sprungo omkring med nakna armar och ben, alldeles som under sommaren. Rakt framför oss ligger ett af världens skönaste palats, *Chateaux de Tuileries*, der så mången historisk rol utkämpats under det sist förflutna århundradet. Bland de storartade stoder man upprest till ryktbare mäns minne, observerade jag ej mindre än tre af den verldskände Alexander Dumas, författaren till "De tre musketörerna," "Myladys' Son," "Grefven af Monte Christo," etc. Efter en titt in i den sköna Madeleine-operan, återvände jag för middag till mitt hotell på Rue de Londres.

I nästan alla hänseenden är Paris en mönsterstad, om också dess läge ej är det fördelaktigaste. Dess dräneringssystem är ett af världens mest fullkomliga och troligen äfven det mest kostbara. Om ej på grund af denna omständighet skulle ännu flera stryka med för de februar, som förorsakas af Seines dåliga vatten, som flyter så långsamt, emedan fallet häremellan och hafvet är högst obetydligt. Gatorna äro klädda med asfalt och hästar såväl som åkdon skodda med guttaperka, omständigheter, som göra samfärdseln nästan ljudlös, i synnerhet som spårvagnar äro bannlysta och lastvagnar högst sällsynta i stadens centrala delar. I denna den finaste societetens egentliga hemvist, påträffas poliser ganska sällan, och sjelfva fattigdomen och laglösheten bära här en slöja, som gör dem oigenkänliga för en främling.

Vi stanna utanför en restaurant vid Boulevarden, och en erfaren blick igenkänner oss genast som resande främlingar. En herre med gråhvita polisonger, lorgnett vid ena ögat, klädd som en millionär med hög hatt, lång pelsbrämad rock, damasker, käpp med silfverhandtag o. s. v., presenterar sig för oss och efter några artiga anmärkningar erbjuder sin tjänst som ciceron, ett anbud, som vi höfligt afvisa och aflägsna oss, glada att undslippa den ele-

gante snobben så billigt. Detta var endast en af de många, som här under pomp och ståt, på spelhus eller utsväfningar förslösat sitt gods och sina penningar och nu under en artig förevändning söker sin utkomst genom att ockra på främlingars godtrogenhet.

På ingen plats, som jag besökte, talades tyska, men engelska rådbråkades helt ofta på hoteller och restauranter, och rätt ofta såg man äfven annonser och skyltar på engelska. Här uppehåller sig nämligen en stor del engelsmän och amerikanare, penningfurstar, affärsmän och turister, hvilkas slösaktighet och frikostighet komma parisarne tillgodo. Då likväl mina konstanter snart voro räknade, och lifvet här var kostbart, inpackade jag mig efter några dagars uppehåll till Rouen, ett par timmars jernväg från Paris. Här stannade jag likväl ej utan fortsatte till Dieppe, der en stor hjulångare förde mig öfver engelska kanalen till Newhaven.

Trött af mina pariserströftåg, gick jag snart till kojs och vaknade först vid sex-tiden följande morgon, då jag strax efteråt tog tåget till Brighton och London. Vädret var så till vida vackert, dock började det nu regna något, och närmare London syntes äfven något snöslask. Landsbygden, om också ej öfverbefolkad, syntes mycket fruktbar och välodlad. Gårdarne voro stora

och välbygda, och arbetarebostäderna utgjordes öfverallt af höga tegelbyggnader med hvar sin lilla trädgårdstäppa. Vi närmade oss emellertid "London Bridge"-stationen, hvarifrån vi strax fördes vidare till vår bestämmelseort "the Victoria Station."

Är Paris genom sin skönhet känd som verdens drottning, så är London genom sin storlek och folkmängd dess konung, ty dess invånarantal är ej mycket mindre än hela Sveriges. Som vanligt utbredde sig en tät dimma, som förhindrade hvarje utsigt; gatorna voro gytjiga och smutsiga och i allmänhet krokiga och oregelbundna, ett förhållande, som gör det i hög grad svårt för en främling att reda sig på egen hand.

I en droska bär det i väg upp mot "London City," som ligger på Themsens andra sida, dit vi anlände öfver en lång bro. Vi passera det ryktbara Westminster Abbey, hvars inre förvarar stoftet af Albions ryktbaraste söner, och hvars yttre ingifver vördnad och respekt. Mellan lastvagnar af allehanda slag, kryssa vi fram genom gator och gränder och uppnå efter en timmes tid ett litet hotell i White Chapel.

Oaktadt det dåliga namn denna stadsdel fått på grund af den fruktade brottslingen "Jack the Ripper," som här utöfvade sina skräckfulla ill-

gerningar, beslöt jag att kvarstanna för en kortare tid. Jag gjorde besök i Westminster Abbey, St. Pauls-kyrkan, Kristallpalatset, o. s. v., och bevistade föreställningarne på åtskilliga teatrar, såsom the Royal Aquvarium, Cambridge Hall och Kungl. Teatern. Bland andra celebriteter, såg jag den verldskände atleten Eugene Sandow och knytnäfskämpen Frank Slavin, som sedermera så snöpligt försvann från prisfäktarnes arena. Efter tre veckors uppehåll i den brådskande verlsstaden, hvarunder jag hade tillfälle att iakttaga det engelska folklifvets egendomligheter, packade jag åter min rensel, och gjorde mig redo för resan öfver Atlanten till

“Det stora landet i vester,
Der ingen kung fins och inga kittsliga prester.”

Och der befinner jag mig nu i allsköns väl-
måga.

NOV 23 1899

LIBRARY OF CONGRESS

0 041 310 491 9